

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

M. Fatih Cıtlak

Senin Ramazan'ın

Ramazan'ın İnsanı Güzelleştirmesine Dair

SENİN RAMAZAN'IN

– *Ramazan'ın İnsanı Güzelleştirmesine Dair* –

M. FATİH ÇITLAK

1967 yılında İstanbul'da doğdu. Orta öğrenimini İstanbul Fatih İmam Hatip Lisesi'nde tamamladı. Marmara Üniversitesi Türkoloji Bölümü'nde öğrenim görürken Arapça ve İslami ilimler tahsilinde bulundu. Bilhassa rahle-i tedrisinde ve sohbet halakalarında bulunduğu kıymetli şahsiyetlerden eğitimini sürdürdü.

Yurt içi ve yurt dışı birçok eğitim ve kültür organizasyonunda vazife aldı. İslam tarihi ve tasavvuf sahasında çok sayıda radyo ve televizyon programı yapan M. Fatih Çıtlak ayrıca birçok akademik çalışmaya katkıda bulundu. Konuşmacı olarak iştirak ettiği sempozyum, panel ve konferansların haricinde sanat danışmanlığı ve eğitimlik vazifelerini icra etti. Konuşmaları beğeniyle takip edilen M. Fatih Çıtlak'ın, on üç yıldır devam edegelen Pendik Yunus Emre Kültür Merkezi'ndeki Mesnevi sohbetleri, Cumhuriyet tarihindeki katılımı en çok ve en uzun süreli kültürel faaliyet olarak kaydedilmiştir.

2018'den bu yana T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesindeki İstanbul Devlet Türk Müziği Araştırma ve Uygulama Topluluğu, İrfan, Tasavvuf ve Meydan Meşkleri Bölümü'nün postnişinliği görevini yürütmektedir. Kurucuları arasında bulunduğu İnsan ve İrfan Vakfı'nın Mütevelli Heyet Başkanı olarak medeniyet tarihimize ve halkımıza hizmet etmeye çalışan M. Fatih Çıtlak, evli ve dört çocuk babasıdır.

Yayınlanmış Eserleri:

Kırk Mektup (2010), *18 Beyit Dinle* (2010), *Mesnevî Şerhi: Padişah-Câriye Kıssası* (2011), *Huzur Defteri* (2012), *Nur Kandili: Velî Gönenli Mehmed Efendi* (2013), *Aşkın Bir Noktası* (2014), *Ben Dervişim Diyene* (2015), *Beyaz Mercan Siyah İnci* (2015), *Küfür Fedâisi: Mesnevî'den* (2015), *Fatih Hâtırâtı* (2016), *Rüyalar Âlemi* (2016), *Huzur Defteri 2* (2017), *Birlik'te Sohbet* (2017).

Ramazan

Ramazan, her sene yepyeni bir insan inşa eder.
Ramazan, tüm senenin isini pasını, gafletini,
uyuşukluğunu alır; bayram sabahıyla fitratını bulan
insana, gelecek Ramazan'a kadar istikamet çizer.

Allah Teala Rabbü'l-âlemin'dir. Rahman ve Rahim'dir. Her şeyi bu merhamet ve muhabbet üzere yaratan yegâne mabud, mahbub, celal ve ikram sahibi rabbimizdir. O'na kul olmak şerefi başka şeylerle asla kıyaslanmayacak en büyük derecedir. Rabbimiz, Allah'ımız, "La ilahe illallah"ın manasını kalbimize, ruhumuza işleyen ilahımız, yegâne yaratıcımız Allah Teala'ya hamd ü sena olsun.

Efendimiz'e salat ü selam...

Allah Teala her şeyi kudretiyle var eylemiş, yaratmıştır. Yarattığı her şeyi sebebiyle, hikmetiyle, güzelliğiyle en uygun ve mütenasip şekilde icat eylemiştir. Hiç şüphesiz Allah Teala cümle mahlukatı insanın kullanabileceği, istifade edeceği şekilde ve sebep-sonuç ilişkisi içerisinde yaratmıştır. Mekânların mekânlara, zamanların zamanlara, insanların insanlara fazilet bakımından üstünlükleri olacak şekilde yaratılmasında da birçok hikmetler ve güzellikler mevcuttur.

Cenab-ı Hak mahlukat içerisinde insanı, insanlar içerisinde peygamberleri seçti. Peygamberler içerisinde en faziletli olarak Efendimiz Hazret-i Muhammed Mustafa'yı (sas) baş tacı eyledi. Mekânların ve yerleşim yerlerinin en faziletli olarak Mekke-i Mükەرreme'yi seçti. Aylardan Ramazan, günlerden Cuma, gecelerden de Kadir Gecesi'ni seçti. Bu durum Allah Teala'nın "sünnetullah"ı yani değiştirilemeyecek olan yaratma âdeti, hilkat kaidesidir.

Hem yaratılmışlık âlemine hem Yaratıcı cihetine bağlı ve alakalı tek varlık olan insan, zaman ve mekânla mukayyettir. Nasıl ki cesetsiz ruha veya ruhsuz cesede insan diyemiyorsak insanın hayatından, geçici varlığından bahsedebilmemiz için de zaman ve mekâna ihtiyaç vardır. İslam bir zaman medeniyetidir. Mekânlar da zamanın içindeki vakitler ve kulluk hayatıyla yani insanın orada bulunuş şekliyle değer kazanır.

Bu kıstasla hayatımıza baktığımızda İslam'ın bizi zamanla, vakit ve mekân ölçülerıyla bir terbiye üslubuna davet ettiği aşikâr olarak görülür. Dinin temeli namazdır. Namaz, insan hayatındaki vakitlerin konulması, o vaktin bilinmesiyle ibadet hüviyetine kavuşur. Hac, ancak zaman ve mekân ilişkisiyle, belli bir yerde durulmakla ifa edilen bir ibadettir. Zekât, elde edilen malın, geçici olarak hizmetimize verilen mülkün, zaman içerisinde hesaplanarak infak derecesine yükselmesiyle dinin umdesi olarak nazarımıza verilmiştir.

Ve şehadet... Şehadet, insanın daima Allah'ın birliğine şahit olmak için

bir ömür yaşaması, bu inancını hayatta yaşarken en az bir kere olsun ortaya koyması yani kendisine verilen hayat süresi içerisinde o şehadet vaktini kollaması, ilan etmesiyle mümkün olabilir. Bunların hepsi gösterir ki İslam bir zaman medeniyetidir. İşte bu minval üzere gönül gözümüz önüne serilen bu hakikati fark ettiğimiz an, Ramazan ayının ne kadar muhteşem olduğunu idrake başladık demektir. Evet, namaz dinin direğidir. şehadet elzem, zekât namazdan ayrılmayan infak,  m rde bir kere hacca gitmek müminin vazifesidir. Ama hemen şunu da hatırlatalım:

Aklı, canı, malı, nesli ve dini muhafaza İslam'ın özü ve Müslüman'ım diyen kişinin en başta sorumlu olduğu alanlardır. Bunların hepsini birleştirdiğimizde bu zaman medeniyetinin, kulu vakti asla zayi etmeyecek noktaya getiren dinimizin en önemli uygulama ve tatbikat sahası Ramazan'dır çünkü Ramazan, bu zikredilen ibadetler içerisinde en uzun soluklu ve en uzun zaman dilimine sahip tek ibadettir.

Beş vakit namaz, insanın gün ve gecesini şekillendirir. Zekât, insanın senelik kazancı üzerindeki kalbî, akli, ruhi muhasebeyi yaptırır. Kişiyi böylece mal esaretinden, harama düşmek belasından muhafaza etmenin yanında helali dahi gözden geçirme şuuruna yükseltir. Hac, çok kısa bir dönemde yapılmış olsa da insanın tüm hayat muhasebesiyle beraber  detaya yeniden doğuşunu ve hilkatinin asıl kodlarını düzenleyen, o şuura erdiren yegâne ibadettir. Fakat Ramazan çok başka...

Ramazan, insana bir aylık süre içerisinde en az bir senelik hayat tarzını, insanca ve Müslümanca yaşama şeklini, tatbikiyle tarif eder. Ramazan, her sene yepyeni bir insan inşa eder. Ramazan, tüm senenin isini, pasını, kirini, gafletini, uyuşukluğunu alır; bayram sabahıyla fitratını bulan insana, gelecek Ramazan'a kadar istikamet çizer. Namaz vakitleri gün ve geceyi idrake sevk eder. Günler ve geceler aylarla buluşarak Ramazan'a akar, insani özelliklerimizi ilahi mecrada ve kaynakta buluşturur.

  M sl man'ız, o hâlde Ramazan orucunu tutmalı, Ramazan ayında şöyle bir kendimize gelmeliyiz." düşüncesinin çok üstünde bir şuurdan bahsediyoruz. Ramazan nasiptir. Ramazan hayattır. Ramazan dinin ruhudur. Müslüman'ın hayat şeklidir. Sene boyunca olması gerek ahlakın canlı, eşi bulunmaz örneğidir. Bozulmuş olan yazılım programını her türlü fitneden selamete kavuşturmak, öylece bayram etmek, fitratı bulmaktır. Allah Teala Ramazan'ı bu ayda Kur'an-ı Kerim indirilsin diye mi seçti? Yoksa Ramazan seçildi de Kur'an-ı Kerim  yle mi bu ayda indirildi? şu andaki bilgilerimizle bunu tefrik etmek mümkün değildir ama Kur'an'dan

bahsediliyorsa insan, insandan bahsediliyorsa Kur'an, insan ve Kur'an mevzubahisse işte Ramazan...

Ramazan, her safhası, her ibadeti, her neşe ve güzelliği ile insan inşa eder. Hatta eski devir âlimlerimiz bu hususa dikkat çekmek istercesine İslam'ın şartlarını anlatırlarken “savm ü salat, hac ü zekât, şehadet” diye özetlemişlerdir. Yani “savm”ı, oruç ibadetini İslam'ın şartlarını ezberletirken başa almışlardır. Çünkü şehadet, zekât, hac ve namazın inşa ettiği insanın ruhi ve manevi temelleri, Ramazan'da somut şekilde boyut kazanmıştır.

Ramazan'a eriştiğinde “Bu ayda ben neler yapacağım?” diye düşünmek elbette güzel bir şeydir fakat bu anlatılanlar çerçevesinde düşünürsek “Bu Ramazan bende neler yapacak?” diye, o niyetle bu manevi mevsime adım atmak çok daha isabetli ve en güzel bir davranış olacaktır. Çünkü bizler Ramazan'ı ihya edemeyiz fakat Ramazan bizleri ihya için gelir. “Ramazan'ı ihya etmek”; Ramazan'ın ruhuna mâni olmamak, bize bahşettiği Rahmani nefesi teneffüs etmek için gayret etmektir.

Ramazan'ın her gününün kadrini düşünerek hareket etmek, kişiyi muhakkak Kadir Gecesi'ne de kavuşturur. Kadir Gecesi'ne kavuşmanın alameti, Allah Teala'nın bahşetmiş olduğu insan oluşun yani kulluğun idrakiyle kendisini gösterir.

“Günlerden herhangi bir güne, aylardan herhangi bir aya, yaşadığımız Ramazan aylarından şimdi de bir başkasına giriyoruz, kavuşuyoruz.” düşüncesiyle hiçbir netice almak mümkün değildir; ilk başta bu noktada buluşalım ve anlaşıalım. Her namaz, namazdaki her rekât hatta rekâtlar içerisindeki her secde senin için bambaşka bir safha, neşe ve makam özelliği taşımaktadır. Nasıl ki her namaz kendi içinde özelse, her gün kılınsa bile her vakit namaz ayrı bir şuur isterse her Ramazan ve bu mübarek ayın her günü, gecesi ve kendine mahsus ibadet ve güzellikleri de ancak yepyeni bir şuurla, yepyeni bir başlangıç heyecanı ile hissedilebilir ve böylece Ramazan'ın müjdelerine kavuşulabilir. Bunun böyle olduğunu anlamak lazımdır. Eğer Ramazan'ı konuşacaksak, bir kere bu manevi zevkte buluşarak sohbet etmemiz şarttır.

Şimdi gelin, Kur'an-ı Kerim'den Ramazan'la ilgili ayetleri beraberce hatırlayalım. Cenab-ı Hakk'ın, bahşeylediği bu güzel mevsimi Kur'an-ı Kerim'de nasıl anlattığını tefekkür etmek kayd u şartıyla okuyalım...

Kur'an-ı Kerim'de Ramazan

Oruç Allah’a yakınlık için düşünceni, ahlakını, yemeni, içmeni, tüm sekenat ve harekâtını ayarlayabilmen, “takva ve tevhid ölçüsü”nü oturtabilmen için Allah’ın sana bahşetmiş olduğu nimettir.

Bu başlığı gördüğünüzde hemen Kur'an-ı Kerim'deki Ramazan'la ilgili ayetlerin peş peşe geleceğini düşünebilirsiniz. Fakat burada genel bir perspektiften hareketle, Kur'an-ı Kerim'i anlama noktasındaki gayretlerimizi birkaç kelime ve konu başlığıyla sınırlamadan, Ramazan'la alakalı ayetlerin hakikaten ne anlattığını anlayarak yürümek istiyoruz.

Kur'an-ı Kerim'in ana mevzusu tevhiddir. Peki tevhid nedir? Kısa bir cevapla "La ilahe illallah"tır. Kelime-i tevhid, mealen Allah'tan başka ilah olmaması, tek bir Allah'a inanmak, "İbadet için yegâne mabudumuz Allah." demektir. "Ancak Allah var, benim ilah telakkilerimin ve benliğimin o varlık karşısında varlığı iddia edilemez. Sadece ve sadece Allah vardır." cümlesi ise kelime-i tevhidin Arapça meali açısından doğruya en yakın tercümesidir. Öncelikle kelimelerde, kavram ve mefhumlarda anlaşalım.

Seni Allah Teala'dan ayıran ve O'ndan başka varlık gösteren düşünce, fiil, hareket, söz, anlayış, ahlak ve tercihe boyun eğmeden, her sahada tüm hayatın boyunca karşılaşılabileceğin "Allah'tan ayrı olmak fikri"ne karşı duruşun ve sadece Allah'ın varlığını kabul ederek yaşayışın adıdır tevhid. Dilde kelime-i tevhid olduğu hâlde fiillerde ve ahlakta bozukluk tevhid esastaki bir bozulmanın yahut anlayışsızlığın varlığını bize göstermektedir. Esasen mesele tevhidden ibarettir.

Kur'an-ı Kerim'in esas mevzusu tevhiddir. Bu gözle bakarsak Hazret-i Âdem'in yaratılışı, Beni İsrail hadiseleri, cümle peygamberlerin kıssaları, geçmiş ümmetlerin ahvali, haram, helal, mekruh, vacip ve Kur'an-ı Kerim'in daha nice hükümleri, emirleri, yasakları, faziletleri, yerlerin, göklerin, cümle kâinatın yani mükevvenatın yaratılışı, bunların hepsi ama hepsi kulu tevhide sevk etmek üzere beyan edilmiştir. Tevhid, kendi içerisinde tenzihi yani Allah Teala'ya asla layık olmayacak her türlü düşünce ve anlayışın uzaklaştırılmasını kaim kılar. Tevhid, kendi sahibini, yaratıcını, yegâne muhabbet etmen gereken zatı, ilahını, rabbini, yegâne kudret sahibi olan sultanın ve burhanın olan Allah'ı (cc) daima yâdında tutmanın, hep O'nunla beraberliği istemenin, bu beraberliğe yakışan tesbih, zikir, söz ve fiille kendini göstermenin, hem sen kendine baktığında hem de mevcudat seni gördüğünde daima o bir olan Allah'ı hatırlatıcı bir şekilde yaşamının adıdır. Tevhid, tesbihi kaim kılar. Tevhid; şükrü, tahmidi, takvayı barındıran, yaşatan köktür.

Kul daima Allah Teala'nın her türlü noksanlıktan, anlayışsızlıktan, şanına layık olmayan sıfat, fiil ve isimlerden uzak olduğu düşüncesiyle ve de

tesbih ve takdis hâlinde bulunmanın şevkiyle Allah Teala'ya muhabbet tazelemelidir. O zaman kul olduğunu idrak eder, kulluk şerefini ve zevkini tadabilir. Bunların hepsini birden düşünce, fiil, hareket, ahlak olarak her sahada yaşamanın adı takvadır. Tevhidsiz takva, takvasız tevhid olmaz. Ağacın yeşermesi için kök lazımdır ve dalları zehirlenen ağacın eninde sonunda kökü de gider.

Kur'an-ı Kerim'in mevzuları tasnif edilirken sadece belli kalıplar içerisinde düşünen ve bunun dışına çıkamayanlar, Kur'an-ı Kerim'in tüm ayetlerini kelime kelime araştırdıkları hâlde, bir türlü bu tevhid hakikatini kendi kalplerine ve bu ayetleri anlatmaları gereken muhataplarına izah edemezler. Kimisi falanca ayeti beğenmez, kimisi tarihselcilik adına sanki Kur'an-ı Kerim kendisine inmiş gibi ahkâm keser, ondan sonra gelsin kuru laflar: "Kur'an-ı Kerim'i çok okumalıyız, Kur'an-ı Kerim bize yeter."

Cenab-ı Hak ayet-i kerimesinde bildirmedi mi?

"Biz Kur'an'dan öyle bir şey indiriyoruz ki, o müminler için bir şifa, bir rahmettir, zalimlerin ise sadece ziyanını arttırır." (İsra, 17/82)

Kendi kulluğunun farkında olmayan, rabbini tevhidden uzak olan bir insan zalimdir çünkü adaletle hareket etmemiştir. Adalet, bir şeyin yerli yerinde olmasıdır. Bir şeyi hak ettiği yere koymayan bizzat zalim olmuştur. Zalimler için de Kur'an-ı Kerim sadece zararı artırmıştır. Zulümde devam eden, hakkı teslim etmeyen bir kişiye Kur'an ayetleri asla şifa ve rahmet olamaz, bu dahi ayet-i kerime ile sabittir.

Şimdi bu düşüncelerle ayet-i kerimeye bakalım, ondan sonra da Kur'an-ı Kerim'de Ramazan'ın kaç yerde geçip geçmediğine karar verelim. Ayet-i kerimenin meşhur olan mealini aktararak başlayalım:

"Ey iman edenler! Allah Teala'ya yakınlık sağlamanız ve O'ndan uzaklaşmaktan korunmanız için [takvaya erişmeniz için] rabbiniz sizden önceki ümmetlere farz kıldığı gibi orucu size yazmış, farz kılmıştır." (Bakara, 2/183)

Peki bu oruç ne zaman tutulacak, orucu kafamıza göre herhangi bir zamanda tutabilir miyiz? Yasaklı günler olmadığı müddetçe insan istediği zaman oruç tutabilir fakat farz kılınan oruç hangi zamandadır, bunu Kur'an-ı Kerim bildirir mi? Elbette, hiç şüphesiz bildirir:

"Ramazan ayı, insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak Kur'an'ın indirildiği aydır. Öyle ise sizden Ramazan ayını idrak edenler onda oruç tutsun. Kim o anda hasta veya yolcu olursa (tutamadığı günler sayısınca) başka günlerde kaza etsin. Allah (cc) sizin için kolaylık ister, zorluk istemez. Bütün bunlar, sayıyı tamamlamanız

ve size doğru yolu göstermesine karşılık, Allah'ı (cc) tazim etmeniz, şükretmeniz içindir.” (Bakara, 2/185)

Bir çocuk bile bu ayet-i kerimede Allah Teala'nın orucu farz kıldığını ve bu farz olan orucun da Ramazan ayında olduğunu tereddütsüz anlar. Ama Bakara suresinin 183. ayetindeki ifade dikkatlerimizden kaçıyor ve o yüzden de biz Kur'an-ı Kerim'de Ramazan hakkında ayet aradığımızda iki üç ayetle mevzuyu kapatıyoruz. Hâlbuki öyle değil!

Allah Teala orucu takva ile ilişkilendiriyor. “Şöyle olasınız, böyle görünesiniz. Böyle yesinler, içsinler, otursunlar, kalksınlar. Ramazan ayı içerisinde böyle yapın.” demiyor. “Bu emredilen oruç takvanız içindir.” buyuruyor. O zaman Ramazan orucu ve Ramazan ayı meselesi, bir aylık belli emir ve yasakları yerine getirmekten ibaret değildir. Bu orucu amir olan Allah Teala'nın maksuduna ve muradına kulak verilmelidir.

Allah Teala, “takva için” buyurdu. Takva, tevhidin hayat şekline gelmesidir yani Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinin, işaretlerinin tamamının Ramazan'ın ruhuna, Ramazan'ın ruhunun da Kur'an-ı Kerim'in tevhid ve takva ölçülerine bire bir uyuşması hâli, tatbikidir. Kur'an-ı Kerim'in bu ayda indirilişi, bu ayda mukabele okunuşu, hatimlerin bu ayda artması, müminlerin bu ayda Kur'an-ı Kerim ile meşguliyetleri sadece Kur'an-ı Kerim Ramazan'da indiği için midir? Yoksa Ramazan doğrudan ayet-i kerimede ki işarete binaen Kur'an-ı Kerim'in tevhid ölçüleriyle takvaya erişme arzusunun bir ay hayata tatbiki midir? Maalesef Ramazan'ın ayetleri, daha doğrusu Kur'an'da Ramazan konusu böyle anlatılmadığı için mevzu sanki önemsizmiş yahut bir ayda yapılan bir ibadetle sınırlandırılmış gibi aktarılmaktadır.

“Ey iman edenler! Sizler tevhid ehli oldunuz. Tevhid ederek iman şerefine eriştiniz. O hâlde sizleri muhatap kabul ederek işte buradan ilan ediyorum: Ey kalbi tevhidin nuruyla parıldamış, kendi ismini ismiyle beraber yazdığım, ‘Mümin’ ismiyle şereflelendirdiğim, iman zevkine ve nimetine erişip ‘Ben Allah Teala’ya nasıl yaklaşıyorum? Nasıl O’nun sevdiği bir kul olabilirim? Bu muhabbeti kaybetmemek için neler yapabilirim? Beni insanlık sıfatından, mümin ahlakından, imanlı kalpten uzaklaştırabilecek hâllerden muhafazayı nasıl elde ederim?” diye düşünen ve bunun acısını içinde yaşayan, derdi Allah olan kullar!

Sizden önce de Allah Teala, peygamberlerin izinden gitmeye çalışan salih insanlara, Hazret-i Âdem'den güzeller güzeli Hazret-i Muhammed'e (sas) gelinceye kadar cümle ümmetlere bu fırsatı tanıdı. Bu tevhidi, takva

esaslarını yaşayabilecekleri bir amel, bir hayat şekli olarak onlara bahşetti.

Allah Teala kendisine vasıl olacak amelleri bildirmeseydi ne sizler ne sizden öncekiler kendi başınıza bulabilecek değildiniz. Merhamet etti, rahmetiyle muamele etti. Sizleri yoktan var edip icat eylediği gibi yaklaştıracak, kulluğunuzu ve fitratınızı, asıl yaradılış kodlarınızı muhafaza edecek amelleri de sizlere bahşetti.

İşte bu oruç ibadetidir. Bu orucun ruhunu Kur'an'la, Kur'an'ın ruhunu oruçla birleştirirseniz geçmiş ümmetlerin ecrinden çok daha fazlasını kazanabileceğiniz, onların helak olma sebeplerinden uzaklaşabileceğiniz ve en güzel, en şerefli ahlak ve takva üzere yaşayabileceğiniz büyük bir ameli size bahşediyorum. Bu ruhla, bu dikkatle orucu tutunuz. Muhakkak karşılığında bu takva için orucu size bahşeden rabbinizi bulacaksınız. Size 'Ey iman edenler!' diye hitap eden Allah'ınız, elbette bu kelamın muhatapları olduğunu düşünerek hareket ettiklerinde kullarına rablerini bulduracaktır; rablerinden uzaklaştıracak her türlü felaketten de onlar kurtulacaklardır.”

Ayet-i kerimeye bu manası ve içinde barındırdığı mefhumlarıyla bakıldığında, Kur'an-ı Kerim'de Ramazan'la alakalı ayetler hangileridir? Geçmiş ümmetlerle alakalı ayetler bu ayetin dışında mıdır, içinde midir? Tüm “Ey iman edenler!” diye başlayan ayet-i kerimelerin muhatabı olarak sen, Ramazan'da Kur'an'ın muhatabı değil misin? Allah'a yaklaştıran tüm ayet-i kerimeler Ramazan'ın oruç ruhuyla birleşti mi, birleşmedi mi?

Allah rızası için Kur'an-ı Kerim'in ayetlerini okurken işi parça parça görmeyi ve insafsızlığı artık bir gözden geçirelim. Bugün insanın bir kılı alındığında DNA yapısına bakarak milyarlarca insan arasından seçilip kimlik tespiti yapılabiliyorken, Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinden herhangi birisine bakıp da Kitabullah'ın ve Kelamullah'ın hepsiyle irtibat kurma meselesini niçin göz ardı ediyoruz?

Kur'an'da Ramazan işte bu mefhumla, bu düşünceyle anlaşılır. Yoksa “Ramazan'la Alakalı Ayetler” diye birkaç sayfalık kitapçık şeklinde hazırlanan, hutbe gibi okunup geçilen, sonra da “Vazifemizi yaptık.” diye kulağının üzerine yatan anlayıştan uzaklaşmadan, bu Ramazan ayının manevi eğitimi asla ortaya çıkmaz. Bu, kuru bir iddia değildir; ayet-i kerimenin içindeki mefhumlarla Ramazan-ı şerifi anlamaya gayret ettiğimizde ortaya çıkan manadır.

İş böyle anlaşılmadığından ve baştan anlatılmadığından dolaydır ki,

“Tuttuk mu tuttuk, Allah kabul etsin, geldi mübarek on bir aylar.” zihniyetindeki insanların ortaya çıkmasına çok şaşırılmamalıdır. Ramazan, derdi olanadır; derdi Allah olmayanın Ramazan’la da Kur’an’la da işi âdetten öteye gidemez. Ama en azından insaf edilip Cenab-ı Hakk’ın Ramazan’ı böyle beyan etmediği nazarlara verilmelidir. “Ramazan’a da geldik ama hiçbir şey olmadı, orucu tuttuk ama hayatımız düzelmedi, bir ay oruç tuttuk sonra yine günahlara devam ettik.” sözleri, aslında Ramazan ayındaki yaşayıştan sonraki bozulmayla alakalı değildir; ta en başından Ramazan’ı anlayamamakla ilgilidir. Bendeniz Ramazan ruhuna erişip de bir kişinin aynı olacağına asla ve asla inanmadım, Ramazan’da Allah ile muhabbet eden bir insanın bozulduğunu da görmedim. Çünkü Allah Teala vaadinde haktır, doğrudur. Sorun, o vaadi, ayeti ve emri yanlış anlamakla alakalıdır.

Ayet-i kerimede Allah Teala’nın bu Ramazan ayını hususi olarak seçtiğine ve tüm ırkların, lisanların yaratıcısı olduğuna da işaret vardır. Hiç kimsenin atasını, lisanını seçme hakkı yoktur. Bu, zulüm gibi görünse de aslında insanların birbirleriyle kaynaşması için mühim bir hakikattir. İnsanlar kendi lisanlarını ve atalarını yani ırklarını seçebilselerdi bununla övünebilir, farklılıklarıyla başkalarına büyüklük taslayabilirlerdi ama mademki lisanları ve ırkları Allah Teala seçmiş, kendisi yaratmıştır, bize buna uygun hareket etmek düşer.

“Ey iman edenler! Bir topluluk bir diğerini alaya almasın. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da diğer kadınları alaya almasın. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler.” (Hucurat, 49/11)

“Ey insanlar! Doğrusu Biz sizleri bir erkekle bir dişiden yarattık. Sizi milletler ve kabileler hâline koyduk ki birbirinizi kolayca tanıyasınız. Şüphesiz, Allah katında en değerliniz, O’na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Allah bilendir, haberdardır.” (Hucurat, 49/13)

“Allah’a yönelerek O’na karşı gelmekten sakınınız, namaz kılınız, dinlerinde ayrılığa düşüp fırka fırka olan, her fırkasının da kendisinde bulunanla sevindiği müşriklerden olmayınız.” (Rum, 30/31-32)

Gelelim işin diğer bölümüne... Kur’an-ı Kerim mahluk değildir. Allah Teala’ya “Şu zamandan beri var.” diyemiyoruz çünkü O (cc) esma, sıfat, efal ve ilmiyle hep vardı. Aynı bunun gibi Allah’la beraber Allah’ın kelamı da vardı. Ayetler belli zamanlarda, dönemlerde, hadiseler binaen safha safha indirilmiş olsa da bu senaryoya uygun hadiseler yaşanacak, şahıslar değişse de vuku bulacaktı. Çünkü ilahi senaryoda ayetlere muhatap olacaklar henüz yaratılmadan önce de Allah’ın kelamı mevcuttu.

Yukarıdaki konu ile bunu birleştirecek... Hazret-i İbrahim (as) dönemine kadar giden “Ramazan”, Arapların kendi lisanlarında isimlendirdikleri bir aydır. Fakat onların atalarının dimağına bu lisanı düşüren Allah’tır çünkü lisanları yaratan Allah Teala’dır. Yani “İnsanlar Ramazan ismini buldular, Allah o ayı gördü de öylece bu ayeti indirdi.” dersin işte bugünün sapkın ilahiyatçılarının fikrini desteklemiş olursun. Kur’an-ı Kerim’in ayetlerini ayrı ayrı anlarsan, tevhidden uzaklaşırsan Kur’an-ı Kerim senin sadece zarar ve ziyanını artırır.

Tevhid perspektifinden bakılırsa bunda bir aykırılık yoktur: Allah Teala ezelden, ayların isimlerini ilham ile Arap kavminin dimağına düşürecek şekilde, o lisanı icat etti ve takdir ettiği Ramazan ayındaki orucu da peygamberlerin önderi Hazret-i Muhammed Mustafa’ya (sas) indirdiği Kur’an-ı Kerim’de açıkça beyan etti. O peygamberin geleceği yurt, doğacağı yer, ataları, annesi, babası nasıl ezelden takdir edildiyse Cenab-ı Hak ezelden kelamını bu Ramazan ayında indireceğini de Kur’an-ı Kerim’inde ilan etti. Öteki türlü yanlış anlamaya doğru gidilir, “Kur’an-ı Kerim’in ayetleri sonradan olmuş. Allah görüp de konuşmuş.” sapıklığına götüren çürük, dinsiz anlayışa sürüklenilir.

Bunları anlamak çok mu zor? “Bizim insanımız anlamaz.” diye diye bu noktaya gelindi, insaf etmek lazım. Hayatımıza yeni giren birçok şeyi anlamak için didinip duruyoruz. Niçin fitratımıza uygun olan dinimizi anlamak, öz yazılım kodlarımızı bilmek için gayret etmiyoruz? Buğdayın, domatesin, herhangi bir zirai ürünün asıl tohumunu ararkenki gayretimizin yüzde birini dinimizi, ehl-i sünnet ve tevhid akidesini anlamaya sarf etseydik bugün dinden, imandan, Allah ve Resulü’ne muhabbetten uzak kişilerin saptırmalarıyla avuçlarına düşmeyecektik; Kur’an, ayet, Hazret-i Resulullah, kader, iman, helal-haram, cennet-cehennem, kabir meselelerini çocuklarımıza bile anlatamaz duruma gelmeyecektik. Kendimiz anlayamıyoruz ki çocuklarımıza anlatalım. O yüzden acınacak seviyedeki dil, tarih ve din eğitiminin bizi hangi sakatlıklara doğru götürdüğüne de kitabın başında işaret etmek istiyorum.

Senelerdir televizyon ve radyolarda Ramazan programı yapıyorum maalesef yönetmen ya da danışman gibi olan insanlardan hep şu sözü işittim: “Hocam, bizim insanımız anlamaz. Lütfen ilkokul seviyesindeki çocuklara anlatıyormuş gibi basit konuşun; kavramlara, mefhumlara girmeden anlatın geçin. Kendilerini mutlu hissetsinler, sizi seyrettiklerinde böyle bir manevi neşe olsun, tamamdır.”

Bendeniz kendi insanımıza böyle muamele yapılmasına asla razı olmadım ve olmayacağım. Milletimiz en az benim kadar akıllıdır, en az benim kadar dindardır, Allah'ına muhabbet sahibidir. Mesele işin anlatılmamasıyla alakalıdır ve elbet bu ihanetin hesabı dünyada veya çok kısa bir müddet içerisinde ahirette çetin şekilde sorulacaktır.

Kur'an-ı Kerim'de Ramazan ayetleri bazılarına göre birkaç ayet-i kerimeden ibarettir ama ilgili ayetlerin içindeki Ramazan'ın ruhuyla doğrudan alakalı mefhumlar, inanmış bir mümin için tüm Kur'an-ı Kerim'in ruhuyla ilgili olarak bağlayıcıdır. Gelin, "Kur'an-ı Kerim'de Ramazan Ayetleri" diye baktığımızda düşünce ve nazarlarımızı tevhid ve takva ölçüleriyle ayar ederek anlamaya, öğrenmeye çalışalım.

Oruç müminlere farzdır, akıl baliğ olan her mümin, Allah'ın muhatabı kabul edilmiştir. Ramazan ayında oruç tutmanın müminler için olduğu vurgusu en güzel şekilde yapılmıştır.

"Oruç sayılı günlerdedir..." Yani bu günlerin kıymetini bilmezseniz yerine koyabileceğiniz başka bir gün yoktur. Allah Teala kolaylık olsun diye içindeki nimetler ve kazanılan sevaplar asla ölçülemeyecek bir ayı, hesap yapabileceğimiz günler hâlinde, ibadet ve asıl fitratımızı bulmak için bahşetmiştir. "Başka günlerde de oruç tutulabilir." sözü "Bu ayda tutamadığınız günler için mazeretiniz varsa Allah Teala'nın bahşetmiş olduğu bu nimetlere karşı saygınızı göstermek üzere, ciddiyetle o günleri hesap edin, hiç olmazsa gayretinizi ortaya koyun." mealinde, hastalık, yolculuk yahut mazeret durumlarında bir rahmet kapısı olarak ilan edilmiştir.

"Ramazan ayında oruçlu bulunmak herkese nasip olmuş bir kuvvet, herkesin yapabileceği kudret dâhilindedir. Kaderiniz buna müsaittir, takdir-i ilahi icabı bir mazeretiniz zuhur ederse elbet Allah Teala bunu bilmektedir. Siz de Ramazan orucunun bir nasip ve takdir olduğunu idrak ederek, o ayda tutamadığınız orucun önem ve ciddiyetini göstermek üzere kaza ve kefaretime dikkat edin. Nitekim bunu gönülden yapmanın karşılığı elbette boşa gitmeyecektir." mealindeki beyanla durumun gevşekliği değil, ciddiyeti ortaya konulmuştur. "Gerek oruç tutarken gerek mazeretten dolayı tutamadığınız vakitte, oruçlu olmanın sizin için hayırlı olduğunu asla unutmayınız." hitabı, ayet-i kerimeyi doğru anlamak açısından isabetli olacaktır.

"Efendim bizim âdetimiz var, biz Ramazan'da tutmuyoruz ama başka

aylarda, Ramazan ayında oruç tuttuğunu iddia edenlerden çok daha dikkatli oruç tutuyoruz.” diyenlere de -isterlerse tüm seneyi oruçla geçirsinler- net, kesin bir cevap ayet-i kerimede bulunmaktadır: “Öyle ise sizden Ramazan ayını kim idrak ederse o ayda oruç tutsun.” (Bakara, 2/185) Müslüman’ın kitabı Kur’an-ı Kerim’de bu böyle beyan edilmiştir. Ramazan ayında tuttuğun oruç Allah içindir; falanca aile, baban, deden, içinde bulunduğun toplum ve cemaat için oruç ile Allah’ın farz orucunu birbirine karıştırmamalı.

Kesin olarak anlaşıldı ki oruç; Allah’a yakınlık için düşünceni, bilgini, ahlakını, hayatını, yemeni içmeni, tüm sekenat ve harekâtını ayarlayabilmen, takva ve tevhid ölçüsünü oturtabilmen için Allah’ın sana bahşetmiş olduğu nimettir. Ramazan orucunu inkâr etmek kişiyi din dışına çıkarttığı gibi Ramazan orucuyla alay etmek, istihzada bulunmak, şu veya bu şekilde oruçluları töhmet ve tahkir maksadıyla yapılan hareketler de ancak mümin olmayanların tercih edebilecekleri davranışlar olarak açıkça zikredilmiştir. “Mademki oruç takva içindir, orucun takvasıyla alay etmek ne içindir?” sualine cevap verilmeye çalışıldığında iş tamamıyla ortaya çıkar.

“Oruç tutan sıhhat bulur, oruç tutan fukarayı, yoksulu daha iyi anlar, oruç kardeşliktir, Ramazan paylaşmaktır, nimetleri anlamaktır, güzelliiktir, ekolojik dengedir...” Bu söylemlerin hepsi kendi içinde belli ortamlarda doğru kabul edilir ve doğrudur fakat asıl nokta kaybolursa bunlar hikâyedir. Asıl nokta tevhid ve Allah için güzel ahlaklı kul olmaya niyet etmektir. Oruç imandır, tevhiddir, imanlı insanın hayat şeklidir. Diğer güzellikler bunun etrafında halelenir ve kıymet ifade eder. Allah Teala Ramazan ayında ve her günümüzde Kur’an-ı Kerim’e muhatap olduğumuzu düşünerek ve Efendimiz’in (sas) anlattığı ve anladığı şekliyle Kur’an’ı hayat tarzı olarak görerek, emanet edilen ömrümüzü güzelce sarf etmeyi, geçirmeyi hepimize nasip eylesin.

Oruç

Oruç kalbin gayra muhabbet etmemesi hatta meyil bile göstermemesidir. Salik ancak bu şekilde nefsinin hicaplarından kurtulabilir. Ümmet-i Muhammed'in zahirî orucu, kalp orucu ile tamam olur.

Oruç kelimesi Türkçeye Farsçadan geçmiş; Fars dilindeki “ruz” kelimesinden türetilmiştir. Hatta Acem diyarında yaygın olan putperestlikte perhiz ve buna bağlı ibadetin adıdır. Bu durum tuhaf karşılanmamalı çünkü İslam, Turan diyarına doğrudan Arap beldelerinden ve coğrafyasından geçmemiştir. Acem kelimesi, Arap olmayan anlamını taşımaktadır. Bizde yabancı yahut ecnebi kelimesinin karşılığı, Arapçada Acem tabiriyle gelmektedir. Nitekim yabancı lisan manasına da Acemi veya Acem tabirinin kullanıldığını biliyoruz. Daha sonra Arapların isimlendirmesiyle biz, şimdiki İran ve civarındaki bu bölgeye Acemistan, Acem diyarı demişiz.

Türk coğrafyasının o zamanki adı ise Turan’dır. Fakat bazı kaynaklarda Efendimiz’in (sas) Turan coğrafyasındaki Türkleri kastederek “Onlar sizinle savaşmadıkça siz onlara ilişmeyin, kendi hâllerine bırakın.” buyururken “Utrukühüm” yani “Onları terk edin, ilişmeyin.” tabirini zikretmiş olmasından dolayı, “Türk” veya “Törük” tabirinin buradan geldiği söylenir.

Hazır zihniniz biraz karışmışken devam edeyim. Turan diyarında yaşayanlar yani Türkler, İslamiyet’in birçok ibadet ve muamelat ıstılahını Acem üzerinden almışlardır. Aslında tarihteki kırılma noktası Maveräünnehir’dir. Maveräünnehir medeniyeti, İslam medeniyeti olarak inkişaf etmiştir. Sanat ve edebiyatta Acem, ilim ve hikmette ise Turan başı çekmiştir. Şimdi bu bahis ileride birleştirilmek üzere burada beklesin.

İnsanlık ve din tarihine baktığımızda, Allah Teala ilk insanı peygamber olarak seçti ve yarattı, tabiatıyla ilk önce din vardı. Günahlar, hatalar, isyan, putperestlik, sapkınlıklar ve hurafeler dinin gelişinden sonra çıkmıştır. Belli dönemlerde peygamberler gönderilerek düzeltilse de hep bir şekilde bozulmalar, sapkınlık ve sapıtmalar ortaya çıkmıştır. Allah Teala Efendimiz’den (sas) önce gönderdiği peygamberlerin şariat ve inançlarının korunması ve bu emniyetin sağlanması işini o zamanın insanlarına vermiştir. İnsanlar bunda muvaffak olamadıklarını tarihen göstermişlerdir. Bu hususu hatırlatmamızın iki ana sebebi var.

Birincisi: Tarih okumalarımızda genellikle şu hatayı yapar, “İnsanlar azdı, yoldan çıktı, bunun üzerine peygamber geldi.” diye düşünürüz. Bu çok büyük, vahim bir hatadır. Çünkü hadiseye eğer böyle bakarsanız, “Allah Teala önce insanların vicdanıyla düzgün bir hayat teessüsüne müsaade etmiş, insanlar birbirleriyle uzlaştıklarında dine ihtiyaçları yokmuş, ‘Her şey çok güzel olacak.’ sevdasıyla giderlerken, birden azmaya, kudurmaya başlamışlar.” diye düşünürsünüz.

İnsanlar vicdanlarıyla hareket etseler birçok çirkinliği bertaraf edebilir, hemen hemen tüm meselelerini halledebilirler ama unutulmamalıdır ki vicdan ancak Allah muhabbeti ve din terbiyesiyle elde edilen bir cevherdir. Sinesi kararmış ve kahpe olanın, vicdandan bahsetmesi ancak bu mana ve mefhumun arkasına sığınarak zulüm sahasını genişletmesinden ibarettir.

İlk önce din vardı, sonra insanlar bu dini kendi anlayışlarına göre yanlış yorumladılar, sonra da batıl görüş ve itikatlar bir bir ortaya çıktı. İnsan yaratılırken fitratıyla yaratıldı, o fitratın muhafazası için ilahi muhafaza olarak din bahşedildi; dini tahrif edenler fitratlarını, fitratını bozanlar da hem kendilerini hem etraflarını ve dünyayı bozguna uğratmaya sebep oldu. Bu çok iyi anlaşılmalıdır. Tarihin kaydettiği, insanlığın çığrından çıktığı vakitlerde peygamberlerin gelişi, aslında bozulmuş olan dinin tashihi ve insan fitratının düzelmesi içindir.

İkincisi: Efendimiz'den (sas) önce dinî menşeli olduğu hâlde içi boşaltılmış ve tahrif edilmiş bazı hükümlerin, ahlaki yapı, kavram ve kelime kalıplarının nasıl değiştiğini anlamak gerekir. Mesela Kâbe'yi tavaf ediyorlardı ama o Cahiliye Araplarının "tavaf" dedikleri şey aynıyla şirkti. Secde ediyorlar, kendilerine göre namaz kılıyorlardı fakat "salat, secde" diye yaptıkları şey putlarına secdeden ibaretti. Temizlik diyerek kurban kanlarını üzerlerine sürüyorlar, "Kurban ibadeti yapıyoruz." dediklerinde ise kız çocuklarını diri diri toprağa gömüyorlardı. Cahiliye döneminde bir kimsenin "Dua ediyorum." demesi de "Allah'a ortak koşuyorum." manasındaydı.

Efendimiz (sas) dinî ve içtimai yani sosyal hayattaki tüm kavram ve mefhumları düzeltti. Hem kök hem anlayış açısından insan inancına, fitratına ve dine uygun olmayan her şeyi şeriatıyla sildi, iptal etti. İnsana lazım olacak tüm güzellikleri de tashih ederek, doğrusunu ortaya koydu.

Allah, peygamber, mukaddesat, Kâbe, ibadet, anne-baba, çocuk, ticaret, borç, sevap-günah, haram-helal, çirkinlik-güzellik, taharet-necaset, merhamet, cömertlik-cimrilik, aklınıza ne geliyorsa, bugün insani olarak güzel gördüğünüz ne varsa hepsi Efendimiz'in (sas) kıyamet sabahına kadar bozulmayacak şeriatıyla ortaya konulmuş ve bizzat Allah Teala'nın muhafazasıyla, Kur'an ve Efendimiz'in sünneti ile korunmuştur. Efendimiz (sas) kendisinden önce gerek hayat tarzı gerekse dinî inanç bakımından ne varsa hepsinin İslam'a uygun bir şekle gelmesini, kendisine indirilen Kur'an ve şeriatla başarmıştır. Şimdi bunları birleştirirsek...

İslam, nasıl kendisinden öncekileri siliyor ve Hazret-i Âdem'den Efendimiz'e kadar gelen, insanın fıtratına en uygun olan dini teessüs ediyorsa bu durum başka halklar ve coğrafyalarla birleştğinde de aynen kendisini göstermiştir. Bu o kadar derin ve nüfuz edici bir hakikattir ki, sadece din içerisindeki mefhumları kurtarmakla kalmamış, başka inançların kullandığı kelimelerin hüviyetini, muhteviyat ve manasını da tamamen değiştirmeye muktedir olmuştur.

Orta Asya'dan Balkanlar'a kadar, hatta Cezayir, Tunus, Fas, Mısır, Suriye, Irak, İran hudutlarına kadar gidin, “abdest, oruç, namaz” denildiğinde herkes bunun İslam'a özgü bir ibadet olduğunu anlayacaktır. İslam ve Müslümanlar muktedir olduğu müddetçe bu böyle devam edecektir. Bu medeniyetten dil, tarih ve dinî bilgilerden mahrum olacak şekilde uzaklaşmak, İslam'a zarar vermese de Müslümanların yer yer helak olmalarına ve manevi kimliklerini kaybetmelerine sebebiyet verecektir.

Bunun yakın tarihimizdeki en bariz örneği Bolşevik İhtilali sonrası dönemdir. Fazla değil, bundan kırk sene evveline kadar Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan veya Sovyet hegemonyası altındaki benzer bir ülkeye gitseydiniz, oradaki mezalim ve dinsizliği yerinde görecektiniz. İlk önce lisanlarını bozmuşlardır, Türkçe konuşmak, Arabi harflerle yazmak yasaklanmıştır. Sonra da yeni gelen nesle imam diye papazı, cami diye kiliseyi, Kur'an diye İncil'i göstermişler, bu coğrafyadaki İslam kimliğini böylece silmeye yeltenmişlerdir. Durumun ne kadar acıklı olduğunu bir örnekle sizin insafınıza terk edeceğim:

Adam eline şarap veya votkayı alıyor, “Ayakta içmek günahtır.” diye oturuyor, üç yudumda içiyor, bir de başında besmele çekiyor. Bunlar yaşanmıştır, bunları yaşayanlar hâlâ hayattadır. İbadetleri âdet hâline getirmek, âdetleri de âdeten yani hiç tefekkür etmeden yaşamak, bir büyük küfür planının parçalarıdır. Bunu yaşayanlar kâfir olmak niyetinde bulunmasalar da sistematik olarak küfrün pençesine, dinden ve fıtrattan uzaklaşarak insanların parça parça olmasına atılmaktadırlar.

O sebepten her ne olursa olsun, sadece sevabı değil, günahı bile ne olduğunu idrak ederek karşımıza almalıyız. Bu insani bir sorumluluktur. İşte belki de sadece bu yüzdendir ki İslam her mükellefiyeti, muhakkak akıl ve baliğ olmaya bağlar. Akıllı olmayan düşünmez, bir kimse deli hükmündeysen din ve mükellefiyet zaten ondan düşer. Ama akıllı varken düşünmezse sadece ve sadece o insan düşer, sefih ve sefil hâlde acınacak vaziyete gelir.

İbadet, taat, dinimizin tüm emirleri ancak belli bir tefekkür ve şuurla marifet meyvesini ortaya koyar. Allah Teala'ya ve Efendimiz'e (sas) kesin bir teslimiyetle inanmak, sağlam bir tefekkür ve aklın neticesindendir. Neyi nereye kadar yapabileceğinizi size aklınız, melekeleriniz gösterir. Kalben inandığınıza nasıl teslim olacağınızı da yine akıl size öğütler. Sizi tedavi edeceğine inandığınız bir doktora teslim olmak, anestezi ve ameliyatla o masaya yatmak ancak sağlam bir aklın ve tefekkürün eseri değil midir? “Ben çok akıllıyım, hiçbir yerime elletmem.” diyen adam, o ameliyat masasına kendi isteğiyle yatmasa da elbette eninde sonunda başka bir şekilde masaya getirilir.

“Buralara nereden geldik?” diye belki soruyorsunuzdur yahut anlatılan şeylerin önemine vâkıf ve meraklı olarak bizlerle beraber satırların akışına kendinizi bırakıyorsunuzdur. Demek isteriz ki, kelimelerin şu veya buradan gelmesi mühim değildir. Elimizdekiyle İslami hayatımıza, manevi kimliğimize ne kadar ulaşıp intikal edebiliyoruz? “Maksudumuz Allah'tır, matlubumuz Allah'ın rızasıdır.” fehvasınca bildiklerimiz, öğrendiklerimiz, duyduklarımız ve yaşadıklarımız neye ne kadar hizmet ediyor? Bu kısacık ömrümüzde Allah Teala ile ülfet etmeden gidersek, bir sevgili için ömrümüzü veremezsek bizi nasıl bir akıbet, yokluk yahut varlık bekliyor? Bunlardan haberdar olmak önemlidir. Sadece oruç değil, her ibadet bizim derdimize derman olabilecek bir hayat, kaynak mesabesindedir; bu unutulmamalıdır.

Bu hayat damarımızın belki de en mühim sahası oruç ibadetidir çünkü oruç, insanın yaşam standardını ve fitratını muhafaza eder. Şehadet, namaz, dua, hac ve zekât bu fitratla ilişkili olduğunda kıymet kazanır. Hepsî hayati organ mesabesindedir ve hepsinin ortak noktası maksudun Allah, istenilen şeyin de ancak O'nun rızası olmasıdır.

Bizden önceki kavimlerde, toplum ve ümmetlerde de oruç vardı. Bunun sebebi, bu fitratın ortaya konulmasıdır. Yukarıda anlattığımız insan ve dinin macerası açısından baktığımızda, oruç ibadeti de bundan menfî manada nasibini almıştır. Günümüze kadar akseden bu tahrifin eserlerini müşahade ederken, Hazret-i Âdem'den Efendimiz'e (sas) gelinceye kadar orucun izini sürmek de mümkündür.

Hristiyanlıkta oruç şart değildir ve bir nevi perhiz olarak kabul edilmektedir. Paskalya öncesinde Katolikler, Ortodokslar, Anglikanlar ve Süryaniler tarafından uygulanan perhiz, belirli gıdalardan sakınma biçimindedir. Katolik, Ortodoks ve Anglikanlarda süre kırk gün iken

Süryanilerde perhizin süresi daha fazladır. Protestanlarda ise oruç uygulaması bulunmamaktadır.

Yahudilikte özellikle Yom Kippur'da (Kefaret Günü'nde) oruç tutulması şarttır. İmsak, önceki akşam güneş batarken başlar. O gece ve ertesi gün ilk iki yıldız görününceye kadar da yemek içmek yasaktır. Bu süre yaklaşık yirmi beş saattir.

Hinduizm'de oruç, nefsi tezkiye için senenin belirli günlerinde ve bayramlarda tutulur. Hindu oruçlarını diğerlerinden ayıran temel farklılıklar; bazı oruç günlerinde pirinçten yapılan yiyeceklerin, kadınlara her türlü kokunun ve erkeklerin vücutlarını herhangi bir yağ ile yağlamalarının yasak olmasıdır. Budizm'de ise her kamerî ayın dört gününde, güneşin doğuşundan batışına kadar oruç tutmak vardır. Bu oruç, çalışmamakla tutulan istirahat orucunun farklı bir versiyonudur.

Çok özet olarak geçtiğimiz bu malumatı herhâlde sizler de dikkat çekici bulmuşsunuzdur. Yorumsuz olarak size aktardığımız ve şu anda vakıa olarak karşımızda duran tablo budur. Ama çok belirgin bir şekilde, dinimiz İslam'da orucun mahiyeti, hakikaten açık ara farkla asıl ve maksud olanı ortaya koymaktadır.

İslamiyet'e göre oruç Allah içindir. Oruç tutmak Allah'a yakınlıktır; imsak vaktinden akşam vaktine kadar yemek, içmek, cinsel yakınlıktan uzak durmakla, ayrıca ahlak ve davranışla da orucun bahşetmiş olduğu hâle bürünmektir. Oruç, meleklere özenmek değildir, Allah'ın ahlakına bürünmeye iştiahtır. Hiçbir oruçlu kendisini meleğe benzetmek için oruç tutmaz ama böyle oruç tutan kullara melekler özenir ve gıpta ederler.

Oruç sabrın yarısıdır, sabır ise dinin yarısıdır. Fazla matematiksel olacak ama buna göre oruç dinin dörtte biridir. Bu dörtte birlik kısmı diğer kısımlarla beraberinde tutan, bulunduran Allah Teala'ya muhabbettir. Yani kullarla olan münasebetine ve Allah Teala ile olan irtibatına dikkat etmenin tam terazi noktası, göstergesi oruçtur. Orucu Allah için tutan bir insanın kalbinde muhakkak iman vardır. Oruçla fitratını düzelten insan namazı, namazla Allah'a yakınlığı hisseden kişi orucu, Hak'la ve halkla bu dengeyi sağlayabilen kişi ise haccı ve zekâtı yerine getirmek için muhakkak şevk duyar. Allah'ın güzel gördüklerini insafla, çirkin gördüklerini de ikrahla görecek doğru bir görüşe sevk eder insanı oruç.

Orucun insanın hilkatine uygunluğu ve Allah Teala'ya yakınlığı için nasıl bir manevi saha açtığını sadece oruçla ilgili bazı ayetleri gözden geçirerek

tefekkür etmek mümkündür. Hatta muhakkak bu ayetlerin üzerinde düşünülüp tefekkür edilmelidir:

“Allah, boş bulunarak ettiğiniz yeminlerle sizi sorumlu tutmaz. Ama bile bile yaptığınız yeminlerle sizi sorumlu tutar. Bu durumda yeminin kefareti, ailenize yedirdiğinizin orta hâllisinden on yoksulu doyurmak yahut onları giydirmek ya da bir köle azat etmektir. Kim (bu imkânı) bulamazsa onun kefareti üç gün oruç tutmaktır. İşte yemin ettiğiniz vakit yeminlerinizin kefareti budur. Yeminlerinizi tutun. Allah, size ayetlerini işte böyle açıklıyor ki şükredesiniz.” (Maide, 5/89)

Hüküm bildiren ayet-i kerimelere ahkâm ayeti denir. Bu ayet-i kerime ahkâm ayetlerindendir ama bu, tefsir ilmi açısından ve fıkıh ilmi sahası itibariyle verilmiş teknik bir isimdir. Hüküm, hikmet kelimesinden türetilmiş bir tabirdir. Her hüküm içerisinde bir hikmet barındırır, barındırmalıdır.

Mesuliyet açısından yeminler hakkında açık bir hüküm verilmiştir ama yemin tutulmadığında bunun telafisiyle alakalı yaptırımlara bakalım: Fakir fukarayı doyurmak, etrafına iyilikte bulunmak, esarete olan bir kişiyi hürriyetine kavuşturmak ama “Artık hürsün.” diye salmak değil, işiyle, gücüyle, hayatta barınacak, tutunacak, kendi ayakları üzerinde duracak şekilde o kişiyi kollamak. Peki bunlara imkânı olmayan kişi ne yapacaktır? Ayet-i kerimede oruç tutması emrediliyor. Ceza mıdır bu? Fakir fukarayı yedirmek, köle azat etmek ceza mıdır? İyiliğe sevk etmektir, güzel insan olması için yol açmaktır.

Modern geçinen toplumlarda “sıfır atık” faaliyeti yürütülüyor ya, her türlü atığı değerlendirmek, değerli hâle getirmektir İslam. Dünyada insanlıktan çıkmayasın, eşref-i mahluk olarak yaratıldığın hâlde ahirette yanmayasın, vicdan azabıyla sineni karartmayasın, yerlerin, göklerin, meleklerin ve Allah’ın itibar ettiği insan olarak değerini kaybetmeyesin, Allah’a karşı hukukunu, insanlarla olan münasebetini insan ve kul olarak yerine getiresin diye açılmış bir kapı, kendindeki bozuklukları giderebilmen için bir fırsat...

Kefaret neyin kefareti? Hangi mahkemede kim ne yargılayacak? Kefaret, bedel olarak nefsinin ve Allah’tan uzaklaştıran benliğinin ıslahı ve hizaya gelmesi için sana bir fırsattır. Nefsinin esaretinde yaşama, sadece sen yeme aynı zamanda yedir, yedirmeye kuvvetin, başka şeyleri yapmaya gücün yoksa nefsanî arzularından uzaklaşarak bulunduğun yerde “iyi insan” şahsiyetine bürün ki özgür kalasın, zaaflarının esaretinde yaşamayasın. Sen bil ki bir yalan konuştuğunda, başka bir insanın esaretine, birçok insanın

rızkının eksilmesine ve nefsinin seni yoldan ve insanlıktan çıkarmasına sebep oluyorsun. Bunları idrak etmek için orucun ruhu nazarımıza veriliyor. Sizce bu ayetler tefekkürsüz okunup geçilecek ayetler mi?

“Ey iman edenler! İhramlı iken (karada) av hayvanı öldürmeyin. Kim (ihramlı iken) onu kasten öldürürse (kendisine) bir ceza vardır. Kâbe’ye ulaştırılmak üzere, öldürdüğünün dengi olup, içinizden iki adil kimsenin takdir edeceği bir kurbanlık hayvan veya yoksulları yedirmek suretiyle kefaret yahut onun dengi oruç tutmaktır.” (Maide, 5/95)

Bakın burada da hacla alakalı bir ibadetle oruç nasıl birleşiyor? Canın canan için olduğu nasıl nazarlarımıza veriliyor? Bu ayet-i kerimeyi düşünürken beraberinde Efendimiz’in (sas) hadis-i şeriflerini de okuyalım:

Resulullah (sas) Veda Haccı’na gitmek istediğinde bir kadın kocasına “Devenin üzerinde beni de Resulullah (sas) ile beraber hacca gönder.” dedi. Kocas, “Yanımda sana hac için vereceğim devem yok.” dedi. Kadın “Beni falan erkek deven üzerinde haccettir.” dedi. Kocas “O, Allah yolunda kullanılmak üzere muhafaza ediliyor.” dedi ve Resulullah’a (sas) geldi.

“Hanımım size selam ve Allah’ın rahmetini gönderdi. O, kendisini sizinle hacca göndermemi istedi. ‘Beni Resulullah (sas) ile birlikte hacca gönder.’ dedi. Ben de ‘Yanımda hac yapman için vereceğim deve yok.’ dedim. Fakat hanımım ‘Falan deve ile hacca gönder.’ dedi. Ben ‘O deve Allah yolunda kullanılmak için muhafaza ediliyor.’ dedim.” diyerek durunu arz etti.

Bunun üzerine Resulullah (sas) “Eğer hanımını o deve üzerinde hacca gönderirsen deve de Allah yolunda olur.” buyurdu. Adam “Hanımım bana, sizinle hacca denk ameli sormamı istedi.” dedi. Resulullah (sas) “Hanımına selamımı, Allah’ın rahmeti ve bereketini söyle ve ona haber ver: Ramazan’da umre benimle hacca bedeldir.” buyurdu. (Müslim, Ebu Davud)

Bir başka ayet-i kerime ise çok daha fazla dikkatimizi çekmeli çünkü orucun ruhunu bize sezdiren, ele veren, belki de açıkça gösteren bir ayet-i kerime ama maalesef bunu Ramazan aylarında hiç konuşmuyoruz:

“Ye, iç, gözün aydın olsun. İnsanlardan birini göreceksin olursan ‘Ben Rahman için oruç adadım, bugün hiçbir insanla konuşmayacağım.’ de.” (Meryem, 19/26)

Kur’an-ı Kerim’in nazil olması ve Efendimiz’in (sas) şeriatını vazetmesiyle beraber, eski ümmetlerdeki birçok uygulama ve tabiatıyla oruçla ilgili farklı hükümler nesh edilmiş, kaldırılmış yahut değiştirilmiştir. Fakat bu ayet-i kerimede geçen, bir kimsenin Allah için konuşmamaya niyet etmesi yani konuşmakla alakalı oruç tutması, -bire bir aynısı olmasa bile- oruç tutmanın ruhuna aykırı sayılmamıştır.

İtikâfla alakalı hadis-i şeriflerdeki boş konuşmaktan alıkonulma ve bir oruçlunun münakaşa etmekle karşı karşıya kaldığında susup, “Ben oruçluyum.” demesindeki tavsiyeyi buradaki manayla birleştirmek mümkündür. Resul-i Ekrem’in (sas) oruç tutan kimsenin dilini boş söz,

yalan, gıybet, dedikodudan muhafaza etmekle vasıflandırması, bize orucun mahiyetini bu ayet-i kerime ışığında göstermektedir.

Büyüklerimizin tefsir dersinde bu ayet-i kerimelerin hikmetleri hakkında sohbetler olmuştu. Hülasa edersek...

“Bu ayet-i kerimeler göstermektedir ki konuşmak ve konuşma üslubu, insanın aynı ve zati sıfatını ortaya koyar. Yemek ve içmekten kesilmek, insanın zihnî faaliyetlerinde konuşma merkezini de etkiler. Çok yiyip içenler ekseriya çok konuşur. Zihnin hep aynı bölgesi uyarıldığından dolayısıdır ki yemek yemek konuşmayı, yemek içmekten kesilmek de az konuşmayı beraberinde getirir. Bu, fitrat, hilkat ve cibilliyet arasındaki etkileşimden kaynaklanır.

Ayrıca dinlemeyen insana konuşmak malayanidir, malayani ise Allah Teala'nın gadap alametidir. İnsan, lisanını muhafaza ettikçe muhafaza olur. Az konuşmak ve insanların âdeti olan yemek içmekten uzaklaşmak, kişiyi halk ile lüzumsuz ülfet ve beraberlikten korur. Kelamı ve yiyeceği azaltmak, İslam ahlakının terbiye metotlarındandır.

Orucu Allah için tutmak beraberinde, tutulan işleri de Allah için yapmayı getirir. Böylece Hak muhabbeti ve düşüncesi; kişinin zihnî ve iradi olarak yaptığı hareketlerle, fiil ve icraatlarla, kalbî faaliyet olarak kendisini gösterir. Her şeyin aslına rücu etmesi esasına göre ise Hak ile yapılan fiiller Hakk'a rücu ettiğinden, bu fiil ve düşünceler sahibi olan zatı Hakk'a yakınlaştırır.

Kalbinde Allah muhabbeti bulunan bir kimsede kalp çocuğu doğar. Kalp çocuğunun doğuşu ile bu muhabbete agâh olmayanlar arasında farklılık zuhur eder. Salık bu durumda kalp çocuğunu muhafaza etmek için hem sırta hem zahire ait meseleler hakkında sükût etmeli, konuşmamalıdır. Çünkü bu merhale tamamlanmadan konuşması, halk tarafından yanlış anlaşılacaktır. Ya suizan ya hüsnüzanna uğramakla karşı karşıya kalan derviş, her iki durumda da zarar görecektir.

O sebepten Rahman'ın bu dünya hayatındaki Sünnetullah'ına muvafık ve mutabık olarak oruçlu olmalıdır. Kendisine bahşedilen kalp çocuğunun üzerine titreyerek, o muhabbetle yürümeli, sülukuna devam etmelidir. Vakti geldiğinde o çocuk kendi sırrını, kendiliğinden beyan edecek, burhanını gösterecektir.

Bu dahi gösterir ki oruç kalbin gayra muhabbet etmemesi hatta meyil bile göstermemesidir. Salık ancak bu şekilde nefsinin hicaplarından kurtulabilir.

Ümmet-i Muhammed'in zahirî orucu, kalp orucu ile tamam olur.

*Sövene dilsiz gerek,
Dövene elsiz gerek,
Derviş gönülsüz gerek,
Sen derviş olamazsın.*

Eski ümmetler çok söverlerdi, bozulmuş olan bu fitrata karşı susmak icap eder. Kavm-i Nasârâ çok dövüşkendi. Nefsin cedel ve kavga isteğine yenik düşmemeli. Ümmet-i Muhammed kalp sahasındaki müşahede ehlidir. Onlar ancak Allah Teala'ya muhabbet ettiklerindendir ki gönül ve kalp sahaları taşrada bulunmaz. Konuşmak, hem zahirî oruçtan hem kalbî oruçtan düşmek kalbin de ortaya çıkmasına sebep olur.

Hac, fitratı, asli vatanımızı ve yaratılış mayamızı idrak için hususi bahşedilmiş bir ibadettir. Her kim oruç ruhuyla hac hikmetlerini birleştirmeye muvaffak olursa fitratının inşasını, dininin de binasını kemale erdirmiş olur...”

Hülasa olarak bu derslerde geçen cümlelerin bir kısmını size böylece nakletmiş olduk. Biz anlayamasak da elbet bu sohbetleri kalp sahasında değerlendirebilecek sineler mevcuttur. Bir güzelliği anlayamasak da en azından kabiliyeti olanlara emanet etmek uygundur diye düşünüyoruz.

Oruç ve orucun mahiyeti hakkında hususi bir bölüm ayırmamızın sebebi aslında Ramazan'daki orucun ne kadar muhteşem olduğunu biraz daha iyi anlatmak içindir. Oruç tutmak fitri bir nimettir. Allah Teala'nın kullarına bahşettiği benzersiz bir ibadettir. İnsan, en şerefli ve en güzel yaratılmış mahluktur. Kur'an-ı Kerim, Allah Teala'nın kelamı, kuluyla konuşmasıdır. Ramazan ise bunların hepsini cem eden, bu nimetlere ilaveten Rabbü'l-âlemin'in ikram ettiği muazzam bir manevi mevsimdir.

Niyet Bozulmadan Amel
Bozulmaz

Allah için yaptığını hiçbir zaman unutma, o tuttuğun oruç Allah için. Bu kararlılık bozulmadıktan sonra amel bozulmaz merak etme. Allah'ın kudret elinde bulundurduğu bir şeyi O'nun elinden kim alabilir!

Bir Ramazan gününde Resulullah (sas) oturuyorken yanlarına son derece üzüntülü biri geldi. Adamcağız “Ey Allah’ın Resulü, helak oldum!” dedi. Efendimiz (sas) “Sana ne oldu ki?” diye sordu. Adam “Ben oruçlu olduğum hâlde, hanımım ile ilişkide bulundum!” diye cevap verdi.

Bunun üzerine Efendimiz (sas) “Azat edip hürriyetine kavuşturacak bir köle bulabilir misin?” buyurdu. Adam “Yok, bulamam!” diye cevap verdi. Efendimiz (sas) “Öyle ise ara vermeden iki ay oruç tutmaya gücün yeter mi?” dedi. Adam “Yok, buna da gücüm yetmez!” dedi. Efendimiz (sas) “Altmış yoksulu doyurabilir misin?” dedi. Adam pek fakir bir kimse idi, “Yok, onu da yapamam!” diye cevap verdi.

Bunun üzerine Efendimiz (sas) bir süre bekledi. Az zaman sonra kendisine içi hurma dolu bir sepet getirdiler. Efendimiz (sas) “O adam nerededir?” diye sordu. Adam “Buradayım!” diyerek ayağa kalktı. Efendimiz (sas) “Bu hurmaları al da yoksullara sadaka olarak dağıt!” diye emretti. O fakir kişi hurma sepetini görünce “Benden daha fakir olana mı vereceğim ey Allah’ın Resulü? Vallahi şu Medine’de benim ev halkımdan daha fakiri yoktur!” dedi.

Bunun üzerine Efendimiz (sas) mübarek dişleri görünecek kadar güldü. Sonra da, orucunu bozduğu o tek günü kaza etmesini emretti ve “Haydi bu hurmaları al da ailene yedir!” buyurdu. (Buhari, Ebu Davud)

“Oruçlu kimse oruçlu olduğunu unutup da yediği ve içtiği zaman, orucunu (bozmayıp) tamamlasın! Çünkü onu ancak Allah yedirmiş ve içirmiştir.” (Buhari, Müslim)

Hazret-i Enes (ra) anlatıyor: “Biz bir seferde Resulullah (sas) ile beraberdik. Aramızda bir kısmı oruç tutuyor, bir kısmı da tutmuyordu. Sıcak bir günde bir yerde konakladık. Gölgeleyenlerin çoğu elbisesi olanlardı. Bir kısmımız güneşe karşı eliyle korunuyordu. Bir ara oruçlular yığılıp kaldılar, oruçsuzlar kalkıp çadırları kurdular, hayvanları suladılar. Bunun üzerine Resulullah (sas) ‘Bugün sevabı oruçsuzlar kazandı.’ buyurdu.” (Buhari, Müslim, Nesai)

Bu başlık altında bu hadis-i şeriflerin zikredilmesini belki mevzuya uzak gibi düşünebilirsiniz. Fakat Ramazan orucu ve tüm ibadetler ile alakalı konuşacaksak, konuya zihnen hazır olmak için bu hadis-i şeriflerle başlamanın uygun olduğunu düşündük.

Niyet, Ramazan orucunun farzıdır. Aslında farz olan her ibadette muhakkak bir niyet safhası vardır. Aynı oruç gibi, namaz, teyemmüm, hac, zekât gibi farz amellerin niyetinin olması, onların salih amel olmaları için şarttır.

Niyet nedir? O ameli yapmak için kalben kesin karar vermektir. Peki niyet için nasıl niyet etmek lazımdır? “Niyet ettim Allah için oruç tutmaya, haccetmeye, namaz kılmaya, dedik mi tamam.” diyebilirsiniz. Evet, doğru ama orada hiç dikkat etmeden geçilen bir tabir var: “Allah için...” İşte niyetin ruhu budur. Tevhid ve takva budur. Namaz o zaman namaz; hac, zekât, oruç o zaman salih amel olur. Allah için yaptığını hiçbir zaman unutma, o tuttuğun oruç Allah için. Senin niyetin bu ise bu kararlılık

bozulmadıktan sonra amel bozulmaz merak etme.

Asla bu kararlılıktan vazgeçmemiştin ama unuttun ve yedin, oruç bozulmaz. Orucu bozmaya niyet ettin de arandın durdun, kenarından yuttun, kıyısına yaklaştın, amel de bozulur çünkü niyet bozuldu. Yarısı Allah için veya onda biri insanlar için, onda dokuzu Allah için namaz kıldın, niyet bozuldu, amel de bozuldu. Belki zahiren namazı bozacak bir şey yapmadın ama namazın niyetini bozacak şeyi yaptın. Niyet, namazın içinde değildir ki; dışında olması gereken şarttır.

Orucun sevabını bekleyen ve oruç tuttuğunu bilen bir insana niyetin ne kadar önemli olduğunu hatırlatan hadis-i şerifler olduğu için konuya böyle başlamak uygun düşmüştür. Bir kişi çetin bir seferde, başkalarına yardımcı olmak üzere vazifeli ise Allah için, Allah'ın verdiği müsaadeyle orucu tutmadığında bu da fazilettir. Gayet rahat tutabileceği imkân varken oruç tutmaması, o kişinin kalbindeki müftüye sorarak alacağı fetvayla alakalıdır. Allah için olan niyetini bozdu mu, bozmadı mı? Bunun cevabını dışarıdan vermeye kimse kadir değildir.

Efendimiz'e (sas) gelen o samimi Müslüman'a, o sahabiye bakın. "Ne olmuş canım!" demiyor, işin ciddiyetinin farkında. Efendimiz'in (sas) vereceği talimatla cezasını öğrenmeye hazır, muntazır. O samimiyetle Efendimiz'e (sas) soruyor ve yine aynı samimiyetle Resulullah'a cevap veriyor. Dinimiz zorluk değil ki; ibadet etmek, kulluk yapmak zor değil ki! Allah Teala bizim takatimiz dışında bizden bir şey istemiyor. Sen niyetinin ciddiyetinden ve bu niyetin Allah için olduğundan haber ver, gerisi zaten aynı ciddiyetle gelir. Niyet bozulmadan amel bozulmaz. Sen kararlılığını göster çünkü "Müminin niyeti amelinden bile faziletlidir." buyurdu Resulullah (sas).

Bir kişi Ramazan ayının başında "Ya rabbi! Ben senin izninle, senin için bu Ramazan orucumu eksiksiz tutacağım." dese, sahura kalkamasa, kalktığında bir şey yemeden içmeden güne başlamış olsa "Ramazan orucu için bu niyet, bu kararlılık kâfidir." diyor âlimlerimiz. Bu kararlılıkla sahura kalksa sahura kalkması onun bu niyetinin bir göstergesi kabul edildiğinden orucuna devam eder. Orucuna sağlam bir şekilde dikkat ederken unutturulup yemek yese, niyetini bozmadığından yine ameli bozulmamıştır, orucuna devam etmeli ve böyle kabul etmelidir. Dinimiz, ibadeti tercih eden her kul için kolaylıktır, güzelliştir, rahmettir.

Ramazan'da oruç niyetinin ayrıca bir kerameti, mucize kabilinden bir

rahmeti vardır. Bunu günlük hayatınızda, kendi kendinize yahut başkalarından bile tecrübe edebilirsiniz. Allah Teala Ramazan ayında oruç tutana ve buna niyet edene muhteşem bir kolaylık ihsan eder. Nice hastalık, dert, sıkıntı sahibi hatta açlığa dayanamayan insan vardır ki, bu niyetin bereketiyle rahat rahat Ramazan orucunu tutar. Ramazan haricinde tutmaya kalksa, velev ki en kısa günlerde olsun, bu oruç Ramazan'daki gibi rahat geçmez.

Bendeniz bunu hayatımda defaatle denemişimdir. Allah Teala Ramazan'a mahsus olarak, oruç tutanlara hususi ikramıyla muamele ediyor. Hani hadis-i şerifte Ramazan'da oruç tutanlara Cenab-ı Hakk'ın ahirette nasıl hususi ikramda bulunacağı ilan ediliyor ya, sanki bunun bir nevi avansı gibi, dünya hayatında da bu aşikâr görülüyor.

Ramazan geldiğinde sanki metabolizmaya, mideye, vücuda, görünmez bir emir geliyor; hepsi oruç için içtimaya çekiliyor; hazır vaziyette, niyeti Allah için olan kulların tercih yapmasını bekliyor. Tutmak istediği hâlde tutamayana o hüznünden, üzüntü ve gözyaşlarından dolayı katbekat ecir veriliyor. Vazifesinden, hastalığından yahut sorumluluğundan dolayı Allah Teala'nın verdiği ruhsatlara rağbet edenlere yine Allah Teala bol bol ecir ihsan ediyor. Yani bu şartlar haricinde, Ramazan'da oruçlu olmamanın ancak gafletle ve Ramazan orucuna rağbet etmemekle bir izahı olabilir.

Seneler evvel bir akrabamız ahirete göçmüştü. Taziye için evlerine gittik. Evin bir kedisi vardı. Kenarda oturuyor, cemiyeti ve sahibini gözleriyle takip ediyordu. Arada bir odadan çıkarıp, yemek ve suyunun bulunduğu yere koyuyorlardı kediyi fakat o kedicik tekrar gelip bizim bulunduğumuz odanın bir köşesine kıvrılıp sahibine bakıyordu. Ben bu durumu gördüm fakat ne olduğunu pek anlayamadım, üzerinde durmaya gerek görmedim. Ama öyle bir şey oldu ki zihnimde şimşekler çaktı.

Ev sahibi olan kişi kediyi ve önündeki ikram edilmiş şeyleri göstererek şöyle dedi: “Yahu görüyor musunuz, hayvan dersiniz. Bu kedi benim üzüntülü olduğumu görüyor, ağlarken yanıma geliyor. Üzüntümden dolayı ben bir şey yiyemiyorum ya, o da karşıma geçmiş öyle bakıp duruyor. Sabahtan beri ağzına bir lokma bir şey koymadı. Fesübhanallah. Ben insanlığımdan utandım kardeşim.”

Sen buna hayvan diyebilir misin? Bu nasıl bir şeydir? Sevgi ve muhabbet hayvanı bile değiştiriyorsa insanda neler yapar bir düşünsenize... Ama tabii her hayvan da böyle değil.

Beşiktaşlı Cemal Efendi diye meşhur bir zat vardı İstanbul'da. Rahmetli anneannem, anneciğimi ve teyzelerimi alıp sık sık hocaefendinin vaazına gider, cami cami peşinde dolaşmış. Nükte ve latifeleri pek meşhurmuş. Ezanların okunmasının yasak olduğu devirden sonra vaaz ü nasihat izni çıktığı için, insanlar manevi susuzluklarını bu nevi hocaların sohbetiyle gidermeye çalışıyor, yasaklanmış dinî bilgilerin eksikliğini biraz olsun telafiye imkân buluyorlarmış. Hatta bu zat yasaklı devirlerde de hatiplik yaparak, insanlara iman ve İslam'la alakalı bilgileri anlatıyormuş.

Cemal Efendi Ramazan'da bir gün kürsüden anlatmış:

“Ey cemaat! Dün eve gittim, ne olsa beğenirsiniz! Hanım telaşla kapıda önümü kesti: ‘Aman hoca yetiş yetiş, ben böyle bir terbiyesizlik, bu Müslüman vatanda, elhamdülillah bu Müslüman evde böyle hıyanet görmedim. Allah'ım neler görüyorum, bu ihanetleri de mi görecektik bu yaşımızda!’

‘Yahu hanım ne oldu, niye bu kadar telaşlısın? Sen ne diyorsun, fesübhanallah, söyle bakalım ne oldu?’

‘(Eliyle tüylerini temizlemek ve yalanlamakla meşgul olan kediye göstererek) İşte bu! Bak bu alçak ne yaptı biliyor musun hoca? Hem de bu evde, bu ağzı dualı evde ne yaptı biliyor musun?’

‘Yahu insanı çatlatma, söyle ne yaptı?’

‘Bu kedi benim hazırladığım yemeği Ramazan günü, herkes oruçluyken yedi, bir de arsız arsız hiç utanmadan kenara çekildi, yalanıp duruyor nispet yapar gibi. Mübarek hayvandır diye eve aldın, gör bak oruç bile tutmuyor bu kedi.’

‘Yahu be mübarek kadın, bunca zaman ümmet-i Muhammed'e ilmihal dersleri, fıkhi, dinî bilgiler veriyorum, hiç mi bilmiyorsun, hiç mi öğrenemedin! O bir hayvancık, oruç dediğin insanlara emredilmiştir. Hangi kitapta gördün sen, hayvan hiç oruç tutar mı!’

‘Vah vah, şimdi boşuna hayvanın günahına mı girdim...’

Ey müminler! Kıymetli cemaatim! Hocanın evinde bile böyle dinî bilgi eksikliği olabiliyor, dinimizi güzel öğrenelim, sonra olmadık yere günaha da giriyoruz. Yanlışlıklardan dolayı kul hakkına da hayvan hakkına da tecavüz ediyoruz.”

Anlaşılan Beşiktaşlı Cemal Efendi'nin kedisi artık ırkından mıdır, cinsinden midir bilinmez gamsızmış.

Velhasıl, dinimiz açısından ibadet yahut güzel bir amelden bahsetmek

istiyorsak bunu şekillendiren şey niyettir. Niyet, âdetle ibadeti ayıran en önemli özelliktir. Sabahtan akşama kadar aç kalsan fakat bunu rejim, diyet, hücrelerin yenilenmesi, metabolizmayı düzeltmek için yapsan bu, yararlı bir iş yahut senin bir âdetin olabilir. Bu açlık, susuzluk ve davranışın ancak Allah için bir niyet, emrolunan bir ameli yapmak için kararlılık olmasıyla ibadet ve amele dönüştüğü unutulmamalıdır. Bu kararlılık ve niyet olduğu müddetçe insanın oturuşu, kalkışı, yaptığı şeylerin hepsi nafile ibadet, hayır olarak manevi güzelliklerinin yazıldığı amel defterine kaydolur.

Hadis-i şerifte mealen şu anlatılır: Adamın biri seyahat ederken su kuyusuna erişti. Su almak için hayvanını bir yere bağlamak ihtiyacı zuhur ettiğinden, hemen kuyunun yanı başına bir kazık çaktı, bineğinin ipini oraya bağladı, kabıyla kuyudan su çekti, suyu içti, hayvanını da suladı, kırbalarını doldurdu. Sonra ipi çözdü, tam kazığı da çıkaracaktı ki aklına “Benden sonra birisi buraya gelirse hayvanını bağlayacağı bir kazık olarak iş görür.” düşüncesi geldi. Bu iş için koyduğu kazığı öylece bıraktı.

Sonra bir adam geldi, kuyuyu gördü, su içmek için yaklaştığında baktı ki yerde çakılı bir kazık var. “Yahu ne düşüncesizlik! Ya birisi takılsa bu kazığa, kuyunun içine düşse... Şunu şuradan çıkarıp ümmet-i Muhammed’i bu tehlikeden korumuş olayım.” diye söylenerek, önceki adamın sapladığı şeyi oradan alıp bertaraf etti.

Bunu anlattıktan sonra Efendimiz (sas) buyurdular: “İkisi de yaptıkları şeyden dolayı ecir kazandı.” İkisi de kimseye zarar vermedi. İkisi de örfün, Allah Teala’nın sünnetine uygun bir şekilde hareket etti, bozgunculuk çıkarmadı; yaptıkları işten dolayı kimse zarar görmedi ve bununla beraber ikisinin de niyetleri iyiydi.

Dinimiz çok kolaydır, güzel olana niyet etmek için fıtratımız çok uygundur. Ramazan fitrattır, İslam dini fitrattır. Fıtratımızı bozacak her şeyden uzak durulmalıdır. Kiraz tohumuna erik aşıladığınızda, koskocaman kirazlar elde edersiniz fakat genetik yapısını bozduğunuzdan ne kirazın ne de eriğin tadını hissedebilirsiniz. O bozulan şeyin sizin hücrelerinize nasıl bir bozgunluk getirdiğini de kestiremezsiniz. Kiraza erik aşıladığınızda niyetiniz neydi, onu gözden geçiriniz, niyetteki bozukluğun amelde de bozukluğa sebep olduğunu hemen fark edersiniz. Bu bozduğunuz şeye kiraz görünümlü erik mi diyeceksiniz, erik tadında kiraz mı? Eninde sonunda bu yetiştirdiğiniz kiraza başka bir isim vermek mecburiyetinde kalırsınız.

Fıtraten size bahşedilmiş olan ibadetlerin hepsi böyledir. İbadet

görünümlü riya mı diyeceksiniz, riya tadında ibadet mi? Rejim tadında oruç mu tutacaksınız, oruç kisvesinde rejim mi yapacaksınız? Niyetimizi doğru yapmakla başlarsak iş kendiliğinden hallolur.

Oruç Allah için tutulur, niyet Allah için yapılır. Allah için yapılan her ibadet, karşılığında Allah muhabbeti ve yakınlığını getirir. Allah Teala'nın yakınlık ve muhabbetini kazanan kulun her işi, fitratıyla, hâliyle en güzel şekilde hallolur. Niyetlerimiz sıhhatli ve sağlam olsun, korkmayın, o zaman hiçbir ameliniz hatta başkalarının bozmak için yaptığı kötü ameller bile ne sizi ne de amellerinizi bozabilir. Allah'ın kudret elinde bulundurduğu bir şeyi O'nun elinden kim alabilir!

Efendimiz'in (sas) Bize Anlattığı Ramazan

Niçin Ramazan'ın seni maddi ve manevi sıhhate kavuşturmasına direnç gösteriyorsun? Ramazan iklimine kendini bırak; üzerinde en güzel şekliyle tecelli etsin. Şu vücut ikliminde ne zamana kadar cenk edip savaşacaksın? Ramazan seni ihya etmek için geldi.

Dinimizin en mühim iki kaynağı, kitap ve sünnettir. İslam, iman ve ibadetleri konuşuyorsanız muhakkak bu iki kaynaktan feyiz alıyorsunuz, bunlara dayanarak amel ediyorsunuz demektir. “Bana göre din, benim inancıma göre iman, düşünceme göre ibadet” şeklinde başlayan her cümle, dinin dışındaki telakki ve idraksizliği gösteren tabirlerdir.

Allah’ın dini sana göre, bana göre değildir. Dinin hükümleri, Kitabullah ve sünnet-i Resulullah; akla, mantığa, hayatımıza uygun olabilirler veyahut uygun olsalar da bizler bunu fark edemeyebiliriz. Ama bu, mantığımıza uymayan şeyleri kabul etmeme, ancak aklımıza yatan şeyleri kabul etme lüksünü ve anlayışsızlığını bize vermez. Dinden bahsediliyorsa Kitap ve sünnetle alakalı olan bir bilgiden ve nakilden aktarıyor olmanız esastır. Nakletmek de kâfi değil, anlatılan, aktarılan şeyin yerli yerince anlaşılması ve Allah Resulü’nün (sas) hayat-ı saadetindeki ölçülere uyması en mühim ve kritik özelliktir.

Kitap ve sünnet denildiğinde sakın birbirinden ayrı iki şey anlaşılmasın. Kitap, Allah Teala’nın kelamı, Kur’an-ı Kerim demektir. Sünnet ise o kelimanın hayatta yaşanmasının adıdır. Dolayısıyla Kitap’ta olan sünnette uygulamasını bulur, sünnet yani Efendimiz’in (sas) tatbikatı da Kitap’a uygun ve mutabıktır. Bunların ikisini birbirinden ayıran, en hafif tabirle ahmaktır.

Bu şuna benzer: İnşaat mühendisliği okumuş, bu sahada yüksek lisansını, doktorasını yapmış, her şeyi kâmilten öğrenmiş bir adam düşünün. Bu mühendis, kendisine “Hadi bir bina yap, bir şey imar et, mühendisliğini, marifetini göster.” denildiğinde, “Yok, kusura bakmayın, ben bunu yapamam, sadece okudum.” derse, hele bir de üzerine “Siz benden ne acayip şeyler istiyorsunuz. Ben mühendislik okudum, sadece mühendisliği bilirim kardeşim!” diye eklerse doğal olarak onun deli, ahmak olduğunu düşünürsünüz.

Bu misali Kur’an ve sünnet arasında ayırım yapanlara tatbik etmek, meselenin vahametini anlamak için kâfi gelecektir. “Kur’an-ı Kerim’i okuyun, Kur’an-ı Kerim’e bakın.” diyen birine, “Bu Kur’an’ın ayetlerinin yaşanmış, hayata tatbik edilmiş hâli, yani Efendimiz’in sünnet-i seniyyesi var.” diye söylediğinizde, o kişi kalkıp size “Hiç kusura bakmayın, ben sadece Kur’an’a bakarım.” derse onun ya aklından ya imanından şüphe edilir.

Kur’an-ı Kerim’in hemen hemen her ayeti Resulullah’ın (sas) tatbikatıyla

vücut bulur. Kitap ve sünnet demek, Kur'an-ı Kerim ve hayat demektir. Hayatsız Kur'an-ı Kerim, Kur'an-ı Kerim'siz hayat nasıl kabul edilemiyorsa Kitap ve sünnetsiz bir adamın Müslüman olduğu da kabul edilemez, bu çok iyi bilinmelidir. Allah Teala Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde Efendimiz'e (sas) itaati, O'nun verdiği şeyleri almayı, nehyettiklerinden kaçınmayı, O'na tabi olmayı hatta O'nun ailesini, ehl-i beytini kendi ailemizden, canımızdan daha çok sevmeyi bizzat emretmiştir.

Allah Teala, Resulü'nün ahlakına, sözlerine, davranışına, imanına bizzat kefil olmuş; O'na karşı en küçük saygısızlığı dahi, affedilemeyecek günahların eşiğine düşmek olarak beyan etmiştir. Bir kişi Ramazan-ı mağfîret-nişana yani her hâliyle mağfîret olunmaya, affolunmaya, güzel insan olmaya mazhar ve mastar olmuş bu aya erişip de Resulullah'ın (sas) ahlakından nasibdar olmayacak bir derekeye düşerse bu kişi asla ne Ramazan'a, ne Kadir'e, ne de Kur'an-ı Kerim'in muhatap olduğu insan seviyesine çıkamamış demektir. İşte bu hakikat çerçevesinden yani iman perspektifinden Ramazan ayına Efendimiz'in (sas) sünnetiyle, hadis-i şerifleriyle gelin beraberce bir bakalım.

Kur'an-ı Kerim Resulullah Efendimiz'e (sas) indirilmiştir. Resulullah (sas) "Bunlar ayet-i kerimedir, Cenab-ı Hakk'ın sözüdür." buyurmasa sen, ben bu ayetlerden habersiz olacaktık. Yani ayet-i kerimleri dahi Efendimiz bize bildirdiği için Allah Teala'nın keliması kabul edecek seviyeye yükseltilmiştir.

İlk indirilen ayetler olan Alak suresinin ilk beş ayetinin, Kur'an-ı Kerim, hadis ve İslam tarihi kaynaklarında, Ramazan'ın 17'sinde nazil olduğuyula alakalı bilgiler bulunmaktadır. Hem bu şekliyle hem de Kur'an-ı Kerim'e mazhar olma itibariyle, aynı zamanda ayet-i kerimenin de bildirdiği vecihle, Kur'an-ı Kerim Ramazan ayında Efendimiz'e (sas) indirilmiştir.

Ramazan'ın inşa ettiği insanı ancak ve ancak Efendimiz'in hayatında, O'nun bize saadetle buyurduğu beyanında keşfedebiliriz. Çok hadis-i şerif ve tatbikat olmasına rağmen birkaçını burada zikrederim:

Hadis-i kudside yani Kur'an ayeti olmadığı hâlde, lafzı ve manasıyla Allah Teala'ya ait olan lakin Cenab-ı Hakk'ın, bir nevi Efendimiz'in (sas) mübarek ağzından konuştuğu hadis-i şerifte şöyle buyurulmuştur:

"İnsanın oruç dışında her ameli kendisi içindir. Oruç benim içindir, mükâfatını da ben vereceğim." (Buhari)

Her amel Allah içindir. Bir amelin salih amel ve ibadet olması ancak

Allah için yapılmasıyla mümkündür fakat burada Cenab-ı Hak Efendimiz'in (sas) lisanından çok büyük bir müjde veriyor: "Oruç benim içindir, mükâfatını da ben vereceğim."

Burada dikkat edilirse, kişinin ancak kendisinin bilebileceği bir amelle - dışarıdan hüküm verilemeyecek, gözlemlenemeyecek olan Allah Teala'ya yaklaşmak isteğiyle- yani oruç ibadetiyle Allah'ın yakınlığına nasıl eriştiğine muazzam bir vurgu vardır. Oruçlu olduğu için abdest alırken bile korkarak ağzına su veren, burnuna su çekerken bile orucu sakatlanacak diye korkan bir kişi düşünün. Bu kişi, haramla karşı karşıya kaldığında oruçlu olduğunu; konuştuğunda, oturduğunda, kalktığında... hep oruç ibadetinin içinde bulunduğunu fark edecek şekilde kendi kendisiyle, sadece kendi idrakiyle baş başa bir karar noktasındadır. O anda Allah'ın ona verdiği iradeden başka hiçbir muhafız, bekçi, kontrol eden bir murakıp, nöbetçi yoktur.

O kişi, korku, içindeki muhabbet ve Allah'a verdiği sözle baş başa kalmıştır. Bu o kadar samimi, halis bir tavidir ki... Melekler bu adamın yaptığı şeyin ne olduğunu bilemez, göremez ki yazsın; şeytan anlayamaz ki ayartsın. Kendisi bile o anda Allah Teala'ya ne kadar yaklaştığını fehmedemez ki şımarıversin.

Oruç insana ihlas kazandırır. İhlas, halis öz demektir. Bir müminin özünü çıkarsan karşında bulacağın hak ve hakikattir ihlas. Elbette onun sahibi de Allah'tır. O hakkın derecesini teslim edecek; karşılığını, ecrini, sevabını verecek de yine sadece ve sadece Allah Teala'dır.

Oruç, insanı halis mümin kılar. "Mümin" aynı zamanda Allah Teala'nın adıdır. Müminin halis hâli ve Allah'ın rızasına uygun ihlaslı davranışı, samimiyeti neticede el-Mümin olan Allah ile mülaki olmayı, buluşmayı beraberinde getirir. Yemek içmek bilmeyen melekler, müminin aç ve susuz kalmasındaki hikmeti anlamak ve idrak etmekten acizdirler. Şeytan haramdan sakınan değil, helale bile elini uzatmayıp sırf Allah için kendini tutan müminin aşk ve muhabbetinden bihaberdur.

Rabbine aşkla, muhabbetle ibadet eden tek mahluk insandır. Oruç, bu muhabbetli mahlukun en zirve davranışı, ahlakı ve hayat şeklidir ve Allah Teala'nın Ramazan orucu karşılığında kullara neleri vereceğini, onları ne büyük mükâfatlara erdireceğini henüz tamamıyla anlatan, bildiren bir kimse yoktur. Allah bu mükâfatı kendi indinde, katında sadece oruçlulara göstermek ve vermek için muhafaza etmektedir:

“Her kim inanarak ve ecrini Allah’tan umarak Ramazan orucunu tutarsa onun geçmiş günahları mağfired olunur. Her kim de inanarak ve ecrini Allah’tan umarak Kadir Gecesi’ni ihya ederse onun geçmiş günahları mağfired olunur.” (Buhari, Müslim, Ebu Davud, Nesai)

“Ramazan ayı girdiğinde cennet kapıları açılır, cehennem kapıları kapanır ve şeytanlar bağlanır.” (Buhari, Müslim)

“Ramazan ayının evveli rahmet, ortası mağfired, sonu da cehennemden kurtuluştur.” (Beyhaki)

“Oruçlunun uykusu ibadettir, suskunluğu tesbihtir, amelleri katlanır, duası müstecaptır, günahları bağışlanır.” (Beyhaki, Deylemî)

Muazzam tabloyu görüyor musunuz? Bunlar asla ve asla hevasından konuşan bir kimsenin sözü değildir. Peygamberimiz konuşuyor, Resulullah beyan ediyor. Vahyin ruhundan başka hiçbir şey söylemeyen Resul-i Ekrem bize Ramazan’ın şeref ve kıymetini açık ve seçik beyan ediyor.

Unutulmamalıdır ki bir namaz vaktinden diğer namaz vaktine kadar kişinin küçük günahları affolur. Bir vakit namazını kılıp bir sonraki vaktin namazını kılmaya rabbimiz muvaffak eylediğinde, Allah Teala bu ikisi arasındaki günahların affı için bu iki namazı vesile kılmıştır. Kişinin iki umre arasındaki günahları affolur. İki hac arasında, hatta bazı âlimlere göre iki tavaf arasındaki günahlar dahi affolur diye müjde verilmektedir. Aynen böyle olduğu gibi bir Ramazan ayından diğer bir Ramazan’a kadarki süre zarfında işlenen günahların affolma müjdesi de verilmiştir. Tabii burada boş boş düşüncelerle lakayt davranmayalım.

Ramazan’dan çıktın, diğer Ramazan’a kadar ibadetlerine dikkat ettin, namazına riayet ettin, haramdan kaçınmak için gayret ettin, harama düştüğünde hemen tövbe edip hâlini, davranışını düzeltmek üzere azmettin. İnişlerle çıkışlarla ama Allah kapısından hiç ayrılmadan kulluğunda yürüme sabrını gösterdin, geldin Ramazan’a eriştin. Karşılığını sadece ve sadece Allah Teala’dan bekleyerek Ramazan’ın ruhuna kavuştun.

Emrolunduğun şekliyle, ahlakıyla, elinden gelen tüm dikkatle Ramazan orucunu tuttun. Geceleyin teravih ibadetini yaparak ilk günden itibaren Kadir Gecesi’ne hazır vaziyette, şuurlu bir Müslüman’a yakışır hâlde bulundun. İşte bunun karşılığında Resulullah (sas) geçmiş günahlarının affolduğunu ve böylece bayrama eriştiğini sana ihbar ediyor, müjdeliyor. Düşünün ki bir sene boyunca yaşıyorsunuz, sıhhatinizde bozukluk oluyor, zararınız ziyanınız, kaybınız ve birçok eksikliğiniz bulunuyor ama öyle bir şekilde seneye kavuşuyorsunuz ki geçmiş ayların tüm zararı ziyanı, hastalığı, kusuru küsuru siliniyor, yepyeni bir hayat, mal mülk ve vücuda sahip oluyorsunuz. Bu ne kadar kârlı bir alışveriş! Böyle bir kâr nerede

görölmüş! İşte Ramazan'da bu böyle oluyor.

Biz hep şeytanın Allah'ın cehenneminin olmadığı, azap etmeyeceğı gibi sözlerle kandırdığını düşünürüz. Hayır, bu doğru değildir. Şeytanın en büyük tuzağı Allah'ın rahmetini küçük göstermektir. Hemen örnek verelim: Diyelim ki Ramazan'da toparlanıp, güzel bir insan olmaya karar verdin. “Ramazan'da şeytanlar bağlanıyor.” denildi ama şeytanın fitnesinden emin olundu manasına gelmez bu müjde. Hepimizin içinde çöreklenmiş, şeytani işlere meyleden, heva ve hevesten beslenip Allah'ın rahmetini anlayamayacak kadar şımarık olan nefis adında söz dinlemez bir çocuk mevcuttur.

Nefsinden başlar söylenmeye: “Sen şimdi böyle iyi adam oldun da günahların affoldu mu sanki? Tövbe ettin ama ne malum Allah'ın seni affedeceğı? Sen şimdi Ramazan'da bunu yaparsın, sonra yine şaşırır kalırsın. Ramazan'da düzelecek sen misin? İki gün oruç tutup, Allah'a dua edip namaz kıldın diye bu kadar pisliğin temizleneceğini mi zannediyorsun? Bir tövbe ettin de günahların affoldu öyle mi? Bırak bu işleri...” Bunlar şeytani sözlerle örnek teşkil eder.

Şimdi size bambaşka bir sahadan örnek getireyim. Yirmi beş otuz yıl bekâr olarak yaşıyorsun. Sonra bir vesileyle hayatını birleştireceğın insanda karar kılıyorsun, nikâh masasına oturuyorsun. İki kişinin “evet” sözüyle nikâh akdi gerçekleşiyor. Şimdi biri kalkıp şöyle dese: “Ne oluyor burada! Bu adam otuz senedir bekâr, şimdi burada, on beş dakika içerisinde bir ‘evet’ demekle evli olup komple medeni hâli mi değişti? Bu kadın bizim tanıdığımız kadın, bu adam da bizim bildiğimiz adam. Ne oldu şimdi, bambaşka bir değişimden bahsediyorsunuz?”

Ne yaparsınız bu adama? Aklından şüphe edersiniz; bu mevzuyu zerre kadar bilmediğini düşünür, huzurunuzu bozmadığı müddetçe onu derdest etmekle bile uğraşmazsınız.

Koskoca hayatında, on beş dakikalık bir merasimle tüm medeni hâlinin değiştiğine inanıyorsun da, Ramazan'da bir kere “Allah” demenin, bir gün oruç tutmanın, Allah'a tövbe ederek söz vermenin seni tamamen değiştirebileceğine niye inanmıyorsun?

Hayatında birçok “evet” sözü vardır fakat o vakitte, o istenilen şeye karşılık verdiğın cevapla hayatın değişmektedir. Aynı, namazı vaktinde kılmak, Ramazan'da orucu tutmak, vakti geldiğinde zekâtını vermek ve tam Arefe günü hacda bulunmak gibi. Belli zamanda belli bir mekânda

bulunmakla, bırak manevi hayatı, dünya hayatında bile elde ettiğin birçok nimet ve değişiklik varken, Ramazan'ın seni değiştirdiğine niçin inanmıyorsun?

İşte şeytan hep rahmete inanmamamızı, Allah'ın bizi affedeceğini ümit etmememizi, asla değişmeyeceğimizi telkin ederek, kulluğu ve güzelliği yaşamamızı engellemeye, ertelemeye çalışır. Kendi şekavet ve gafletine arkadaş arayarak tatmin olma peşindedir.

Ramazan'da manevi olarak kalp sayfasına attığın imza, senin hayatını doğrudan etkileyecektir. Yatış kalkış, uyumak bile Ramazan'da sırf Allah'ın o güzel mevsimine rağbet ettiğin için değerlendirilecektir. Bu, işini gücünü ihmal et, orucu sen tutacağına uykuya tuttur demek değildir. Ramazan öyle bir şuurulanma ve uyanıklık hâlidir ki, iş performansın bile düşmemeli. Ramazan ayı senin üretimde, yaptığın işlerinde zirveye ulaştığın bir dönem olmalıdır. Biz şeytana kulak vermeyelim; Allah Teala'nın rahmetini ilan ettiği, Efendimiz'in (sas) Ramazan müjdelerini ümmetine muhabbetle beyan ettiği güzel sözleri duyalım.

Şeytanların bağlanmasıyla ilgili hadis-i şerifte çok dikkat edilmesi gereken bir mesele daha vardır. Başından değil de sonundan anlatalım. Ramazan'da hiç kavga etmiyor muyuz? Evde, iş yerinde, sokakta tartışma yaşamıyor muyuz? Hiç kötülük yapılmıyor mu? Hadiseye günah açısından bakmayın; insanlar arasında aldatma, hırsızlık, vurgun, zarar ziyan olmuyor mu? Peki Ramazan'da şeytanlar bağlanıyorsa bunları kim yapıyor?

Bir de şöyle soralım soruyu: Sair zamanlarda yaptığımız şeyleri Ramazan'da aynen yapıyorsak, bu hadis-i şerif de doğru bir şekilde bize gelmiş ve Ramazan mevsimini tüm açıklığıyla anlatıyorsa bu durumu nasıl okumalıyız?

Demek ki azgınlığımızı, hata, kusur ve kusurlarımızı şeytana yüklemekle işin kolayına kaçmamak lazım. Ramazan'da şeytanlar bağlandığı hâlde, evinde hâlâ kavga ediyorsan, millet senden yaka silkiyorsa şeytan mı bunları yapan yoksa senin nefsin ve kendi tercihleriyle mi oluyor bunlar? Bu soruyu kendimize sorduğumuzda hadis-i şerifin bir başka güzel yönüne şahit oluyoruz: “Hakiki benliğin, şahsiyet ve karakter gelişimin hangi noktada?” diye Ramazan'da kendine bak ve kendini tanı.

Ramazan, kendi benliğini bulman için gerçek tahlil neticelerini bir bir ortaya koyar. Aynı, kan tahlili yapmadan önce bir müddet aç kalman gibi. Şeytanların uzaklaştırıldığı bir alanda kendi başına kaldığında nasıl bir

benliğe sahipsin, bak gör, kendini tanı, tahlilini yap. Şeytanlar bağlandı, işte bu Ramazan'da görünen sen, şu andaki benliğindir. Sadece tahlil yapma, hemen çıkan neticelere göre tedavine de başla, en son kalan kısmını Kadir Gecesi'nde bir yükleme yaparak hallet ve en güzel şekilde yaratılmış olduğun fitratına Fıtır Bayramı ile kavuş.

Hadis-i şerifleri ibadet dünyamızla sınırlı sözler olarak kabul etmek, vahim hataların başlangıcıdır ve buna bağlı olarak ibadetleri hayatımızın sadece belli bir saatinde icra edilen şeyler olarak görmek ise vahim hatalar zincirinin son halkasıdır. Şeytanı terbiye edemezsin, Allah Teala buna salahiyet ve müsaade vermemiştir. Ama nefsinı şeytanın elinden kurtarabilirsin. Bunun için Cenab-ı Hak sana daima inayetiyle hidayetini arkadaş eylemiştir. Tercih buna göre yapılmalıdır. Ramazan'ın niyeti, içinde bu güzellikleri barındırır.

Şeytan seni, beni cehennemini yokluğunu iddia ederek azdırmaz. Allah'a yakınlığımızın olmadığını vesvese vererek bizi yoldan çıkarır. Cenab-ı Hak bize yüce rahmetiyle muamele ettiğini anlasak, şeytana ve nefsimize pabuç bırakmayız. Cehenneme inanmadığımız için değil, cennete gireceğimize inanmadığımızdan dolayı her an Allah'tan uzaklaşmaktayız. Bir insan Ramazan'da cennet kokusunu alamazsa vay hâline. Bu büyük fırsatı kaçırmış olur. Yukarıdaki hadis-i şerifleri biraz daha açıklamadan önce geliniz şu hadis-i şerife de kalbimizle, ruhumuzla kulak verelim:

Efendimiz (sas) bir keresinde minbere çıkarken, her adımda “Amin!” dedi. Bir adım çıktı, “Amin!” dedi, bir adım daha çıktı, “Amin!” dedi, bir adım daha çıktı, “Amin!” dedi.

Hutbesi bittikten sonra “Ya Resulallah! Minbere çıktığınız zaman ‘Amin!’ dediniz, her adımınızda bunu neden söylediniz?” diyerek sebebini sordular.

Efendimiz şöyle buyurdu: “Cebrail (as) üç dua etti, ben de onlara ‘Amin!’ dedim.

Birincisi: Cebrail (as) ‘Annesine, babasına veya onlardan sadece birine ulaşmış bir evlat, (onlara güzel hizmet edip, onların hayır duasını alıp) cenneti kazanamadıysa ona yazıklar olsun, burnu yere sürtsün!’ dedi; ben de ‘Amin!’ dedim.

İkincisi: Cebrail (as) ‘Sen peygamber olarak bir insanın yanında anıldığın zaman, o insan sana salat ü selam getirmezse ona yazıklar olsun, burnu yere sürtsün!’ dedi; ben de ‘Amin!’ dedim.

Üçüncüsü: Cebrail (as) ‘Bir insan Ramazan’a eriştiği hâlde, Ramazan'ın feyzinden, bereketinden istifade edememiş, Ramazan gelmiş geçmiş de hâlâ Allah'ın mağfiret ettiği bir kul olamamışsa, Allah'ın affını, mağfiretini kazanamamışsa o kula yazıklar olsun, burnu yere sürtsün!’ diye dua etti; ben de ‘Amin!’ dedim.” (Buhari)

Efendimiz'in (sas) sünnet-i seniyyesi, bize göstermiş olduğu ahlak ve Ramazan'ın ruhu nasıl birbiriyle örtüşüyor ve nasıl birbirinden ayrılmaz hususiyetleri barındırıyor. Ramazan'ı, ümmetinden her kişinin Resulullah

Efendimiz (sas) ile yakınlığının ve irtibatının sağlanması için bir fırsat olarak düşünebiliriz. Ramazan gibi bir nimete eriştiği hâlde bayram edememek ne kadar acıdır.

Diğer hadis-i şeriflere baktığımızda da Allah Teala'nın bizleri Ramazan ayının ilk on gününde rahmet tecellileriyle buluşturacağı vaadini görüyoruz. İkinci on günde, hem günahların affolacağı hem de imanımızın korunacağı, bu ayda yapılan ibadetlerin ve bundan sonra ibadet maksadıyla yapılacak her türlü harekâtın, bu ayın bereketi ve güvencesiyle korunma altına alınacağı müjdeleniyor. Son on gün ise cehennem azabından kurtuluş olarak nazarlarımıza veriliyor.

Peki bunları nasıl anlamalıyız? Mesela birisi kalksa şöyle dese: “Ramazan’ın ilk on gününde rahmet var da ikinci on gününde rahmet yok mu? İlk günlerinde cehennem azabından korunma bulunmuyor, son on gününde cehennemden kurtuluş var, bu nasıl oluyor?”

Hadis-i şerifi doğru anlamaya gayret edelim. “Ramazan’ın ilk on günü rahmettir.” demek, “Kim hangi durumda olursa olsun Ramazan’a ancak Allah’ın rahmetiyle kavuşur.” demektir. Kim on günün rahmet olduğunu idrak eder; âdeta rahmet yağmurlarıyla temizlenir; aşkla, şevkle, samimiyet ve ciddiyetle ilk on günü geçirirse bu rahmet, mağfiret hâline dönüşerek yine onun üzerinde devam eder. Mağfiret sadece günahların affolması değildir; günahların bir daha yüze vurulmasından hatta hatırlatılmasından bile uzaklaşacak bir seviyeye yükselmektir. Zarar ve borç silinmekle kalmıyor, kâra geçiliyor. Bu, muhteşem bir ikramdır.

“Zaten böyle olan bir insanın cehennemden azat olmakla alakalı sayfayı çoktan geçmiş olması lazım değil midir?” Burada âlimler şu izahı yapmışlar:

Ramazan’ın rahmetinden mağfiretine dönüş imkânı bulan kullar, artık son on günde öyle bir ahlaka kavuşurlar, kavuşmalıdırlar ki o kimse cehenneme götürecek hiçbir kötü ahlak ve davranışta bulunmayacak seviyeye gelsin. Şirk, haset, gadap, hırs, tamah, buğz, kin, yalan, gıybet, dedikodu, gaflet, şehvet, haramla meşgul olmak, helale rağbet etmemek, ibadeti terk etmek, küçük günah bile olsa günahlarda ısrar etmek, insanlarla küslük, etrafına ve ailesine karşı sevilmeyen davranışlarda bulunmak gibi tüm hâllere veda edip cehenneme götürecek sıfatlardan kurtuluşa erebilsin. Cehennem azabından azat olmak, cehennemlik huyları terk ederek son on günde bayram etmek, cennete kavuşmak demektir.

Bırak, Ramazan senin üzerinde en güzel şekliyle tecelli etsin. Bir ameliyat olmak için doktora direnmiyorsun, hastalığından kurtulmak için doktor seni kessin diye yalvarıyorsun da niçin Ramazan'ın seni maddi ve manevi sıhhat kavuşturmasına direnç gösteriyorsun! Aç kalbini, ruhunu, hayatını; Ramazan'daki Kur'an ve ahlakla alabildiğin kadar al. Şu vücut ikliminde ne zamana kadar cenk edip savaşacaksın? Allah Teala'nın kulu olma zevkini, gün ve gecesiyle tam bir ay doya doya yaşa. Bayramına eriş, bir dahaki Ramazan'a kadar cennet hayatı sürmek üzere kararlılığını göster. Ramazan'ın seninle konuştuğundan haberin var mı? Ramazan Allah'ın kullarını konuşturuyor, cehennem kapılarını kapatıyor, cennetlik amelleri sana kolaycacık yapıyor, fark etmiyor musun?

Derler ki: “Kişi yüzmeyi bilmiyorsa en azından denize kendisini serbestçe bıraksın, su onu zaten kaldırır.” Ramazan iklimine kendini bırak. Ramazan'ı kendine benzetme, Ramazan seni kendisine benzetsin de bayramın nasıl olduğunu hele bir görüver. Âdetlerin ibadetle örtüşsün, Ramazan'daki âdetlerin ibadetleri perdelemesin. Ramazan seni ihya etmek için geliyor; öldürmek, aç susuz bırakıp imha etmek için değil. Ta en başından rahmetiyle kucaklıyor, herkesi kabul ediyor, hemen mağfiretle sarmalıyor, senin fıtratına uygun olmayan şeyleri birer birer üzerinden söküp atıyor.

İşte Fıtır Bayramı denilmesinin sebebi bu değil mi? Her yaptığın amel katbekat değer kazanıyor. Ama nefis yok mu! Bu hakikatleri doyasıya, zevkini alarak anlamamıza hep perde oluyor. O perdeyi bir kaldırabilsek Ramazan âdeti çekim gücüyle bizi sarıp sarmalayacak. Mıknatısın çekimini engelleyen aradaki perdeler gibi nefis de Ramazan'ın çekim alanından bizi çıkarıyor. Nefsi değil de Ramazan'ı tercih etsek işte bir ay bunda muvaffak olmanın yolunu Allah Teala bize gösteriyor.

“Oruç kalkandır. Biriniz oruç tuttuğu zaman kötü söz söylemesin ve kavga etmesin. Şayet biri kendisine söver ya da kavga etmeye kalkarsa iki kere ‘Ben oruçluyum.’ desin. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha güzeldir. Allah (cc) ‘Oruçlu kişi yemesini, içmesini, cinsel arzusunu benim rızam için terk eder. Oruç benim rızam için yapılan bir ibadettir. Her ibadete on mislinden yedi yüz misline kadar sevap verilir fakat oruç bana mahsustur, orucun mükâfatını ben vereceğim.’ buyurmaktadır.” (Buhari, Müslim, Ebu Davud, Tirmizî, Nesai)

Bu hadis-i şerif oruç tutan kimsenin kötü söz söylememesini, kavga etmemesini tavsiye etmekle kalmıyor, bu ortamlara bile girilmemesi gerektiğini açıklıyor. Yukarıda anlatılan hakikatle birleştirdiğimizde, bu

hadis-i şerifi şöyle anlamak mümkündür:

Ramazan'ın feyzini ve ruhunu nefis dairesinde kaldığınız müddetçe anlayamazsınız. Ramazan, nefsin istediği yemek içmek ve zahirî zevklerden bir müddet uzaklaşarak ruh hakikatının ortaya çıkması için bir fırsattır. O hâlde nefsinizin tercih ettiği şeylere meyletmeyin, davranışınız ve tercihlerinizle hep Allah Teala'nın sizi muhafaza ettiği Ramazan ve oruç ruhuna rağbet edin. Eğer bunu yaparsanız nefsin sizi perdeleyerek güdük, âtıl ve zulmette bırakmasına izin vermemiş olursunuz. Nefsani zevklerle Ramazan'daki orucun manevi zevki birbirinden o kadar uzaktır ve uzak olmalıdır ki. Nefsinize çirkin gelen bir kokunun aslında çok güzel manevi derecelerin müjdesi olduğunu anlayacak kadar manevi terbiyede zirveye ulaşabilirsiniz.

Bu hadis-i şerifte pratik olarak hemen hayatta görebileceğimiz manevi eşiklere de işaret vardır. Ruh, nefsin önüne geçebilecek kadar hür olabilirse bu dünyada çirkin gördüğümüz birçok şeyin güzel; hoş, zevkli gördüğümüz şeylerin de başka boyutta fevkalade çirkin olduğunu anlayabilme sıfatını kazanabiliriz. Kendinizi bir deneyin. Bir insanın oruçlu olmasındaki sevimliliğini öyle bir müşahede edin ki ne kavga, kötü söz, tartışma münakaşa yapın ne de onun eksikliğini ve kusurunu görür seviyede kalın.

Ağız kokusunu bile çirkin karşılamayacak seviyeye yükselmek bu dünya hayatında mümkündür. İnsan bu noktaya kadar çıkabilir. Güzel bir yemek yiyen kişinin ağzının kokusu güzel olur mu? Rayihası hoş bir şey yemedikten sonra kişinin ağzı güzel kokmaz ki! Fakat insanların ağız kokusunu çekerken yahut onlara bu kadar yaklaşmışken, ruhunuzun, kalbî sevginizin ve hatta Allah Teala'nın hiç mi hatırı yok!

Çocuğunu çok seven bir anneye onun necaseti, pisliği, ağız kokusu çirkin gelir mi? Yavrusuna duyduğu muhabbet vesilesiyle hiçbir koku ona çirkin gelmez. Dışarıdan bakan, çok pis koktuğunu söylese de anne âdeta o kokuyu almaz. Peki Allah muhabbeti bundan daha alçak olabilir mi? Kendisi oruçlu olduğu hâlde, muhatabı da bu orucun kıymetini bildiği vaziyette kavga, dövüş, birbirinden hoşnutsuzluk olabilir mi? İşte hadis-i şerif aslında bu muhabbete işaret ediyor. Mesele ağız kokusu, oruçlu olup olmamak değil; Allah için tutulan oruçla birbirine Allah Teala muhabbetini hatırlatmaktadır.

Herhangi bir tartışmada galip olmak, yenik duruma düşmemek için mücadele etmek ile Allah Teala'nın seni kazançlı kılması arasındaki çizgiye

de bu hadis-i şerifte işaret edilmiştir. Efendimiz'in (sas) saadetle buyurduğu bu sözü dinleyen bir kişi, kendi ruh ikliminde şöyle mütalaada bulunmalıdır: "Allah'ın beni tercih etmesi mi yoksa karşımdakine galip gelerek tercih edilen, itibar edilen olmak mı? Elbette ben her zaman Allah'ı tercih etmeliyim. Mademki hususi bir yakınlığı bana vadetmiş, diğer şeyleri gözüm görmemeli." Yoksa maksat tuttuğumuz oruçla karşıımızdakini hizaya getirmek değildir.

"Kardeşim! Bu tuttuğun oruçta hem bana hem sana faydalı olabilecek büyük bir rahmet var. Gel, Allah hatırına birbirimizle kavga etmeyelim; zulmet ve zahmette değil, rahmette buluşalım. Ben oruçluyum, sana kötü söz sarf edemem, seni üzecek bir davranış içerisinde de bulunamam. Hatam var ise bilmeden olmuştur, ne ben ne sen bu orucun sevabını zayi etmeyelim. İkimiz de Allah yolunda kardeş olalım, elbet Cenab-ı Hakk'ın verdiği mükâfatta böylece buluşmamız mümkün olacaktır." ahlakını tavsiye eden hakikat cümleleridir bu hadis-i şerif.

Hadis-i şeriflerde ve Efendimiz'in (sas) Kur'an-ı Kerim'i tefsir eden yaşayışında yani sünnetlerinde Ramazan'ın birçok güzelliğini görmekteyiz. Bu o kadar hacimli, kapsayıcı ve muhtevası o kadar yüklü bir mevzudur ki sadece bu başlık altında bile bu kitabın satırları sonlanabilir. Biz belli başlıklar altında hep Efendimiz'in (sas) Ramazan'daki insani hayatına yer vereceğiz.

İftar ve Sofrası

Kul iftar etmek için sofraya oturduğunda Allah Teala ile arasında perde yoktur. O esnada edilen dualar kabuldür. Hele o kişi muhakeme ve muhasebesini yaparak, Allah’a hamd duygularıyla gönülden yalvarırsa asla reddolunmayacak duaları yapmış demektir.

Ramazan orucunun iftar saati ayrı bir şeydir; sofranın adabı, hâlleri ayrı bir şeydir. Bir de Ramazan'daki iftarın sofrası vardır; yani o hâle uygun buluşma noktamız, Hakk'a, hakikate arif olma makamımız. İftar, fitır kelimesinden gelir. Bu ibadetin zirvesi olarak sadece oruçlunun erişebileceği manaya işaret eden sözdür iftar. Yemek içmek, sofrayı kurmak ayrı bir şeydir; oruçlunun kendi nefsinin tanıyıp bilerek, rabbinin nimetlerine karşı farkındalıkla yiyip içmesi ayrı bir şeydir. İlk önce hadis-i şerifleri hatırlayalım.

“Kim bir oruçluya iftar ettirirse kendisine onun sevabı kadar sevap yazılır. Üstelik bu sebeple oruçlunun sevabından hiçbir eksilme olmaz.” (Tirmizî, İbn Mace)

“Oruçlu için iki sevinç vardır: Biri, orucu açtığı zamanki sevincidir, diğeri de rabbine kavuştuğu zamanki sevincidir. Oruçlunun ağzından çıkan koku, Allah indinde misk kokusundan daha hoştur.” (Buhari)

Size tuhaf gelmiyor mu? Aç susuz kaldıktan sonra oturup yemeğimi yiyeceğim andaki sevinç ve neşenin ebedî hayatta Allah'ın cennetlerine girmeyele denkliliği ne olabilir ki? “Bu hadis-i şerifler bize ne anlatıyor?” diye düşünmek icap etmez mi? Allah Teala'nın emrettiği helal-haram çizgilerine riayet ederek, o kulluk çizgisinde yaşarsan hiçbir nimetin eksikliğini görmez ve hissetmezsin. Dünya hayatının zevkleri, yemek içmek elinden alınmaz; tam tersine dünyada bile daha çok zevk alırsın, hem vallahi hem billahi...

Dünyadan ve bu geçici hayattan haramla ne kadar tat alınabilir? Görmüyor muyuz hırsızlık yapanların hayatını? Çalıp çırpan, hayatları söndürerek sermaye biriktiren kimselerin yaşantılarına hayat diyebilir misiniz? Vicdan azabını bir kenara koyun, yaptıkları zulümlerden dolayı acaba onlar rahat bir nefes alabiliyorlar mı? Haramla saadet olmaz. İnsanın fitratı, helalle huzur bulacak şekilde programlanmıştır.

Ramazan'da nefsin heva ve heveslerine bile meyletmeyerek, Allah Teala'yı ve O'na bağılı olan ruhumuzu, kalbimizi keşfetmekle oturduğumuz sofraya iftar sofrası deniyor. Helale göre yaşayan adamın oturduğu sofrayı, gün içerisinde haram işlemeyen kimsenin kavuştuğu nimet, helali tercih ederek hayatında yaşadığı hazzın ifadesi ve bunların birbirini takip ederek gitmesi, hayatta cennette buluşması iftar sofrası...

İftar sofrasına erken oturulmalı, önümüze gelen yiyeceklerin ilk önce bir muhasebesi yapılmalı ve düşünölmeli: “Şu gördüklerimi çalışarak kazandım, aldım ve buraya getirdim. Nasıl kazandım, işimi yaptım mı, kul

hakkına tecavüz ettim mi? Nereden alışveriş yaptım; bu ürünü alırken temizini, helalini gözettim mi? Hepsini şöyle önüme nimet olarak koyduğumda, ya rabbi bu çalışmanın, kazanmanın, yemenin, içmenin bereketi, kuvveti, her şeyi sana ait, bunu bana rızık olarak sen verdin. Şu mercimek burada çorba oluncaya kadar kaç safha geçirdi? Kimlerin elinden nerelere gitti? Cenab-ı Mevla şimdi bunu rızık olarak karşıma getirdi. Allah muhafaza, ya bunları haksız elde etmiş olsaydım. Türlü türlü merhalelerden sonra en son benim önüme kadar gelen bu rızkın macerası bundan sonra ne olacak? Sadece midemi doldurup, yiyip geçecek miyim yoksa Allah Teala'nın güzelliklerle ihsan ettiği bu nimetler bende ibadete, taate, insanlığa hayır hizmete vesile olabilecek mi?"

Bunları düşünmek lazım, iftar sofrasına mümkünse önceden erişmek lazım ama yetmez: "Bu yediklerimden yedirebiliyor muyum? Şurada biraz yağı eksik olsa, tuzu fazla kaçsa keyfim kaçıyor da acaba etrafımda tuzla ekmeği bulmaktan aciz insanlar var mı? Mevla'nın bana ikram ettiklerinden ne kadarını verebiliyorum? Soframa davet ettim mi kimseyi; paylaşabiliyor muyum? Sadece kendisinin yemesini, içmesini düşünen mahluklar hayvan statüsünü aşamazlar. Ben insan olarak başkalarını yedirmek fikrini ve düsturunu hayatıma kaim kılabilirdim mi? Sevdiğimden yiyorum. Sevdiğimden yedirebiliyor muyum? Yoksa en güzel şeyleri yemeye gayret ederken, başkasına sevmediğim şeyleri vererek bunu ikram mı kabul ediyorum?"

Merak etmeyin, şimdi bu söylediklerimizi yani iftar sofrası hakkında asırlardır dile getirilen bu tavsiyeleri, artık günümüzün diyetisyen ve psikologları da söylüyor: "Elinize bir zeytin alın, hemen yutmayın, o zeytini yemek için on beş dakika zaman ayırın, bakın, inceleyin. Elinize aldığınız bu zeytin tanesi hangi safhalardan geçti? Birazdan bunu yiyeceksiniz ama belki hayatınızda yediğiniz son zeytin olacak. Yiyecekleriniz üzerinde düşünün düşünün, fikrî sahadaki yoğunluğu tadararak, âdeta bir gurme gibi yiyin ki kilo almayın, obez olmayın, lüzumsuz yiyecek tüketmeyin. Yediğinizin farkına varın, alelacele yutmayın, sindire sindire, tada tada yiyin."

Merhaba efendim merhaba... İslam medeniyetinin yaşanmamış hiçbir şeyini bırakmayacaksınız ama iş, mecbur kaldığınız, iflas ettiğiniz için bu eşiğe düşmek olmamalı.

"Allah, sizin her biriniz ile aracısız konuşacaktır. Kişi sağ tarafına bakacak, ahirete gönderdiklerinden başka bir şey göremeyecektir. Soluna bakacak, ahirete gönderdiklerinden başka bir şey göremeyecektir. Önüne bakacak, karşısında cehennemden başka bir şey

göremeyecektir. O halde artık bir hurmanın yarısı ile de olsa, kendinizi cehennem ateşinden koruyun. Bunu da bulamayan, güzel bir söz ile kendisini korusun.” (Buhari, Müslim)

Ramazan, “Ben yokum, sen varsın ya rabbi.” diyerek insanlıktan istifa etmezden evvel fark ettiğin nimetlerin bir ay yaşandığı manevi mevsimdir. Ramazan’daki iftar sofrasını bekleyen çok büyük bir tehlike vardır. Kul iftar etmek için sofraya oturduğunda Allah Teala ile arasında perde, hicap yoktur. O esnada edilen dualar kabuldür. Hele o kişi yukarıda anlattığımız muhakemeyi, muhasebeyi yaparak, Allah’a hamd duygularıyla iftar edeceği saate dakikalar kala Allah’ına gönülden yalvarırsa asla reddolunmayacak duaları yapmış demektir. İş böyle olunca tehlikeli bir durum da mevzubahis demektir.

Nerede bir hazine, kıymete değer bir şey varsa elbet onun hırsızı, düşmanı da bulunmaktadır. Şeytanlar bağlı, peki ne olacak? Buyurun, çokça şahit olduğumuz sahnelerden canlandırma yapalım: Sofraya oturulur, oturulmadan önce bir mutfak telaşı vardır, yemeği pişiren kişinin huysuzluğu, “Vakit daralıyor.” diye söylenmeleri, evdeki çocuk, gelen giden, malzeme eksikliği, çorbanın kıvamı, tavanın dibinin tutması hikâyeleri... derken işin manevi havası tamamen kaçırılır. Asabi sözler, üflemler, şikâyetlerle yemek oldu sana zehir, haydi bakalım, şimdi gel bu yemeği ye, sonra da şifa bekle.

Bir kısmı da sofraya oturanların müşkülpesentliği. Ahlaksız ve rezil yemek programları gibi: “Salataya bunu koydun mu? Bunun rengi niye böyle? Ben bunu yemem. Böyle sofra mı kurulur? Başlayacağım sizin yaptığınız yemeğe...”

Yani özetle tam iftar saati, oruç açmazdan evvel evde kavga çıkar. Sonra? On beş yirmi dakika geçince her şey sütlüman. Kurtlar kuzuya dönüşür, güya helallik alınır, neşelenmeler, gülüşmeler vs. Ne oldu? Geçti gitti... Öyle mi sanıyorsunuz? Allah’a dua edeceğiniz saatte elinizde hiçbir şey kalmamış, tam iflası yaşamış vaziyette, orucun bereketi, lezzeti mahvolmuş, yediğiniz yemeğin lokmalarının her birisi zehir olmuş hâlde şimdi kuzuya mı dönüştük zannediyorsunuz? Olan oldu. O on beş yirmi dakika sabretseydin, işte o zaman lezzetini alacaktın. Şimdi iş başka bahara kaldı.

Kardeşlerim, Ramazan orucunu, iftar saatindeki telaş, söylenme, huysuzluklarla rezil kepaze etmeyiniz. Fevkalade halim olunuz. Yani evin küçük çocuğu gelse, örtüyü çekip hazırladığınız iftar sofrasını yere dökse, asla ve asla o çocuğa bile bağırmayınız, biliniz ki o saat sizin Allah’a yalvarma ve dua etme vaktinizdir. Sakın bunu kurda kuşa, nefse, şeytana

kaptırmayınız.

Bu ayda şeytanı bağlamışlar, sen ise hapishane ziyaretine giden yakını gibi kendi yemeğini şeytanın önüne koyuyorsun. Bu nevi hareketleri böyle görmezseniz işin kıymetini yahut hatanın vahametini anlayamazsınız. İftar sofrasının değişmez menüsü huzurdur, huzur... İftar sofrasında huzursuzluk çıkaran muzırdır, muzır... Hem kendine zarar verir hem başkasına. Eksik olsa ne olacak, tamam olsa ne olacak? Mideyi tıka basa doldurmakla iftar sofrasının ruhu asla elde edilemez. Bakınız Efendimiz (sas) ne buyuruyor:

“Âdemoğlu, midesinden daha şerli bir kap doldurmaz. Âdemoğluna belini doğrultacak kadar birkaç lokma yeter. İhtiyacı gereği yemek durumunda olduğu zaman midesini üçe ayırsın. Üçte birini yemeğe, üçte birini suya, üçte birini de nefesine ayırsın.” (Tirmizî, İbn Mace)

İftar, akşam ezanı ve vaktiyle başlar. İftar Allah için tutulan bir orucun şükürü gibidir ve geciktirilmemelidir.

“İnsanlar iftarda acele ettikleri sürece hayır üzere devam ederler.” (Buhari, Müslim, Tirmizî, Muvatta)

Akşam ezanı vakti girdiğinde ağzınıza hiçbir şey koymasanız bile oruç tamam olmuştur. Diyelim ki yoldasınız, akşam ezanı okundu, üzerinden yarım saat geçti, hiçbir şey yiyip içemediniz, “Ben oruçluyum.” diyemezsiniz. Çünkü akşam ezanıyla oruç tamam olmuştur, yiyip içmesen de orucun müddeti tamamlanmıştır. Ancak “Henüz bir şeyle iftar etmedim.” diyebilirsiniz.

İftar meselesi abartılmamalı. Bazısı sofuluk olsun diye önce namazı kılıyor, hatta çok zahid görünmek için bir de namazı uzun uzun kılıyor. Normal, tadil-i erkânla namazını kıl, yalapşap olmasın; akşam namazı mühim ama sofraya kuruluysa oradan lazım olan birkaç lokmayı al; namazını kılıp tekrar yemen icap ediyorsa sofrana otur.

Bazısı ağız tadıyla yemeğe yumulmak için öncesinde namazı kılıyor ki ağırlık olmasın. Oruç, hazlarını erteleme, geciktirdikten sonra da dibine kadar o hazlarla tatmin olma ibadeti değildir. Sırf daha fazla zevk alsın diye hazlarını geciktirmek, psikoloji ve psikiyatri sahasında incelenen bir konudur. Oruçlu böyle bir ruh hâlinde bulunamaz, bulunmamalıdır. Melek gibi gününü geçirmeli, insan gibi iftar etmelidir.

Bir adam iftara davet edildiği eve gitmiş. Vakit girip ezan okununca herkesle iftarını açıp sofraya oturmadan evvel namaz için müsaade istemiş. Ev sahipleri ve diğer misafirler sofrada yemeklerini yerken, o kişi yavaş yavaş farz namazını kılmış, ardından da nafil ibadette bulunmuş. Tam

sofra kalkacakken oturup bir iki lokma yiyip “Ben az yerim, bu kadarı kâfi.” demiş.

Sofradakiler o kişi için “Ne kadar zahid ve takvalı!”, “İbadet etmeyi dünya nimetlerine tercih ediyor.” demişler. Meclis dağılıp herkes evine çekildiği zaman o kişi de hızla evinin yolunu tutmuş ve eve girer girmez hanımına “Bana acilen sofrayı kur! İnsanlar ‘Az yer, bol ibadet eder.’ desin diye bir lokma bir şey yedim, çok açım!” demiş. Bu sözü duyan çocuğu da babasına şöyle sormuş: “Peki babacığım, yiyemediğin yemeğin kazasını yapıyorsun da gösteriş için kıldığın namazı, yaptığın ibadetleri de kaza edecek misin?”

Mukabele

Ramazan ayında Cebrail (as) indirilen tüm ayet-i kerimeleri Efendimiz'e (sas) okur, dinletirdi. Sonra Efendimiz (sas) okur, Cebrail (as) dinlerdi. Mukabele denildiğinde bu sünnet hatırimıza gelmelidir. Mukabele bizim atalarımızın icat ettiği bir Ramazan geleneği değildir.

İstanbul’da bir tabir var, “Su içeceksen Karakulak’tan, Kur’an-ı Kerim dinleyeceksen Arap Hoca’dan.” diye. Bu tabiri Gönenli Mehmed Efendi Hocamız da tekrarlardı. Hocaefendi’den dinlediklerimi nakledeyim:

“Arap Hoca Kur’an-ı Kerim okumaya başladığında, yani euzu besmele çektiği andan itibaren Fatih Camii’nin kubbesinden tozların yerlere döküldüğünü, bazen boya tabakalarının kar gibi yağdığını görürdük. Hocaefendi, Kur’an-ı Kerim okumaya başladığında sanki Mübarek Kitap o an iniyormuş gibi tesir eder ve herkes mest olurdu. Caminin yıkılacağını zannedenler bile vardı. Çok heybetli, çok fazıl bir insandı.

Bendeniz, gençliğimde minberin hemen yanı başında mukabele okurdum. Sırtım minberin alt pencerelerine yaslı, yüzüm de hünkâr mahfiline doğru bakardı. Arap Hocaefendi de (mukabele okurken her zaman oturduğu mihrabın sağındaki büyük şamdanı işaret ederek) burada otururdu. Bendeniz gencim tabii, bilemiyorum o vakit...

Ramazan’da sabah namazından evvel bile yirmi beş otuz mukabele okunurdu. Fakire de orayı vermişler. Sesim de gür, şimdiki gibi böyle takatsiz değilim, mukabele okuyorum. Bir sabah birisi dedi ki, ‘Bak delikanlı, sesin pek gür, mukabele okurken her yerden duyuluyor. Ama tam karşı tarafında meşhur Arap Hoca Hazretleri var. Bazen sesleriniz birbirine karışıyor. Hiç olmazsa sırtını şöyle birazcık kibleye doğru çeviriver de sesin orta cenaha doğru gitsin. Bu edebe daha uygundur.’ Bendeniz de ‘Hay hay efendim, tabii ki, ne demek.’ dedim.

Hakikaten de öyle. Söyleyen kişinin hakkı vardı. Ama bu havadis, yani böyle ikaz edilmem Arap Hocaefendi tarafından duyulmuş ve cemaatini fakir gelmezden evvel toparlayarak şöyle demiş: ‘Cemaat, benden habersiz gidip etrafımdaki insanları ikaz etmişsiniz. Belki bunu su-i kastla yapmadınız, muhakkak ki iyilik olsun diye ikaz ettiniz. Fakat biliniz ki ben bu işe çok üzüldüm, fevkalade celallendim. Siz de şahit olun, eğer o Gönenli hafız delikanlı bu sözlerinizden dolayı incinir ve buraya gelmezse yemin ediyorum bir daha Fatih Camii’nde, Arap Hoca’nın Kur’an-ı Kerim okuduğunu duyamazsınız.’” Gönenli Mehmed Efendi Hocam, hadisenin bu kısmını anlatırken sesi titrer ve âdeta hıçkırıkla ağlardı.

Arap Hoca ismiyle maruf bu zatın bir de Ramazan’la alakalı muhteşem bir vakası vardır: Zamanın padişahı Arap Hoca’yı ziyarete gelmiş. Bu arada Hoca’nın talebelerini, tedrisat ve eğitimini de sohbet usulüyle sormuş, soruşturmuş; “Bir ihtiyaç varsa biz de hizmet edelim.” saikiyle

konusuyorlarmış. Hoca'nın odasına padişahla konuştuğunu fark etmeden giriveren bir çocuk temiz, saf hâliyle dikkat çekmiş olacak ki sultan sormuş:

“Hocam, bu yavrucak da mı talebeniz?”

“Evet, ağzı, kıraati de maşallah düzgündür.”

“Bize bir aşır lütfeder mi, dinleyelim?”

Bu küçük talebe edebiyle diz çöküp, euzü besmele ile güzel bir aşır tilavet eylemiş. Padişah dinledikten sonra sormuş:

“Maşallah, barekâllah, hem sesi, hem nefesi, hem de ağzı ne kadar da Kur'an-ı Kerim'e yakışıyor, hafız mıdır?”

“Evet sultanım.”

Arap Hoca böyle deyivermiş lakin “Hafızlığa yeni başladı.” demek istemiş. Padişah “O zaman bu talebeniz Ramazan'da bize hatimle teravih namazı kıldırır, haydi müsaadenizle hocam.” buyurarak âdet üzere selamlamayla odadan çıkıvermiş.

Arap Hocaefendi bir anda gelişen bu hadise karşısında fevkalade üzülmüş zira bu talebe çocuk ezber yapmaya yeni başlamış. Âdeta dertleşerek çocuğu karşısına almış: “Oğlum, bak görüyor musun başımıza neler geldi? Padişaha senin hafız olduğunu söyledik. Hazret teravihi kıldırman için emir irad eyledi. Şimdi gidip ‘Padişahım hafız değildir, yanlışlık yaptık.’ desek bir türlü; hiçbir şey demesek, iki gün sonra saraya gittiğimizdeki mahcubiyet başka bir türlü. Nasıl çıkacağız bu işin içinden? Bak şimdi başımıza gelenlere, eyvah...”

Hocaefendi böyle konuşunca henüz on on bir yaşındaki masum yavru şöyle cevap vermiş: “Hocam, inşallah ben gayret edeyim, gündüz yirmi sayfa yani bir cüz ezber yapayım, akşam teravihte de okuyayım, siz üzülmeyin.”

“Oğlum nasıl yapacaksın? Kolay bir iş değil ki bu!”

“Efendim sizin duanız, benim de gayretimle inşallah Allah mahcup etmez bizi.”

Çocuk hocasını teselli etmiş, teselli etmekle kalmamış, ertesi günü oturmuş bir cüz ezberlemiş ve ezberlediği cüzü hemen o akşam ilk teravihte okumuş, eksiksiz, hatasız, su gibi... Günler böyle akarken her gün ezberini yapan bu çocuk, akşamına teravihte hiç hatasız, yirmi rekât namazda yirmi sayfayı okuyormuş.

Bu arada şu hatırlatmayı yapalım: Malumunuz farz namazlarda imam

olabilmek için buluğa erme şartı da vardır, yani akil baliğ olmayan bir kimse farz namazı kıldıramaz. Fakat teravih, nafîle namaz olduğu için bu ibadetin farzını, vacibini, ahkâmını biliyorsa, kıraati de düzgün ise çocuklar da teravih namazı kıldırabilirler. Hanefî fıkına göre bu durum caizdir. Hatta eskiler teravih namazında çocukların böyle vazifelere tayin edilerek Kur'an-ı Kerim'le haşır neşir olup olgunluğa erişmeleri için Ramazan'ı fırsat olarak görürlerdi. Hem böylece masum çocukların ağızından çıkan Kur'an ayetlerinin tesiri de elbet kalplere bir başka türlü sirayet ederdi. Tekrar hadiseye dönersek...

Son teravih gelmiş çatmış. Yavrucak mihrapta, son iki rekâtta. Herkesçe malum olan, kısa sureler olarak bilinen yere gelmiş. Fatiha okumuş, Kevser Suresi'ne başlayacak. “İnnâ a'taynâ ke'l-kevser.” diyeceği yerde şaşırmış, İnsan Suresi'ndeki, başlangıcı benzeyen bir başka ayete atlamış. İmamın arkasında bulunan kişi “sübhanallah” diyerek ikaz etmiş, çocuk tekrar başlamış. Kevser Suresi'ni okuyacakken, yine İnsan Suresi'ndeki ayete geçmiş. Üçüncü ikazdan sonra imamette bulunan bu yavrucak susmuş, ses kesilmiş, beş altı saniye içerisinde mihraba düşmüş, bayılmış.

Cemaattekiler, padişah dâhil orada bulunan herkes bu duruma taaccüp etmiş. Arap Hafız mihraba yığılıp kalan baygın vaziyetteki yavrucağı kucaklamış, gözyaşlarıyla çocuğun gözünü, yüzünü, başını öperek, elleriyle başını okşayarak, konuşmaktan aciz şekilde epey bir müddet durmuş.

Padişah yanlarına kadar gelmiş, “Hocaefendi ne bu hâl, ne oluyor?” diye sual edince Hocaefendi durumu izah etmiş: “Efendim, şu mihrapta bize namaz kıldıran yavrucak aslında hafız değildi, benim size karşı beyanım la mahcup olmamam için her gün bir cüz ezberleyerek burada imamlık yaptı. Fakat Kur'an-ı Kerim hem hafızlığı, hem ahlakı, hem de manasıyla taşınması hiç de kolay olmayan muazzam bir emanettir. Artık takati kesildi ve mihrapta kaldı. Ben bu yavrucağın hakkını nasıl öderim!”

Arap Hoca durumu padişaha anlatınca gözyaşları sel olmuş, herkes Kur'an-ı Kerim'in bu mucizesi ve bu yavrucağın say ü gayreti, azimeti karşısında cuş u huruşa gelmiş.

Kıymetli dostlar, bunları hikâyeye diye dinlemeyin. Kur'an-ı Kerim muazzam bir mucizedir. Ramazan'da Kur'an-ı Kerim'den nasibdar olmayan kişiler, ne Ramazan'ın kadrini, ne insanı, ne Hazret-i Resulullah'ı, ne de Kadir Gecesi'nin kıymetini bilememektedirler.

Bu anlatılanların akla muhal gibi geldiğini düşünerek şunu da ilave etmek

isterim: Bendenizin, on dokuz yaşımda iken, Fatih Dülgerzade Cami-i Şerifi'nde, otuz altı günde hafız olan bir gencin arkasında namaz kılmışlığı vardır. Evet yanlış duymadınız, hâlen hayatta olan bu kardeşim tam otuz altı günde hafızlığını tamamlamıştır.

Bu anlattıklarımızın satır aralarında siz dikkatli okurlarımız tarafından gözden geçirilmediğine emin olduğumuz birçok güzellik mevcuttur ama yine de Ramazan'da mukabele geleneğine ve bu aya mahsus sünnet olan bu ibadete dikkat çekmek isteriz.

“Mukabele”, karşılıklı görüşme, bir tarafın diğer cenaha bulunduğu hâli arz etmesi manasına gelen bir tabirdir. Karşılaşmalara, konuşmaya mukabele denildiği gibi, eskiden zikrullah meclislerine de mukabele denilirdi. Dervişanın manevi olarak hangi noktada, nasıl bir hâlde olduğunu görmesi, anlaması ve birbirinden feyiz alışverişinde bulunması için bu tabir kullanılırdı.

Ramazan'da mukabele denildiğinde ise Efendimiz (sas) ile Cebrail (as) arasında, Ramazan'da Kur'an-ı Kerim'in inen ayetlerinin tamamının birbirlerine okunması sünneti hatırıma gelmelidir. Yani mukabele bizim dedelerimizin, teyzelerimizin, bilmem kaç sene evvelki atalarımızın icat ettiği bir Ramazan geleneği değildir.

Ramazan ayında Cebrail (as) indirilen tüm ayet-i kerimleri Efendimiz'e (sas) okur, dinletirdi. Sonra Efendimiz (sas) okur, Cebrail (as) dinlerdi. Hatta sahabe-i kiram, Efendimiz'in (sas) son Ramazan-ı şerifi olduğunu mukabeleden anlamışlardı çünkü Efendimiz'in (sas) son Ramazan'ında bu hatim iki kere yapılmıştı.

Mukabelede aslanan Hafız Efendi'nin Kur'an-ı Kerim'i, yüzünden bakmadan okuması, kendisini dinleyen hazirunun mushafa bakarak dinlemesi, takip etmesiyle icrasıdır. Fakat hafızlığı tam pişmemiş kişilerin bu şekilde mukabeleye rağbet etmelerinde de bir mahsur yoktur.

Bir başka önemli husus da şudur ki Hafız Efendi mukabele okurken, herhangi bir yerde takılırsa herkes bir ağızdan düzeltmeye kalkmaz. Tayin edilen bir kişi ya eliyle işaret ederek yahut hemen önündeki rahleye vurarak veya “sübhanallah” diyerek ikazda bulunur. Takıldığı ayet hemen söylenmez, mukabele cemiyetinin feyzi kaçır. Ancak Hafız Efendi tekrar ettiği hâlde toparlayamıyorsa o zaman izni ve vazifesi olan kişi ayet-i kerimeyi okuyarak hatırlatır.

Hafız Efendi'yi dinleyen kişiler mukabeleyi ağızlarını oynatarak yahut

içlerinden tekrarlayarak dinlemezler. Hafız Efendi'yi ses çıkarmadan, okuyup mırıldanmadan, tam bir göz takibiyle yahut ezberinden sükûnetle dinlerler. Secde ayeti geldiğinde, oturulup kalkılmasında cemaate eziyet olacak ise secde sonrasında yapılabilir. Lakin rahatlıkla secde edilip okumaya devam edilebilecek bir ortam var ise hemen secde yapmak efdaldır. Şayet mukabeleyi dinleyen cemaat içerisinde gelip giden yani sonuna kadar cüzü, okunanı takip edemeyecek kimse var ise secde ayetini dinlediğinden haberdar olmadığı düşünülerek ikaz edilmeli, bu kimseler vebal altında bırakılmamalıdır.

Mukabele okunurken ayetler anlaşılacak şekilde telaffuz edilmeli; azap bildiren ayetlerde, münafıkların ve kâfirlerin itirazlarının anlatıldığı yerlerde ses yükseltilmemelidir. Allah Teala'nın rahmet, kudret, celal, azamet, müjde bildiren ayetlerinde ise hazirunun dikkatini çekecek tarzda güzel bir sada ve tilavetle manaya uygunluğa mütabaat edilmelidir. Kelime arasında makam değişikliği yapılmamalı, ses indirilip kaldırılmamalıdır. Şarkıya, türküye benzetilir gibi Kur'an-ı Kerim okunmamalıdır. Hem telaffuz hem okuma ahengi fitri, kendi tabii hâliyle kıraat edilmelidir. Tesbihe, tekbire, istiğfara ve müminin ayetleri duyduğunda vermesi gereken cevaplara riayet edilerek mukabele okunması aliyyü'l-âlâdır.

Mesela "Azim olan rabbini tesbih et." mealindeki ayet-i kerime geldiğinde "Sübhanе rabbiye'l-azim." diye üç kere söylemek aynı zamanda sünnet-i seniyyedir. Diğerlerini buna göre kıyas etmek sizin irfanınıza tevdi kılınmıştır. "Allah sizi öldükten sonra diriltmeye kadir değil midir?" mealinde ayet-i kerime geldiğinde dinleyenlerin "Belâ, Kâdir.", "Bilakis, Kâdir'sin ya rabbi!" gibi mukabelede bulunmaları, gerçekten de mukabelede bulunduklarının alametidir.

"Biz nerde nasıl davranacağımızı nereden anlayacağız? Hangi ayette bunlar geçiyor? Biz de bunları bilerek konuşalım." diyebilirsiniz. O zaman "İşte bunun için Kur'an-ı Kerim'i düzgünce okuyun." deriz. Mukabelede bu sıfatları kazanamamak, önüne konulmuş hazır nimetin kadrini bilememekle aynı vebali size yükleyecektir.

Mukabeleyi dinlemek, hatim sevabı kazandırır lakin bu, Kur'an-ı Kerim'i hatmetmiş yani okuyarak başından sonuna kadar gelmiş bir kişinin durumuyla aynı değildir. Maalesef bunlar unutilan, dikkat edilmeyen, mukabele cemiyetlerinde layıkıyla ihdas edilemeyen meseleler olduğu için bu hatırlatmaları yapmak mecburiyetinde kaldık.

Düşünülmesi ve dikkat edilmesi gereken en önemli husus şudur: Mukabele cemiyetinde ister okuyan ister dinleyen ol. Sen bunu yaparken kimlerin izinde gidiyorsun ve hangi güzelliğe mensupsun? Efendimiz (sas) okuyordu Cebrail (as) dinliyordu, Cebrail (as) okuyordu Resul-i Kibriya (sas) dinliyordu. Hangi güzel tarafından bakarsan bak, sen mukabele cemaati olduğunda işte Efendimiz (sas) ve Cebrail'in (as) sünnetini takip etmekteisin. Bunu sadece Allah için yapıyor ve muhabbetle Kur'an-ı Kerim'le böylece sohbet ediyorsan Allah Teala'nın rızasına talip olan güzel bir zümrenin, cennetlik bir cemaatin içindesin. Hele bir de hafızların mukabele okuması için öneyak oluyor, hizmet ederek evinde, camide, Kur'an kurslarında bu Kur'an-ı Kerim sofralarının meydana gelmesi için canını ve malını sarf ediyorsan maşallah, Allah mübarek etsin.

Beyazıt Camii tüccarın, esnafın çokça bulunduğu bir yerde olduğu için eskiden, dükkân ve iş sahibi olanlar ve Beyazıt'ın maruf aileleri Ramazan'da hafızlara mukabele okutmak için yarışmışlar. Üç kişilik, beş kişilik dahi mukabele cemiyetleri, halakaları oluşur; sabahdan iftar saatine, hatta teravih öncesine ve sonrasına kadar bu mübarek kubbe altında Kur'an sesi hiç susmazmış. O kadar ki rahmetli Muzaffer Efendi gençliğindeki Beyazıt'ı şöyle anlatmış:

“Camide vazife yapıyordum. Beyazıt Camii'nin kayyımı Ramazan'da ücret mukabili mukabele okuyanların yerlerini, minderlerini ayarlama, sonra da hepsini toplama işini bana vermişti. Talebeyken 25 kuruş mukabilinde camide çalışıyordum. Dört yüze yakın minderli mukabele cemiyeti vardı. Tanıdığım bir arkadaşına ‘Sana 10 kuruş vereyim, bana yardım et.’ dedim de işin üstesinden öyle gelebildim. Bir de bunlara ilaveten mindersiz mukabele okutan kişiler de vardı. Mesela yaşlı bir teyze yanına akrabasından bir hanım almış, küçük bir hafıza mukabele okutur, Ramazan sonunda o hafız talebeye memnun olacağı hediyeler takdim ederdi.”

Sizin anlayacağınız bir günde beş yüz altı yüz mukabele cemiyeti Beyazıt Camii'ne kurulurdu. Kur'an-ı Kerim bu günlere geldiyse işte o mukabelelerin, Ramazan'da teravih namazında okunan Kur'an-ı Kerim'lerin tesiri ve bereketi büyüktür.

Mukabele okuyan hafızlara ücret verilmesi bahsine gelirsek... “Hocalar parayla Kur'an-ı Kerim okuyorlar. Kur'an-ı Kerim okudukları için para almaları caiz mi?” gibi mevzular sadece Ramazan'da değil, her zaman konuşuluyor. Durumu özetle şöyle değerlendirmek uygun olacaktır: Bir

kimsenin Kur'an-ı Kerim okuduğu için ücret talep etmesi, alması caiz değildir. Hele Kur'an-ı Kerim'in talim ve öğretme işi değil de sadece okunması sebebiyle ücret alınması fıkımızda caiz görülmemiştir.

Eğitim sebebiyle vaktini sarf etmesini talep ederek bir kişiyi vazifelendirmek durumunda, bazı âlimler Bedir Gazası'ndan sonraki uygulamayı delil getirerek ücret alınmasını caiz görmüşlerdir. Ama Kur'an-ı Kerim okuyan bir kişi, sizden para talep etmediği hâlde, hem onun geliş gidiş masrafını karşılamak meselesine hem orada geçirdiği vaktin bir nevi nakitle taltif edilmesine gelirsek bu caizdir. “Şu kadara okurum, bu kadara bunu yaparım.” gibi bir şey teklif etmediğinden sıkıntı yoktur.

Örgün bir hizmet, müessese ve kurum hâlinde Kur'an-ı Kerim eğitimi, imamlık, müezzinlik gibi vazifelerin tayin edilmesi durumunda, kişi kıldırıldığı namaz, okuduğu ezan yahut Kur'an karşılığında maaş almıyor ki! Ayırdığı mesai dolayısıyla, o vazifeyle memur oluşundan dolayı kendisine bir maaş tahakkuk etmesi, kanun ve örf açısından uygun olduğu takdirde bir sorun teşkil etmez.

İşin başka yönü de bakalım... Niçin hep Kur'an-ı Kerim okuyan hocalara, bu sahada tebarüz etmiş, bilinen kimselere ileri geri konuşuluyor? İğneyi biraz kendine batır. Bu toplum hayatında uygulanagelen usuller var. Matematik hocasına özel ders için para vermeyi biliyorsun; çocuğun kreşi, mütalaa abisi/ablası var, onlara para vermeye gelince sesin çıkmıyor. Servis şoförünü bırak, muavinlik eden kişiye bile çıkarıp bahşiş veriyorsun. Arabanı park eden valeye şakır şakır para ödüyorsun. Sonra Kur'an-ı Kerim hizmetini yapan insanlara gelince mi tüm takva ve ihlas ölçümlerin bir anda canlanıveriyor? Otur bakalım bir Kur'an-ı Kerim oku. Kendin okuyamadığın gibi, çocuğuna, etrafına öğretmekten de acizsin. Peki bu hafızları, hocaları kim yetiştirecek?

Cenazen olduğunda çağırırsın; nikâh, mevlid, namaz olduğunda kuzu kuzu yanına gidersin. Peki bir hafız nasıl yetişir, talebeliğinde, hocalığında ne yer, ne içer hiç düşünür müsün? Onlar bu yola çıkarken Allah için çıktılar. Bir Müslüman olarak üzerine düşen sorumluluk, o ilim talebeleri ve hocalarının isteme durumuna düşürülmeden ihya edilmesidir. Para vermek istemiyorsan vakıf kur, orada yetişsinler. İlimle, Kur'an'la meşgul iken hayat gailisi düşünmesinler. Hiç kimse onlar üzerinde bir hak iddiasında da bulunmasın. “Ben bunu yapamam.” diyorsan, hiç olmazsa elinin uzandığı yere kadar, en azından başka yerlere lüzumsuzca sarf ettiğin kadar bu sahaya emek, hizmet etmelisin.

Bir hocamın hatırasını nakledeyim: Ramazan öncesi bir adam gelmiş, “Hafız ben Çatalca’nın filanca köyünde oturuyorum, Allah aşkına gelip bizim köydeki mescitte mukabele okur musun?” diye talep etmiş. Hocaefendi de genç ama İstanbul’dan o zaman Çatalca’ya gitmek nereden baksanız iki saat. Gidecek, mukabele okuyacak, tekrar dönecek... Yedi sekiz saatlik mesai sizin anlayacağınız.

Hazret gitmiş, Kadir Gecesi’ne hatmi tamamlamış. Adam “Hoca çok teşekkür ederiz, şunu da alıver.” diye -zarfa filan koymak da yok- çıkarmış 10 lira vermiş. Hoca’nın yol masrafı zaten 15 lira. Hazret fütüvvet sahibi ve yerinde celalini gösteren bir zat idi. Eline tutuşturulan parayı göstererek “Bu ne?” diye sorunca, adam da kendince “Geldin gittin okudun ya, sana bir güzellik yapalım dedim.” diye cevap vermiş.

Rahmetli hocam, adama “Bak sana ne diyeceğim? Oruçlusun zor olur, sen şu Ramazan çıktıktan sonra her gün bana gel, türkü oku ya da bir şey okumana lüzum yok, bir saat sadece avazın çıktığı kadar bağır, ben dinlerim. Sana tam 30 lira para vereceğim, gelir misin?” diye sormuş. Adamın “Yok daha neler! O kadar yol gideceğim, geleceğim, mümkün değil. Sen ne demek istiyorsun?” diye gayet irfansızca sorması üzerine, rahmetli hocamız “Bre insafsız! Oruç oruç ta buraya kadar geliyorum. Tecvidine, kıraatine, ahkâmına riayet ederek şurada mukabele okumaya çalışıyorum -hadi biz ganisiyiz, elhamdülillah senin parana ihtiyacımız yok- ama Kur’an-ı Kerim okuyorum diye herhangi bir ırgata bile yapılamayacak muameleyi niye yapıyorsun! Ben Kur’an-ı Kerim’i Allah için okuyorum lakin bu seni hiç ilgilendirmez. Bunu camide, kendi bulunduğum muhitte de yapardım. Siz niçin hafızlara ve mesele Kur’an-ı Kerim’e gelince bu sahaya böyle bigâne, gamsız davranıyorsunuz, ayıp değil mi!” diyerek lazım gelen ikaz ve terbiyede bulunmuş.

Kur’an’a hizmet edenler ve ilim talebeleri, bu ilmi öğreten hocalar hiç kimsenin eline bakmamalı, baktırılacak noktaya getirilmemelidir. Her sahanın ve müessesenin muhakkak çürük çarığı vardır, onlar bahane edilerek bu müessesenin mensuplarına hakaret ve iftirada bulunulmamalıdır.

Fakir fukara çocukları taşradan toplayacak, Kur’an kurslarına dolduracaksınız. O garipler orada hiç olmazsa imamlık, müezzinlik, Kur’an-ı Kerim kursu hocalığı yapacak diye onları bu eğitime mecbur edeceksiniz. Sonra insanlar karşısında boynu bükük, hakkı söylemeye cesaret edemeyen bir hâlde, maddi kaygılar ve beklentiler içerisinde onları bu sahaya mahkûm edeceksiniz. Ne eğitim ne de bu kişilerin yetişmesi için

müesseseleri güzelleştirme derdinde olmayacaksınız, sonra “Hocanın dediğini yap, yaptığını yapma.” gibi küçültücü cümleleri kullanmaktan da kaçınmayacaksınız. Bu arada Fatiha’yı bile kıraatine göre okumaktan aciz olacaksınız. Hani deveye sormuşlar ya “Boynun neden eğri?” diye, aynı o hesap... Cevap herkesçe malum.

Bugün mukabele cemiyetleri ve bu civanmert halk olmayaydı, Kur’an-ı Kerim’i okuyacak adam olur muydu? Sizin insafınıza terk ediyorum. Aksayan ve yanlış olan kısmına değil fakat can damarımız olan bu sahayı ihya etmek faaliyetine herkesin önayak olması mecburidir.

Dikkat edilmesi gereken en önemli mukabele adabı meselesine dönersek... Bu cemiyetlerde dedikodu olmayacak. Hiç kimse kimsenin gıybetini etmeyecek. Böyle cemiyetlere gidildiğinde orada bulunanlarla falanca zatın evradı, filanca kişinin tesbihatı, “Şeyh efendi bunu verdi.” gibi meselelere asla girilmeyecek. Sünnet olan dualar vardır, bunlar malumdur, hususi bir cemaate mensup olmaksızın paylaşılabilir. Fakat mukabele cemiyetleri asla cemaatlerden adam devşirme, araklama yerleri olmamalıdır. Huzur ve huşu ile o cemiyetlere dâhil olunmalıdır. Allah Teala’nın rahmeti ve Kur’an emanetinin nuru üzerimizde olarak, selamete evlere avdet edilmeli, bu feyiz etrafa yaymalıdır. Mukabele cemiyetinde şahit olunan iyi ve kötü hiçbir mesele dışarıda, şurada burada konuşulmamalıdır. Her insanın bu ortamlarda bulunması için belki Kur’an cemiyetlerine teşvik etme kabilinden sözler sarf edilmeli, gayret gösterilmelidir lakin şahsi kanaatler, ölçmeler, biçmeler bu manevi halakaları zedeleyecek şekle asla getirilmemelidir.

Allah Teala bizleri razı olduğu güzel ahval, niyet ve fiille böylesi cemiyetleri ihya eden, bu manevi halakalarda bulunan kimselerden eylesin. Cümlemizi Kur’an cemiyetlerinde ve sohbetlerinde yâd edilen isim ve simalardan eylesin.

“Kur’an’ı öğreniniz. Şüphesiz o, kıyamet günü ehli için çok iyi bir şefaatçi olacaktır.”
(Müslim)

Sahur

Ramazân, Allah Teâlâ'nın inkâr edilemez yakınlığının adıdır. Sahur vakti bu rahmetin kalp eşiğimize kadar gelmiş, âdeta dokunabileceğimiz yakınlık anıdır.

Sahur vakti, seher vaktidir. İslam'ın, her köşesine en güzel şekilde, dili, edebiyatı ve âdetleriyle yayıldığı coğrafyamızda, seher vaktini bilmeyen insan hemen hemen yoktur. Seher vakti, insanın kendi benliğindeki güzelliğin ortaya çıkması anıdır. Seher vakti; aşkın, hüznün, kederin hatta neşe ve zevkin dahi en tatlı yaşanabileceği, duygu ve hissiyatın kozmik zamanla vücut iklimine en güzel intibak ettiği safhadır. Seher vaktinde kuşların ötüşü değişir, suyun akışı, rüzgârın seyri, ruhla nefsin ahvali bambaşka bir hâl alır.

Seher vaktini Kur'an-ı Kerim'den öğrendiğimizde, bu duygu ve his yoğunluğunu yaşadığımız zaman diliminin, tesadüfle izah edilemeyecek şekilde ilahi kudret tarafından ayarlandığını görürüz. Aslında bizlerin ve tüm canlıların farklılığını hissettiği bu vakitlerin, içinde barındırdığı manevi teveccüh ve seçkinlikten dolayı farklı olduğunu anlamaktayız.

Çok özel bir davete geldiğinizi düşünün... Birbirinden farklı birçok ikramın yapılacağını ümit ederek büyükçe bir sofraya oturtulduğunuzu hayal edin, birazdan önünüze sizin memnuniyetiniz için lezzetli ikramlar gelecek... Şimdi anlatacaklarımı lütfen böyle dinleyin. “Dinleyin.” diyorum çünkü her ne kadar yazsam da hakikatte bunları sizinle konuşuyorum.

Allah Teala Kur'an-ı Kerim'inde ibadet, taat, zikir yapan kullarını över, metheder ve sonra şöyle buyurur:

“Onlar seher vakitlerinde Allah'tan bağışlanma dilerlerdi.” (Zâriyat, 51/18)

Gündüz ibadetle, Allah'a itaatle geçiyor; akşama kavuşulup farz, vacip ve beraberindeki kullukla ilgili güzellikler ifa ediliyor. Bir müddet dinlenmek için istirahat çekilip, gece ibadeti için bedene nefes payı bırakılıp, ruhlar Allah Teala'nın vahdet haremine misafir oluyor, mihman ediliyor. Sonra agâh olunup, yataktan hicret edilip Cenab-ı Hakk'a zikir ve ibadetle boyun bükülüyor. Ama tam seher vakti, Allah Teala'ya, kula bahşedilen tüm nimet ve emanetle istiğfar ediliyor. Sahneyi gözünüzde canlandırabiliyor musunuz? Bir başka şekilde hadiseye bakalım...

Bir kimse tüm gününü isyan ve şekavetle geçiriyor. Bir vakit secde bile etmeden akşama kavuşuyor. Kabahat, isyan, bu saatlerde de devam ediyor, belki uyumuyor, günah vadilerinde şekavetle akmaya devam ediyor. Vücut takatten kesilip artık günahları bile işleyemeyecek bir bıkkınlık geliyor. İsyanı beraber geçekleştireceği arkadaşı bile onu terk ettiğinde, o kişi ansızın Allah Teala tarafından ruhundan haberdar ediliyor. Birden sinesinde derin bir sızı, azap, sıkıntı ve bununla beraber gelen pişmanlık duygusuyla

baş başa kalıyor. Tam bu esnada seher vakti girmiş ve “estağfirullah” diyerek Allah’ın huzurunda kalbi çırpınmaya başlamışsa Cenab-ı Hak bu eşref vakitte bu istiğfarı muhakkak kabul ediyor.

Gördünüz mü, Allah Teala ne kadar zarif, latif, tüm yaptığımız amellerden habir ve ne kadar merhametli! Kur’an-ı Kerim’inde ibadet, taat yapan insanların bile seher vaktinde istiğfara muhtaç olduğunu beyan ederken, bizim gibi günahkârların hiçbir zaman bu vakti zayi etmemelerini ne muazzam, ne büyük merhametle beyan buyuruyor.

Hazret-i Mevlana Celaledin-i Rumi bu meseleyi ne kadar güzel ifade etmiştir. Daha doğrusu Kur’an-ı Kerim’in ayetlerinde beyan edilen seher vakti gerçeğini, dua, Cenab-ı Hakk’a tazarru ve niyazı ne güzel özetlemiş; ayetleri ne güzel tefsir etmiştir. Allah velisi bu zat-ı ekmel şöyle anlatıyor:

Diyelim ki hiçbir şeyin yoktu. Allah yolunda infak edeceğin malın, ibadet ve taatın, defterinde kayıtlı hayırlı bir amelin, seni yetiştirecek, kemal menzillerine kavuşturacak bir muhitin yahut veli hiç kimsen yoktu. Belki cahildin, okuma yazma bilmezdin, ilim öğrenmemiştin, Kur’an-ı Kerim ve kitap okumamıştın. Senin seher vaktinde bir ahın da mı yok! Niye yalvarmadın?

Çocuk yahut mal mülk endişesiyle geceleri uykusuz kalmayı gayet tabii bir halet-i ruhiyye olarak gördün de, Allahsız kalmayı yahut Cenab-ı Hakk’a uzaklığı dert edinerek bir gece uykusuz kalıp seher vakti “Ah ah...” diyerek ağlamayı da mı beceremedin! Seni bunca zaman heva ve heves, oyun ve eğlence, emel ve elem arasında koşturup yoran şu benliğinden bir kere sıyrılıp, yankısını kalbinde ve ruhunda hissedebileceğin “Ah...” diye bir feryadın olmadı mı? “Allah” demeye yüzün yok, “eyvah” diyebilecek muhasebe kabiliyetin de yok, peki seher vaktinde onun kapısında ah edip insani emanetini bir anda geri alabileceğin, Hakk’ın yakınlığını hissedebileceğin niyazın da mı yok!

Seher vakti yani imsaktan önceki o zaman diliminde kâinata “Sus!” emri verilir. Kuvvetli esen rüzgârın bile gecenin o vakti geldiğinde hareket ve seyri değişir. Seher vaktinde saba rüzgârı denilen bir hava cereyanı olur. Saba, sabahla karıştırılır. Saba rüzgârı kelime manası itibariyle, estiğinde insanı içindeki ruhuyla, hissiyatıyla beraber taşıyan, alıp götüren, maddi mi manevi mi olduğunu keşfetmekten o an için aciz olduğumuz hava hareketidir. Sanki bize lazım olan hisleri harekete geçiren bir şeyler getirip, içimizdeki tahassüsatla, ruh hâliyle birleşen, oradan da emniyet

hissettiğimiz bir başka yere aldıklarını götürürken, bu akışı içimizde hissettiğimiz bir rüzgârdır.

*În nilte yâ riha's-sabâ yevmen ilâ arzı'l-harem,
Belliğ selâmî ravzeten fîhe'n-nebiyyi'l-muhterem.*

Ey saba rüzgârı! Bana geldin, benim ruhuma revnak verdin. Burada kalmayacak, muhakkak göçüp gideceksin. Şayet yolun Allah Teala'nın üzerine hürmet ve muhabbeti vacip kıldığı, Nebiyy-i Zîşan Hazret-i Muhammed Mustafa'nın Medine-i Münevvere ismiyle müsemma makamına erişirse salat ve selamımı, teslimiyet ve muhabbetimi ne olur O'na ulaştırıver! Zira benim o topraklara gidebilecek ne maddi ne manevi takatim kalmamıştır. Hürmet ve muhabbetimi sen ulaştırıver.

Evet, seher vakti âdetâ ses, nefes tutulur. Kâinatta kısa bir müddet için sessizlik hâkim olur. İşte tam bu vakit, âşıkların Allah Teala'ya tazarru, niyaz ve yalvarma vaktidir. Rahmet ve duaların kabul edileceği kapılar ardına kadar açılır. Bu saatte o kadar bolca ihsan ve ikram edilir ki dünyalık menfaatini isteyenlerin bile hacetleri görülür.

Başına bir dert gelmiş yahut mecazi aşk, maddi sıkıntı sebebiyle bir günlüğüne uyanık kalmış birisi ah u enin etse, “Ya rabbi ne olur! Bunu bana nasip eyle!” diye yalvarsa hemen işi görülür. Öte yandan Allah Teala'nın muhabbeti ve Resulullah'a yakınlık için ağlaşanlar aylarca, senelerce hep vuslat neşesiyle, o yakınlığın bir müjdesiyle teselli olmayı beklerken, dünyevi haceti olanların istekleri bekletilmeden verilir.

Bazı âlimler bunun sebebini şöyle açıklarlar: Allah Teala âşıklarının feryadına sahte muhabbetlerin uğultusu karışmasın diye dünyalık isteyenleri, arzularını vererek hemen kapısından uzaklaştırır. Hani bazen çok önemli bir şeyi dinlemek, seyretmek istersiniz yahut odaklanmış şekilde bir şeyle meşgulsünüzdür ve o sırada telefon çalar yahut çocuk bir şey ister; o an başka bir şeyle meşgul olmamak ve zevkinizi bozmamak için hemen o istekleri savuşturur, sonra esas zevk aldığınız, dikkat ettiğiniz işe yoğunlaşırsınız ya, belki durum buna benzetilebilir. Allah Teala hiçbir şeyle meşgul edilemez ve hiçbir şeyle meşgul değildir fakat Cenab-ı Hakk'ın, hakikat namına ortaya konulan bir güzelliği, hakkı ve ameli, diğerleriyle asla karıştırmadan teslim etmek âdeti vardır.

Büyük bir veli, o saatte Allah aşkının ve Cenab-ı Hakk'ın rızasının haricindeki şeyleri isteyenler olduğunda, Cenab-ı Hakk'ın meleklerine şöyle emrettiğini anlatıyor: “Şu âşıklarımın sesine karışan seslerin, feryat

edenlerin sahiplerine ne istiyorsa verin, onlarla alakadar olun, onların hacetlerini giderin; âşıklarımın seslerine diğerleri karışmasın. Mademki yine de bu saatte yalvardılar, hacetlerini görerek onları susturun. Benim âşıklarına gelince... Onlara bahsettiğim müjdeleri, güzellikleri göstermeyin ki hep böyle güzelce yalvarmaya, benimle muhabbet tazelemeye devam etsinler, zira onlar sahte âşıklar değildir, hiçbir şey görmeseler de kapımdan ayrılıp usanacak, bana zikir ve duadan vazgeçebilecek kimseler değildirler. Ey meleklerim, işte siz de görün; kan dökücü, fitne fesat çıkaracak bir tabiat içerisinde yaratılmalarına rağmen sadece beni ister; benim rahmetimle, merhametimle muamele eder; kulluktan ve benim kapımdan hiç ayrılmazlar. Gördünüz mü halifetullah sırrına mazhar olan insanları! İşte benim muhabbetime mazhar olan, en güzel surette yaratılan kullarım...”

Ramazan’da sahur vakti demek bu muazzam ayın en kıymetli seher vakti demektir. Yemek ve içmek insan suretindeki her zatın ihtiyacıdır. Bu saatte oruçlunun yemek içmek ile alakasını nazara vermek, o saatte bedenleri doyurup gün içerisindeki açlığa hazırlamak değildir. Hikmeti bununla sınırlı değildir. Şayet böyle olsaydı Efendimiz (sas) “Yarın aç kalırım korkusuyla sahurda çok yemek münafıklık alametidir.” buyurmazdı.

Herkes yani her makamdan, her sıfattan insan o saatte uyanıklığa teşvik edilmiş; sahur vakti yani seher vaktinin tesbihine, zikrine, en azından uyanık kalmakla Allah Teala’nın o vakitteki manevi nimetlerine mazhar olunması murad edilmiştir. Bu durum ümmet-i Muhammed’e rahmettir. Seher vaktinde yemek, içmek bile ibadet hâline getirilerek, ümmet-i Muhammed’in seher vaktinde alacağı feyiz, fitrata ve bedene kolay bir şekilde sunulmuştur.

Sahur vaktinde uyanık olmakla tarif edilemez bir mutluluk hissedersiniz. Yediden yetmişe herkes sahurun o güzel saatlerinde, ister yesin içsin isterse sabah namazını beklerken ibadet etsin, huzur ve neşe içerisinde. Şu satırları okuyan, yaşı biraz ilerlemiş kardeşlerim, şayet çocukluklarında Ramazan’ın sahur neşesini yaşadılarsa bunun unutulamayacak güzellikte bir hatıra olduğunu hemen fark edeceklerdir. Peki sizce bu tesadüf müdür? Allah Teala’nın sayısız manevi güzelliğinin cuş u huruşa geldiği bu vakitle, tarifi mümkün olmayan bu huzurun buluşması âdeten yaptığınız bir amelle yahut tesadüfle izah edilebilir mi?

Ramazan, Allah Teala’nın inkâr edilemez yakınlığının adıdır. Sahur vakti bu rahmetin kalp eşiğimize kadar gelmiş, teneffüs ettiğimiz, âdeti dokunabileceğimiz, Allah Teala’ya yakınlık anıdır. Dertlere deva, borçlara

eda, hastalıklara şifa, kalplere safa verilir. Dualar kabul olur, kul cennete dâhil olur, Cemalullah zevki ağızımızdaki tat kadar yakınlaşır, hissedilir. Bir ay boyunca sahur vaktine kalkarak aslında tüm seneyi gece ibadetiyle geçirebileceğimiz hakikati bizlere ayan ve beyan olur. Hayatın koşturması, keder, hüzn, gussa, endişe, vehimler, o saatte belli bir gaye ile ayakta bulunulup, Hazret-i Allah'ı ve nimetlerini düşünerek izale olur. Başka zaman nimet olduğunu fark etmediğiniz bir yudum suyun, bir tanecik zeytinin lezzet ve zevkini hissederek Cenab-ı Hakk'a muhabbetle hamd olunur. Bunların hepsi seher vaktinin bereketidir.

Bir âlim şöyle anlatır: Allah Teala rahmet meleklerinden birine emreder: “Git falanca beldeye, seher vakti uyanık olan kimselere şu rahmetimi, feyzimi dağıt.”

Bu vazifeye emrolunan melek Allah Teala'nın huzuruna gelir: “Ya rabbi rahmetini ve feyzini verecek kimse bulamadım.”

“Seher vakti uyanık kimse yok muydu ki?”

“Bir kişi var lakin putperest, putunun karşısına oturmuş. ‘Ey sanem, ey sanem! Ey putum, rabbim!’ diye ona yalvarmakta. Şirk ile meşgul.”

“O zaman git, tüm rahmet ve feyzimi o insanın üzerine indir. Mademki bu saatte bir tek o uyanık, rahmet ve feyzimin hepsini ona indir.”

Rahmet meleği emrolunduğu işi yapmak üzere gelir, putun karşısında “Ey sanem, ey sanem!” diyen o zata Cenab-ı Hakk'ın rahmetini indirir. Kısa bir müddet içerisinde o adam birden yerinden fırlar, tapındığı putunu parça parça yapıp ocaktaki ateşe atar. Secdeye kapanır ve “Ya Samed, ya Samed, ya Allah!” diyerek zikre başlar.

Bize düşen anlatılan kıssadan hisseyi kapmaktır. Allah Teala tabii ki her şeyi bilir lakin bazen melekleriyle bazen peygamberleriyle soru cevap şeklinde kelimasını izhar eder ki bizler hak ve hakikati bu konuşmalardan anlayalım. Bizim medeniyetimizde bu duruma “mazhar-ı kelam” yani Allah Teala'nın muradını anlamamız için kelamın ortaya çıkışı tabiri kullanılmaktadır.

“Gerçekten olmuş mudur, olmamış mıdır? Bu âlim doğru mu konuşuyor, yalan mı konuşuyor?” mütalaasını bir kenara bırakıp, “Anlatılan kıssada hakikat var mıdır, yok mudur?” bunu düşünelim. Elbette vardır, Allah Teala'nın rahmeti ve feyziyle buluşacağın vakitleri değerlendirirsen Cenab-ı Hak elbette sana lazım olanı bahşeder. Her gün sahur vaktinde kurduğun sofrada yerken, içerken bile Cenab-ı Hakk'a muhabbet tazelediğini

görüyorsun da, bu saatin feyiz ve bereketine işaret etmek için anlatılan hakikati niye kabul etmeyeceksin? Allah Teala bahşettiği bahanelerle kulu kendisine yaklaştırır. Mihnetsiz, külfetsiz, ücretsiz, bir lahzada ihsan ediverir. Yeter ki samimiyetle kulluk derdinde olalım.

Bu anlatılanların, sahur sofrasının manevi bereketi ve ikramları olarak, büyük bir masada önünüze getirildiğini farz edin. Bu güzellikleri gördükten veya kendi kalp dünyanızda hissettikten sonra, artık Ramazan mevsiminin sahur vaktinin basit şeylerle harcanmayacak kadar önemli olduğu herhâlde anlaşılmıştır. Asık suratla sofraya oturmak, “Yarın aç kalırım.” diye tıkmak, “Uzmanlar diyor ki...” başlığı altında sunulan yemek, içmek mevzularına kafayı takıp zikir, fikir ve muhabbetle geçirilecek vakti zayi etmek, mana ve ibadet şuuruna hizmet etmeyecek âdetlerle bu saati karartmak, hele hele namazsız, niyazsız yiyip, içip yatmak, asla sahur ve seher vakti olarak kaydedilmemelidir.

Büyüklerimiz şöyle tavsiye ederlerdi: Sahur vakti kalkıp -elini yüzünü yıkamadan hiçbir şeye temas edemezsin- abdest aliver. Abdest azalarının nemi üzerindeyken iki rekât Allah için namaz kıliver. Sonra ister sofraya otur ister bir yudum su iç, o işini gör; sabah namazına yakın bir vakte kadar bu işin olması iyidir. Zira Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur:

“Peygamberlik amellerinden biri de iftarda acele edilmesi, sahurun da geciktirilmesidir.” (Muvatta)

“Sahur yemek, tümüyle hayır ve bereketdir, sakın onu bırakmayın, velev ki sizin biriniz bir yudum içsin. Zira şüphesiz Allah Teala ve melekleri sahur yiyenlere salat buyururlar.” (Ahmed b. Hanbel - Müsned)

İmsak, o ihtiyat vakti geçtikten sonra sabah namazını da güzelce kıl; mümkünse camiye git, hatta sabah namazını cemaatle kıl ki şu müjdeye nail ol:

“Yatsı namazını cemaatle kılan kimse, gecenin yarısını namazla geçirmiş gibidir. Sabah namazını cemaatle kılan kimse ise bütün gece namaz kılmış gibidir.” (Müslim, Muvatta)

Aceleyle değil, yavaş yavaş, uzata uzata bir miktar kelime-i tevhid çek. Salat-ı ümmiyye, salat-ı tefriciyye, şifa salat ü selamı oku. Af ve mağfiretin için beş dakika olsun seccadenin üzerinde duanı yap; göçmüşlerine, hayattakilere, komşulara, memleketine, tüm Müslümanlara bir nefes olsun sahur vakti dua et. Görmüyor musun ki dünya dua üzerine dönüyor? Biyoenerjiye inandın; yıldızların, feleklerin çekim gücüyle insanların hayatının değiştiğine itimat eder oldun; suyun bile hafızası, konuşulanları

anladığı bilimsel açıklamalarını okudun; gözle göremediğin şuaların, internet ağlarının senin vücuduna ve ortamına tesir ettiğine, beyinden çıkan enerjinin, içimizde uyanan düşüncelerin hayatımızı, işimizi tesiriyle yönlendirdiğine, etkilediğine inandın; kim bilir daha nelere inanacaksın, ama hâlâ duanın tesirine gönülden inanmadın mı? Bugün Müslüman olmayan insanlar bile iyi dilek ve temennilerin hayatı değiştirdiğine neredeyse yemin ediyorlar; sen, ben hâlâ Allah Teala'nın yemin ettiği duaya inanmakta ayak diretiyoruz; dilimiz, gönlümüz duaya yaklaşıyor; bu hiç olur mu?

Hepsini bir kenara bırak... Seher vakti Allah demenin huzurunu hissettiğin zaman zaten iş bitecek. Bu bahsedilen huzuru, bir baksana, malda mülkte, arabada, evde, çocukta, işte, kariyerde, başka bir yerde yaşayabiliyor musun? Ramazan Allah'ı keşfetme ayı değildir; kul ve ümmet olarak kendini keşfetme ayıdır. Bu sebepten Ramazan'a "ümmetin ayı" denilmiştir.

Dizini kır, boynunu bük, bir dua et bakalım şu seher vaktinde, hele birkaç damla da gözünden yaş dökülse.. Ne için dua edersen et ama o anda yaşadığın huzuru acaba sen başka bir yerde bulabilir misin? Bir düşün, sen karar ver, tahlilini sen yap. Kalp, vicdan ve ruhunda keşfettiğin bu güzelliği başkasına anlatmana hacet yok; sen bunu bulup hissettikten sonra da inkâra mecal yok. Sonra bir bak bakalım, Kur'an bu ayda inmiş mi, inmemiş mi? Bu iş seher vaktinde belli olur.

Seher vakti aldığın bu neşe, seni dünya zevklerine imsak ettirir; o zevkle sen, yemenin, içmenin önemli olmadığını anlarsın diye gündüz yeme içme yoktur. "Demek ki benim mesaim Allah içinmiş. Kazanmak için koşuşturmalarımın, insanlığımı kaybetmeden olması gerekirmiş." sözünü seher vakti söyletirler insana.

Bu gelip geçici dünya hayatında imsak etmenin yani Allah'tan gayrı şeylerle meşgul olmamanın neşesiyle iftar saatine erişirsen bak kalbini yokla, seher vakti bu neşeyi aldıysan iftar sofrasındaki nimetlere bakışını kontrol et. Şehvetle değil, şefkat, merhamet ve hamdle bakacaksın önüne getirilenlere. Bunu bire bir yaşayabilirsin.

Ramazan Allah Teala'nın nimetlerini aşikâr göstermesidir ve en büyük nimeti olan imanı yani muhabbetle Allah Teala'yı kabul etmeni, senin bile göreceğin şehadet mertebesine çıkarmasıdır. Nitekim Allah Teala ayet-i kerimesinde "o aya şahit olursanız" buyurdu, "şehadet" kelimesiyle zikretti,

“görürseniz” demedi.

Şehadet sadece nazarla, bakışla değildir. Kalp ve ruhunda yer vererek, hatta beden ve nefis perdesine rağmen görülmesi gerekeni görmenin adına şehadet denir ki Allah yolunda canını feda edenlere şehit denir. Bir kimsenin sahur vaktindeki neşesi, iftarda kendisini belli eder. İftarda sadece zevki düşünmek, aslında sahurda ibadet eksikliğine işaret eder veya sahurdaki manevi neşesini perdeleyerek, orada aldığı zevki unutarak iftar saatine gelmiş ve o güzel hâli muhafaza edememiştir ki iftar vakti orucun şahsiyetinin kendisini göstermesinden alıkonulmuştur.

Efendimiz’in (sas) “Geçmiş ümmetlerle aramızdaki oruç farkı sahurdur, muhakkak sahura kalkın.” sözünü, irfan ve iman süzgecinden geçirmeden, şerh etmeden -bu sözü Efendimiz’in (sas) söylediğini unutarak-nakletmenin maalesef fitratımıza şifası olmamaktadır. Efendimiz (sas) hangi zaman yemeyi, içmeyi tavsiye edici oldu ki Ramazan’da sahura kalkıp sadece yemeyi tavsiye etmiş bulunsun! İnsaf ve irfanla düşülmeli.

İftar, İfrat, Tefrit

Bu ibadetin zirvesi olarak sadece oruçlunun
erişebileceği manaya işaret eden söz d r iftar. İftar,
fıtır kelimesinden gelir. İftar sofrası fıtrata uygun
olmalıdır, vesselam...

İftar kelimesinin fitrattan geldiğini herhâlde bilmeyen kalmamıştır. Fıtrat denilince kendi özümüze ve yaratılışımıza uygunluk kastedilmektedir. Bir de cibilliyet vardır ki bu, nefse doğru meyil gösterirse yiyeceği yiyemeyeceği her şeyin gözünün önünde bulunmasını ister. Dünyevi nimetlere kıyaslanırsa diğer sahalar da böyledir. Her isteği, her model arabası, evi olsun, lüksü yerinde olsun... İnsanın hırslı, tamahkâr davranması, dünyaya bulaşık ve sırnaşık olan cibilliyetinin tezahürüdür. Hâlbuki insan ruhi tarafına meyletse, nefesine prim vermeyecek şekilde iradesini gösterse işin rengi hemen değişir.

Bazısı sofrasını öyle bir donatır ki onları bir ayda bile yemesi mümkün değildir fakat gözü doymaz. Halk arasında meşhur olmakla beraber pek hatalı bir söz vardır: “Nefsim körelsin diye yedim.” Kardeşim, nefis hiçbir zaman tatmakla, yemekle körelmez. Daha da gözünü açar, hem de o kadar gözünü açar, tecavüzkâr şekilde hareket eder ki haramına helaline, kendisinininkine başkasınıninkine aldırış etmez. Nefsin en güzel terbiye şekli, ona hiçbir şekilde saha açmamak, yemek istediğini vermemek, ısrarla tutturduğu şeye set çekmektedir. O zaman nefis bakar ki dediği olmuyor, kuzu kuzu senin yoluna giderek terbiye olma yolunu tutar.

İftar sofrası belli bir çeşidin üzerine çıkmamalı. Çoluk çocuk yahut misafir varsa imkân dâhilinde bol bol ikram et fakat bunu yaparken yine aşırılığa kaçma. Aşırılığın ölçüsü, ilk başta kendi bütçen ve imkânlarınla şekillenir. Sonrası daha da önemlidir: Şayet doymamak korkusuyla çok fazla yemeği sofraya boca edersen gaflet, israf senin kalbini öldürür. Gösteriş maksadıyla sofrayı zengin yapmaya kalkarsan da bu durum seni herkesin kalbine, ruhuna kastetmişsin gibi cezaya maruz kalmakla karşı karşıya getirir.

Yedirip içirme meselesinde insanlar üç kısımdır: Bazısı ne kendisine ne başkasına yedirir. Bunlar hastalık derecesinde cimri, nekes insanlardır. Bunların malları mülkleri bitecek diye akılları çıkar. Bu, manevi hastalıktan öte maddi, psikolojik bir rahatsızlık, hastalıktır. Bazısıysa mükellef yer, başkasına da aynı şekilde ikram eder. Mümin kul en azından böyle olmalıdır. Ama üçüncüsüne yani en yüksek zümreye gelirsek... Bunlar yemek içmekten zevk almayan ama başkalarına yedirirken fevkalade kalbî, ruhi zevk yaşıyan kimselerdir. İşte bunlara kerimler, hakiki cömertler denir.

Bu zümrenin en güzel örneğini çocuğunu yediren bir annede görebilirsiniz. Sevgi ve merhametle dolu bir anne, yemeğin en güzel, en

lezzetli, en iyi pişmiş kısmını ayırır, yavrusunun ağzına koyar. Kendi yese o kadar zevk almaz. “En güzel lokmayı çocuk yiyor, bak ben yiyemedim.” düşüncesi hatırına bile gelmez.

Bir insan yiyip içerken, henüz nefsanî zevki o yediği lokmaların üstünde iken, bunu başkasına ikram edebiliyorsa Allah katında güzel bir ahlak ve kalbe sahip olmuş demektir. Yedi, içti, artık bir lokma yiyecek hâli kalmadı, sofrada yemekler arttı; bu durumdayken çöpe atmamak için birilerine ikram ediyorsa sadece nimeti zayi etmek günahından kendisini kurtarır ama onun manevî sahada kâmil insan için hazır edilmiş makamlara yükselmesi henüz mevzubahis olamaz. Tabiatındaki bazı vahşî hayvanlar bile belli bir tokluk ve doyunluk hâline eriştiklerinde kendisinden sonra gelen besin zincirine ellerindeki yiyecekleri terk edebiliyorlar. Elbette insanın bu seviyenin üzerine çıkması, hilkatî ve fitratî icabı beklenir. Kendin beyaz peynirin, zeytinin en güzelini alacaksın; sonra fukaraya hazırladığın sofraya asla tatmadığın peyniri, ekmeği iftar yemeği olarak vereceksin. Allah Teala’nın bu ameli kabul etmesini bir kenara bırakın, size meleklerin gayet akıllı mahluklar olduğunu hatırlatırım.

“Hiç mi yapmayalım? Şöyle veya böyle iftar sofrası olarak fakir fukaraya ikram ediyoruz.” dersiniz... Ramazan’ın Allah Teala’ya yakınlık ve muhabbet olduğunu hatırlayıp, bu yaptığınızın sizi yakınlık derecelerine ulaştıramayacağı hakikatini gözden geçirin. Nitekim Allah Teala Kur’an-ı Kerim’inde şöyle buyurmuştur:

“Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça, gerçek iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu hakkıyla bilir.” (Âl-i İmrân, 3/92)

İsraf, Allah’ın helalini doğru yolda kullanmamayla alakalıdır. Mesela ekmek helaldir ama senin yiyebileceğin iki ekmek ise, sen sofraya altmış beş çeşit ekmek koyduysan helal olan bir şeyi yerli yerinde kullanmadığın için haramla karşı karşıya kalırsın. Yiyebileceğin kadarını tabağına koyarsın, hatta Efendimiz’in (sas) talimi üzere yapmak istersen şu hadis-i şerifi hatırlarsın:

“Âdemoğlu, midesinden daha şerli bir kap doldurmaz. Âdemoğluna belini doğrultacak kadar birkaç lokma yeter. İhtiyacı gereği yemek durumunda olduğu zaman midesini üçe ayırsın. Üçte birini yemeğe, üçte birini suya, üçte birini de nefesine ayırsın.” (Tirmizî, İbn Mace)

Aslında gönlümüz çok uzun konuşmayı istemiyor. Herkes iftar sofrasını ne kadar doğru değerlendirdiğini vicdan muhasebesiyle bulur. Burada hangi sözü söylesek yerini bulmayacak gibi geliyor. Onun yerine birkaç örnekle

bu bahsi sırlayalım...

İftar sofrası yahut ziyafet gibi davetlerde gerçekten acı, gülsek mi ağlasak mı diye şaşıracağımız tablolar görüyoruz. Önüne ne gelirse yiyen bir kişi düşünün. Tamam maşallah, barekallah, afiyet olsun... Fakat üzerine şöyle bir hafif kasılma, arkaya doğru gerilme hareketiyle “Allah olmayanlara da versin...” demiyor mu! İşte bu gerçekten insanın sigortasını attırıyor. Sanki yiyip içtiği müessesenin sahibine “Bizi doyurdun, şimdi de fukarayı doyur.” dercesine talimat buyuruyor. İşte bunlar maalesef yanlış adamların taklidinden ibarettir.

“Elhamdülillah” demek bile yeterli değil. Yediğinden yedirebilmek esasına göre nimete şükredilir. Gayet güzelce yemek yedin, “elhamdülillah” dersin, tabağında yemek artığı bırakmazsın, sonra kalkar aslanlar gibi namazını kılar, o mide doluluğunu en azından ibadet taate sarf edecek şekilde, elinden ne geliyorsa yaparsın. Yine de çok yeme ve israfın sorgulamasından belki kurtulamazsın ama hiç olmazsa yediğinin hakkını vermiş olursun.

Bir başka komik ve acıklı durum da şudur: Çok kişide görmüşümdür. Kardeşimiz yer, ne varsa bitirir, sonra herhâlde o davetin ve iftar sofrasının manevi anlam ve önemini ifade etmek için kendini sorumlu hisseder ki, tuhaf bir şekilde “Yahu insan hiç doymayacağını zannediyor ama bak hemen doyuverdi.” der, üstüne de şaşkın bakışlarla kendisini seyredenlerle tek tek göz teması kurarak bu durumu deklare eder. Doy zaten, ne varsa yedin... Senin yerinde fil olsaydı, bırak kendi lisanıyla hamd etmeyi, bu yemekten sonra “elhamdülillah” derdi.

Maksadı insanın doymayacağını zannettiği hâlde iki üç lokmayla doyması gibi bir hakikati anlatmak değildir. Onun bu ifadesi aşıkâr olarak “Her bir şeyi yedim ama hâlâ gözüm doymadı, şu an bu tokluk hissini yaşamam vallahi bunları yerim.” gibi bir cümledir. Sanki iki lokma yemiş, bir iki kaşık çorba içmiş, “Kurban olduğum Mevla, bana ne güzel bir tokluk hissi verdi!” diyerek hamd ediyormuş gibi takılmanın anlamı ne! Gözümüz yok ama nasıl götürdüğünü hepimiz gördük, Allah sıhhat afiyet versin. Fakat üzerine gamsız, pervasız nutuk çekmenin âlemi ne! Kalp ve kalıp birbirini tutmayınca iş taklitte kalıyor, hakikat sahasında taklit yapmak adamı gülünç duruma düşürüyor.

İnsan misafir davet ettiğinde kendisi çokça yemeli. Sair vakitte perhiz edebilirsin, mademki misafir çağırdın, o zaman iştahla, zevkle yemelisin ki

misafir yerken utanıp çekinmesin. Sofrada hastalıktan bahsedilmez, üzücü mevzular konuşulmaz, “Bana şu dokunuyor, bu dokunuyor.” diye ilan edilmez. Kimsenin tabağına bakılmaz, sofrada bulunan hiçbir kimsenin zayıflığı, şişmanlığı mevzubahis edilmez. Yemek içmekle alakalı mizah, espri yapılmaz.

Hele ki iftar sofrasına Allah misafir nasip ettiyse, o kimselerin eli ayağı öpülecek derecede bir lütuf ve ihsan olduğunu idrak etmek lazımdır. “Oruç ağzıyla tenezzül etmiş, benim soframa gelmiş.” diye misafire hürmet nazarıyla bakılmalıdır. Kabalık açısından “İsraf olmasın diye çeşidi az yaptık.” demekle “Paraya kıydık, her şeyin en güzelini aldık, yiyin.” demenin hangisi öndedir bilemiyoruz. Hiçbir şey demiyorsak ama kalbimizden rızaya uygun olmayan niyetler geçiriyor ve besliyorsak, bu daha da felakettir. İfrat-tefrit ölçüleri herkesçe malumdur, bu hususta kalem oynatmaya dahi hacet yoktur. İftar sofrası fitrata uygun olmalıdır, vesselam...

Teravii

Teravîh namazıyla nefsin namaza karşı üşengeçliğı
Ramazan ayında tedavi edilir. Beş vakit namazı
kılmaya gayret eden mümin, beşine beş eklercesine
yirmi rekât daha kılabildiğini görünce namaza karşı
tembellikten uzaklaşıp vücudunu, nefs, ruh ve kalbini
bayrama kadar terbiye eder.

Ahmet Rasim üstada nispet edilen bir hadiseden bahsederler. Güya hazret Ramazan'da en hızlı teravih kılınan camiye gidermiş. Çevresi geniş... Bu işin dedikodusu da çok olur. Namazı anormal şekilde hızlı kıldırان bir imam bulmuş. Aslında hızlı kılınan teravih demekten ziyade, teravih kılınmayan bir cami desek daha doğru olur.

Üstad bu camiye abone olmuş. Buna rağmen yine de en arka safta yani kapıya en yakın mahalde dururmuş. Teravih namazı kılınan böyle bir gece, son tahıyyata oturmuşlar, o sırada caminin kapısı açılmış, içeriye namaza yetişmek için koşar adımlarla gelen biri girmiş. Doğru dürüst namaz kılındığını zanneden bu biçare, tam yetiştığı yerden namaza durmak için tekbir alacakken, daha ellerini başına götürmeden imam efendi jet hızıyla iki tarafa selam vermiş. Adam, elleri havada ayakta öylece kalakalmış. Ahmet Rasim yanında dikilip kalan adamcağızı oturduğu yerden gülerek şöyle teselli etmiş: “Yahu mübarek, biz bu imama namazın içindeyken yetişemiyoruz, sen dışından nasıl yetişeceksin!”

Teravih namazı oyun değildir. Teravih gönlün coşmasıdır. Günde kılınan beş vakit namazın Ramazan'daki şükürü hatta o farz namazlarının eksikliğini tamamlayan, Efendimiz'den (sas) talim edilmiş, sadece ve sadece Ramazan'da kılınabilecek eşsiz bir nafil namazdır. Akıllı olan hatta aşkı olan adam için “Hiç bitmesin! Aman ömrüm bu Ramazan geceleri, böyle namazda, rükû, sücud, tesbihle geçsin...” diye zevkle eda edilmesi gereken bir ibadettir. Güçlük çekiyorsan iki rekât, dört rekât, sekiz rekât kıl ama hangi rekâtta kıalarsan kıl edebinle, muhabbetinle kıl. Allah Teala'nın namaza ihtiyacı yok ki! Senin, benim için bu namaz.

Efendimiz'in (sas) cemaatle teravih namazını sekiz rekât kıldığını kaynaklar zikreder. Lakin ümmete farz olunmasından korktuğu için sekiz rekâtтан geriye kalanı yahut sekiz rekâtlık kısmı bile cemaatle kılmamışlardır. Bundan imtina eylemeleri “Kılmasak da olur, sekiz rekâtta iş biter, şart mı teravih namazı?” gibi yanlış, akılsız, aşksız düşünceleri asla celp etmemelidir. Nitekim teravih namazının serencamını şöyle özetleyebiliriz:

Teravih namazı Ramazan gecelerinde, yatsıdan sonra ve vitirden önce yirmi rekât olarak kılınır. Erkek ve kadınlara sünnet-i müekkededir. Hadis-i şerifte “Cenab-ı Hak size Ramazan orucunu farz kıldı. Ben de kıyamını size sünnet kıldım.” buyurulmaktadır.

Efendimiz (sas), teravih ile alakalı hadis-i şerifte beyan edildiği üzere,

ümme-i Muhammed'e farz kılınmasından çekindiklerinden teravih namazını ekseriyetle münferit kılmışlardır. Efendimiz'in (sas) cemaate çıkmaması üzerine ashab-ı kiram evinde ya da mescitte münferit olarak veya küçük gruplarla cemaat hâlinde teravih namazını kılmışlardır. Bu durum Hazret-i Ömer'in hilafeti dönemine kadar devam etmiştir. Hazret-i Ömer (ra) Ramazan ayında teravih için iki imam görevlendirerek bu imamların erkeklere ve kadınlara teravih kıldırmasını buyurmuştur. Bu dönemde teravih, vitirle beraber on üç rekât kılınmış ve bu namazda iki yüz kadar ayet okunduğu rivayet edilmiştir. Sonra teravihin vitirle beraber yirmi üç rekât kılınması kararlaştırılmıştır.*

Gün içerisinde eda edilecek olan farz ve vacip namazın yekûnu yirmidir. Sabah namazı iki rekât, öğle namazı dört rekât, ikindi namazı dört rekât, akşam namazı üç rekât, yatsı namazı dört rekât olmak üzere farzlar on yedidir. Bir de buna vacip olan üç rekât vitir namazını tamam edersek üzerimize farz-vacip olan yirmi rekât namaz kılmış oluruz. Âlimler Ramazan-ı mağfiret-nişanın yirmi rekâtlık teravihini bu yirmi rekâtın mukabilinde ictihat etmişlerdir. Teravihin sahabe tarafından da yirmi rekât kılındığına dair rivayetler mevcuttur. Efendimiz'in (sas) "Her kim Ramazan'da oruç tutar, gecesinde de kıyam eder, teravih kılsa..." hadis-i şerifini düşündüğümüzde durumun ehemmiyeti daha iyi anlaşılmaktadır.

Bazı uzmanların güzel sayılabilecek yaklaşımları oluyor: "İftar yemeğinde çok yemek yesek de arkasından teravih namazı kılınca vücut kendine geliyor, kalori harcanıyor, bu şekilde metabolizma hızlanıyor..." Buna benzer şekillerde ümme-i Muhammed'e türlü türlü yorumlar yapıyorlar. Tabii ki bunda hakikat payı vardır, hatta bu, baktıkları açıdan yüzde yüz doğrudur. Fakat unutulmamalıdır ki teravih ne hazım, ne kilo vermek, ne de akşamleyin yemek yemenin rahatlatılması için yapılan bir ibadet değildir. Her rekâtı Allah Teala'ya yaklaştıran, her secdesi ve rükûsu kıymetli, Ramazan geçtikten sonra asla bir daha eda edilemeyecek, Cenab-ı Hakk'ın bahsettiği bir lütuftur teravih. Bu ibadete bu gözle ve niyetle bakmak, elbet Ramazan'da insanın inşa ve ihyası için en doğru yaklaşım olacaktır.

Teravih namazıyla nefsin namaza karşı üşengeçliği Ramazan ayında tedavi edilir. Beş vakit namazı kılmaya gayret eden mümin âdeti beşine beş eklercesine yirmi rekât daha kılabilirdiğini görünce, artık namaza karşı tembellikten uzaklaşıp vücudunu, nefs, ruh ve kalbini bayrama kadar terbiye eder. Bu sebepten teravih kılan, ibadette olduğunu hissetmelidir.

Kıyam, rükû, secde, bunların hepsini güzelce yapmaya gayret etmeli; en güzel şekilde tadil-i erkâna uyan imam ve camileri tercih için seçici olmalıdır. Aslında her imamımız bu işin sorumluluğunu taşır lakin gel de bunu cemaate anlat. Maalesef imamlar, millet sıkılmasın diye bu dengeyi yani halk ile Hak dengesini ayarlarken kantarın topuzunu iki taraftan da kaçıırıyorlar.

Bazısı “Cemaat kaçmasın, bir an önce şu teravihi kılalım.” diyor. Maşallah cemaatleri de bol oluyor; sanki camilerde reyting sistemi var. Dünyada itibar artıyormuş gibi olsa da öyle bir namaza iştirak eden cemaat bile imamın vakarına inanmaz. İmam, vakar ve heybetini kaybettiğinde din-i İslam’ın namusu yara alır, maalesef mukaddesata toz kondurur. Bir imamın yahut din görevlisinin cemaate kötü örnek olmamak için, kendi başına kaldığı andaki hâlinden daha dikkatli, teenni ile namaz kılması riya bile sayılmamıştır. Çünkü burada maksat “Ne kadar güzel namaz kılıyor.” desinler değildir. Bu harekette, cemaate kötü örnek olmamak adına yapıldığı için belki ziyadesiyle ecir bile vardır. Kötü örnek olmak felakettir; kişinin kendi hatası ise ayrı bir muameleye tabi tutulur. Cemaati çok yormadan, seri biçimde fakat rükûsu, kıraati, kıyamı, secdesi, tesbihleri makul bir seviyede olacak şekilde namaz kılmakta bir mahsur yoktur. Buradaki ince nokta çok iyi ayarlanmalıdır.

Bazısı “Biz daha takvayız! Hakiki takva bizde!” gibi sloganlarla namazı sündürdükçe sündürür. Aman ya rabbi! İhtiyarı duramaz, çoluğu çocuğu sabredemez. Hatimle bile namaz kılınsa belli bir usulü, adabı vardır. Efendimiz (sas) farz namazlarda ve cemaate imam olduklarında, insanların rükûda, secdede bu kadar uzun duracağı şekilde namaz kıldırmamışlardır. Uzun süre kıyamda durdurdukları, cüzlerle ifade olunacak Kur’an-ı Kerim okudukları, sonra bir o kadar rükû, kavme ve uzun uzun secde yaptıkları rivayetlerde yer alır. Fakat bunların hiçbirisi farz yahut teravih namazı için değildir. Teheccüd ve nafilâ namazlarda, kendisiyle beraber namaz kılanların yapmış oldukları rivayetlerdir. İmam efendinin arkasındaki cemaatte ihtiyar, durumu müsait olmayan, sıkıntılı veya çocuk olduğunu düşünerek seri kıldırmasını Efendimiz (sas) bizzat tavsiye etmiştir.

Hanefî ve Şafiî âlimlerinin bu husustaki fetvaları Asr-ı Saadet’te kılınan namazın ölçülerini pek güzel ortaya koymaktadır. Efendimiz (sas) bir keresinde seri namaz kıldırıp, son oturuşta çok kısa bir müddet yani tahiyyatın yarısı kadar bir süre zarfında selam verdiklerinde, sahabe-i kiram “Niçin bu kadar çabuk selam verdiniz?” diye sual etmiş; Efendimiz (sas)

“Ashabım, duymuyor musunuz, kadının çocuğu ağlıyor. Böyle sıkıntılı bir durumda namaz uzatılır mı?” buyurarak, ölçüyü nelere göre koymamız gerektiği hususunda bizlere çok güzel örnek olmuşlardır.

Secdelerin ve rükûların uzun yapılması keyfiyeti ise yaşlı bir kişinin eğilip kalkması yavaş olur, o yaşlı kişi daha rükûyu yapmadan imam efendi ayağa kalkarsa “Yaşlının hukuku düşünülmeden ifa edilen bu namazda sakatlık olur.” saikiyle tatbik edilir. Tabii ki âşık bir mümin, namaz ne kadar uzun olsa da bundan manevi zevk alır lakin unutulmamalıdır ki İslam’ın önemli bir şiarı vardır: kendimize azimetle, başkalarına ruhsatla muamele etmek.

Bu düstur çok önemlidir; yani kendi başınayken uzatabildiğin kadar uzat, tesbihatını arttır, sayfalarca oku. Lakin cemaate imam olduğunda meselenin yani o ibadetin, vacibin, tadil-i erkân ve sünnetin yerine getirilmesiyle iktifa et. Herkes aynı şekilde aynı muhabbetle, daha açık bir ifadeyle, senin ettiğin taatle namaz kılmaya mecbur değildir. Hem böyle yapıp hem de “Bu daha takvadır.” denildiğinde ise ayrı bir felaket ve fitneye yol açılır. Bu söylemle “Başkaları takva değil, namaza dikkat etmiyor ama bizim cemaat daha farklı, muttaki; fikhî, kıraati, İslam’ı, imanı daha iyi biliyor.” havası basılmış olur. İşte bu, gerçekten müminler arasındaki nifakın başını çeker.

Eski devirlerdeki teravih namazı sahnelerinden birini daha anlatalım da işin kasavetinden letafetine geçerek bu düşünceyi sen-ben çekişmesinden kurtaralım.

Murat Paşa Camii, Osmanlı devrinde İstanbul’da yapılmış fakat Selçuklu mimari tarzında görülen, çift kubbeli ve kademeli tek camidir. Caminin minber kısmının altındaki kapı, yekpare mermerle kapalıdır. Bunun sebebini şöyle izah ederler: Sultan Fatih, cami tamam olduğunda açılışındaki ilk namazı ifa etmek üzere orada bulunuyormuş fakat caminin banisi Murat Paşa seferde orduyla cihattaymış. Sultan Fatih namazda sağ tarafına selam verip baktığında minber kapısının içinde bir muharebe meydanı ve o meydan içerisinde de Murat Paşa’nın şehit edilmesini âdeta televizyondan seyreder gibi görmüş. Günler sonra Murat Paşa’nın hakikaten de aynı saatte şehit olduğu haberi gelmiş.

Osmanlı’da bazı değişik âdetler vardır. Bunlardan biri de üzücü hadiselerin yaşandığı yerleri ve seyredildiği makamları sırlamaktır. Fatih Sultan’ın emriyle minberin altındaki bu kapı yekpare mermerle sırlanmış. Buna benzer hadiseleri vak’anüvislerin yani tarih yazıcıların eserlerinde

görmekteyiz. Bu nevi âdetler hâlâ bizim asker ocağımızda devam etmektedir. Mesela falanca tepede bir asker şehit olur, orası yirmi otuz sene cezalı tepe ilan edilir, oraya kimse çıkmaz. Bunun gibi...

Murat Paşa Camii'nin hâlâ devam etmekte olan bir başka özelliği de muhacir dediğimiz kişilerden biri İstanbul'da göçtüğünde yüzde doksanının cenazesinin bu camiden kalkmasıdır. Bilhassa Üsküplülerin...

Buranın orijinal hocasına gelince... Hazret ilerlemiş ömrüne rağmen hatimle namaz kıldırmaya inat eder, iki saate yakın süren bu teravih macerası da cemaat için çileye dönüşürmüş. Bir buçuk saf cemaat; bunların da yarısı "Şurada da namaz kılalım." diye gelen biçareler... Geri kalan kısmı ya imamın tanıdıklarından yahut başka yere namaza gidemeyecek durumda olup mecburen camiye gelen ihtiyarlar... Namaz uzun, arada çıkmak ne mümkün! Hocaefendi kapıyı kilitleyip anahtarı da cebine atıyormuş. Artık müezzin bile kendi mahfelinde, mangal içerisinde közünü ayarlayıp kahvesini, çayını içer hâle gelmiş.

Bir de Prizren'de dinlediğim bir Arnavut hikâyesi var: Arnavut'un biri köyden inmiş kasabaya, elindekileri satmış, akşam olmuş dönecek... Gazi Camii'ni görünce "Yahu epeydir namaz kılmıyorum. Şurada namazı kılıp da köyüme öyle çıkayım." diye niyet etmiş. Oruç tutmayı biliyormuş ama teravih namazından bihabermiş. Adamcağız köyde, kendi başına, sadece ailesiyle yaşadığından bu manevi lezzetten habersizmiş.

Yanındaki küçük oğluna, biraz da örnek baba olmak kastıyla "Bre gel, şurada namazımızı kılalım, öyle eve gideriz." demiş, abdest alıp camiye girmişler. Dört rekât kılıp çıkacaklarını zannediyor. Teravih namazı başlamış. İmam Efendi de biraz yaşlı, yavaş yavaş okuyor. Rekâtlar ilerledikçe Arnavut "Bu nasıl namaz?" diye düşünmeye başlamış. Sekizinci rekât tamam olunca, hava da iyice karardığından çocuğun kulağına eğilip şöyle demiş: "Bre sen bizim merkebi al, köyün yolunu tut; ben bitinceye kadar bu namazı bırakmayacağım, annene selam söyle, beni beklemeyin, iş inada bindi..."

Çocukların dünyasında ve aile hayatında, Ramazan gecelerindeki o teravihin neşesi başka bir şeyle kıyas edilebilir mi? İnsanlar birleşir, bütünleşir; camiler aynı Hz. Ali Efendimiz'in buyurduğu gibi nurlanır, şenlenir.

Bilimsel çalışmalar perspektifinden, ilmî muhteviyatı tartışılmayacak derecede yüksek olan eserlerden ve daha birçok vaaz ü nasihatten alıntı

yaparak teravih, Ramazan, oruç hakkında birçok şey söylenebilir. Ama burada sahaya yansıyan, uygulamada hemen netice alabileceğimiz, şahsımıza ve bu topluma özgü bilgiler vermek daha uygun olacaktır, kanaatindeyim.

Anlaşıyor ki teravih namazı, Ramazan gecelerini ihya etmek, Kur'an'ın indirilmiş olduğu, gündüzü ve gecesini kıymetli bu ayın güzelliklerinden en iyi şekilde istifade etmek için kaim kılınmıştır. Teravih namazının ruhu, teheccüde ve geceleyin Allah Teala'yı zikretmek esasına dayanır. Kur'an-ı Kerim'in ayetleriyle de bu ruhi, manevi alaka aşikârdır. Ramazan'daki gece namazı yahut Ramazan'ın gecesinden istifade etmek hiç şüphesiz, Kur'an-ı Kerim'in çokça okunması, ayetler üzerinde daha fazla düşünülmesi, Ramazan'da Kur'an-ı Kerim'le buluşmanın bir nevi zirvesi olan saatler ve teravih namazı ile gerçekleştirilmektedir.

Bunları, ilmî eserler ve bilimsel araştırmaların hemen hemen hepsinin ortak noktası meyanında anlattığımı hatırlatmak isterim. O hâlde teravih namazı bir nevi, Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerin hatırlatılması, Kur'an-ı Kerim'in ahlaki, ahkâmî özelliklerinin herkesçe mütalaa edilebilmesi imkânını en güzel şekilde karşılar.

Ramazan'daki gününüzü şöyle hayal ediniz... Hangi işle uğraşırsanız uğraşın Ramazan ayını -kendi isteğinize göre değil- sahur vaktini, gündüz oruç tutacağınızı, akşam teravih ve iftar olduğunu düşünerek, Ramazan'a göre ayarlamak suretiyle programlayın. Herhangi bir sağlık sorunu, bir hastalık yahut olağanüstü hâl olsa herkes programını değiştirebiliyor. Demek ki bu, olmayacak bir şey değil. Bir insan Ramazan'a ve bu ayda bahşedilecek güzelliklere kalbiyle, ruhuyla iman ediyorsa birinci şart bu olmalı: Ramazan'a ve Ramazan'ın içindeki güzelliklere, adap, erkân ve usule göre hayatını o ay için düzenlemeli.

Uygulamamız gereken ikinci pratik usulse şu olabilir: Muhakkak her gün için Kur'an-ı Kerim'le alakalı saatleri ayarlamalı. Asgari ölçülerini söyleyelim: Sahur vaktinde, öncesinde yahut sabah namazını beklerken yirmi dakika, sabah namazından sonra beş dakika, öğle namazı öncesi veya sonrasında üç dakika, ikindiyle akşam arasında muhakkak yirmi yirmi beş dakika Kur'an-ı Kerim'le meşgul olmak ve ondan sonra da yatsı ve teravih namazında dikkatli -Kur'an-ı Kerim'in ayetlerini tüm Ramazan boyunca herkese anlatmayı, okumayı şiar edinen- bir imam efendinin arkasında cemaat olmak, Ramazan'daki Kur'an eğitimi için çok iyi bir başlangıç ve neticeyi beraberinde getirecektir.

Bir kişi mukabelede ve teravih namazında okunan ayetlerin nerede geçtiğini, meal ve açıklamalarını akşamleyin yahut ertesi gün öğrenmeye çalışıyorsa, bu öğrenmeyi zevkle yapıyor, bayram gününe kadar şevkle Kur'an'la ve Ramazan'ın ruhuyla meşgul oluyorsa -hem vallahi hem billahi- Ramazan'a şahit olmuş ve Allah Teala'nın "Oruç tutunuz." ayet-i kerimesinin bizzat muhatabı kılınmıştır. Yani bir kişi teravihi ciddiyle kılrsa, mukabelesinden sahur adabına, iftarından gece yatış saatine kadar Ramazan'ın her güzelliğine belli bir program dâhilinde intibak ve iştıyak ile tabi olsa onun bayram sabahındaki hâli muhakkak güzel şekilde değışir, o kişi bambaşka bir insan olurur.

Belki diyeceksiniz ki, bir insan bunu her ay yapsa daha iyi değıl mi? Tabii ki iyidir, bugün sıhhatimize ve hayatımızın daha iyi yaşanmasına dair alışkanlıklarımız hakkındaki söylemlere bakarsanız hepsi şunu söyler: "Hayatınızla alakalı bu güzellikleri sadece belli bir dönem için yapmayın, bunu bir hayat şekli olarak kabul edin."

Bu, Ramazan için de geçerlidir. İşte Allah Teala bir insanın buna muvaffak kılınması için en uygun ayın Ramazan olduğunu bize ilan etmiştir. Ve bu ayda bunları kolay şekilde yapmayı bize fitrat olarak bahşetmiştir. Ramazan'da bunu en iyi şekilde değerlendirenlerin diğeri on bir ayda bu feyizle besleneceğini, diğeri Ramazan'a kavuşuncaya kadar onlara feyiz ve bereket ihsan edileceğini açıkça işaret buyurmuştur. İş böyle olduğu için böyle bir nimeti değerlendiremeyenlerin sair zamanlarda bu mahrumiyetle karşı karşıya kalacaklarından zorlanacağı, bazı şeyleri değıştirmek noktasında güçlük çecekleri ve muvaffakiyet açısından da mahrum kalacakları müeyyidesi dikkatlerimize sunulmuştur.

Hasat, dikim, ekim, biçim mevsimi yetiştirdiğın ürüne göre değışir. Ama ya zamanında tarlaya tohumu ekmezsen, mevsimi kaçıırırsan ne olur? Serada yetiştirebilirsin, şartları tabii olmasa bile suni şekilde organize edebilirsin; belki ithalat da yaparsın. Ama onda hiç asıl vaktinde, öz toprağında, her şeyiyle tabii ve organik olarak yetiştirilmiş mahsulün zevkini bulabilir misin? Hatta belli bir zamanda yetişen bitki, sebze, meyve gibi şeylerin yetiştiğı dönemde insanlara faydası olduğunu söyleyen hekimler de vardır. Kışın yetişen bir bitkinin insanın vücuduna kışın iyi geldiğı, yazın meyvesine kavuştuğumuz ürünün kişiye yaz mevsiminde faydalı olduğunu söyleyen birçok uzman vardır.

İnsanın da bu ay takviminde, hem kozmik hem de manevi cazibenin tesiriyle bambaşka bir burç ve mevsimin eşiğine gelişi Ramazan'ladır. Bu

ayda insanın manevi vücut iklimi ve toprağı, Kur'an ahlakının ve feyzinin ekimine, hasadına yani bereketine en uygun şekilde getirilir. Receb, Şaban ayında yapılan bu bakım, Ramazan'da tüm senenin ihtiyacını giderecek bir hâl alır; onun bereketini diğer Ramazan'a kadar yaşarız. Ebedî hayatımız yani ahiret yurdunda her Ramazan'ın bereketi de, ayrı bir vücut verilerek karşımıza çıkacak; Vacibü'l-vücut olan yegâne varlık sahibi Hazret-i Allah tarafından orucun her nefesinin tespit ve tazimi, hususi bir ikram ile karşılık bulacaktır.

Ramazan ve insan kelimesine dikkat çekmiştik. Ramazan'ın bu dünya hayatında bizlere faydası yudum yudum lakin doyasıya geliyor; o feyizle beslenip diğer Ramazan'a erişirken, bu mübarek ayın bize bahşettiği nimetler kaybolmuyor, bereketleniyor, müteselsilen bekaya doğru gidiyor.

Âlimlere sormuşlar: “İnsanın otuz kırk senelik ömrüyle yaptığı işler var, hayır yahut şer, günah veya sevap... Neticede insan ömrü günlerle, senelerle kayıtlı, mahdud bir dönemdir. Fakat buna karşılık Allah Teala ahirette günahına tövbe etmeyenlere, kâfir, müşriklere ebedî cehennem ve azabı vadediyor; on beş yirmi senelik ibadetle, taatle geçen ömre de ebedî cennet ve saadeti bahşediyor. Bu adalet midir, nasıl izah edilir?”

Âlimler şöyle cevap vermişler: “İnsan devamlı olarak hâli değişen, yükselen veya alçalan, Allah Teala'nın emanet verdiği yegâne mahluktur. İnsan, yükselmesi ve alçalması aynı seviyede kalacaksa ölür; istidadını, kabiliyetini, kendisine verilenleri tamamlar ve öteki tarafa geçer. Bu sabitlenmek ibresi nerede durursa insan için hüküm kesinleşir.

Bu kişi otuz kırk sene küfür, gaflet ve şirkte ömrünü geçirdi, kendisine verilen imkânları tamamladı. Otuz kırk sene değil, üç dört bin sene yaşasaydı yine küfür, gaflet ve şirke devam edecekti. Diğer taraftan said olan yani güzel işler yapmaya gayret eden kimse, Cenab-ı Hakk'ın inayetiyle sıhhat ve afiyetinde daim olsa, kendisine binlerce senelik ömür verilse yine namaz kılacak, oruç tutacak, helal harama dikkat ederek imanla yaşayacaktı. Allah Teala amelleri niyetlere göre verdiğiinden ve niyet bozulmadıkça amelin de bozulmaması hakikatinden dolayı, kullarına, belli bir dönemde yaptıkları hareketlere göre değil, niyetlerindeki kararlılığa göre muamele etmiş, onların ebedî hayatlarını niyetleri üzere halk eylemiştir. Ebediyen yaşasa bile kâfir olacak kişiyi ebedî cehennemine; baki olarak dünya hayatında yaşasa da daima Allah Teala'ya kulluk edecek salih müminleri ise adalet-i ilahiyesine tam muvafık ve mutabık olarak sonsuz cennet ve cemaline nail kılacaktır.”

Bunları niçin teravih namazının fazilet ve adabı bahsinde anlatıyoruz?

Şöyle düşünün... Ramazan ayının fazileti bildirilmiş, orucunuzu tutmuşsunuz, namazı da kılmışsınız. Gün ve akşamın artık nihayete erdiği ve istirahat saatine çekilecek halet-i ruhiyeye büründüğünüz anda muhabbetle nafileye, sünnet olan teravih namazına duruyorsunuz, tam bu kıvamda şöyle diyorsunuz:

“Ya rabbi! Ben, senin bana emrettiğin Ramazan orucunu tuttum ve aynı şekilde farz kıldığın namazı da eda ettim. Bunları bir angarya gibi görmüyorum. Emrini tasdik ettim, yerine getirerek ifa ettim. Fakat bunları mecburiyetten değil, muhabbetten dolayı, sana yakınlık ve kurbiyyet niyetiyle yaptım. Bana ihsan ettiğin, emreylediğin tüm ibadet ve taati kabul ederek yerine getiriyorum, bana bahsettiğin bu ibadetlerin hepsinden razıyım ve bunları güzel görüyorum. İşte şimdi farzlarımı eda ettikten sonra, bu muhabbetle kıyam ediyorum...” İşte böyle diyebilmenin, imani noktadaki bu neşenin, Ramazan’daki bu insani duruşun şekli teravihtir.

Emirlerin, muhatap olduğu kimselerde iki yönü vardır: tasdik (kabul) ve tahsin (kalpten güzel görerek memnun olmak). Farzları yerine getirmek Allah Teala’nın emirlerine saygı ve kabul makamındadır. Fakat bu farzları yerine getirirken gösterdiğimiz özen, seçicilik, bu ibadet etrafındaki sünnet ve müstehapları yerine getirmek için gayret; bize emredilen ibadet ve taatten memnuniyet ve muhabbeti göstermektedir. İnsan, emirleri tasdik edip bunları kısmen eda eylediğinde azap ve sorumluluktan kurtulabilirse de Allah Teala’ya yakınlık, hakiki takva, ebrar ve salihlerden olma derecesine yükselemez. Ameller niyetlere göre şekillendiğinden dolayı muhabbet ve memnuniyet, amelin niyetinde, bu niyetin ameli de icra şeklinde kendisini gösterir. İşte teravih insanı bu muhabbet ve memnuniyet içerisinde Allah Teala’ya yaklaştıran, oruç ve Ramazan niyetimizin ulvi sahaya yükseldiğini gösteren çok önemli bir ibadettir. Nitekim Allah Teala hadis-i kudsisinde şöyle buyurmuştur:

“Her kim benim veli bir kuluma düşmanlık ederse ben ona karşı harp ilan ederim. Kulum, kendisine emrettiğim farzlardan daha sevimli herhangi bir şeyle bana yakınlık sağlayamaz. Kulum bana (farzlara ilaveten işlediği) nafile ibadetlerle de durmadan yaklaşır; nihayet ben onu severim. Kulumu sevince de ben (âdeta) onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum. Benden ne isterse mutlaka veririm, bana sığınırsa onu korurum.” (Buhari)

Ne acayıptır ki, teravih namazı sadece Ramazan’dadır. Ramazan’ın neredeyse her gün ve gecesini niyet olarak düşünürsek, koskoca bir ayın, bu

müthiş zaman diliminin neredeyse tamamının niyet sayesinde ibadete dönüşen bir mevsim olduğunu görürsek, Ramazan için “Kulun niyet seviyesini yükselten bir şuur ayı ve mevsimidir.” demek pek yerinde olacaktır. Ramazan’ın ruhu ile diğer ibadetlerin birleşmesi tam da bu noktadadır.

Herkesin anlayabileceği şekilde -jargon çok uygun olmasa da- şöyle ifade etmek isterim: Her Ramazan ayı mümin için, niyetinin kalitesini yükselten, hayata, ibadet ve taate bakış şeklini neredeyse tamamen yenileme gücüne sahip bir bakım ve seviye yükseltme dönemidir.

Belki tuhaf oldu ama herhâlde herkes tarafından anlaşıldı. Ramazan ayının güzellikleri teravihle demini bulur. Teravihin yani ruhlara huzur, esenlik veren bu saatlerin ve ibadetin zevkini alamayanlar Ramazan’ın demini, en çok lezzet alabilecekleri kısmını harcamış olurlar. Bu ibadete kıymayalım, teravih nimetinden mahrum kalmayalım. Tabii bu ibadeti sadece Allah için, ihlasla, karşılığını Allah’tan bekleyerek yapalım ki işin demini ellere feda etmeyelim.

---

* Teravihle ilgili tarihî bilgileri aktarırken istifade ettiğimiz Tahirü'l-Mevlevî'nin (Tahir Olgun), *Müslümanlıkta İbadet Tarihi* isimli eserine konuyla ilgili detaylar için müracaat edilebilir.

Enderun Teravihi ve Temcid

İnsanlar teravih namazını muhabbetle kılsın, bu emri yerine getirirken coşkuyla, sıkılmadan manevi zevk ve neşeyle buluşsun diye İstanbul'a mahsus güzel bir âdet başlatılmıştır. Enderun teravihi olarak bilinen bu icranın, insanları namaza teşvikinde ve herkesin Ramazan'ın manevi heyecanını hissetmesinde çok büyük katkısı olmuştur.

Hicri 1410 Ramazan'ı olarak hatırlıyorum yani otuz küsur sene evvel muhterem âlim Emin Saraç Hoca, akrabasından bazı kişilerle beraber merhum mürşid-i ekmelim Muhibbi Efendi'ye ziyarete gelmişlerdi. Manevi neşesi yüksek, feyizli, güzel bir sohbet vardı o akşam. Bu sohbet esnasında Emin Saraç Hocamız sahibi tarafından eskimez yazıyla tutulmuş bir defter gösterdi. O devrin insanların yanlarında taşıdıkları not defteri büyüklüğünde bir şeydi.

Bu defter 1800'lü yılların sonlarında Üsküp'teki bir camide müezzinlik vazifesi yapan bir zatın defteriymiş. Bu hazret Ramazan'da teravihlerde okunan ilahileri günlük olarak yazmış, kaydetmiş. Efendim Hazretleri deftere bakıp inceledikten sonra fakire uzatarak "Hele şuna bir bak bakalım molla." buyurmuşlardı.

Incelediğimde hayretler içerisinde kaldım çünkü Enderun teravihi icra olunurken okunan ilahilerin makam sıralamaları ve nutukları bizimkilerle neredeyse tıpatıp aynıydı. Emin Saraç Hoca bu defterin müezzin olan bu zatın torunları tarafından kendisine intikal ettiğini, tekke musikisi icrasında bizlerin gayretle hizmet ettiğimizi bildiğinden tarafımızdan görülmesi iyi olacağı kanaatini taşıdığını belirtmişti. Seneler sonra bu defterin kıymetli üstadımız Mehmet Güntekin tarafından "İstanbul Kültür Başkenti" projeleri kapsamında İstanbul'un manevi değerini ve birikimini göstermek açısından tıpkı basımına da yer verilerek neşredildiğini biliyoruz.

Allah Teala tarafından kullara bahşedilen ve teklif edilen ibadetin kulluk bilinci açısından iki yönü vardır: kabul ve tahsin. Cenab-ı Hakk'ın beyan buyurduğu emirleri kabul edersiniz ve yapmaya gayret edersiniz. Bu ibadetin semeresini, manevi meyvelerini alabilmek için gönlün, muhabbetin yani sevginin muhakkak işin içinde olması gereklidir. "Emretmiş, yapalım." mantığıyla yaklaşıldığında belki ceza ve yapmama sorumluluğu üzerimizden kalkabilir fakat güzel insan olmak, iyi bir kulluk için sevgi ve muhabbet şarttır. İşte tahsin bu demektir. Güzel görmek, emredilene istiyakla, muhabbetle yaklaşmak; sorumlu kılındığımız ibadet ve taatın manevi zevkini, kalp ve ruh ihyasını beraberinde getirir.

Mesela namazla emrolunmuşuzdur. Şart ve farzlarını yerine getirerek kıldığımız namaz inşallah kabuldür fakat namazın ve abdestin sünnetlerine riayet ederek özenmek, seccadesinin üstündeki kokuya, kıyafetine özen göstererek namazı eda etmek, kulun bu emir karşısında tahsin şartını da yerine getirmesine işarettir. Evin hususi bir yerinde ibadet etmek, abdeste

kolaylık olsun diye o işle ilgili araçları, mekânı düzenlemek, insanların abdest aldığı su kaynağını şadırvan, namaz kıldıkları yeri zevkli ve özenli bir mescit hâline getirmek ve bunu gibi namazla alakalı güzellikleri insanlara aktarabilecek, onları teşvik edebilecek tüm işler hep bu ibadetin tahsin yani güzel görme nüktesinin, inceliğinin eseridir.

Teravih namazı Efendimiz'in (sas) Ramazan için ümmetine emridir. Bu emri kabul etmek ve gerektirdiği ciddiyetle, dikkatlice yerine getirmek Ramazan'ın ihyası ve bu ay için verilen müjdeleri kazanmak için önemlidir. İnsanlar teravih namazını muhabbetle kılsın, bu emri yerine getirirken herkes coşkuyla, yüksünmeden, sıkılmadan bu ibadetin icrası esnasında manevi zevk ve neşeyle buluşsun diye İstanbul'a mahsus güzel bir âdet başlatılmıştır. Enderun teravihi olarak bilinen bu icranın insanları namaza teşvikinde ve herkesin Ramazan'ın manevi heyecanını hissetmesinde çok büyük katkısı olmuştur. Üç kıtaya yayılmış Osmanlı devrinde Balkanlar'dan Anadolu'ya, Suriye'den Mısır'a kadar bu zarif teravih namazı kabul görerek yaygınlaşmıştır. Namaza gelip hiç konuşmadan dağılıp gitmek yerine ilahi aşk ve muhabbetle kalplerin teessüsü, birleşmesi böylece sağlanmıştır. İşin manevi hazzı ve zevki böyle...

Enderun teravihinin teknik diyebileceğimiz diğer hususlarını kıymetli musikişinas Yüce Gümüş Efendi'den rica ettim, sizler için de kitaba kaydettim. Tarihin belli dönemlerinde insanların ibadete iştiağını temin için bu nevi toplumsal heyecanı uyandıran icralar yapıldığını da bilmekteyiz. Bu malumatı sizin istifadenize sunmak inşallah hayra vesile olur:

Ramazan ayına mahsus bir sünnet namaz olan teravih, Osmanlı devrinde “Enderun usulü teravih namazı” olarak, sarayda, bilhassa Hırka-i Saadet'te, saray camii ve mescitlerinde, selatin camiiler başta olmak üzere pek çok büyük cami ve dergâh-ı şeriflerde uygulanmıştır. Buhurizade Mustafa (İtri) Efendi'ye dayandırılan bu usul, daha sonraki dönemlerde İstanbul'dan Anadolu'ya da yayılmış, kadim bir dinî gelenek hâlini almıştır.

Ruşen Eşref, *Ayrılıklar* isimli hatıratında Hırka-i Şerif dairesinde kılınmış bir Enderun usulü teravih namazını şöyle anlatmaktadır:

“Küçük bir cemaat teravihe kalktı. Her iki rekâtta bir, güzel sesler salavat getirmeye başladı ve her dört rekât başında Enderunlular bestenigârdan, sabadan, hüzzamdan, hicaz ve acemaşirandan kadim besteli Türkçe ilahiler okuyorlardı. Müezzin ‘Elveda yâ şehr-i Ramazan, elveda yâ şehr-i bereket

ve'l-ihsan...' diye nida ediyordu. Ağlayanlar ve inleyenler, 'Amin, amin...' diyorlardı."

Teravih namazı, cumhur müezzinlik odağında genellikle şu usul üzere kılınırdı: Yatsı namazının son sünnetinden sonra müezzinbaşı, "Sübhanallahi ve'l-hamdülillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber, ve la havle ve la kuvvete illa billahi'l-azîm." şeklinde tesbihi genellikle ısfahan ve neva makamlarında yüksek sesle okur. Akabinde diğer müezzinler aynı makamdan "Allahümme salli alâ Muhammed" derler, ardından bir kişi tekbir alır. Her dört rekâtta selam vermek suretiyle kılınan teravih namazı toplam yirmi rekât sürer. Her bölümde ısfahan, saba, hüseyini, eviç, acemaşiran, uşşak, rast, suzinak gibi pek çok makam kullanılır.

Her dört rekâtın sonunda imamın selamından sonra müezzinler, imam efendinin kıraat ettiği makamdan bir ilahi icra ederler. Ardından bir sonraki dört rekâtta hangi makam okunacaksa müezzinler imama işareten o makamdan "Allahümme salli alâ Muhammed" derler. Müezzinlerin ses aralığı olarak pesten tize, zorlanmayacakları bir düzen takip edilir. Kıraat edilecek ayetten okunacak ilahilere kadar her şeyin bir plan dâhilinde gerçekleştiği bu ibadet, vitir namazının kılınmasıyla son bulmaktadır.

Bir süre çeşitli topluluklar tarafından daha geri planda daima devam ettirilen bu kadim dinî gelenek, 2010 yılında devlet eliyle tekrar neşv ü nema bulmuş ve o tarihten itibaren selatin camiiler başta olmak üzere pek çok yerde büyük bir teveccühle kılınmaya devam ettirilmiştir.

Temcid

Arapça şerefli olmak anlamına gelen mecd kelimesinden türemiş olan temcid, lügatlarda "tazim, ululama, yüceltme, sena etme" anlamlarıyla kaşımıza çıkmaktadır. Bu kelimenin bir de musiki için kullanılan anlamı vardır ki bu hâliyle tekke musikisinde bir form yani tür hâlini almıştır. Musikide temcid, sabah namazından evvel minarelerden belli makamlarda okunan niyaz ilahisi olarak ifade edilmiştir.

Mehmed Zihni Efendi, *Nimet-i İslâm* isimli eserde temcidin Memlük Hükümdarı I. Baybars'ın oğlu Sultan Nasuriddin'in emriyle başlatıldığını aktarmaktadır. Camilerde minarelerden müezzinler, tekkelerde ise zakirler tarafından okunduğu bilinen bu form, üç ayların ilk gecesi yatsı vaktinden sonra okunmaya başlar ve ilk teravih gecesine kadar devam eder. Ramazan ayında ise sahurdan sonra okunur. Ramazan ayının dışında da okunduğu

kaynaklarda geçmektedir. Özellikle kandil gibi özel gün ve gecelerin haricinde, Perşembe'yi Cuma günlerine bağlayan gecelerde yatsı ezanından evvel okunduğu gibi, Cuma günleri öğle ezanından evvel de icra edildiği bilinmektedir.

Temcid şu şekilde icra edilir: Bir kişinin, “Yâ Hazret-i Mevlam” şeklindeki girişinden sonra üç defa kelime-i tevhid çekilir. Ardından peygamberlerden bazılarının ismi zikredilir ve Hazret-i Muhammed'e salat ü selam getirilir. Daha sonra Allah'ın isimlerini ihtiva eden Kur'an ayetlerinden biri okunur; bunu bir beyitten ibaret münacat veya naatın okunması takip eder. Hep birlikte “Ve'l-hamdü lillahi rabbi'l-âlemîn” denilip ardından bir kişi tarafından Fatiha verildikten sonra yine bir kişinin, “Mâ kâne Muhammedün ebâ ehadin.” veya “Sübhâne rabbike rabbi'l-izzeti amma yesifûn.” diye başlayan ayeti okumasıyla temcid sona erer.

İcrası usul (ritim) dâhilinde olmayan bu türün güfteleri Arapçadır. Nağmeleri tekrarlamak suretiyle tevhid duygusu telkin edilir. Temcid okunduktan sonra Allah Teala'ya dua ve niyaz için genellikle münacat okunur ki bu, temcidi bir form hâline getirmektedir.

Nazari ve Ameli Türk Musikisi isimli eserinde temcid okuma usulünü Dr. Suphi Ezgi şöyle ifade etmiştir:

“Evvela temcidin birinci cümlesinin iki devrelik lahnini bir müezzin okur, onu takiben üçüncü devre olan mülazimeyi müezzinler cumhur olarak terennüm ederler, bu suretle eser münferiden ve cumhuren nihayetine kadar okunur. Hazret-i Âdem'den Peygamberimiz'e dek isimleri yazılı peygamberlerin isimleri, Hazret-i Âdem'den evvel üç defa ‘La ilahe illallah’ ve ‘Âdem Safiyyullah’ bestesiyle okunur. İstenirse onlar atlanarak, Peygamber Efendimiz'in cümlesi terennüm olunur. Lahin bittikten sonra minareden halka hitap edilir. Aynı müezzin ‘Nasrun minallahi ve fethun karib ve beşşiri'l-müminine yâ Muhammed.’ ve sonra “Bi-ismike” der; cumhur olarak “Yâ Allah Hu” diye bitirirler...”

Ecdadımız ibadetlerin hayatımızın her safhasına dâhil olacağı şekilde örf ve âdetlerimizi tanzim etmişlerdir. Âdeten yaptığımız birçok şeyin aslını araştırırsanız muhakkak Kur'anî bir özelliğe yahut Efendimiz'in (sas) hayat-ı saadetindeki bir uygulamaya ulaşırsınız. Fakat buradaki önemli nokta şudur:

İbadetleri âdet ve örf rahatlığında yapmak, hayat tarzımızı ibadetlerle şekillendirmek fevkalade güzeldir lakin hiçbir zaman ibadetler âdet

anlayışıyla yapılmamalıdır. Çünkü İslam folklorik ritüellerle sınırlandırılmaz, ibadetler sadece bu âdetlerle izah edilemez. Kur'an-ı Kerim okumanın ciddiyeti, teravih namazının kulluk bilinci, secde ve rükûlardaki tazim, tertip ve tadil-i erkân hiçbir zaman belli âdet, örf yahut halkın heva ve hevesiyle feda edilmemelidir. Bir kimse teravih namazında makamları icra etmeyi bilip de Kur'an-ı Kerim'i kaide ve adabına uygun okuyamayacak durumdaysa Enderun teravihi denilse bile bu durum en derin ihmallere yol açabilir. Merkezde Kur'an, İslam ve Efendimiz'in sünnet-i seniyyesinin bulunması mecburiyeti vardır. Diğer tüm güzellikler ancak bunun etrafında, bu manaya hizmet ettikleri zaman değer ifade ederler. Gençlere ve topluma sevdirmek için yapılan bu âdeti tahkir etmek ne kadar ayıp, irfansız ve izansız bir yaklaşımsa bu nevi âdetleri ibadetin önüne geçirerek takdis etmek aynı derekeye düşmenin farklı bir yansımasıdır.

Velhasıl bunlar bizim medeniyetimizin güzel manevi neşeleridir. Bu minval üzere güzellikleri muhafaza etmek, bunlardan haberdar olmak, üzerinde yaşadığımız İslam coğrafyasının bir nevi şükrü ve farkındalığıdır.

Ramazan'da Cami Hayatında Gördüklerimiz

Ramazan mevsimi, din ve dünyamız için lazım olan güzellikleri, nasihat ve tavsiye edildiğinde hemen anlayabilecek kıvama gelmemiz için en uygun dönemdir. Ramazan'da vaaz, sohbet dinlemeye, kitap okumaya ve öğrenmeye gayret etmeli, bu mübarek ayda   rendiklerimizi unutmayacak, devamlı hatırlayabilecek sıfata kavuşmalız.

Ramazan ve Nasihat

Allah Teala'nın yaratma hikmetlerinden biri de zaman, zemin, vakit ilişkisidir. Kâinat; zaman ve mekânın değişimi ve devredışıyle farklı tecelliler, yaratılış ve cıvellerle karşımıza çıkar. Çocuğun anne rahmine düşmesi, belli bir zaman geçtikten sonra zuhur etmesi, doğması, toprağın dirilmesi, ölmesi, meyvelerin çiçeklerin belli bir zamanda ortaya çıkması hep bu tecellilerle ilgilidir.

Gündüz maişete, çalışmaya müsait hâlde; gece uyku ve istirahate uygun şekilde yaratılmıştır. Eskilerin tabiriyle her şeyin bir vakt-i merhunu vardır; her şey Allah indinde kayıtlı bir vakti bekler, ortaya çıkmak, kendini göstermek için. "Ramazan, insanın fitratını ve bu fitrata uygun ahvali ortaya çıkarır." demiştik.

İnsan, sözle terbiye olan tek varlıktır. İnsan hâlini musibet, ceza, başına gelen felaket ve sıkıntılarla düzeltiyor gibi görünse de aslolan insanın söz dinleyerek terbiye ve ahlaka kavuşmasıdır. "Bir musibet bin nasihatten iyidir." sözü, "Tavsiye ve nasihat tutmayan kişi, başına musibet geldiğinde hareketini düzeltir." anlamında kullanılmıştır fakat dikkat edin o musibet, kişiyi söz dinlemeye sevk eder yani kişiyi terbiye eden yine nasihat ve sözdür.

Ramazan mevsimi, din ve dünyamız için lazım olan güzellikleri, nasihat ve tavsiye edildiğinde hemen anlayabilecek kıvama gelmemiz için en uygun dönemdir. Sanki görünmez bir el, Ramazan'a erişen mümin bir kulu iman, İslam ve ahlak bakımından nasihatleri kabul edebilecek seviyeye taşır, şekillendirir. Binaenaleyh Ramazan'da vaaz, sohbet dinlemeye, kitap okuma ve öğrenmeye gayret etmeli, bu mübarek ayda öğrendiklerimizi, duyduklarımızı unutmayacak, devamlı hatırlayabilecek sıfata kavuşmalıyız.

Ramazan'da vakti olanların kürsülerde vaaz eden hocaları, üstadları dinlemeleri pek faydalıdır. Namaza biraz erken gidip yahut namazdan sonra biraz bekleyip birkaç kelime olsun öğrenmeye istekli olmak icap eder. Hele ki teravih namazı öncesi, ehil bir hocanın sohbet ve vaazını dinlemek hem kişinin kendisi için hem de aile efradı için ehemmiyet arz eder. Abdestin farzı, namazın bir hükmü, belki yüz kere okuduğunuz, dinlediğiniz bir şeyi anlatıyor olsalar bile, ilk defa dinliyormuş gibi bu sohbetlere iştirak etmek, kişiye bilmediklerini öğretir çünkü Ramazan'ın ayrı bir bereketi, ilim ve hikmet için pek güzel feyzi vardır. Onlarca defa dinlediğiniz, okuduğunuz

şeylerin hikmetine vâkıf olamazken, Ramazan'da bunu idrak etmek mümkündür.

Allah'ın rahmeti, mağfireti âdeta sağanak yağmurlar gibi yağar bu mübarek ayda. Gönüller, kalpler bu rahmet yağmuruyla temizlenir, yuğulur; kalp rikkate gelir; şeytanlar bağlandığı için nefis pasifleşir; ruh aktif, faal tavrıyla kendisini hissettirir; insan nasihati, sözü dinleyebilecek kıvama bu mevsimde erişmiş olur.

Sadece cami ortamında değil, televizyon ve internet gibi başka mecralarda da ehl-i sünnet çerçevesinde imanı ve İslam'ı anlatan sohbetler mevcuttur. Ehl-i sünnet kaydını burada zikrediyoruz zira bu pek mühimdir. İş bilmez yarım doktor adamı candan eder; itikadı bozuk, yarım bilgili hoca da adamı dinden eder. Bu sebepten kalbin manevi gözenekleri nasihatleri almaya uygun şekle gelmişken, Allah muhafaza o manevi damardan girebilecek bidat ve yanlış bilgilere asla geçit vermemek icap eder. Ehl-i sünnet inancıyla alakalı bazı bilgileri kitabın sonunda sizlere muhtasar olarak yazıverdik. Hepsini anlatmak, uzun uzun izah etmek kitabın hacmini fazlasıyla aşar lakin fikir sahibi olmak isteyenler için özetle aktarılmış bu bilgiler, neyi dinleyip dinlemeyeceğiniz hakkında size bir fikir verecektir.

Yardım Toplama ve Teberru

Kardeşlerim ve büyüklerim gücenmesinler! Allah rızası için Ramazan'da hocalarımızın -gerek gündüz gerek gece yani teravîh vaktinde- para toplaması ve teberru işlerine bakması tatil edilsin. Camide yapılacak duyuru ve ikazı görevliler yapmalıdır, nitekim Ramazan'da, kırk yılda bir camiye gelmiş kişilerin “Ey cemaat! Şöyle yapın, hizaya gelin, bunu da yapın, bunu da okuyun, buna dikkat edin!” gibi yüksek sesle konuşmaları, fevkalade yanlış ve ifsat edicidir. Her yerin bir usul, adabı vardır. İmamı, görevlisi var iken, “Nasıl olsa burası Allah'ın evi, ben de Allah'ın kuluyum.” diyerek serbest kürsüde konuşur gibi camide nutuk irat edilmez. “Cemaat şuraya gidin, buraya gidin, böyle yapın, şöyle oturun.” denmez. Bu ayrı bir mesele, buna dikkat edilmeli...

Her duyuruyu da imam, müezzin yapar diye bir kaide mi var? İnsanlar din diyanet adına konuşup, arkasından maddi bir şeyler isteyenlere karşı antipati duymaktadırlar. Hele ki bu millet... Bu kadar paralel yapısına, cemaat kelimesinin kirletilmesine, hocaefendi, imam, hizmet, himmet gibi muazzam mefhumların içinin boşaltılmasına şahit olduğu bir dönemde

yardım toplama, teberru ve makbuz işlerini takip etme konularının hocalarımıza bırakılması artık tecrübeyle sabit olmuş bir hatadır.

Camiye bir murakıb gelsin -bu ilan edilebilir de- kapıda Diyanet'in duyurusunun yapıldığı bir levha bulunsun. Hocalarımızın vakarını kollamanın, buna uygun hareket etmenin ilk başta kimlerin vazifesi olduğunu bir düşünsenize...

Genelde şöyle oluyor... Hocamız anlatıyor: “Şuna dikkat edin, böyle yapın, şöyle kılın, şu haramdır, bu helaldir, haydi mümin kardeşlerim Allah rızası için şunları düzeltelim. Muhterem cemaat! Falanca yerdeki kursumuz, filan merkez için yardım toplanacaktır. Ne olur yardımlarınızı esirgemeyin, zaten geçen hafta da para toplanmadı, teşkilata da mahcup olduk, ne siz imamdan olun ne de bundan sonraki hafta ben sizi imandan etmeyeyim...”

Bu işin cılkı çıkar ve çıkmıştır. İmam efendi yekten ilan etsin: “Kardeşim! Cemaatim olarak size emrediyorum ve durumu tebliğ ediyorum, bu iş yapılacaktır...” Amirane konuşsun, vakarına uygun hareket etsin. Karşısında ondan yardım talep eden bir imamı gören kişinin halet-i ruhiyesini anlamak için öyle çok fazla empati kurmaya gerek yok. Çıkışta bir masa kurulur, hiç kimseye seslenilmez... Veren kazanır, vermeyecek adama zaten nasıl sesleneceksin! Allah'ın cömert kulları, başka müminlerden haberdar olan imanlı sineler, istemesen bile getirir sana o mangırı verir. İster boş geçsinler ister geçmesinler, veren kazanır, kim ne ederse kendine eder. Bu denensin, tecrübe edilsin, göreceksiniz ki her zamankinden daha fazla yardım toplanacaktır. En azından toplanan yardımın hakikaten bereketi görülecektir. Nasıl görülmesin ki? Karşısında hür bir irade ile sadece Allah'ın kitabı ve Efendimiz'in (sas) sünneti ile vaaz ü nasihat eden bir adamı gören her kalp, elbet rikkatle çarpacaktır. Hocalarımızı, imamlarımızı ümmet-i Muhammed'i irşad eden, talebe okutan âlimlerimizi hiçbir zaman bu işler için mecbur tutmamalıdır.

Belki bu organizasyonlar, anlattığımız şekil üzere bire bir yapılamayabilir. Fakat bu işler cami, imam, cemaat ve dinin vakarı gözetilerek bir daha gözden geçirilirse en isabetli yolun bulunacağı kesindir.

Kadir Gecesi

İster Ramazan'da ister sana bahşedilmiş o müstesna günde, o zaman diliminden ayrıldığın vakit, nefsani isteklerin, günahların, huzursuzluğun, dünyaya karşı hırsın ve cehennemî ahlakın gözünde ve gönlünde büyüklüğünü, parlaklık ve yakıcılığını kaybetmişse anla ki Kadir Gecesi'ne kavuştun.

Ramazan ve üç ayların zirvesi... Üç ayların tüm bereketinin bir ömre yetecek kadar güzelliklerle dopdolu olduğu ve bahşedilmiş bir gece.

Kadir Gecesi'ni Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinden ve Efendimiz'in (sas) rehberliğinden feyiz alarak idrak etmeye çalışalım.

“Biz O’nu (Kur’an’ı) Kadir Gecesi’nde indirdik. Kadir Gecesi’nin ne olduğunu sen nereden bileceksin? Kadir Gecesi bin aydan daha hayırlıdır. Melekler ve Ruh (Cebrail) o gece rablerinin izniyle, her iş için inerler. O gece, tan yeri ağarınca kadar süren bir selamettir.” (Kadir, 97/1-5)

Kadir suresinin mealine ve tefsirine bir daha bakalım:

1. Biz o Kur'an-ı Kerim'i, insanlık ve kâinatın tüm hesaplarının en ince teferruatına kadar ortaya konulduğu, pek kıymetli, Allah Teala'nın azamet, kudret, irade ve rahmetinin tecellileriyle serapa dopdolu, seçkin yani hiçbir geceye benzemeyen, işte bu gecede indirdik.

Kur'an-ı Kerim'le buluştuğu için bu gece Kadir oldu, Kadir Gecesi Kur'an-ı Kerim nuruyla bambaşka bir zamana dönüştü. Kur'an-ı Kerim geceye indirilmedi. Cenab-ı Hak dünya hayatında ahiret gününün gecesini yaşayan insana -hem hazret-i insanın kadri bilinsin hem insan kadrini Kur'an-ı Kerim'de bulsun diye- ruhlar âleminde indirdiği kelimayla yakınlık bahşetti. Bu sayede insan, kulluk kadrini, Allah'ın kendisini muhatap alarak konuşmasını ve böylece hazret-i insan olma sırrını bulsun diye... Kur'an-ı Kerim öyle muazzam ve ulvi bir kelimadır ki, ona muhatap olmak için Allah katında bulunmak, Cenab-ı Hak ile konuşacak mertebeye yükselmek icap eder ancak Rahman ve Rahim Allah, bu rahmet ve merhamet mucibince, insanın Kur'an-ı Kerim'le buluşmasını nasip eyledi. İnsan dünyaya halifetullah sırrıyla indirildi, Kur'an-ı Kerim muhatabı olan insanla işte bu gece buluştu.

2. Ey resulüm! Kadir Gecesi'ni sana bizden başka kim anlatabilir? Kur'an'ın inişini, Kadir Gecesi'nin faziletini, bu ulvi mertebeleri sana bizden başka anlatan mı var? Mademki sen Kadir Gecesi'nden ve Kur'an-ı Kerim'den söylüyorsun, o hâlde bunu sana bizden başkası söyleyemez.

Kadir Gecesi gösterir ki, Kur'an-ı Kerim Allah kelimasıdır. Allah Teala'nın kelimasına yegâne muhatap, bu kelamın tam mazharı

Hazret-i Muhammed'dir (sas). Kur'an'ın, insanın, dinin ve imanın kadrini ancak biz sana anlattık, bunların kadr ü kıymetini bilmek ancak sana tabi ve muti olmakla mümkündür. Sana inanmayan, seni dinlemeyen bir kimsenin ne kelandan, ne insandan, ne dünya gecesinde, ne ahiret gününden haberi olur. Kadir Gecesi'nin idrak noktası, ey resulüm sensin!

3. İşte bu Kadir Gecesi'ne yani tüm insanlık ve kâinat için kudretimizi gösterdiğimiz bu zamana senin idrakine tabi olarak kim erişirse o kimse için bu bir gece bin aydan hayırlıdır. Bin ay ki bir ömür demektir. Her kim Allah'ın kudretini, kelimasını, sana indirdiğim şeriatı idrak edecek noktaya gelirse bambaşka bir hayat ve ömür kazanır. Allah Teala'nın kudreti karşısında kim kendi nefsanî ve dünyevî karanlığına rağmen iman ile şehadet ederse bu şehadet ve imandan mahrum olarak geçirdiği bin ayın sözü bile olmaz.
4. Bu gece Allah'ın tüm melekleri ve Cenab-ı Hakk'a yakın olan ruhlar, rablerinin izniyle Kur'an-ı Kerim'in hazret-i insana indirilişi şerefine inerler. Allah'ın ilminde kararlaştırılmış, kâinat ve insanla alakalı bildiğimiz bilemediğimiz -ve yine sadece O'nun tarafından bilinen- işlerin yerine getirilmesi, yerli yerinde karar kılması için meleklerin ve yüksek, yüce ruhların inışı devam eder de eder.
5. Tam bir selamete, Kur'an ve İslam'ın barış ve adaletiyle, kalplere ve ruhlara bahşedilmiş selamet duygusu ve rahmetle, sabah oluncaya kadar bu muazzam gecenin tecellileri inmeye devam eder. Kendisine Allah Teala tarafından bahşedilmiş ömür manzumesinde, o kudretle bir anlık buluşmaya, tüm dünya hayatının sıkıntı, karanlık ve zulmetinden öyle bir kurtuluş verilir ki, bu güzellik kıyamet sabahının fecri zuhur ettiğinde bile hiçbir eksilme ve bozukluğa uğramadan tüm manasıyla görünür.

Bu surenin hususî tefsirleri ciltlerle hacim tutmaktadır. Burada muhtelif tefsirlerden bazı cümleleri alarak Kadir suresinin açıklamasını aktarmaya çalıştık. Hadis-i şerifleri de zikredip ondan sonra mütalaamıza devam edelim:

“Allah Teala, Kadir Gecesi'ni ümmetime hediye etti, başka ümmete vermedi.” (Deylemî)

“Kadir Gecesi'ni Ramazan'ın son on günündeki tek gecelerde arayınız.” (Buhari, Müslim, Tirmizî)

“Kadir Gecesi Ramazan’ın yirmi yedinci gecesidir.” (Ebu Davud)

Bu hadis-i şerifler ilk duyulduğu anda hemen bizi Ramazan’ın içinde Kadir Gecesi aramaya yönlendirir. Unutmayalım ki ayet-i kerimeler, hadis-i şerifler, üzerinde mütalaa ve tefekkür etmeye en layık sözlerdir. Hemen anlaşılacak, hatırdaki kalacak üslupta olmalarına rağmen inceliklerini düşünmeden geçmek, barındırdığı manayı araştırmadan sadece ezberlemek, eksik geçmek kâfi değildir.

“Ramazan’da Kadir Gecesi’ni aramak” tabiri aynı zamanda Kadir Gecesi’nin içindeki güzellikleri aramayı da beraberinde getirir. Hazret-i Yakup (as) çocuklarını Mısır’a gönderdiğinde “Yusuf’u arayınız!” ifadesiyle sadece oğlu Yusuf’u bulmayı kastetmemiştir. Bu sözün “Kardeşiniz Yusuf’un ahlakını vicdan ve irfanlarınızda hissedin, Yusuf sırrıyla Yusuf’u bulun.” manasına geldiğini müfessirler kaydetmişlerdir.

Hadis metinlerinde de aynı özelliği görmekteyiz. Medine’ye dışarıdan bir misafir geldiğinde Efendimiz ashabına “Onu araştırın, arayın.” buyurmuştur çünkü dışarıdan gelen misafir ya bir haberle ya da yanında bir hediye veya meta ile gelmiştir. Yoksa bu, “Üzerini arayın, silah vs. olmasın.” manasına değildir.

Sözü uzatmak istemiyorum fakat bu muazzam metinlerin sığ düşüncelere kurban edilmesine asla razı olamıyorum. Kadir Gecesi’ni Ramazan’da bulmak, o geceye erişmek ayrı bir fazilet, Kadir Gecesi’nin dopdolu nimetlerinden istifade etmek çok ayrı bir hususiyettir.

“Ramazan’ın son on gününde arayınız.” tabiri bu manevi mevsimin en güzel meyvelerinin toplandığı döneme işaret eder. Fazla zihin dağınıklığına sebebiyet vermeden hemen şunları da hatırlatalım:

Kâinat yani bu yaşadığımız âlem için Kadir Gecesi ile her insanın hayatındaki Kadir Gecesi arasında bazen farklılıklar olabilir. Cümle âleme rahmet olarak indirilen Kadir Gecesi’nden tüm mahlukat fakat hususiyle insanlık âlemi istifade eder. Bir de insanın fert olarak Kadir Gecesi’ni idrak etmesi mevzusu vardır ki işte o kişiye göre değişebilir.

Allah Teala’nın Kur’an-ı Kerim’ine muhatap olduğunu bilerek, Resulullah’ın (sas) ruhuyla kalbini buluşturup nefsini Kur’an’ın ahkâmı ve Efendimiz’in (sas) ahlakına tabi kılacak şekilde kendi şerefini, kadrini bildiği gün, o kimse için Kadir Gecesi’dir. Niçin gün, gece tabirlerini karıştırır gibi söyledik? Çünkü bu dünya âlemi ahiret gününe nispetle gece gibidir. O sebepten bu âlemde ancak iman nuru yol gösterir.

Bize bahşedilen imanın ve üzerimizdeki din mükellefiyetinin sırrı “kıyamet günü”, “ahiret günü” aşikâr olarak ortaya çıkacaktır. Mümini de münkiri de dünyadaki esrarın hikmetlerine şahit olacaktır ama oradaki şehadetin kişiye faydası yoktur. Kişi burada şehadet edecek ki ahirette vuslat bulsun. Burada görecektir ki ahirette de görebilsin, kör olmasın. Burada alaka, muhabbet sırrına erecek ki orada sevdiğine kavuşabilsin. Burada Allah’tan korkacak ki ahirette ona “Korkma!” denilsin. Namazı, ibadeti burada yapacak ki, ibadet ettiği rabbine, sevinç ve ahiret gününde kavuşabilsin.

Kadir Gecesi, ancak insanın Allah Teala katında ne büyük kadre, dereceye mazhar olduğunu anlamasıyla içindeki güzellikleri ortaya çıkarır. “Bu gece Kur’an indirildi.” buyurulmuyor mu? Kelamullah dağlara, taşlara, göklere, yerlere mi indirildi? “İndirilme” tabiri ulvi âlemden bu dünyaya indirilen insanı hedef almıştır. İnsanla Kur’an ikiz kardeştir. İnsanın fitratıyla Kur’an ve dinin fitratı birdir.

İşin en tatlı, en güzel kısmı nedir biliyor musunuz? Kişinin kendi zatındaki bu kadir bilmesiyle kâinattaki Kadir Gecesi bir araya gelirse... Allahu Ekber ve lillahi’l-hamd. İşte muhteşem bir manzara. Âlemler insanın içinde, insan bu âlem içinde. Âlemlere rahmet Hazret-i Muhammed’in (sas) hazret-i insan sırrı, böyle bir Kadir Gecesi’nde bu kadre, kıymete mazhar olan hazret-i insanda.

Şimdi gelin bu anlattıklarımız üzerinde düşünmeye yardımcı olması için biraz zihin egzersizi yapalım... Biliyorsunuz ki Ramazan ve kamerî aylar dediğimiz Muharrem, Safer, Rebiülevvel gibi aylar, gerçekten de ayın hareketlerine göre tayin edilmiştir. Miladi takvimde ayları Ocak, Şubat, Mart diye sayıyoruz, aslında bu güneş takvimidir. Ocak güneşi, Şubat güneşi demek daha uygun olmaz mıydı sizce? İşin latife kısmı bir yana, ay takviminde sene güneş takvimindekinden on gün daha kısa olduğundan dolayı -bilhassa Ramazan’da fark ettiğimiz üzere- kamerî aylar şemsî takvimdeki senenin tüm günlerini dolaşır.

Mesela otuz küsur senede bir Ramazan aynı güneş takvimiyle buluşur, Ramazan ve tabii ki diğer aylar her sene on on bir gün evvele gelecek şekilde bu devr-i daimi tamamlar. Yaz, kış, sonbahar, ilkbahar mevsimlerinde Ramazan’da oruç tuttuğunu hatırlayanlar vardır, sebebi budur. Şimdi bu bir kenarda dursun, düşünmeye devam edelim.

Bu senenin Ramazan’ını Ocak ayında yaşadığımızı düşünelim. Peki on

beş yirmi sene evvelki Ramazan hangi mevsime denk gelmiş oluyor? Yaz aylarına. O senenin Ramazan'ı ve Kadir Gecesi'ni o günler yaşadı mı? Evet, muhakkak Ramazan ve Kadir Gecesi elbisesini o günler de giydi. Kur'an-ı Kerim indirildiğinden bugüne kadar senenin hemen hemen tüm günleri Ramazan veya Kadir Gecesi'ne mazhar oldu mu? Oldu, hiç şüphesiz.

O hâlde hayatımızın herhangi bir gün veya gecesinde, Allah Teala'nın Kur'an'ına, Efendimiz'in (sas) yakınlığına mazhar olmak bizim için niye Kadir Gecesi olmasın? Ramazan'ın son on gününe girildiğinde, fitratınızla alakalı tüm güzelliklerin zirvesini yaşarsınız. "İşte Kadir Gecesi'ni, Cenab-ı Hakk'ın tüm güzelliklerini bahşettiği o anı böyle bir ruh hâliyle arayın." sözünü hadis-i şeriften anlamak hiç de uzak değildir; gayet gerçekçi, günümüz tabiriyle realist bir yaklaşımdır.

Bir adam başbakan, milletvekili, genel müdür olduğunda, emekliye ayrılrsa bile o makamın kendisiyle buluşmasına hürmeten bir paye kazanır; sadakatle hizmet ettiyse vefa ehli insanlar tarafından her zaman aynı makam ve mevkideymiş gibi muamele ile hürmet görür. Sanatkâr muazzam bir eser ortaya koysa, insanların his ve duygu dünyasını kazanacak bir güzellik ortaya çıkarsa, bırakın onun eserinin kıymetini, o sanatçının üzerine giydiği elbise bile kıymet kazanır.

Allah bize ders okutuyor kardeşlerim. Sizlerin, bizlerin böyle bir âdeti var da Allah Teala Kadir Gecesi'nin elbisesini giydirdiği gün ve geceleri kaldırıp bir kenara mı atıyor? Bizim ecdadımız boşuna söylememiş ki "Her gördüğünü Hızır, her geceyi Kadir bil." diye.

İnsan, Allah Teala'nın eşref-i mahlukudur, insanda hikmet ve muhabbeti görmeyen, kâinatta bu rahmet ve hikmeti tahsil edemez. Hızır'ı bile arıyorsan insan suretinde arıyorsun; baksana, anlasana. Her geceyi Kadir Gecesi gibi düşünen bir kimsenin, kısacık ömrüne neler sığdırabildiğini ve bu ömür tahsilinde ne kadar yüksek dereceleri elde edebileceğini hayal edebilir misin?

Anlayana Kadir Gecesi devamlı tecelli etmektedir. Kur'an-ı Kerim Hayy'dır. Hazret-i Muhammed Mustafa haydır. Cenab-ı Hakk'ın sana kendi ruhundan nefh eylediği ruh haydır. Daima Hayy'dan Hu'ya gidiş vardır. Bu dirilikle biz O'na gideriz, bunu fark edenler hayatlarını kulluk seyr ü sülukuyla geçirirler. Türkçesi, ömürlerini boşa geçirmezler. Son nefese kadar bu devam etmeli ki, ayet-i kerimede "Fecrin doğuşuna kadar."

denilmiştir.

Âlim, salih bir zat uzun bir ömürden sonra ihtiyarlık ve hastalıkla beraber ölüm döşeğine düşüvermiş. Beş çocuğu dualarla, ecel vaktinin yakın olduğunu hissettikleri babalarına hizmet etmekteymiş. Çocukların muhterem babası kâh gözünü açıyor kâh yumuyor, takatsiz şekilde bir şey istiyorsa yanındakilere söylüyormuş. Bu esnada birden beti benzi sararmış; gözleri kapalı vaziyette yüksek sesle “Hayır hayır, daha bitmedi, daha bitmedi...” diyerek sayıklamaya başlamış. Bir müddet sonra gözlerini açmış, şaşkın bakışlarla kendisini seyreden çocuklarına:

“Ne oldu evladım? Niye tuhaf bakıyorsunuz?”

“Babacığım, biz senin için endişelendik, galiba demin kendinizi kaybettiniz, bir şeyler sayıkladınız. Onun için telaşlandık.”

“Oğlum, kendimi kaybetmedim merak etmeyin. Allah’ın izniyle bir ömür O’na imanla yaşadım. Hiç merak etmeyin, Cenab-ı Hak merhametiyle benim imanla göçmemi nasip edecek. Bundan asla şüphe etmiyorum. Fakat az evvel şeytan olduğunu fark ettiğim, kılıksız insan suretinde bir şey gösterildi. Bana gelip ‘Aferin! Bunca zaman imanla, Kur’an’la, zikirle yaşadın, artık dinlenme zamanıdır. Zikirle, Kur’an’la nefesini tüketme.’ dedi. Ben onun şeytan olduğunu rabbimin lütfuyla anladım ve bana musallat olmasın, savuşturayım diye ‘Daha bitmedi, son nefesimi vermedim, son nefesime kadar Allah, Allah diye zikredeceğim. Hâlâ nefes alıp verebiliyorum.’ dedim.”

Ramazan bir mevsim değildir; hazret-i insana yakışır şekilde Hak marifetini ve ömrün hakikatini idrak edecek seviyede Allah Teala tarafından bahşedilmiş hayat sırrıdır.

Muhakkak anlaşılmıştır ama küçük kardeşlerimizin bile anlayabileceği seviyede bir misal daha verelim: İlkokul, ortaokul yahut üniversitede en yüksek dereceyle mezun olmak, imtihanlarda ilk dereceleri kazanacak başarılar elde etmek, bir insanın tüm ömrünü ve kariyerini etkilemiyor mu? Bu dereceleri kazandıktan ve herhangi bir okul yahut işe girdikten sonra tembellik, başarısızlık durumlarında evvelki başarılar sönüp gidiyor mu? Gidiyor. Kaydedilmiş yüksek derecelere uygun, muvafık bir hayat sürdüğünüzde ancak size katkı sağlayabiliyor.

Ramazan ayı da aynen böyledir. Tüm hayatınızı etkileyecek, kulluk kariyerinizi zirveye taşıyacak günler Ramazan ve bilhassa bu mübarek ayın son on günüdür. Oradaki kazancınızı bir ömür boyu yersiniz. Yerli yerince

kullanırsanız bitiremezsiniz, hep bereketlenir. Bu manevi muvaffakiyet sizi muhakkak diğer başarılarla buluşturur.

Ahret günü, dünya gecesi dedik ama insan bu dünya hayatında öyle yüksek derecelere kavuşabilir ki, dünya karanlığını aydınlığa ve nura çevirebilir. Allah bu kudreti insana vermiştir. Kudret kelimesiyle kadir aynı kökten gelir. Bu gece görebilene öyle bir nur ve feyiz bahşedilir ki, makro âlemde de yani kâinatta da Kadir Gecesi'nin tesiri gözlemlenebilir. Nitekim Efendimiz'in (sas) şu hadis-i şerifleri çok manidardır:

“Güneş, Kadir Gecesi'nin sabahında feri, ışığı sönmüş bir hâlde doğar.” (Müslim)

Güneş, Kadir Gecesi'ne karşı saygısını ve hürmetini gösterir. Kadir Gecesi'nin sabahı güneş ay gibi doğar, Kadir Gecesi'nin dolunayı olmak şerefine erişmek için. Bu gecenin nuru güneşin ateşini dahi dindirir. Nasıl olur da insanı cehenneme sevk eden günahların ateşi ve cehennem ateşi sönmez?

O hâlde Kadir Gecesi'ni makro âlemden kıyasla kendi âlemimizden fark edebiliriz. İster Ramazan'da ister sana bahşedilmiş o müstesna günde, o zaman diliminden ayrıldığı vakit, nefsanî istekler ve günahların, içindeki hasret ateşin, huzursuzluğun, dünyaya karşı hırsın, cehennemî ahlakın ve huyların, dünyanın zenginlikleri, mal mülk sevdaları gözünde ve gönlünde büyüklüğünü, parlaklık ve yakıcılığını kaybetmişse anla ki Kadir Gecesi'ne kavuştun.

Kadir Gecesi Kur'an-ı Kerim'e işaret buyurduğu gibi, onda -başta ve yegâne Efendimiz (sas) olmak üzere- hazret-i insana da iltifat vardır. Dolayısıyla Kadir Gecesi'ni düşündüğün, hissettiğin vakitlerde seni Hakk'a, hakikat sohbetine ve zikre teşvik eden bir cemaatle, mümin kardeşlerinle beraber bulunman, Kadir Gecesi'nin “seni ihyası” için isabetli olacaktır. Nitekim hadis-i şerifte şöyle geçmektedir:

Efendimiz (sas) Kadir Gecesi olduğunu düşünerek beraber zikir ve ibadet meclisi kuran ashab hakkında kendisine bilgi verildiğinde, cemaat hâlinde Kadir Gecesi'ni ihya etme hususunda “İsabetli hareket etmişler ve ne güzel yapmışlar!” buyurmuştur. (Ebu Davud)

Kadir Gecesi'nde nasıl bir ruh hâlinde olmamız gerektiğini bir nebzecek olsun bu satırlarla aktarmaya çalıştık. Hazret-i Aişe (ra) Annemiz Efendimiz'e (sas) Kadir Gecesi'ne eriştiğimizde Allah Teala'ya nasıl dua etmemiz gerektiğini sordular, bu vesileyle bizler de bu gecenin eşi benzeri olmayan güzelliklerine hangi ruh hâliyle erişebileceğimizi öğrenmiş olduk. Hadis-i şerif şöyledir:

Hazret-i Ayşe (ra) Peygamber Efendimiz'e (sas) "Kadir Gecesi'nin hangi gece olduğunu bilecek olursam o gece nasıl dua edeyim?" diye sordu. Efendimiz (sas) bu hususta şöyle buyurdu: "Allahümme inneke afüvvun kerîmun, tuhibbu'l-afve fa'fu annî." (Allah'ım, sen affedicisin, affetmeyi seversin, beni bağışla!) diye dua et. (Tirmizî)

Af ve mağfiret tüm günahları kapsar ama Allah Teala'nın Afüvv, Rahim, Kerim, Ğafur oluşu sadece günahları değil, tüm kulları ve ihtiyaçlarını içine alır, ihata eder. Allah'ın af ve merhametine, mağfiret ve ikramına her an herkes muhtaçtır. Bu duanın berekatıyla kişi hem Kadir Gecesi'ne, yepyeni bir hayata doğar hem de kazandıklarını kaybetmemek üzere Allah Teala'ya kulluğunu ve mazhar olduğu lütufları arz etmiş olur. Böylece ebedî muhafazanın ve korunmanın sırrına kavuşur.

Kadir Gecesi ihtiyaçları, hastaları ve akrabaları arayıp sormak; bir kalbin sıkıntısını gidermek; insanların müşküllerini halledebilmek; zayıfa, düşküne, fakir fukara ve yetimlere, dullara hayır, hasenat, sadaka ve hediyelerle ulaşmak; talebelere, hizmet eden insanlara yardım etmek, velhasıl Allah için güzel işler yapmak ve böylece dua almak en güzel ihya şekillerindendir.

Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur:

Allah Teala kıyamet gününde şöyle buyurur:

"Ey âdemoğlu! Hastalandım, beni ziyaret etmedin."

"Sen âlemlerin rabbi iken ben seni nasıl ziyaret edebilirdim?"

"Falan kulum hastalandı, ziyaretine gitmedin. Onu ziyaret etseydin beni onun yanında bulurdun. Bunu bilmiyor musun? Ey âdemoğlu! Beni doyurmanı istedim, doyurmadın."

"Sen âlemlerin rabbi iken ben seni nasıl doyurabilirdim?"

"Falan kulum senden yiyecek istedi, vermedin. Eğer ona yiyecek verseydin verdiğini benim katımda mutlaka bulurdun. Bunu bilmez misin? Ey âdemoğlu! Senden su istedim, vermedin."

"Ey rabbim! Sen âlemlerin rabbi iken ben sana nasıl su verebilirdim?"

"Falan kulum senden su istedi, vermedin. Eğer ona istediğini verseydin verdiğinin sevabını katımda bulurdun. Bunu bilmez misin?" (Müslim)

İşte bu Kadir Gecesi'nin güzellikleriyle buluşursanız artık düşünün ne büyük ecir, sevap ve yakınlığa mazhar olursunuz.

İtikâf

İtikâf, dünya kelamı etmemek, malayaniyle, fayda vermeyecek sözlerle araya kalben ve ruhen perde koyup zikirle, ibadet ve Kur'an'la meşgul olmaktır...

“Hazret-i Ayşe’den rivayet edildiğine göre Efendimiz (sas) vefat edinceye kadar Ramazan’ın son on gününde itikâfa girmiştir. Vefatından sonra eşleri itikâfa girmeye devam ettiler.” (Buhari, Müslim)

Ramazan’da itikâf, Efendimiz’in (sas) hiç terk etmedikleri bir sünnettir. İtikâf, Ramazan’ın son on gününün tamamında yapılabildiği gibi, bu on günün herhangi bir gününde de yapılabilir. İbadetle meşgul olmak, dünya keliması etmemek, malayaniyle, fayda vermeyecek sözlerle araya kalben, ruhen perde koyup zikirle, ibadet ve Kur’an’la meşgul olmaktır itikâf.

İtikâf, erkekler için muhakkak beş vakit namaz kılınan bir mescitte olmalıdır. Hanımların evlerinin bir köşesinde itikâfa girmeleri sünnettir; hanımlar evlerinde itikâfa girerler. Efendimiz’e (sas) iman edip, onunla görüşen ashab-ı kiramdan günümüze kadar bu sünnet müminler tarafından ifa edilmektedir. Allah hepsinden razı olsun.

Âlimlerimizin itikâfla alakalı birçok eserleri ve bu ibadetin hüküm ve icrasıyla alakalı birçok tembihleri vardır. Detaylarını burada zikretmekten ziyade sizlerin bu eserlere müracaat ederek öğrenmesi daha uygun olacaktır. Ama itikâfla alakalı bazı hususlara dikkat çekmek isteriz:

Mescitte itikâfa giren bir kimsenin cemaatteki insanlarla sohbet etmesi, itikâfta bulunan birkaç kişiyle o süre zarfında yârenlik etmesi hiç hoş bir şey değildir. Mescide gelen cemaate karışmak, “İrşad ediyorum.” diye insanları kırmak, ehil olmadığı hâlde kendisini aşan mevzularda vaaz u nasihat ediyormuş havasına girmek, üzerine vazife olmayan şeylere karışmak itikâfa giren kimseye nefsin yaptığı oyunlardandır.

Ne güzel söylemiş Bahaeddin-i Nakşibendî Hazretleri: “Daima mescide gidin, cemaatle namaz kılın fakat size hususi bir vazife verilmezse imamlık, müezzinlik yaparak cemaatte kendinizi göstermeyin. Namazı eda ettiğiniz camide şöhretli, maruf bir insan olmaya özenmeyin. Kullar arasında sıradan, herhangi bir kimse olarak namazınızı huşu ve ihlasla eda edip hâlinizi sırlayın.”

Bu, Hazret-i Pir Bahaeddin-i Nakşibendî’nin Efendimiz’in (sas) ahlakıyla ve uygulamasıyla müminlere nasihatidir. Yoksa “Birkaç arkadaş falanca camiye gidelim, itikâfa girelim, hoşça vakit geçirelim.” yeri ve zamanı değildir itikâf. Kemal-i ciddiyetle Kur’an tahsili yapılmalı, bu tahsil ile muhasebe-i nefis, tövbe, ibadet, zikir, tefekkürle meşgul olmalı.

Bu cümleden olmak üzere âlimlerimiz bize şunu da tavsiye etmişlerdir: Ramazan’da yahut Ramazan haricinde namaz eda etmek için mescide

geldiğinizde, kapıdan içeri girerken sünnet olan şekliyle cami yahut mescide dâhil olun. Sağ ayakla, besmeleyle girip “Allahümmeftahlî ebvâbe rahmetik.” (Ya rabbi bana rahmet kapılarını aç.) duasını okuyun. Ayak sesi mescitte duyulmayacak bir tavır ve üslupla, sağa sola bakmadan sükûnetle yürümek, ses çıkarmamak, ibadet, zikir yahut Kur’an okumakla meşgul olmayan kimselere selam vererek, müsait olan yere oturmak sünnettir. Zira mescitte yer tutulmaz. Allah’ın beytinde, evinde yer tutmak, “Burası benim yerimdir.” gözüyle insanları söz, hareket veya ima ile rahatsız etmek mekruhtur, caiz değildir. Bu sebepten mescitte bazen farklı yerlerde namaz kılmak güzeldir. Zira insanlar hep aynı yerde namaz kıldığınız için sizin namazı eda ettiğiniz yerde durmaktan sıkılıp çekinebilirler.

Burada bir hususu daha hatırlatmak isteriz. Fıkıh bilgisi, tecvid ilmi, hafızlık gibi vasıfları olmayan kimselerin imamın tam arkasında namaza durmaları hoş değildir. İmamın tam arkasında duran kimsenin, imamet vazifesini yapan kişi herhangi bir sebepten dolayı vazifeyi verecek olsa mihraba geçmesi icap etmektedir. Bu donanımına sahip olmayan kişinin, sadece sevabı çoktur diye imamın arkasında durması yakışık almaz. Aslında bunları anlatmayacaktık fakat bu sünnete ve adaba pek riayet edilmediğini gözlemlediğimiz için hatırlatma icabı hissettik.

Âlimlerimizin ikaz ettiği meseleye gelince... Derler ki: “Mescide sünnet üzere dâhil olduğunuzda itikâfa niyet edin, ‘Ben itikâfa niyet ettim.’ deyin. Belki sadece namaz kılmak için geldiniz ve namazı eda ettikten sonra çıkacaksınız ama mescitte bulunduğunuz o süre zarfında malayani konuşmamak, lüzumsuz işlerle uğraşmamak için, ‘İtikâftayım.’ hissiyle o vakti değerlendirmek, hem sizi edepsizlikten, yanlış yapmaktan koruyacak hem de itikâf sevabı kazanmanıza vesile olacaktır.”

İtikâfla alakalı hatırlatacağımız diğer mevzuya gelirse... Şayet insanların size ihtiyaç duyduğu başka sahalarda hizmetiniz varsa, bunları yerine getirmeniz lüzumlu ve elzemse, memuriyet veya çalışma hayatının haricinde bakmakla yükümlü olduğunuz bir yaşlı, hizmetini göreceğiniz herhangi bir müminin işi sizin üzerinizdeyse, buna rağmen itikâfa girdiğinizde bu işler aksayacaksa gönlünüzde itikâf arzusu ve niyeti bulunmakla beraber mesul olduğunuz bu işleri yapmak çok daha faziletlidir. Nitekim Abdullah ibn Abbas (ra) itikâfla alakalı hadis-i şerifleri rivayet etmesine rağmen bakın neler olmuş?

İbn Abbas (ra), Efendimiz’in (sas) mescidinde itikâftaydı. Bir adam kendisine gelerek ihtiyacını arz etti. O da, onun işini görmek için kalkıp onunla beraber giderken Efendimiz’in

(sas) mübarek kabrini göstererek şöyle dedi: “Şu kabrin sahibi Efendimiz’in (sas) şöyle buyurduğunu işittim: ‘Her kim bir kardeşinin ihtiyacı için yürürse o, kendisi için on sene itikâf etmesinden hayırlıdır. Her kim Allah rızası için bir gün itikâf ederse Allah Teala, onunla cehennem arasına üç hendek koyar ki, her bir hendek doğu ile batı arasından daha uzaktır.’” (Heysemî, Suyuti)

İtikâfla ilgili insan kalbini ve niyetini bozmamalı; hani söylemiştik ya “Niyet bozulmadan amel bozulmaz.” diye. İnsanlara itikâfa girdiğinizi ilan etmek uygun düşmez. Ama arayan, soran, sizinle ilgili kimseler vardır; onlara merak etmesinler diye itikâfa gireceğinizi söylemenizde bir mahsur yoktur, riya, başkalarına övünme ve gösterme niyetinde olmamak kayd ü şartıyla.

Kişi itikâfta kazandığı bu sevabı, itikâfını sonradan başkalarına anlatarak zedelememeli; ahirette kazandığı yüksek dereceleri sohbet konusu yaparak harcamamalıdır. İnsanları itikâfa teşvik etmek, aile efradını, çoluk çocuğunu itikâfla alakalı sünnete özendirmek, sünnetin ruhuna ve Ramazan’ın ve İslam’ın ruhuna muvafıktır. İtikâfta olanlara hizmet etmek, onların yiyecek ve içeceklerini temin etmek, kaldıkları yerin hazırlanmasına yardımcı olmak pek güzel davranışlardır. Mümin, hayırlara vesile olmayı daima gözetken kişidir. Hayırlara mâni olmak, sünnet ve nafil ibadetleri küçük görmek asla Müslüman kişinin ahlak ve seviyesine yakışmaz. Mümin hayra mâni olmamalı; daima hayra sevk edici, teşvik edici olmalıdır.

Veliyyullahtan olduğuna itikad ve şehadet ettiğim bir kimsenin itikâfla alakalı bir hadisesini nakledeyim. On üç on dört yaşıdaydım, bizzat kendisinden dinledim. Bu kıymetli annemiz seyr ü süluk görürken, Ramazan’da kendisine tahsis edilen, mürşidinin evine yakın bir odada itikâfa girmiş. İki gün geçmiş, üçüncü günü nereden aklına düştüyse canı tavuk yemeği çekmiş. Bana bu durumu şöyle anlattı:

“Kur’an okuyorum, tesbih çekiyorum, arada bir güzel kızarmış bir tavuk aklıma düşüyor, ‘Olsa da yesem.’ diye hep kafamdan geçiriyorum. Tekrar zikir, tesbih, Kur’an okuyorum, bir müddet sonra yine aynı düşünceler geliyor. ‘Sadece düşünüyorum.’ diye durumun vahametini fark etmemişim.

İftar saatine az bir vakit kalmıştı, itikâfa girdiğim odanın kapısını birisi çaldı. Vazifeli annemiz ‘Efendi hazretleri sana bir şey söyleyecekmiş, müsaitsen bir bak.’ dedi. Hemen toparlandım, ayağa kalktım, o sırada şeyhim beşuş bir çehreyle tebessüm ederek içeri girdi ve şöyle dedi: ‘Muhterem kızım kalk, kalk. Böyle kafanda tavuk yemeğiyle uğraşarak itikâf falan olmaz. Git evine, güzelce yemeğini ye, sonra tekrar itikâfa

girersin.’

‘Allah Teala bu veli kuluna aklımdan geçeni bildirip hâlimi ayan beyan ediyor, ben de bu durumdan mahcup oluyorum. Acaba ibadet için itikâfa girdiğim bu süre zarfında rabbim bana ne muamele eder, ben ne yaptım?’ diye düşündüm ve daha çok mahcup oldum. O itikâf tecrübemle anladım ki dilde zikir, kalpte de o zikrin muhabbet ve meşguliyeti olmalı. Öteki türlü, ibadet ve zikir lafta ve dilde kalırsa sadra şifa olmaz.”

Herkes kendi kabiliyetinden mesuldür ve her nefis ancak takat getirebildiği emanetle mükelleftir. Bu mevzuyu anlatmamıza sebep, ibadet, taat yahut Ramazan’da itikâf yaparken kendimizi evliya havasına sokarcasına ucuba kapılmamamız icap ettiğini hatırlatmaktır. Her ilim sahibinin üstünde elbet bir ilim ve hâl sahibi vardır. Bizler elimizden geldiğince ne kadarını yapabiliyorsak bilhassa Ramazan’da buna gayret ederiz fakat amellerimizden dolayı kendimizi beğenmek, ucub, riya gibi tehlikelere de dikkat etmek zorunda olduğumuzu asla unutmamalıyız.

Ramazana, Ümmetin Ayı

Ümmet, başında imam olan zümreye denir. Allah'a kul olmuş, kendisine Kur'an indirilmiş, enbiyanın serdarı, âlemlere rahmet Hazret-i Muhammed'in (sas) ümmeti olarak Ramazan'da boy gösterin.

Efendimiz (sas) “Receb ayı Allah Teala’nın ayı, Şaban ayı benim ayım, Ramazan da ümmetimin ayıdır.” buyurmuşlardır. Muhakkak ki cümle aylar, günler, mevsimler hepsi Allah’ın mülküne ve tasarrufuna aittir. Elhamdülillah toplumumuzun her kesiminden insan, bu hadis-i şerifi şöyle veya böyle duymuştur ve üç aylar hakkında herkesin ve her kesimin bir kanaati mevcuttur.

Ezberleri doğru yapmak, yanlış olan ezberlerden de kurtulmak, hayatımızdaki terakki için şarttır. Hayatlarımız, bizden sonra gelecek nesillere ve hayatlara bağlı olduğundan, doğru ve hakikat namına öğrendiklerimizi nesillere ve etrafımızdaki insanlara aktarmak mecburiyetinde olduğumuz unutulmamalıdır. İnsan doğrunun, hakikatin muhatabı olduğu gibi, bu hakikat çerçevesinde muhatap ve mesul olduğu emaneti en güzel şekilde yaymakla da vazifelidir. İşte bunun için bu hadis-i şerifi bir kez daha hatırlatmış olduk.

“Ramazan ayının evveli rahmet, ortası mağfiret, sonu da cehennemden kurtuluştur.” (Beyhaki)

Ramazan ile alakalı diğer hadis-i şeriflere de bakarsak, aynen bu metin ve kelimelerle gelmese de Ramazan’ın rahmet, mağfiret, yeniden doğuş yahut cehennemden azat olmakla alakalı manalarını tahsil etmek mümkündür. Bu manevi mevsimde o kadar çok kişi ahiret azabından kurtuluş ve beraate erişir ki, sayısı ancak Allah Teala indinde malum olmakla beraber, işin muazzam boyutunu anlamamız için yine bir çok hadis-i şerifte âdeta sayıya, adede gelmeyecek kadar çok insanın af ve mağfiret olduğu müjdeleri verilmektedir.

Bunlar konuya intibak etmek ve Ramazan üzerinde tefekkür için bir nevi girizgâh olarak zikredilmiş sözlerdir. Ramazan hakkında beraberce mülahaza ve mütalaa ederek, geliniz iç âlemimizde sohbet ve seyr ü sefer edelim.

Hem fert hem toplum olarak düşünmeyi bir kenara bıraktık. Sathi bilgilerle oyalanır hâle geldik. Bir gün içerisinde binlerce bilgiye ulaşmanın getirdiği sarhoşlukla, öğrendiğimiz herhangi bir şey için derinlemesine düşünmeyi, tefekkür etmeyi zaman kaybı gibi görmeye başladık. Eskiden birçok insan kırk elli cümle bilirdi fakat hem ahlaklarıyla hem yaptıkları işlerle zamanlarının ve muhitlerinin abide şahsiyeti olmaktan geri kalmazdı. Şimdi bizler binlerce cümle, bilgi, eser, kitap, malumat sahibi olmamıza rağmen kendi benliğimize bile söz geçiremeyecek, hayat ve memat arasında silinip gidecek bir hâlde bulunuyoruz. Şehadet ve şehadet fikri, namaz,

zekât, hac ve Ramazan bile bizlerin bu yokuş aşağı yuvarlanmasına mâni olamıyor. Dinimizin ve fitratımızın umdelerini tefekkürsüz ve muhabbetsiz, -haşa huzurdan- düşüncesiz yapmak hastalığından dolayıdır ki bahşedilen manevi kaynaklardan bile istifade edemiyoruz. Herhâlde bu satırlarla anlatacağımız konulara biraz daha dikkatinizi çekmiş olduk.

Senenin on bir ayı başkalarının, sadece Receb ayı mı Allah Teala'nın? Allah Teala bir ayı kendisine aldı, eşref-i mahluk olan Efendimiz'e bir ay mı hediye etti? Ümmet olarak bize bir ay taksim olunduysa bunun kârını ve zararını hisseden, bundan dolayı üzülen veya övünen bir kişiye rastladınız mı? Tamam mevzuyu avamileştirmeyelim ama bu düşünmemek ve hiç tefekkür etmemek hastalığı yüzündendir ki böyle kaba misaller ve sualler getirmek mecburiyetinde kalıyoruz.

Ramazan ayı hususi olarak seçilmiştir. Allah Teala'nın en çok feyiz, rahmet bahşettiği ay Ramazan'dır. Basit bir mantık yürütecek olursak Kur'an-ı Kerim'in kendisinde indirildiği, ecir ve sevapların yedi yüzden namütenahi derecelere kadar yükseltildiği bu Ramazan ayının Allah'ın ayı olması icap etmez miydi?

Peki Ramazan ümmetin ayı oldu ise ona bitişik olan ayın -hiç olmazsa- Cenab-ı Hakk'a izafe edilmesi daha normal gibi gelmiyor mu? Niçin Şaban ayı Resulullah'a (sas) izafe edilmiş? Receb ayı ki ta Hazret-i İbrahim'e (as) kadar dayanan, Cenab-ı Hakk'ın hikmeti ve işaretiyle haram ay sayılan bir dönemdir. Gözlerini kan bürümüş, şirk bataklığında kalplerini ve ruhlarını kaybetmiş Cahiliye döneminin insanları bile Receb ayı geldiğinde savaş ve kan davalarını tatil edecek şekilde ona hürmet ederlermiş. O hâllerleriyle bile Allah'tan korkar, başlarına bir musibetin gelmesinden çekinirlermiş.

Hepsini bir arada toplayarak, kalp sahasında bir araya getirirsek karşımıza şöyle bir tablo çıkar: Allah Teala kullarını sevdiği için yaratmıştır. Bu sevgi, muhabbet ve hürmeti anlayabilmek, Allah Teala'nın muradına uygun şekilde O'na iman ve anlayışla mümkündür. Cenab-ı Hakk'ı anlayamamak yani anlamak için gayret göstermemek, esma, sıfat ve efalinden hatta zatından gafil olacak şekilde yaşamak, zatına yakınlık için bize bahşedilmiş olan ayet, kitap, din ve zikirden uzaklaşmak neticesinde insan, ilk önce müeyyide ve ceza olarak kendinden, kendi nefsinden gafil olmak hastalığına tutulur. Buraya çok dikkat ediniz: Allah Teala'dan gafil olmak, onun zikrinden yüz çevirmek belası, musibeti, kişinin kendi nefsinin unutup kendi varlık boyutunu ve emanetini, hülâsa insanlığını unutmaya cezasıyla muamele görür. Nitekim Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

“Allah’ı unutan ve bu yüzden Allah’ın da kendilerine kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın.” (Haşr, 59/19)

Receb ayı Allah Teala ile hukukumuzu, Kelamullah’ın bize hitap ettiği ölçüleri, ahkâmı, ahlakı, Cenab-ı Hakk’ın isimlerini, sıfat, efal ve zatına karşı olan sorumluluklarımızı, la ilahe illallah kelime-i tayyibesinin yani kelime-i tevhidin hakikatini, üzerimizdeki hukukunu idrak etmemiz, bunların ince ince muhasebesini yapmamız için ikram edilmiş bir aydır. Bu sebepten dolayı Receb ayında ilmî, ahlaki, nefsani, ruhani, kalbî seviyede hazırlıklar ve muhasebe yapılarak Şaban ayına girilmelidir.

Şaban ayı, Kur’an-ı Kerim’in ahlaki yani Efendimiz’in (sas) sünneti... Kur’an-ı Kerim’in ayetlerinin idrak edilmesi ve bu hayatta yaşanma şekli... Kelime-i tevhidin “La ilahe illallah” kısmıyla “Muhammedün Resulullah” kısmının tamam edilerek, Allah ve Resulü’nün yolunda bulunmaklığın idraki... Efendimiz (sas) ile irtibatımızın hangi seviyede olduğu mizan ve ölçüsünün ayar edildiği mevsim...

Şaban ayının tam ortası, Berat Kandili olarak bildiğimiz gün ve gecedir. Allah Teala’nın kulu için hazırladığı bir senelik hayatın mührünün vurulduğu gecedir Berat. Şaban’ın on beşinden Ramazan-ı şerife varıncaya kadarki süre, bir kişinin Allah’ın kulu ve Peygamber’in ümmeti olma sıfatıyla âdeta doğuma, ihya olmaya, dirilişe hazırlanmasıdır. Şaban-ı muazzam denilen bu mevsim tamam olunca Ramazan-ı şerife erişilir.

Ramazan, işte ümmetin ayı... Receb ve Şaban ayında gerekli tahsil yapıldıktan sonra sanki Ramazan’da şöyle bir hitaba mazhar oluruz: “Haydi bakalım, nasıl ümmet olduğunuzu bu süre zarfında gösterin. Gündüz saim, gece kaim, Allah Teala’nın emirlerine, sadece O’nun rızası ve yakınlığı kastıyla rağbet edin. Ümmet olmanın kadrini bilin. Öyle kulluk zirvelerini, öyle dereceleri yaşayarak yükselin ki melekler dahi size gıpta eylesin. Melekler insanın kadrini görsün, müşahede etsin.

Mademki siz Allah ve Resulü’nü tanıdınız, şimdi bu ay boyunca o tanışıklığın, aşinalığın hatta yakınlığın marifet meyvelerini her an feyiz ve bereketle doya doya, kana kana yaşayın. Bedenî masumiyetiniz annenizden yeni doğmuş gibi olsun. Kalbinizdeki masumiyet, rahimden dünyaya yeni zuhur etmiş bir çocuğunkiyle denk olsun. Ruhunuz hiçbir seyyiat ve günahın endişe, sıkıntı ve kasavetini henüz yaşamamış bir çocuk ruhunun saflığıyla, asıl fitratınız ve güzelliğinizle buluşsun.

Hayatın kevn ü fesad, varlık ve yokluk arasındaki iniş çıkışından

müteessir olup, elemle emel arasındaki o hırpalanmalarınız, iniş çıkış esnasındaki bozukluk ve çürümeleriniz afiyet, şifa, maddi ve manevi sıhhatle buluşup izale olsun, diri ve canlı hatta canan muhabbetiyle sizlere yepyeni bir hayat bahşolsun.

Hem öyle bir ümmet olun ki avam olan havassa saygı duygularıyla, havas olanınız da avama muhabbet ve merhamet nazarıyla ülfet etsin, kalpler birleşsin. Birçok bedende ayrı ayrı yaşayan insanlar gibi olmanıza rağmen Ramazan ayının berekâtıyla birçok vücutta görünün ama tek bir ruh ve vücut hakikatiniz her hâlinizle ortaya çıksın.

İşte bu, ümmetin ayı. Ümmet, başında imam olan zümreye denir. Allah’a kul olmuş, enbiyanın serdarı, âlemlere rahmet, kendisine Kur’an indirilmiş Hazret-i Muhammed’in (sas) ümmeti olarak Ramazan’da boy gösterin, neşv ü nema bulun. Ruh ikliminde açan çiçekleri, marifet meyvelerini ahlak ve ibadetle, kalplerindeki merhametle ortaya koyan övülmüş, seçilmiş ümmet olduğunuzu gösterin. Kendinizi bulun, kendinizdeki emaneti fark edin. Ayrı gayrı görmeyin. Sizi birbirinizden ayrı gayrı gösteren şey, işte bu dünyanın heva ve hevesidir. Oruçla Allah’tan gayrı şeylere imsak ederek, ruhi beraberlik ve kuvvetinizi fark edin.

İftar saatinde Cenab-ı Hakk’ın sayısız nimetlerini tefekkür ederek, ruhi miracınızı tamamlayıp âdetâ dünya hayatına, âlemine dönen sevgili kul gibi, Allah ile, O’nun muhabbeti ile yiyin, için. Ve sonra hepiniz, Cenab-ı Hakk’ın kullarıyla bu kalbî birlik ve beraberliğinizi fark edip, Ramazan gecelerinde aynı miraç sırrı ve sonrasında bahşedilen secde ve kıyam lütfuyla, Allah’ın huzurunda saf saf kıyam ederek hamd ve tesbihinizi gerçekleştirin.

Tövbe ile Allah Teala’ya karşı isyan, borç ve taatlerinizdeki gedik, çıkık, aşırılıkları temizleyin. Ramazan’ın rahmet ve mağfiret havasını teneffüs ederek etrafınıza merhamet ve af nazarıyla bakın. Birbirinizin kalbine akın; bir rahmet suyu gibi dertlerinizi, sıkıntılarınızı gidererek ümmet şuuruna yükselin. Ramazan sizi ihya etmek için geliyor, Allah Teala’nın huzurunda olduğunuzu ve aşikâre o huzura çıkartılacağınızı düşünerek fitratınızı muhafaza edin. İşte buyurun, ümmet olmak istiyorsanız sizlere Ramazan ayı bahşedilmiştir. ‘La ilahe illallah, Muhammedün Resulullah’ tahsili ve talimi Ramazan’la sizlere ikram olunmuştur.”

Düşünmeye, tefekkür etmeye devam edelim... Ramazan’ın ilk on günü rahmet, peki sonraki günlerde rahmet yok mu? Mağfiret günleri rahmetle

alakalı değil mi? Rahmete, mağfirete mazhar olan bir kimse cehennemden azatlığı zaten kazanmış olmaz mı? Elbette bu durum Ramazan'ın rahmet, mağfiret ve cehennem azabından kurtuluşla ilgili mütalaa edilmesini gerekli kılmaktadır.

Niçin ilk on günü rahmet? Bizim halk irfanında yağmur için rahmet tabiri kullanılır. Çünkü yağmur -hiç kimsenin şusuna busuna bakılmaksızın- semavat yani göklerden bol bol indirilen, ücretsiz, külfetsiz bahşedilen bir hayat nimetidir. Bu hatırlatmayı tefekküre vesile olsun diye arz ettik. Evet, Ramazan'ın ilk on günü rahmettir. Yani Receb ve Şaban ayında gerekli hazırlığı yapamamış olsan bile, Ramazan ayını müşahede edip hürmet ve muhabbetle bu manevi mevsime girdiğin andan itibaren seni Allah Teala'nın rahmeti karşılar. Kim olursa olsun Ramazan'a rahmetle kabul edilir.

Kur'an-ı Kerim'i okumaya başlarken besmele çekeriz, her surenin başında besmele mevcuttur. İlk önce besmeleyi okur, sonra ayetlere mülaki oluruz. Besmele, Allah Teala'nın Rahman ve Rahim ismi ile tamam olur. Aynen bunun gibi Cenab-ı Hakk'ın Ramazan'daki rahmeti, tüm ümmet-i Muhammed'in Kur'an-ı Kerim'le, maddi ve manevi güzelliklerle buluşması için herkesi içine alır. Hiç kimsenin günahına, sevabına, düşkünlüğüne, şaşkınlığına bakılmaz, "La ilahe illallah, Muhammedün Resulullah" kelimesinin hakikatine gönül veren tüm kullar rahmet yağmurlarıyla yıkanır. Nasıl ki yağmur yağdığında toprağın suya doyduğunu, yağmurla neşet eden havanın letafetini havadaki kokudan hissederseniz, Ramazan'da da Allah'a imanınız sayesinde iliklerinize kadar işleyen bir merhamet ve muhabbet hissi ile buluşursunuz. O rahmet mevsiminden istifade ettiğiniz müddet ve miktarca, aynen kurumuş toprağa yağmurun yaptığı tesir gibi, kalp ve ruh dünyanızda hatta maddi hayatınızda Allah Teala'ya tövbeyi ve bu tövbenin kabulüne dair emareleri, mağfiret ve bereketin can bulan, meyve veren güzelliklerini hisseder hatta müşahede edersiniz.

Ramazan'ın bu ikinci safhasında günahlarınızın affolunduğu müjdesini muhakkak hissedersiniz. Bu şevk ve iştiaqla kul öyle bir manevi zevke yükseltilir ki, sadece evvel yaptığı günah ve hataların çirkinliğini görmekle kalmaz, kendi nefsinde çöreklenmiş, asli fitratına hiç yakışmayan huyları, kötü ahlakı, Allah ile arasını açacak günahları terk etmeye, bunlardan tamamıyla kurtulup güzel bir ahlaka hicret etmeye içten içe bir şevk ve kararlılık hâli zuhur etmeye başlar. Cehennemlik ve neticede ahirette rezillik derekesinde olan huylarından kurtularak, dünyada vicdan azabı,

ahirette cehennem azabı şeklinde yüzleşeceği kötü ahlaka tamamıyla veda isteği ve kararlılığı, Ramazan'ın bereketiyle vücut bulur.

Böylece son on günde cehennem azabından kurtulmak demek, ne olursa olsun Allah Teala'nın kulunu cehennemden kurtarması mefhumuyla sınırlı değildir. Bu açıklamayla bizlere işaret olunan en önemli gerçek, Allahu âlem Ramazan'a erişen bir kulun, son on günde artık tamamıyla ahlak-ı hamidiyeye yani övülmüş, methedilmiş güzel ahlaka kavuşabilme kıvamına gelmesidir.

İşte şimdi Kadir Gecesi aranır. Yani işte o zaman iyi kul olma gayretinde olan ve “Allah Teala ile aram açılmasın.” endişe ve korkusu yaşayan kula Kur'an'ın hakikati indirilir. O zaman Kur'an, ayetleriyle, ahkam, ahlâk ve esrarıyla o kulun idrakine bahşedilir. Niçin Ramazan'ın son on gününde cehennemden azat olmak, Kadir Gecesi'nin son on günde aranması hakikatiyle birleşiyor? İşte ancak bu idrak ve tefekkürle bu sözler daha iyi anlaşılıyor. Ramazan'ın tamam olmasıyla beraber artık kul, kendisini bekleyecek bir senelik hayata ruhu taptaze ve kalbi dirilmiş olarak çıkıyor.

Ramazan, gelişi ile bize seslendiği gibi âdeta ayrılırken de bizi şöyle selamlıyor ve selametliyor: “Haydi şimdi burada aldığın tahsil ve talim ile hayata atıl. Bildin ve buldun, şimdi olmak vaktidir. Bu bilmek ve olmak hâliyle Ramazan'ın ihya ettiği, dirilttiği bir kul olarak hayatında bunu yaşama zamanı başlamıştır. Ramazan'ın ruhuyla ruhlandın, aman dikkat et, bir dahaki Ramazan'a kadar sakın sana bahşedilen bu güzellikleri gayre sarf etme. Bundan sonraki gün ve gecelerin hep Ramazan'ın ruhuyla irtibatlı olarak geçerse bil ki, Allah Teala her anını kendisine yaklaşmana bir vesile kılacak, seni hazret-i insan makamında adım adım ilerletecektir.”

Kıymetli kardeşlerim, bunları sizlerle beraber kurduğumuz sohbet halakasında beraberce muhabbet ve emniyet içerisinde zikretmiş olduk. Nice eserler yazıldı, nice risaleler, kitaplar, binlerce satırlar bu saha ve mevzuda kaydedildi, irşad ve agâh olmamız için nice nefesler ve eserler sebil edildi. Bizlere tevarüs eden yani âdeta miras ve emanet olarak bırakılan bu güzelliklerden bir nebzecek istifade edelim niyetiyle sohbetimize hatırlatma kabilinden bu sözleri getiriverdik. “Şurası şöyle söylenilseydi, burası böyle olsaydı.” denilebilecek çok mevzu ve malumat vardır. Derdimiz bu manevi muhabbette buluşmak, bu bahşedilen nimetleri sizlerle yâd etmektir.

Bu başlık altında açılan mevzuyu sırlamadan önce ufak bir hatırlatmada

bulunalım. Hem böylece Ramazan'ın bizden ayrılırkenki selamlamasına bir delil getirmiş olalım.

“Kim Ramazan orucunu tutar ve ona Şevval ayından altı gün ilave ederse sanki yılın bütününde oruç tutmuş gibi olur.” (Müslim, Tirmizî, Ebu Davud)

Peki bu hadis-i şerife ne dersiniz? Tabii ki “Sadaka Resulullah.” “Efendimiz doğru söyledi.” diye tasdik edersiniz. Ama Ramazan'ın ruhuyla irtibatlı olarak geçen sair günlerin insana neler kazandırdığı ile alakalı açık bir işaret değil midir bu hadis-i şerif? Arife işaret kâfidir.

Ramazan ve Zekât

Zekâta konu olan malın hesabı ortaya çıkmışsa ilk fırsatta verilmelidir çünkü o mal yahut para artık size ait değildir, fukaranındır. Bunu geciktirmek, fukaranın hakkıyla maddi veya manevi ticaret yapmak gibidir.

Müslümanlar arasında asırlardır âdet hâline gelmiş Ramazan'da zekât verme meselesi Allahu âlem Ramazan'da sevap ve ecrin çok oluşuna binaendir, “Zekâtı bu ayda verelim, ecri katbekat olsun.” diye... Üzülerek söylemek gerekirse bu doğru bir davranış değildir. Zekât, zekâta konu olan malın üzerinden tam bir sene geçtikten sonra farz olur. Allah Teala tüm mahlukatın rızkını taksim etmiş, fukaranın yani zekâta muhtaç durumda olanların rızık taksimi için kullarını görevlendirmiştir. Herkese bol bol rızık dağıtılması, ilahi takdir ve hesap işi olduğu gibi, zekâtın verilmesiyle alakalı zaman ve para ilişkisi de ilahi takdirin ve ilmin tezahürüdür. Mademki Allah Teala bu malın sene dolduğunda verilmesini takdir eyledi, öne yahut ileriye çekerek tarihle oynamak doğru bir davranış değildir. Avam tabiriyle “Allah Teala’dan daha iyi bilecek.” hâlimiz yoktur.

İşin bir başka güzelliği ise şudur: Bir insan zekâtın ecrini ve sevabını en yüksek dereceden kazanmak istiyorsa bunu tam vaktinde vermekle elde eder çünkü bu, Allah Teala’nın takdir ve rızasına daha uygundur.

Güleceksiniz ama şöyle bir misal vereyim: Vaktinde kılmamız gereken namazı “Ramazan günü daha sevaptır.” yahut “Cuma günü kılayım.” diye bekletip kazaya bırakmakla sevap kazanılabilir mi? Efendimiz (sas), Allah Teala’ya en güzel amellerden olan namazı tam vaktinde kılmayı emriyle beyan etmiştir. Ramazan’dan dört ay evvel zekâta konu olan malın hesabı ortaya çıkmışsa ilk fırsatta verilmelidir çünkü o mal, para artık size ait değildir, fukaranındır. Bunu geciktirmek, fukaranın hakkıyla maddi veya manevi ticaret yapmak gibidir.

Allah Teala’nın Kur’an-ı Kerim’inde ikili yani beraber olarak zikrettiği üç şey dikkat çeker: Allah’a itaat ile Resulullah’a itaat, Allah Teala’ya şirk koşturmak ile anne babaya hürmet, namaz ve zekât (ayrıca sadaka ve infak). Allah Teala bu üçünü ayetlerde beraber emreder. Bundan dolayı âlimlerin çoğu namazın zekâtla, zekâtın da namazla tamam olduğunu, başka bir deyişle zekât verebilir durumda olduğu hâlde vermeyen kişinin namazlarını zayi etmek tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını ifade etmişlerdir.

Şöyle bir orta yol bulunabilir: Ramazan’ın ruhuyla ilgili sohbetimizi hatırlayacaksınız. Ramazan’ın tövbe ayı, Allah’a yakınlaşmak için fırsat mevsimi olduğunu zikretmiştik. O hâlde bir insan şayet Ramazan’da Allah Teala ile yakınlığını gözetip ve kul olarak muhasebesini yapıp “Ben inşallah bu Ramazan’la birlikte zekât borçlarımı kuruşu kuruşuna hesaplayacağım; zekât, sadaka ve infak hususunda iyi bir kul olmaya gayret edeceğim.” sözü

ve tövbesiyle hareket ederse çok güzel bir başlangıç yapmış olur.

Hayır hasenat yaparken bunu başa kakmamak ve reklamını yapmamak hususunda gerekli ikazı yapmıştık. Fakat toplumsal olarak insanların infak etmesine, yardımlaşmasına vesile olacak şekilde hizmetleri, hayır hasenatı duyurmak belki kişiye sevap bile kazandırabilir. Başkalarının güzel işler yaptığını görenler, hayır işlerine, insanlara infak ve yardımseverliğe güç kazanırlar. Bu gaye ve teşvik maksadıyla, Allah Teala'nın rızasını gölgelemeyecek tarzda, yapılan hayırları duyurmak ve bu sahalara insanları davet etmek hayra vesile olmak açısından sevap mahiyetindedir. Bizler niyet okuyuculuk yapmayalım. Fakat zekât, sadaka hatta sadaka-i fitır olarak yapmaya çalıştığımız bu kulluk vazifemizi, dikkatli ve yerinde yapmaya gayret edelim. “Kimlere gidiyor, nereye veriliyor?” hususunda insaf, irfan ve aklımızı kullanarak hareket edelim.

Zekâtın kimlere verileceği, zekâta konu olan mallar ve bunların incelikleriyle alakalı müstakıl bir kitap kaleme alınsa da konu muhakkak eksik kalır. Ancak biz burada bahsi uzatmamak adına sadece belli hususlara dikkat çektik lakin yine de merak edilir düşüncesiyle kitabın sonuna zekât ve sadaka-i fitırla alakalı soru-cevap şeklinde özet bilgileri kaydettik. Oradan bakarak istifade edeceğinizi umuyoruz.

Veli Efendi

Tarihimizdeki renkli şahsiyetlerden biridir Veli Efendi. İstanbulluların birçoğu Veli Efendi Hipodromu'nu duymuştur. Bu zatın efsanevi sayılabilecek birçok hadisesini de kayıtlı eserlerde bulmak mümkündür. Değişik zamanlarda hakkında anlatılan hikâyeler, bundan otuz kırk yıl evveline kadar birçok gazete, dergi ve kitapta yazılmıştır. Bu hikâyeleri bilenler Veli Efendi'nin ismi geçtiğinde gayr-i ihtiyarı tebessüm ederler. Bu hazretin bilhassa Ramazan'la ilgili vukuat ve hikâyeleri epeyce meşhurdur.

Veli Efendi'nin çok cömert olduğu söylenir. İstanbul Suriçi denilen mevkide -tam yerini söylemek gerekirse, Haliç, Ayvansaray'dan, Belgradkapı ve Yedikule civarındaki hat üzerindeki mahallelerde- ne kadar fukara hanesi var ise Veli Efendi'den sorulurmuş. O bölgeye günde iki öğün yemek yedirilmesi Veli Efendi'nin uhdesinde imiş.

Adam zenginse pek de anormal bir şey değil, diyebilirsiniz. Hakikaten varlıklı bir insanmış fakat onu meşhur eden ve İstanbul'da yaşadığı asırda şöhrete kavuşturan şey, Veli Efendi'nin ikram etme şekli imiş. Böyle bir

hizmetin yapıldığını duyduğunuzda, büyük ölçekli bir yemek dağıtımını aklınıza gelebilir: Büyük kazanlar kaynatılıyor, büyükçe bir mutfakta yemek pişiyor, ondan sonra görevli kişiler tarafından hanelere dağıtılıyor. Bunda da bir anormallik yok, günümüz şartlarıyla mukayese ederek, işin böyle yürüdüğünü düşünebilirsiniz.

Fakat Veli Efendi bu işi böyle yapmazmış. İhtiyaç sahiplerini, gönderdiği kişilerle belli saatte konağının yahut yemek dağıtılan yerin önüne toplarmış. Gelen kimselere görevli marifetiyle ne yemek istediği sorulurmuş. Birisi gelirmiş, “Ben bugün patlıcan musakka, pilav, zerde, yanında da börek istiyorum.” diyerek sipariş verirmiş. Sanki bir lokantadan parasıyla hizmet alırcasına, o rahatlıkla ne istiyorsa söylemiş. Kaç kişilik yemek ihtiyacı olduğu da öğrenildikten sonra “Hay hay efendim, hemen hazırlanıp geliyor.” denir, paket servisi yapılır gibi o kişinin isteği yerine getirilirmiş. Yaprak sarma, biber dolma, işkembe çorbası, kelle paça, ahududu şerbeti... yüze yakın yemek çeşidinin siparişini -şimdiki tabirle menüden- isteyen istediği şekilde verir, birinci sınıf lokantayı aratmayan bu yemekleri alır, hanesine gidermiş. Ertesi gün verilen kabı geri getirdi yahut getirmedi, o dahi sorulmazmış.

Bu zatın cömertliği Veli Efendi denilmesinden de ilham alınarak, “Deli Efendi” yani “delicesine cömert adam” manasına halk arasında şöhret bulmuş. Bizim büyük şeyhimizden dinlediğimiz hatıralardan biri bu. Diğer Ramazan hikâyelerine gelince işin rengi biraz değişiyor. Veli Efendi’ye “deli” denilmesi belki bu satırları okuduğunuzda sizler tarafından da haklı bulunacak.

İstanbul’da bir camide vazife yapan, yeni tayin olunmuş, durumu da pek iyi olmayan bir hafız efendi varmış. İstanbul’a geleli bir buçuk ay olmuş. Küçük, köhne bir evi varmış; hanımı ve iki çocuğuyla orada yaşarmış. Ramazan’dan bir gün evvel bu hafız efendinin kapısına kıyafeti düzgün bir adamcağız çıkagelmiş. Selamlaşmadan sonra:

“Hafız Hilmi Efendi siz misiniz?”

“Evet benim, buyurun.”

“Efendi müsaitseniz sizi Veli Efendi çağırıyor. Galiba hafız olduğunuz ve sesinizin güzelliği kendisi tarafından duyulmuş, konağında sizi bekler, hemen gidelim.”

Hafız Efendi tanımadığı bir kimseden böyle bir davet almasına çok şaşırılmış ama bu duruma kulak misafiri olan mahalle sakinlerinden biri,

heyecan ve sevinçle Hafız Efendi'nin yanına gelerek şöyle demiş:

“Aman hafız, yaşadın yaşadın! Başına devlet kuşu kondu.”

“Niye yahu, hayırdır?”

“Kardeşim Veli Efendi dediğin adamı sen bilmezsin, İstanbul'a yeni geldin. Bu zat padişaha çok yakındır; veziri, paşası, herkes Veli Efendi'yi tanır. Âlimlere, hocalara, hafızlara hatta fukaraya yaptığı ikramın haddi hesabı yoktur. Konağına giren bir adam abad olmadan çıkmaz. Ben sana söyleyeyim, devlet kuşu kondu başına. Hiç durma, hemen yürü git.”

Hafız Efendi de garip bir heves ve neşeyle, gelen adamla beraber konağın yolunu tutmuş. Gelmişler, fevkalade ihtişamlı bir konak, koskocaman odalar... İlk önce selamlık kısmında beklemiş. Sonra bir başka hizmetli, “Efendim, Veli Efendi sizi özel odasında bekliyor, lütfen beni takip ediniz.” diyerek Hafız Efendi'yi almış, konağın ihtişamlı odalarına nispetle daha mütevazı, küçük bir odaya dâhil olmuş. Veli Efendi bir koltukta, oturur vaziyette, gözlüğünün üzerinden Hafız Efendi'ye bakarak şöyle demiş:

“Hoş geldiniz Hafız Hilmi Efendi, buyurun, şu karşıdaki sedire oturuverin.”

Veli Efendi hemen yanındaki yüksekçe sehpa bulunan mushafı eline almış. Fatiha suresini açmış, Hafız Efendi'ye bakarak “Efendi hıfzınız inşallah sağlamdır, hafız dediler ama öyle her hafız denilen adamın da ezberi sağlam olmuyor. İlk cüzü bize ezberinizden okuyabilir misiniz? Ben de buradan takip ederim.” deyince Hafız Efendi'nin heyecan ve şaşkınlığını daha da artırmış.

Adamcağız “Elhamdülillah, hıfzım iyidir, okuyayım.” diyerek, hakikaten de kâmilten, hiç hatasız birinci cüzü sonuna kadar okumuş. Veli Efendi pek memnun bir şekilde “Sadakallahulazim” diyerek mushafı sırlamış, yanındaki rahle şeklindeki sehpa koymuş, gözlüğünü çıkarıp üst cebine koyduktan sonra ayağa kalkmış, kapıya doğru yürüyüp tam çıkacakken Hafız Efendi'ye dönerek şöyle demiş:

“Pek güzel okudunuz Hafız Efendi. İnşallah bu Ramazan, otuz gün sizden böylece mukabele dinlemeye karar verdim. Haydi bakalım, burada bizim misafirimizsiniz. Yarın bu saatte geleceğim, tekrar mukabele için görüşürüz. İkinci cüzden devam ederiz inşallah, Arefe günü hatmimizi de indirmiş oluruz, Allah razı olsun, pek güzel tecvidiniz, ağzınız Kur'an'a pek güzel yakışıyor.”

Çıkarken de kapıyı kilitlemiş. Hafız Efendi “Herhâlde Veli Efendi kapıyı

yanlışıyla kilitledi.” zannıyla ve hadisenin bu kadar hızlı gelişmesinden olacak ki, beş on dakika oturduğu yerde öylece çakılı kalmış. “Nasıl olsa durum anlaşılır, kapı açılır, hizmetli gelir, tekrar eve giderim.” diye düşünmüş.

Biraz beklemiş lakin ne gelen var ne giden. Adam içinden “fesühhanallah” çekip kapıya yönelmiş, kapıyı tıklatmış, ses yok. Daha kuvvetli vurmuş, yine ses yok. Bu sefer seslenmiş: “Efendiler, kimse yok mu? Kapıyı kilitlediniz, burada kaldım ben. Kimse yok mu?”

Sesi artık haykırırcasına çıkmaya başladığında, kapının ardında ayak sesleri duymuş: “Hafız Efendi ne bağırıp çağırıyorsunuz! Mukabeleyi otuz Ramazan senin okuyacağını söylemedik mi! Artık buradasın, bir yere gidemezsin, lütfen bağırıp çağırma, sükûnetimizi bozuyorsun efendi! Otur oturduğun yerde, sahur ve iftar yemeğin verilecek, artık bizim misafirimizsin.”

Kapının diğer tarafından seslenen kişi ne hizmetli ne de başka bir görevli imiş, bu sözleri sarf eden Veli Efendi’nin bizzat kendisi imiş. Hafız Efendi’nin aklı, havsalası durmuş:

“Şaka mı yapıyorsunuz? Böyle saçma şey olur mu? Açın şu kapıyı, resmen beni alıkoyuyorsunuz, bu yaptığınız suçtur, bakın şikâyet ederim, şaka ise tadında bırakın, beni buradan çıkarın.”

“Fesühhanallah, bu kadar basit bir şeyi nasıl anlamıyorsun? Bir de hafız olmuşsun be adam! Bak benim asabımı bozma, uslu durmazsan ben seni burada kuzu gibi oturtmayı da bilirim.”

Bir de azar yiyen adam çıldırmış, bağırmış, çağırmış, tahmin edeceğiniz üzere küfürler, kahırlar, beddualar gırla gitmiş ama nafile. Kapı kale kapısı gibi sağlam, pencerelerde demir var, dışarıya çıkmanın imkân ve ihtimali yok. Odanın cephesi de ormanlık, koruluk bir yere bakıyor. Hafız Efendi camı kırıp dışarıya bağırsa da duyacak adam yok. Adamcağız çıldırmış, deliye dönmüş.

Akşam yemeği gelmiş, izbandut gibi görevliler Hafız’la hiç konuşmadan kapıdan yemeğini vermişler. Sonra sahur vakti olmuş, sahur yemeği gelmiş. Neyse ki tuvaleti, banyosu içeride olan bir oda... Adam hapishanede gibi mahpus vaziyette, odadaki yüklükte yorgan vs. olduğu söylendiği için, sermiş yatağını, yatmış.

Öğle namazını müteakip Veli Efendi hiçbir şey olmamış gibi girmiş, koltuğa oturmuş, ikinci cüzün başını açmış, gözlüğünü takmış, “Oku

bakalım hafız efendi.” demiş. Adam kötü bir şey diyecek ama Kur'an okurken yapamaz, dişlerini sıkarak, kızara bozara ikinci cüzü okumuş, “Belki şaka yapıyordur, bugün dışarı çıkarım.” ümidiyle söz dinlemiş ama Veli Efendi hiç istifini bozmamış, yine kapıyı kilitlemiş.

Bayram öncesi yani Ramazan'ın son günü, artık sinirleri bozulmuş şekilde başına gelen hadiseyi kabullenen ve Ramazan bitince bu adamın elinden kurtulacağını düşünen Hafız Efendi, İhlas, Felak, Nas'ı okuduktan sonra, tekrar âdet üzere Fatiha suresini ve Bakara suresinin ilk ayetlerini okuyarak hatmi tamamlamış. Veli Efendi gayet rahat, hatta biraz da yüz­süz bir şekilde “Hadi hafız! Bir de hatim duası yap da tamam olsun, seni evine öyle gönderelim.” demez mi!

Adam neye üzüleceğine şaşır­mış: Evde bıraktığı karısı, çoluk çocuğu bir yanda, mahpus bir vaziyette kalışı bir yanda, “Acaba beni görevden attılar mı, imamlık vazifem devam ediyor mu?” düşünceleri bir yanda... Sinirleri bozulmuş garibin, ağlaya ağlaya, Allah Teala'ya yalvararak bir hatim duası yapmış ki herhâlde bir insan hayatında nadiren böyle dua eder. Gözyaşlarına boğularak, hıçkırıklarla, karşısında Veli Efendi'nin de “Amin!” dediğini hiç umursamadan, inleye inleye bir hatim duası yapmış. Artık içinden Veli Efendi'ye kızgınlık bile hissetmeyecek bir dereceye gelmiş. Takdir-i ilahi icabı böyle bir deliye çattığını, Ramazan-ı Şerif'te bu şekilde bir zulme uğramasının Allah Teala'ya kendini yaklaştırdığını düşünmüş olacak ki, duanın sonundaki Fatiha'yı okurken başını bükmüş, için için ağlamaklı hâlde öylece kalıvermiş.

Veli Efendi gayet rahat bir şekilde “Allah razı olsun hafız efendi! Hakikaten bu Ramazan senin sayende şöyle güzel bir mukabele cemiyetine şahit olduk. Her gün bir cüz okumana karşılık olamaz lakin şu otuz altını aliver. Bizim hizmetliler seni götürsünler. Evine, mahallene bıraksınlar.” diyerek odadan çıkmış.

Hafız Efendi avucuna bırakılan parayı bile göremeyecek hâlde imiş. Fakat o anda canhıraş bir şekilde, kendisine yardım etmek isteyen hizmetlilere çıkışmış: “Aman aman! Allah rızası için benden uzak durun, ben kendi evime yürüyerek giderim, bana ilişmeyin, beni bırakın yeter.”

Hafız Efendi topun ağzından çıkan gülle gibi konaktan dışarı kendini atıvermiş. Koşa koşa semtine erişmiş, sokağa girmiş, evinin olduğu yere doğru giderken “Acaba çoluk çocuk nerede, nasıl hâlde?” endişesi ile yüreği ağzına gelmiş. Evinin olduğu yere gelmiş ki ev yok. Heyecandandır

diye düşünmüş, derin nefes almış, sakinleşmiş.

On on beş adım gidiyor, tekrar geri geliyor, bakıyor evi yok. “Allah’ım! Aklımı kaybettim, herhâlde delirdim.” diye düşünmüş. O kadar gözü dönmüş ki etraftaki insanların ona şaşkın şaşkın baktığını bile fark edemiyor. Fark etse soracak lakin Hafız Efendi’nin nevri dönmüş. Baş kesilmiş tavuk gibi gidiyor geliyor, ev yok. Evinin olduğu yerde başka bir bina var. Artık canına tak etmiş olacak ki, eski evinin bulunduğu yerdeki kapının tokmağını vurmuş.

“Ne olup ne bittiğini hiç olmazsa bunlardan öğrenirim, en azından bir insana bir şey sorup danışırım.” ümidiyle tanımadığı bu evin kapısını çalmış. Kapı açılınca bir de ne görsün! Hanımı, çoluk çocuğu kapı önünde. Karısı Hafız Efendi’nin boynuna sarılmış:

“Allah senden razı olsun. Benim mürüvvetli, merhametli kocacığım, evimin sultanı gelmiş.”

“Bu nasıl iştir hanım? Allah rızası için söyle rüyada mıyım? Başıma neler geldi, siz nasılsınız?”

“Hafız Efendi niye şaşıırıyorsun? Ramazan’dan bir gün önce seni Veli Efendi çağırıldı ya.”

“Evet, Allah belasını versin, alıp götürdü beni, sonra ne oldu?”

“Sen gittikten hemen sonra at arabasıyla birkaç kişi geldi. Bize dediler ki ‘Sizin evi tamirat ve tadilata alacağız, Veli Efendi burayı satın aldı, inşallah bayrama yeni evinize taşınacaksınız. Bu müddet zarfında sizi filanca hanede misafir edeceğiz. Eşiniz Hafız Efendi’yi de hiç merak etmeyin, Veli Efendi’nin konağında bir aylık mecburi hizmete tayin olundu. İmamlık vazifesi ile alakalı Müftü Efendi’ye bilgi verildi. Bu hususi ve mecburi hizmeti tamamladıktan sonra inşallah bayram akşamı kavuşacaksınız.’ Biz de o sevinçle gittik. Elhamdülillah Ramazan’da yememiz, içmemiz, bakımımız fevkalade idi. Paşalar gibi yaşadık. Sabahleyin bu eve getirildik. Senin de gördüğün gibi kâşane. Ayrıca çocukların elbiseleri alınmış. Benim için de güzel elbiseler dikilmiş. Bir de bayram bohçası yapmışlar. İçine de yüz altın koymuşlar. Ramazan’a fukara girdik, bayrama zengin çıktık vesselam. Allah bu Veli Efendi’nin tuttuğunu altın eylesin. O bizi dünyada abad eyledi. Allah Teala da ahirette onun derecesini âlâ eylesin. Hafızım Allah senden de razı olsun. Hep bunlar senin vesilenle oldu. Hoş geldin, sefa geldin!”

Hafız Efendi sevinmiş ama başından aşağı kaynar sular dökülmüş.

Ramazan boyunca Veli Efendi'ye demediğini bırakmamış ama ne acayip iş ki Veli Efendi zerre kadar durumu belli etmemiş.

Adam yeni kavuştuğu evine ve ailesinin sevincine bakmaksızın hemen müsaade isteyerek tekrar Veli Efendi'nin konağının yolunu tutmuş. Veli Efendi ile görüşmek istediğini kapıdaki uşağa söylemiş. Veli Efendi gelmiş, yüzünde hiçbir değişiklik yok: "Hayırdır hafız efendi, bir şeyini mi unuttun?"

"Ne olur affedin efendim! Ben böyle olacağını tahmin etmedim, aklım başımdan gitti, size bir sürü hakaret ettim fakat işin aslını öğrendiğimde çok mahcup oldum, verin şu mübarek elinizi öpeyim, hatta isterseniz her gün gelirim, size Kur'an-ı Kerim okurum, emrinize amadeyim."

"Esağfirullah, ben de mühim bir şey oldu zannettim, tamam ben bundan sonra diğer hatimlerimi başka hafızlarla yaparım. Haydi selametle..."

Bendeniz bunu rahmetli mürşidimden birkaç kere dinledim. Yazı üslubuna naklederken belki layıkıyla anlatamamış olabilirim. Lakin Veli Efendi'nin nasıl bir adam olduğu hakkında herhâlde sizler de bir kanaat sahibi olmuşsunuzdur.

Bu kıssanın insanı güldüren hakikaten hoş sahneleri var. Fakat Veli Efendi gibi olmasa da Ramazan'da insanların gözyaşlarını silen, onların sofralarını zenginleştiren, fukaranın hayatını kolaylaştıran, Ramazan'ın merhamet ve muhabbet ruhuyla buluşup etrafındaki insanlara bunu en güzel şekilde gösteren, yayan o kadar çok kahramanımız var ki... Elhamdülillah biz böyle güzel bir ecdadın ahfadıyız, kıymetli hatırşinas dedelerin torunlarıyız.

Güzel Ramazan Âdetleri

Diğer canlılardan farkımızı ortaya koymak için tam bir aylık insan olma mevsimidir Ramazan. Bu dönem, kaybetmiş olduğumuz insani değerleri fark etmek yahut göremediğimiz nimetleri idrak için en önemli fırsattır. Hayatın tadını almaktır, hayat denilen mefhumun bizi yiyip bitirmesini önlemektir.

Hayatımızdaki güzel nimetlere karşı bizi umursamaz hatta onları göremez duruma getiren, adına “modern dünya” dediğimiz bir yolun içerisinde kaybolup gidiyoruz. Bundan kurtulabilecek, bir an önce toparlanabilecek acil tedbirler almak yerine sanki bu yoğunluktan memnunmuşçasına hayat gailesi, yaşam mücadelesi, moda söylemleriyle maalesef saadetimizi ve benliğimizi sömüren bu akışa kendimizi bırakıyoruz. Dini ve dinî hayatı; özgürlüklerimizi kısıtlayan, geçmişte kalmış, bugünle asla uyum sağlayamayacak, modası geçmiş değerler gibi görme hastalığımız da durumu daha vahim bir hâle sokmakta.

Erzincanlıların güzel bir hikâyesi vardır... Geçmiş zamanlarda bir adam kasabadan aldığı ciğeri, sırık ucundaki kancaya takarak köyüne doğru götürmekte imiş. Tepeyi tırmanırken potininin bağının çözüldüğünü fark etmiş, bağlamak için ciğeri hemen yakınındaki temiz kayanın üzerine koymuş. Çömelerek ayakkabısını bağlamak üzereymiş ki büyükçe bir karga pike yaparak ciğeri kapmış, havalanmış. Adam çöktüğü yerden doğrulup karganın arkasından şöyle seslenmiş: “Karga, karga! Ben o ciğerde değilim ama sana yazık, bu huyda kalırsın...”

Anadolu irfan ölçülerine göre utanma ve hayâ hissine sahip bir kimseye söylenebilecek en ağır sözdür bu. O yüzden bizim manamızı, modası geçmiş gibi kabul edenlere böyle bir hitapta bulunmayı uygun görmüyorum. Ama bu manaya sahip olduğumuzu düşünen kimseler için, bu sorumluluğu taşımalarını tavsiye ediyorum. Çünkü söz anlayana sarf edilmeli, anlamayana konuşulmamalı. İdrak sahibi olanlar daima mana için yaşamalı, fazilet ve ahlakı yaşatacak birikim ve donanımında bulunmalı.

Hayat gailesi, kaos ve sadece boğazı için yaşayan diğer canlılarla aramızdaki farkı ortaya koymak için tam bir aylık insan olma mevsimidir Ramazan. Bu dönem, kaybetmiş olduğumuz insani değerleri fark etmek yahut göremediğimiz nimetleri idrak için en önemli fırsattır. Hayatın tadını almaktır, hayat denilen mefhumun bizi yiyip bitirmesini önlemektir.

Allah Teala hayatı merhamet üzere yaratmıştır. Merhamet temelleri üzerinde bulunmayan bir ömür, insanı yiyip bitirir ve öldürür. Ramazan, hayatın sırrıyla hayat bulmamızı, hayatın içerisinde bir hayatın doğuşunu bize gösterir. Yeniden doğmuşluk sırrıyla hem dünya hayatını hem ebedî hayatın güzelliklerini bize bahşeder. Ama bunun için Ramazan'ın bize getirdiği ruhu muhabbetle, hem saygı hem de sevgiyle kabul etmek gereklidir.

Kadim medeniyetimizin ve tarih kayıtlarıyla sabit olan g zelliklerimizin biri Ramazan mevsiminde fukaranın sevindirilmesi  detidir. Hâli vakti yerinde olanlar Ramazan'ın başında kendilerine bir iş edinirler. Tanımadıkları bir mahalleye giderler. Oradaki bakkala, esnafa borçlu defterlerini göstermelerini isterler. Hesabı kitabı yaptıktan sonra borçların ödendiğine dair k ğıtları da imzalatarak, defterde ismi yazılanların yani mahalledeki fukaranın tüm borçlarını silerler. Bu defterlere “Zimem Defteri” denilirdi. İsmi cismi bile açıklamadan o esnafa helalleşir, Ramazan neşesinin gönül ve ev hanelerine yayılmasını sağırlardı.

Borçlu olduğunuz esnafa gidiyorsunuz, dükkân sahibi size hiç borcunuzun kalmadığını söylüyor ve Ramazan'ınızı tebrik ediyor. O kimsenin kalbinin derinliklerinden çıkan “Allah razı olsun.” sözünün rahmet ve nur h leleri şeklinde etrafa yayıldığını hayal edin. Kalbinin rahatlamasıyla beraber Ramazan mevsimine, rahmet ve mağfiret günlerine umutla, neşeyle bakmasını tahayyül edin. Bir iki kişinin yaptığı âdet değil bu Zimem Defterleri'nin temizlenmesi. Yüzlerce, binlerce isimsiz kahraman bunları başarmıştır tarihimizde.

Bunu yaparlarken o kadar dikkat ederlermiş ki sanki sevap işlemiyor da günah irtikap ediyormuşçasına sakırlarmış. Evet, eskiler fukaranın gözyaşını silerlerken fakir fukaradan ve insanlardan değil, Allah Teala'dan utanırlarmış. Nasıl mı? Çünkü bilirlermiş ki Kerim ve Rahim olan Mevla o fukarayı doyurmak için hiçbir kula muhtaç değil. “İnsanların ihtiya ını görmek için Allah Teala bizim elimizi kullandı, bunun hakkını rabbimize nasıl  deriz? Biz kimiz ki bu hacetleri gidermek için Mevla bizi seçti?” diyerek, hakiki takva şuuruyla Allah'tan utanırlarmış. Aile fertlerine ve en yakınlarına bile yaptıkları bu hizmeti asla söylemezler, duyulmasını, anlatılmasını da ayıp sayarlarmış. Kendi mahallesinde bu işi yapmamalarının sebebi işte bundanmış.

“Efendim bu zamanda borçlu defterlerini hangi esnaftan bulacağız? Günümüzde bunu yapmak mümkün mü?” diye sormayacağınızı tahmin ediyorum. Esnafta defterler yok belki lakin kendi imk nlarınız ve sahanız itibariyle, yanınızda çalıştırdığınız iş iniz, memurunuz veya personelinize bunu yapmak mümkün. şayet “Ben bunu duyurmadan yapmak istiyorum.” derseniz onun da kolayı var. Güvendiğiniz bir arkadaşınızın personeline siz yardım ederseniz, başkası da sizinkilere. Hemen şimdi s yleyiverdiğim bir şey bu, ille de böyle yapın demiyorum ama özetle şunu söylemek istiyorum:

Sadece Allah için böyle bir hayır yapmak isteyene binlerce, yüzlerce kapı

açıktır; o kapının önünde bekleyen yüzlerce ve binlerce insanın ihtiyaçları ortadadır. Birisinin gözyaşını silebilirsin. Ramazan’da bir talebenin senelik maişetini karşılayabilirsin. Üniversitede araştırma yapan bir talebenin maddi sıkıntısını, ihtiyacını halledebilirsin. Eskiden mahalle mahalle dolaşmak icap ediyordu, bugün dünya koskoca bir şehir hâline gelmiştir. Herkes günah ve şer işlerinin kolay olduğundan şikâyet ediyor ama bu sözler beyhudedir. Şu an hayır yapmak için imkânlar çok daha fazla gelişmiştir. Bir kısa mesajla bir yetimin, talebenin ihtiyacı görülmektedir.

“Muhakkak ki insanlar üzerine öyle bir zaman gelecek ki, o vakit kişi, altından sadaka ile (çarşı pazar) dolaşır da bunu kendisinden sadaka olarak kabul edecek tek kişi bulamaz.” (Buhari, Müslim)

Efendimiz (sas) kıyamet alametlerini beyan ederken, bir kimsenin sadaka yahut zekât vermek için evinden çıkacağını, kapı kapı dolaştığı hâlde infak edecek hiçbir kimse bulamadan elindeki parayla evine döneceğini ve bunun en önemli kıyamet alametlerinden olduğunu haber vermiştir. Bu ne demektir? Cemiyetimizde, yaşadığımız toplumda ihtiyaç sahiplerinin, fakir fukaranın, ihtiyar ve hastaların bulunması, bunlara hizmet edildiği müddetçe Allah Teala’nın üzerimizdeki rahmetinin işaretidir. Bir gün gelecek, böylece duasını alabileceğimiz insanlar bulunamayacak. Belki bulunacak ama sen veremeyecek, o hizmeti göremeyecek hâlde olacaksın.

Ramazan hem kendi insanlığımızı hem de insana hizmet sahamızı rahmet ve mağfiretiyle bize açmaktadır. Ramazan’da manevi ödemeler nakittir. Cennet kapıları ardına kadar açık olduğundan, “anında görüntü” deriz ya, Ramazan’ın hususi melekleri tarafından sevap, ecir ve cennet işlemleri en az yedi yüz misli hızlı çalışır.

Ramazan’da bizim örfümüz, ananemize mahsus bir başka güzellik de “diş kirası” geleneğidir. Tam da buraya kadar anlattığımız mevzuları özetler mahiyette geleneklerimizdendir. Ramazan’da iftar yemeğine gelen misafir çok kıymetlidir. Halkımız “Misafir on bereketle gelir; birini yer, dokuzu geldiği haneye kalır.” tabirini çok iyi bilir. Bu misafir hele Ramazan’da iftar sofrasına gelmişse kıymeti katbekat artar.

İftar yemeğine gelen misafire jest olması için ve onun teşrifinden memnuniyeti göstermek için “diş kirası” tabir edilen bir hediye verilmesi irfani güzelliğimizin göstergesidir. Bununla misafire şu mesaj verilmek istenir: “Allah Teala katında oruçlunun nefesi çok özel bir yere sahiptir, bu hâlinizle gelip bize misafir oldunuz, bereket ve rahmetinizle gelip bizlerin

manevi huzura, feyze nail olmasına sebep oldunuz. Oruçlu ağzınızla bizim ikramlarımıza rağbet ederek onları kabul ettiniz. Tercihinizi bizden yana kullanarak, bizim lokmalarımızı yiyip içtiğiniz için önce Allah’a hamd eder, size de teşekkür ederiz.”

Sözü inceltmeye çalışırken hakikaten sıkılıyorum. Kendi üslubumla şöyle söylersem rahat edeceğim: “Efendim sizin mübarek ağzınızı işgal ettik, bir nevi bize kiraya verdiniz, buna karşılık kira ve işgal bahası olarak bunu kabul edin.” Sizin zihninizdeki nazik kelimeler ve hayalinizdeki zarif canlandırmalarla herhâlde maksat hasıl olmuştur.

Ailecek bir yere yemeğe gidildiğinde, mihmandarlık yapan yani ev sahipliği ve konukseverliğini gösteren insanlar büyük küçük herkese bir hediye takdim ederlerdi. Tabii bu, gelen kişinin durumuna, misafir eden hanenin maddi yapısına göre değişiklikler gösterirdi. Mesela Ulu Hakan Sultan Abdülhamid Han’ın Zübeyde Sultan’a iftar yemeğine gittiği, dış kirası olarak da kendisine ceylan derisi üzerine işlenmiş, üzerinde kıymetli taşların bulunduğu el yazması bir Kur’an-ı Kerim hediye edildiğini tarih kitaplarındaki kayıtlardan biliyoruz. Herhangi bir mecburiyet yok. Fakat gelen kişiye, iftar yemeğinden duyulan memnuniyeti ifade etme üslubu olarak toplumumuza mal olmuş bir gelenek.

Bundan yirmi sene evvel Mısır’da bir âdet vardı, hâlâ devam ediyor mu bilmiyorum, siz de araştırıp öğrenebilirsiniz. Fanus... Fener, kandil gibi seyyar ışık manasına gelen bir tabirdir bu. Ramazan’dan önce kandil, fener, fanus satışları patlar. Ramazan ayında iftar saatine yakın yahut sahur vaktinde bir evin penceresinde yahut balkonunda fanus görülürse bu şu demektir: “Bizim soframıza misafir olarak gelebilirsiniz. Kim olduğunuz, ne olduğunuz sorulmadan soframıza oturabilirsiniz, buyurun gelin.”

Bazı talebe arkadaşlarımız Ramazan’daki bu âdeti bizlere anlatmışlardı: “Ramazan geldiğinde hiçbirimiz aç kalmazdık, fanus gördüğümüz eve girer, oturup yer içerdik, ‘Kimsin, nesin?’ diye sorulmazdı, Ramazan’da Mısırlılar insanları doyurmak için birbirleriyle yarıştılar.” Bunun Osmanlı zamanından kalan bir âdet olduğunu da söylemişlerdi.

İnsanları soframıza davet etmek için bahaneler aramalıyız. Ramazan’da yedirip içirmek, bir insana iftar ettirmek, sahurunu, yiyeceğini, içeceğini deruhte etmek çok büyük sevaptır.

“Kim bir oruçluya iftar ettirirse kendisine onun sevabı kadar sevap yazılır. Üstelik bu sebeple oruçlunun sevabından hiçbir eksilme olmaz.” (Tirmizî, İbn Mace)

Ramazan yemek mevsimi değil, yedirmek; başkalarını doyurmak vaktidir. Tabii günümüz şartlarında bunu yerine getirebilmek için dikkat ve ölçüyü elden bırakmamalıdır. Bir kere sadece zenginleri yedirip içirmek hoş bir âdet değildir. Nitekim Efendimiz (sas) bu hususta da bizleri uyarmıştır.

“En şerli yemek sadece zenginlerin çağrılıp fakirlerin çağrılmadığı yemektir.” (Buhari)

Ayrıca Hazret-i Aişe Validemiz’in (ra) “Resulullah’tan (sas) sonra çıkan ilk bidat, hâli vakti yerinde olanların yemek için buluşma tertip etmeleri idi.” buyurmasını da hatırlatmış olalım. Maalesef günümüzde herkesi sofraya davet edemiyorsunuz. Hasedi, nazar edeni bir yana, ev ortamında kendi sofranızı herkesle paylaşamıyorsunuz. Vicdani ve ahlaki emniyet, birbirimizi sadece Allah için sevmek hususiyetlerimiz kaybolmaya yüz tutmuştur. Ama hiç olmazsa insanların Ramazan sofrasında muhabbet ve mutluluğa vesile olacak katkılarını sağlamak gayet kolaydır. Bunu asla başa kakmadan, ikram ettiklerinizi minnet altında bırakmadan yapmak, insani ve İslami bir borçtur. En güzeli, yediğiniz nimetlerin seviyesinde başkalarına ikram etmektir. Herkes kendi derecesine göre sofrasını ve kendi imkânlarını birbirleriyle paylaşmalıdır.

Üzüntü ve hü zün paylaştıkça azalır, neşe ve sevinç paylaştıkça artar. Kalpler birleşirse insanlar birleşir, ruh ve kalbiyle birleşen insanlar cemaat hâline gelir, Allah Teala cemaate rahmet ve merhametiyle muamele eder. İçlerinden birinin muhabbetle dua etmesi, Allah Teala’ya şükür ve hamd etmesi vesilesiyle herkesin duaları kabul olunup fazilet ve ecir açısından hepsi sınırsız ecre nail olurlar.

Tarihî tecrübemiz bize merasim ve geleneklerini yaşatan toplumların bir şekilde varlıklarını devam ettirdiğini göstermiştir. Günümüzde bu, daha da önem kazanmıştır. Artık toplumlar, fiziki, coğrafi sınırların ötesinde kültürel birikim ve varlıkla hayat iddialarını sürdürebilmektedirler. Ramazan’da çıkan pide, Ramazan’a mahsus yapılan yemek içmek gibi âdetler, manevi köklerimizle alakalı olduğu müddetçe önemlidir. Kandil simidi kandilde çıkmalı, sofraya konulan yemek çeşidinden Ramazan’da olduğumuz anlaşılmalı; dinî hassasiyet ve ölçülerimiz bozulmadıktan sonra Ramazan, kandil, bayram gibi manevi birlikteliğimizi sağlayacak gün ve gecelerin kendine mahsus, toplumumuzda yer edinmiş tüm âdetleri canlı tutulmalı. Aile teşkilatı, millî ruh ve aidiyet açısından bunları yaşatmak, her birimizin kendi saha ve kabiliyetine göre önem arz etmektedir.

İslam’ın toplumlar üzerindeki tesiri, mimarisinden giyim kuşamına, yeme

içme şeklinden oturuşuna kadar her sahada kendisini göstermiştir. Müslüman toplum içerisindeki bu anlayış, artık İslam'ın şiarı gibi kabul edilmişse ve bu kabul dinin ruhuna da muvafık ise bunu küçük görmek yahut buna itibar etmemek, inanç ve iman zafiyetini beraberinde getirir.

Mescitler, camiler ibadetlerimiz için ayrıca tahsis edilmiş mekânlardır. Her kesimden ve her sınıftan insanın Allah huzurunda bir olmasının en önemli nişanelerindendir. Bilhassa Osmanlı zamanında cami ve mescitlerin kendine mahsus mimari yapısı günümüze kadar gelmiş, şekillenmiştir. Bu mimari yapılar, minaresi, kubbesi, şerefe, alem, şadırvan, avlusuyla bizim İslam oluşumuzun resmi olmuştur. Herhangi bir kimse caminin kubbesi, minaresi, alemiyle istihza etmeye kalksa, hakaret etse bu durum masum bir tenkit olarak kabul edilemez. İslamiyet'e alem olmuş, orada Müslümanların yaşadığına delil teşkil eden bu yapıya hakaret, kişinin dinî ve imani açıdan hastalığını ortaya koyar; "İslam'ın ilk döneminde kubbe, minare var mıdır, yok mudur?" diye tartışılmaz bile. Bu hakaretin altında ya büyük bir cehalet veya çok derin noktalara kadar işlemekte olan bir ihanet mevzubahistir.

Hac, zekât, namaz ve Ramazan orucuyla alakalı tüm âdet ve nişaneler, imani bakış açımıza göre şekillenmeli, toplumda bu inancın yaşandığını gösteren âdetler diri tutulmalıdır. Bu mülahaza neticesinde Ramazan'daki yiyecek, içecek ve âdetleri tek tek saymaya hacet olmadığını düşünüyorum. Bu konuda yazılmış birçok eser ve malumat mevcuttur. Biz sadece birkaç konuyla iktifa edelim.

Ramazan'da ailecek, tanıdıklarla, çoluk çocukla teravihe gitmek, iftar sofrasındaki birlik ve beraberliği camiye taşımak fevkalade isabetli bir davranıştır. Teravihten sonra okunan ayetleri, namazda yaşanan manevi neşeleri ayarında ve ölçüsünde, beraber olduğunuz insanlarla paylaşmak bu güzelliğe güzellik katacaktır.

Cemaatle eda edilen namazdan sonraki en büyük tehlike ibadeti yerine getirmenin verdiği gevşekliliktir. "Nasıl olsa vazifemizi yaptık." diye günaha girecek konuşmalar, dedikodu ve gıybet, ihya etmeye çalıştığımız gecenin imhasına sebep olacaktır. Allah Teala Kur'an-ı Kerim'inde müminleri vassfederken şöyle buyurmaktadır:

"Onlar ki, namazlarını muhafaza ederler." (Müminun, 23/9)

Âlimler bu ayet-i kerime için "Namazlarını vaktinde kılmaya gayret ederek huşu ve huzurla ifa etmeye çalışırlar." açıklamasından sonra şunu ilave etmişlerdir: "Namazda yaşadıkları güzelliği, diğer namaz vaktine

kadar korurlar. Huzurullahta buldukları kalp ve ruh sekinetini, lakayt ve laubali hareketlerle zayı etmezler. Namazın, üzerlerindeki tesirini devam ettirebilmek için bu ibadetin kendilerinde ahlak olarak görünmesini sağlarlar.” Ramazan’da teravih sonrası, bilhassa cemaatin içinde gördüğümüz eksiklikleri ve yanlışlıkları konuşmakla bu feyzi kaybetmemeliyiz.

Ramazan’ın ümmetin ayı olduğunu artık iyice anladığımı düşünüyorum. Bu anlayışa binaen kendi bulunduğumuz çevrenin, akraba ve yakınların gözetilmesi ve ümmet-i Muhammed’in meseleleriyle alakalı istişarelere gerekirse profesyonel ve uzmanlardan yardım alacak şekilde aşına olunması, Ramazan’ın ümmetin ayı oluşuna çok uygun bir davranış olacaktır.

Kırk elli senedir süregelen modern dünya hikâyemize bakarsak, inandığımız değerler ve mensup olduğumuz dinle iş hayatı, ev ve sosyal hayatın uyuşmazlığı ana konulardan birini teşkil eder. Dindar olanlar, hayatımızda inancımızı yaşayacak ve bu dinî ölçüler içerisinde hayat tarzımızı gösterebilecek şekilde olamadığımızın tenkidini yapar. Dini biliyormuş gibi yapan bir kısım insan da bu dünya hayatının çok gerçek ve hakikat olduğunu iddia ederek, inanç ve iman bu şartlar altında sadece insanın vicdani muhasebesi ve kendi içinde kalmasını savunur. Ama üç aşağı beş yukarı herkes mazeretini bulmuştur: “Sosyal hayatımız, iş, ev ortamımız dini tamamen yaşamaya müsait değildir, gerçek olan da budur. Ya tamamen bu hayatı terk edeceksin veya bu dünyaya kendini kaptırıp kendi içinde inancını yaşayacaksın.”

Siyah beyaz kutupların arasında gri ve kirli beyaz renkler de mevcut ama bu ikisi arasında cıvıl cıvıl renkler istiyorsanız modern dünyanın gözle görülmez uzmanları sizi hayalperestlikle suçlayacaktır. Hâlbuki bunun böyle olmadığını çoğu zaman başka örneklerde görmüşüzdür.

Koronavirüsü denilen bir şey çıktı; bakınız, hayat, ev, iş ortamları nasıl değişiverdi. Hem öyle uzun bir sürede değil, birkaç hafta içerisinde tüm tercihlerin ve yapıların bir anda değişebildiğini gördünüz. Demek olabiliyormuş. Mesele bazı şeylere karar vermek ve bu karara uygun şekilde uygun adım yürüyebilmekmiş. İnsan hastalıktan korunmak için hayatını değiştirebiliyorsa, güzel insan olabilmek için niçin değiştirmesin? Sadece yaşayabilmek için hayat standardını değiştirmek her canlının yapabildiği özelliklerdendir. İnancı, davası, kalbi, hedefleri -tam Türkçesi ile söyleyelim- cananı ve sevgilisi için hayatını şekillendirebilen tek varlık

insandır. Allah Teala boşuna insanı halife olarak yaratmamıştır; halife, emaneti aldığı yere göre hareket eder. Yoksa hilafet makamını asla temsil edemez. İnsan halifedir, ona hilafeti veren yani müstahlef Allah Teala'dır.

Bir başka deyişle insan kime göre hareket ediyorsa onun halifesidir. Allah Teala'nın muhabbet ve kulluğuyla hareket edene de "hazret-i insan" ve "halifetullah" denir. Bunun haricinde kalanlara neler denildiğini, onların nasıl vasıflandırıldığını yazmak, bu kitabın hacminde bunları toplamak mümkün değildir.

Ramazan sosyal hayatımızı şekillendirir. İnanç dünyamızla sosyal hayatımızı, ev, iş, din ilişkisini toparlayan, bunları cem eden zaman dilimi Ramazan'dır. Bir kimsenin "Ramazan geldi." diyerek hayatını şekillendirmesi, bazı kötü alışkanlıklarından vazgeçmesi, ev ve iş hayatını buna göre düzenlemesi hiç kimse tarafından yadırganmaz. Burada neyi ifade ettiğimi acaba fark edebildiniz mi?

Rahmet, mağfiret ayı derken bunun somut bir şey olmadığını, "Nasıl rahmet, nasıl mağfiret?" diye içinizden sorguladığınızı itiraf edin. İşte bu sorgulamanıza cevap: Hangi seviyede inancı olursa olsun, hayatında Ramazan'la alakalı değişiklik yapan birini şu veya bu şekilde sorgulamaktan uzak durursunuz. Başka zamanlarda "Ben içki içmiyorum." diyen bir kişiye "Niye içmiyorsun, geri kafalı mısın, sen de mi sofı oldun!" gibi yakıştırmaları yapacak kadar düşen bir insan bile, Ramazan'da içki içmeyene saygı duyar. Buyurun size rahmet; demiştik ya "Rahmet herkesi içine alır, kucaklar."

İşte Ramazan ayında hayatını değiştiren kişilere bakışlar, sorgulamalar, yargılamalar, hepsi değişir. Siz Ramazan'a karşı bu hoşgörünün sadece örfünüzden kaynaklanan bir kabul olduğunu mu zannediyorsunuz? Hayır, asla. Bu, Allah Teala'nın fitratımızda, yazılım kodlarımızda bulunan özelliği harekete geçirmesinden ibarettir. Ramazan'daki güzellikleri kabul etme iştiağı, şahsın kendi kararlılığıyla sınırlı kalmaz. Kişi, bu manevi mevsimin tüm feyiz, bereket ve rahmetini içinde hissederek, o kuvvetle hayatını ve etrafını değiştirebilecek seviyeye yükselir. İçtimai hayatı, iş tercihleri ve iş ahlakı, ev halkına, akrabasına muamelesi insanı Ramazan'da kazandığı gelişim programıyla başarı ve muvaffakiyet derecelerine taşır.

Büyük şirketlerin yahut kuruluşların kendi personelleri, çalışanları için kişisel eğitim programları yaptıklarını biliyorsunuz. Küçük ölçekte olsa da kalifiye elemanlar çalıştıranlar da bu nevi metotları uygulamaktadır. Hatta

iki üç senede bir bunlar tekrarlanır, yılda birkaç kere kamp yapan kuruluşlar bile var. “Niçin böyle bir yola başvurdunuz?” diye sorduğunuzda şöyle cevap verirler:

“Kişisel gelişim çok önemli, hayatta karşılaşılan yeni problemlere donanımlı ve hazırlıklı olmamız lazım. Ayrıca yaptığımız işlerden daha çok randıman alabilmemiz için kendimizi yenilememiz ve motivasyonumuzu yükseltmemiz icap ediyor. İnsan gelişmeye açık bir varlıktır, o yüzden devamlı kendimizi geliştirmek zorundayız, bunun için uzmanlarımızla çalışanlarımızı buluşturup, dönem dönem bu gelişimi sağlamaya ve böylece başarı grafiğimizi daha üst noktalara taşımaya çalışıyoruz.”

Pek güzelmış. Peki bizlerin bu kadar kafası çalışıyor da, Allah Teala’nın her sene Ramazan’da bir ay bizim gelişimimiz için, maddi ve manevi terakkimizi sağlamak üzere bahsettiği Ramazan ayını niçin anlamıyoruz? İnsanlar Allah Teala’nın sanatını taklit ederek bir noktaya varıyorlar, dikkat ediyor musunuz? Tabii ki yapsınlar, en güzel şekilde, fıtratlarına uygun çalışmalarla kendilerini geliştirsınler ama bu ilahi kopyacılıktan ne zaman vazgeçeceğiz? Alıntı yapın, ilahi programı hayatlarınıza kendi programlarınız gibi tatbik etmeye devam edin ama devamlı bu maneviyattan beslendiğiniz hâlde, Allah Teala’nın bizlere bahsettiği asıl fıtratı göz ardı ederek, mukaddesatı küçümsemek zilletine düşmeyin. İş, eğitim, sağlık ve çeşitli alanlarda başarılı olmak için yatış kalkış, yemek saatini tertip ederken, Allah Teala’nın bizler için koymuş olduğu fitri programı yokmuş gibi görmeye ve göstermeye kalkmayın. Elin kârda, gönlün yârda olsun vesselam.

Niçin Ramazan’a göre program yapmıyoruz? Yüzde doksan dokuzu Müslüman olan bir ülkede tam Ramazan ayının ortasında üniversite imtihanı yapmanın manası nedir? İşte virüsten dolayı yapılamıyor, ne oldu? Allah’ın belasını gördüğünüz zaman programınızı değiştiriyorsunuz da, başınız sıkıştığında hepiniz “Allah!” diyorsunuz da, Allah’ın rahmeti için imtihanın tarihiyle iki hafta oynayamıyor musunuz? Pazar günü ABD yahut İngiltere’de seçim yaptırabiliyor musunuz? Asla, teklif olarak bile meclise gelemes. Çünkü Pazar onlar için sadece tatil değildir, ibadet günüdür. Yozlaşmış toplumlar bile kendi dinî merasim, örf ve âdetlerine bu kadar sağlam bir şekilde tutunmuşken, bizim Müslüman geçinen toplumumuz nasıl bu işlere tevessül edebiliyor, hayrettir.

Kızımın üniversite imtihanına gireceği okulun bahçesindeki sahneyi hiç unutamam. Konuştuklarında mangalda kül bırakmayan, kalbi temiz birçok

“veli”, çocuklarını kendi elleriyle yedirip içirmeye çalışıyorlardı. Hakikaten tuhaf bir tablo. Aslında mesele, bu kadar insanın çocuklarının kariyerini düşündükleri hâlde, inançlarını yaşayamadıkları hayattan hiç şikâyetçi olmamalarıdır.

Gündemimizde böyle bir dert yok, yoksa bir hesap yaparsak iş ortaya çıkar: İmtihana giren bir milyon talebenin tanıdıkları, ailesi en az üç milyon kişi eder. Bu üç milyon kişi, Müslüman olduğunu iddia eden bu topluluk “Üniversite imtihanının Ramazan’da olmasını istemiyoruz.” diyerek imza toplayıp tepkilerini ortaya koysalardı, size samimiyetle söylüyorum, dinsiz, yabancı bir ülkede bile olsa o imtihan asla yapılamazdı. Böyle şuurlu bir topluma hizmet ettiği için devleti de hükûmeti de iftihar ederdi.

Ramazan’ın ruhu derken bunu da atlamayalım. Öteki türlü ne olur? İşte böyle olur. Ramazan kuzu kuzu kenarda bekliyor, biz de onun yemini, suyunu veriyormuşuz gibi konuma düşeriz. Fakat Allah Teala soluduğumuz nefes kadar bize yaklaştırdığı bu rahmetin, bayram sabahı bizden nasıl ayrıldığını muhakkak surette gözetmektedir.

Bu kitabı hazırlarken “İçinde akademik malumat, ilmî müktesebat bulunsun.” diye arzu etmişim. Ama artık dinî hayatımızın sadece akademik mahfillerde ve haftada on on beş dakika bazı mübarek mekânlarda konuşulmasından, hayatımıza hiç dokunmamasından galiba pek usandım. Ramazan gerçeğini konuşacaksak her yönüyle konuşalım.

Hülasa olarak kıymetli kardeşlerim, inandığınız gibi yaşamak üzere Ramazan’ı fırsat bilin. Dinî hayatınızı şekillendirmek isterken toplumun ve mahallenin baskısına bu kararlılığınızı kurban etmeyin. Ramazan, güzel şeylere başlamak ve onları tamamlamak için çok büyük bir fırsattır. Hazır insanların ve toplumun bu hassasiyeti varken, henüz tamamen kaybolmamışken, Ramazan ayını, ömrünüzü şekillendirmesi için manevi temeller üzerinde güçlü şekilde yükseltin.

Avrupa’da seneler evvel mutlu aileler hakkında istatistikler yapılmıştı. Norveç veya Finlandiya gibi bazı Kuzey Avrupa ülkelerinde bu oranın yüksek olduğu tespit edilmişti. Sebepleri, davranış şekilleri irdelendiğinde ilk üç maddeyi hatırlıyorum. İlk üç maddenin hemen hemen hepsi birbirine benziyordu: Aile ortamı, ailenin akşamleyin beraber oturması, konuşması, aynı sofrayı paylaşması ön plana çıkmıştı. Haydi buyurun...

Ramazan’da iftar sofrasında beraber olmak üzere buluştuğunuzda aile ortamınızı ve ilişkilerinizi canlandırabilirsiniz. Bu alışkanlığı kazanamadıysanız

başarabilmek için önünüzde tam bir ay var. Ramazan'da, hayata geçirdiğiniz bir sofraya etrafında buluşabilme âdetini diğer günlerde de yapabileceğinizi görmüş olursunuz. Modern zamanlarda kaybettiğiniz kalbinizdeki ılık duyguları, aile ortamındaki paylaşımı Ramazan size rahmetiyle, mağfiretiyle hatırlatır. Aile hayatınızı canlandırır Ramazan.

“Akşamdan önce yeme, akşam sonrası kendi kafana göre takılma, iftar saati belli, müminsen, mazeretin yoksa oruç tutacaksın. O zaman gel sofraya beraber oturalım.” dedirtir Ramazan. Ramazan sofranıza ortak olmaz, sofranızı ortak kullanmayı öğretir. Ramazan sofralarında yemek yenmez, muhabbet paylaşılır. Muhabbetsiz yediğiniz yemekleri Ramazan'da fark edersiniz. Allah'a hamd etmekle, ailenize teşekkür etmek arasındaki güzelliği yakalarsınız. “Ne kadar büyük nimet içerisindeyim, şu güzelliği başka nerede bulabilirim?” diye muhakkak düşünürsünüz. Ahirete uğurladığınız akrabanız, sevdikleriniz varsa gayr-i ihtiyari onları da o sofrada içinizden anar, belki ölümün bile aslında bir doğuş olduğunu, ailenizdeki o beraberlikle daha iyi fark edersiniz. Cenab-ı Hak bizleri korkutmak için ölümü vermedi; ölüm, insanı düşündürmek içindir. Ramazan insana çirkinlikleri ve güzellikleri düşündürerek mutluluğu getiren bir elçidir.

Demek ki Ramazan'a uygun aile teşkilatına sahip çıksak belki Avrupa'da yapılan istatistikleri bambaşka bir noktaya taşıyacak bir ülke hâline gelebilirdik. Bu şartlar altında bu kadar oluyor, ne dünyaya yaradık ne ahirete vesselam. Ama iş bitmedi, önümüz Ramazan. Bu satırları Ramazan'dan sonra okuyorsan unutma, bu mana yine mevcut, mevcut oldukça insan.

Çocuk yetiştirmek, ilgili ilgisiz herkesin problemi olmuştur. Jenerasyonlar arası kopukluk, ebeveyn çocuk ilişkilerindeki bozukluk herkesin dilinde dolaşan, kafa karıştıran bir meseledir. İnanç, sosyal hayat, aile hayatı, duygu, düşünce, sahip olduğunuz güzelliklerin yeni jenerasyona ve çocuklara taşınması için birçok formüller geliştiriliyor. Bu sahada projeler geliştirenlere ödüller, imkânlar sunuluyor.

Çocuğun inanç, ruh ve duygu dünyasını geliştirmek için büyük bir uzman var, hiç kimse bu başarı sahibini ödüllendirmeyi düşünmüyor. Ramazan, çocuklarımızın duygu, düşünce ve inanç dünyasını şekillendirir. Aile olmanın, bir sofraya etrafında buluşmanın büyükler tarafından değerlendirmesini yaparken çocukları unutmayalım. Çocuğa anlatamadığınız birçok duyguyu, onun hayatında bulunması gereken inanç

ve dinî hassasiyeti Ramazan mevsiminde kolaylıkla verebilirsiniz.

Haram, helal, taharet, iyilik, güzellik, çirkinlik, namaz, oruç, kanaat, paylaşma, yardımseverlik, doğaya ve duaya saygı, doğa ve dua ile bütünleşmek, ölüm, hayat, aile, arkadaşlık, ahiret, dünya ve bunun gibi yüzlerce meseleyi birkaç haftada çocuğunuzun anlayabileceği kıvama getirmek Ramazan'da mümkündür. Fıtratı bozulmadığı için sizden, bizden çok daha iyi bir insani ahlakı Ramazan'da yaşayabilir  ocuk. Kendi hayatlarınıza bakın. Ramazan'ın bu manevi ruhuyla b t nleşebildiğiniz çocukluk hatıralarınız varsa bugün hâlâ ahlaki ve insani yapınızı borçlu olduğunuz dönemlerdir o vakitler. Ramazan'ın ruhundan çocukları mahrum etmeyerek yetiştiriyorsanız, sorumluluklarını anlatabilmek için Ramazan ayı çocukların bile manayı idrak edebileceği seviyede rahmetiyle gelmiştir. Çocuklarınıza niçin temiz olması, arkadaşlarıyla nasıl paylaşımda bulunması, nasıl saygılı olması gerektiğini Ramazan'da  ğretebilirsiniz.

Muhakkak anlaşıldı ama misal vereceğim: Bir  ocuk kendi hâlinde oynayıp zıplarken hayatının belli bir döneminde “Haydi bakalım, şimdi okula gidiyorsun, bak bu senin öğretmenin, burası sınıf, şöyle oturacaksın, şöyle kalkacaksın, bundan sonra sen bir  ğrencisin.” denildiğinde, eğitim ve terbiyeye müsait o fıtratıyla hemen adapte oluveriyor çünkü ailesi, arkadaşları aynı zaman diliminde, aynı güzellik ve yapı içerisinde bulunuyor.

Yataktan kalkmayan  ocuk, sabahın ilk ışıklarıyla uyanmayı, kahvaltı yaparak okula gitmeyi, orada saatlerce ders okuyup tekrar eve dönmeyi, kendi önüne konulan zaman dilimi içerisinde gerekli olduğunu bilmesinden dolayı kabulleniyor, tıkır tıkır yapıyor. Ramazan hayatı,  ocuk dünyasına dâhil olduğunda inanın ki bundan daha az sonuçla karşılaşmazsınız. Başka bir zaman olsa dinî hassasiyeti, davranış şekillerini ona anlatmakta güçlük çekebilirsiniz. Fakat şimdi korkmayın, Ramazan geldi. Kendinizden bir şey anlatmaya hacet yok. Ramazan'ın getirdiği güzellikleri aktarsanız, o çocuğa yaşatsanız kâfi.  ocuk yetiştirme uzmanı gibi gelir Ramazan ama en az diğer uzmanları dinlediğiniz kadar Ramazan'ı dinlerseniz faydasını görürsünüz.

Çocuklara “paşa orucu” tutturulurdu eskiden: Yarım gün oruç tutar, öğle saati iftar eder. şimdi uzmanlar bile “Dört saatten önce çocuklara yemek yedirmeyin.” diyor ya, neyse... “Sık sık yiyin, az az yiyin ama ille de yiyin.” diyen hekimler bile şimdilerde “Hata etmişiz, insana iki öğün k fiymiş.” noktasına geldiler. “Hakikaten Allah'a iman etmek ve Peygamber'in

sünneti üzere yaşamaktan başka bir yol yok.” diyecekler belki ama galiba bendenizin ömrü buna vefa etmeyecek.

Çocuğa böyle oruç tutturulurdu. Hele çocuk ilk orucunu tuttuğu zaman ona gösterilen itibar ve övgünün ifadesi mümkün değildi. Evin yaşça en büyük olanı “Tuttuğun bu orucun sevabından bana da verir misin? Sana şu kadar harçlık versem olur mu?” diyerek çocuğun gönlünü alırdı. Aile büyükleri tarafından çocuk sırtta taşınır, “Vay benim güzel yavrum ne güzel oruç tuttu, Allah ondan razı olsun.” diyerek öyle taltif edilirdi ki, o yavrucak ailenin önemli bir ferdi olduğunu, Allah’a kulluk ve İslam ahlakıyla öğrenmiş olurdu.

Allah razı olsun, rahmetli babacığım ilk orucumu tuttuğumda beni omzunda taşımış, evin tüm odalarını dolaştırmıştı. Kırmızı renkli bir kumbaram vardı, ilk oruç tuttuğum gün o kadar çok param olmuştu ki kumbaranın deliğinden paraları tıkaştırmaya çalışıyordum. Gerçi sağ olsun ailenin diğer fertleri o kumbarayı sonra patlatmışlar, yirmi sene sonra öğrendim.

Ama güzeldi kardeşim, abdest alıp namaz kılıyoruz, oruç tutup sahur ediyoruz diye kendimizi ailenin yetişkin ferdi olarak kabul ederdik. Annem babam hocadır fakat buna rağmen dinî alışkanlıklarımız Ramazan sayesinde bize intikal etmiştir. Gençlik ve sonraki hayatımda da Ramazanların ta çocukluğuma dayanan bu temel üzerinden nasıl şekillenerek yükseldiğini, Ramazan’daki hayatın bana neler kazandırdığını vicdani muhasebemde hep görmüşümdür. Eminim ki sizler de ruh ve duygu dünyanızda Ramazan’ın kalbî ufuklarınıza bahşettiği aydınlığı hissetmektesiniz. Belki nahoş hadiseleri de Ramazan’da yaşamış olduğunuzu düşünüyorsunuzdur ama bu, Ramazan’ın çocuk dünyasını nasıl şekillendirdiğini gösteren başka bir kanıttır. Çünkü Ramazan’da yapılan yanlışlığın sizin inanç dünyanıza menfi tesiri de bu zaman diliminin önemini başka açıdan tasdikler mahiyettedir.

Ramazan ayı sadece çocukların dinî bilgileri öğrendiği bir mevsim değildir. Diyanet teşkilatının, müftülüklerin yaptığı çalışmalar göstermektedir ki insanlar dinî bilgilerini öğrenmek üzere Ramazan’da büyük bir gayret içinde oluyorlar. Oruç hükümlerinin haricinde namaz, abdest, miras, zekât, kul hakkı gibi meselelerle ilgili sualler diğer dönemlerle kıyas edilemeyecek seviyede Ramazan’da yükseliyor. Fetva Dairesi’ne günde on müracaat gelirken Ramazan’ın her günü bu sayı yüzleri buluyor.

Şimdi çok ölçülü sözler sarf etmek üzere kendimi tutuyorum. Hazır Ramazan'da böyle bir ilgi varken niçin insanların dinî tefekkür sahasını kısır mevzulara, çekişmelere kilitleyip bırakıyoruz? İçi boşaltılmış ve başkaları tarafından doldurulmaya hazır vaziyette havada uçuşan cümlelerle dini anlatıyoruz. “Kur'an okumak lazım, Kur'an'ı anlayarak okuyalım.” deyip geçiyoruz. Niçin Ramazan'da bu kadar ilgi varken, dinî hassasiyet zirve yapmışken, Allah Teala'ya muhabbetle kulluk etme şevkini aktaramıyoruz? Televizyon programları vesair ortamlarda yahut internetteki tuhaf videolarla halkımızı kurban ediyoruz. Bizim Karadenizlinin namaza gitmesi gibi...

Adamcağız yaşlılıktan, belki de ölüm korkusundan “Yahu bir camiye gideyum. Ölüp kalacağum, böyle gafletle omrüm geçti, hiç olmazsa ahir omrümde artık şu namaza başlayayum, bir daha bırakmayayum” demiş. Camiye gitmiş, tabii pratik az... Unutmaya da yüz tuttuğundan, şadırvanda abdest alan bir adamdan kopya çekerek iyi kötü abdestini almış. Biraz oyalanmış ki millet farza dursun çünkü secdeyi, rükûyu karıştırıyor ama imama tabi olunca işi kurtaracak.

“Allahu Ekber” demiş, farz namazına durmuş. Selam verilmiş, imamla beraber namaz tamamlanmış. Bizimki acemi, sünnet ve cami adabını tam bilmiyor. Namazdan sonra üç kere “estağfirullah” demek Efendimiz'in (sas) sünneti, o yüzden müezzin efendi selamdan sonra, camilerimizdeki adet üzere insanlara hatırlatmak için, üç kere “estağfirullah” demiş. Bizimkisi genetik asabiyetine yenik düşerek, kafasını çevirip müezzine çıkmış: “Ula şimdi ne ettuk! Yine mi günaha girduk! Neyimize estağfirullah edeysun?” Herhâlde o estağfirullahı duyunca kuyruk acısını hatırlamış olacak ki, tam fıkralık bir durum olmuş.

Bu mevzu pek açılmaz ama mademki her şeyi konuşuyoruz, Ramazan'la ilgili bu meseleyi de masaya yatıralım. Ramazan'da gelen soruların neredeyse yüzde sekseni “Şöyle yaparsak günah olur mu, böyle yaparsak oruç bozulur mu?” tarzındadır. Bu çok tuhaf bir paradoks; aynı, Ramazan ayında yemek içmekten kesilmemiz gerekirken yemek programları ve tariflerinin yükselişe geçmesi gibi. Bunca senedir “Daha güzel nasıl yapabilirim? Güzel ahlaka nasıl kavuşurum? Kalbimin katılığını nasıl gideririm? Allah için nasıl gözyaşı dökerim?” gibi sorulara henüz rastlamadım. “Günah ettik mi? Yanar mıyız? Bozulur mu, çözülür mü?” Mevzular bunlar. Matematikteki havuz problemi gibi...

“Kur'an-ı Kerim'i muhabbetle okumak istiyorum, ayetlerin hikmetlerini

öğrenmek ve bu güzelliklerle hayatımın değişmesini arzu ediyorum. Hazır Ramazan ayı gelmişken İslam ahlakını nasıl yaşarım? İslam Allah Teala'nın emirlerine tazim ve cümle yaratılmışlara şefkat, muhabbettir; bunu başarabilmem için neleri okuyayım? Nasıl bir eğitim almalıyım? Zikrim, fikrim, şükürüm nasıl olmalı? Namazı huşu ve huzurla nasıl eda edebilirim?" Ramazan ayında gündem bunlar olması gerekirken mevzular şunlar: "Burnuma nohut kaçtı. Fitil alırsam orucum bozulur mu?" Bir de ayrıca söylemeden geçmeyelim çünkü bu bizim ulusal meselemizdir: "Dişimizi fırçalamak orucu bozar mı?"

Kıymetli kardeşler! İnsanımızın Ramazan'la alakalı sathi kaldığını ima etmek istemiyorum, Ramazan ayını anlatırkenki üslup, daha doğrusu yüzeysel ve samimi olmayan anlatım şekline dikkat çekmek istiyorum. Böyle olmamalı.

Yine açık söyleyeceğim. Bendeniz senelerdir bu saha ile meşgulüm. Tecrübelerime binaen şu kanaate vardım: Bırakın Müslüman olduğunu söyleyen bir insanı, gayrimüslim bir kişiyi bile Ramazan'da eğitime tabi tutsanız, bayram sabahına dört dörtlük bir Müslüman gibi çıkar. Her türlü maddi ve manevi imkân mevcutken, tüm toplum dinî hassasiyet açısından kalben inancını kabullenmişken Ramazan ayının sadece söylemlerle yahut yardım, teberru gibi çalışmalarla organize edilmesini asla kabullenemiyorum.

Bizim insanımız çok güzeldir, Ramazan'ın güzelliğini anlatmaya hacet yoktur, Ramazan da güzeldir. Tek yapılması gereken, Ramazan'la insanı buluşturaktır. İnsana dokunamayan Ramazan'ın, insanla buluşamayan Kur'an'ın, insana rehber kılınmayan peygamberin, hayatı değiştirmeyen Allah korkusunun ve muhabbetinin hiç kimseye faydası yoktur. Acizane kanaatim budur.

Anlaşıyor ki Ramazan hepimizin, kendisine göre muhasebesini yapması açısından büyük önem arz ediyor. Ramazan'ı kendimize benzetmeyelim, Allah Teala Ramazan'ı nasıl vafettiyse, Efendimiz (sas) Ramazan'da nasıl muhabbetle kalpleri irşat ettiyse tam o noktada buluşalım ki dünyevi ve uhrevi bayramlar bizleri ebedî saadete huzura kavuştursun.

Palabıyık Hoca

Fatih dersiamlarından muhteşem bir hocaefendi. Osmanlı bakiyesi, Cumhuriyet'in ilk devirlerinde de temayüz etmiş hatta şahika sayılacak bir

ilimle meşhur. Hem sarayda hem Fatih Camii'nde hocalara ve halka ders okutan kıymetli bir âlim.

Palabıyık Hocaefendi'ye bu lakabın verilmesi tahmin edeceğiniz üzere bıyıklarının pala, sakalının kısa oluşuyla ilgili. Bu hazretin de tik sayılabilecek tuhaf bir âdeti varmış. Vaaz yahut ders esnasında arada bir ıslık çalar gibi bir hareket yaparmış. Tam ıslık değil de fakat hani “Hey heeey!” der gibi bir üslupla, mütemadiyen böyle bir davranışta bulunurmuş. İnsanlar, talebeler buna pek bir anlam veremeseler de merak etmeden duramazlarmış.

Hocanın keyifli olduğu bir vakitte nazı geçen dostları bu ıslık çalar gibi yaptığı hareketin sebebini sormuşlar. Herhâlde hocaefendi pek keyifli imiş ki şu ibretli hadiseyi bakın nasıl anlatmış:

“Biz üç talebe arkadaşlık, medreseye beraber kaydolduk ve tedrisatımız, eğitimimiz bir arada geçti. Mezuniyetimize yakın bir dönemde üçümüz cere çıkmak sebebiyle gurbet yolunu tuttuk.”

Malum “cere çıkmak” medresede okuyan talebelerin, günümüzdeki staj uygulamasına benzer bir şekilde, Ramazan yahut üç aylar boyunca memleketin dört bir tarafına halka vaaz u nasihat etmek için gitmeleridir. İlim öğretir, Kur'an okutur, kendilerine oradan bir hediye, ikram olursa da yanlarında getirip medreseye teslim ederlermiş. Bu hem talebelerin yetişmesi hem ilmin hazmı için çok güzel bir usul olarak asırlarca tatbik edilmiştir. Günümüzde bizim medreselerimizdeki bu ve diğer bazı tatbikatlar Batı dünyasının ileri gelen üniversitelerinde de aynen uygulanmaktadır. Şimdi tekrar Palabıyık Hoca'yı dinleyelim:

“Böyle üç arkadaş yoldayken bir yağmur bastırdı ama nasıl yağıyor rahmet, sağanak sağanak, bardaktan boşanırcasına. Tepe gibi bir yer içerisinde mağaradan biraz hâllice bir sığınak bularak içine girdik. Yağmurun dinmesini bekleyeceğiz çaresiz. Bizden birkaç dakika sonra çoban kıyafetli bir adam da yağmurdan ıslanmamak için aynı mağaraya geldi. Tabii biz arkadaşlarımızla aramızda şakalaşıyoruz; hikâyelerimizi, hatıralarımızı konuşarak şen şakrak sohbet ediyoruz yani sizin anlayacağınız çobanı muhatap kabul etmiyoruz.

O garip adam da bir köşede bizi öylece seyrediyor. Çoban tuhaf bir şey söyledi bir anda: ‘Yahu kardeşlerim, anladığım kadarıyla siz hocalık yapıyorsunuz, görgülü bilgili insanlara benziyorsunuz, çok güzel sohbet ediyorsunuz. Ben büyüklerimden ‘Allah Teala yağmur yağdığında edilen

duayı kabul eder, bu duayı reddeylemez.’ diye duymuştum. Gelin hazır yağmur yağarken her birimiz duada bulunsun, bizler de ‘Amin!’ diyelim.’

Çobanın bu sözü bizi çok şaşırttı, hoşumuza da gitti. ‘Hadi o zaman sen bir dua et, ben bir dua edeyim, ‘Amin!’ diyelim, inşallah dualarımız kabul olur.’ diyerek bu teklifi yerine getirdik. İlk önce bir arkadaşım, ‘Ben rabbimden çok mal mülk istiyorum. Dedem, babam fakirdi; ailem fakr u zaruret içindeydi, çocukluğumda hep bu yoksullukla uğraştık durduk. Allah Teala bana o kadar çok mal mülk ihsan etsin ki adedini bilemeyeyim.’ diye duayı yaptı, biz de gülüşerek ‘Amin!’ dedik.

Sonra sıra diğer arkadaşıma geldi. O da ‘Allah’ımdan niyazım, hacetim şudur ki rabbim beni ya kazasker eylesin ya şeyhülislam; böyle yüksek bir makamda olayım.’ dedi, hepimiz buna da ‘Amin!’ dedik.

Sıra bana geldi. Fakir de ‘Allah Teala bana o kadar ilim ihsan eylesin ki benim yaşadığım yerde, bulunduğum ortamda hocası da kadısı da, âlimi de müderrisi de ilmi benden öğrensın.’ niyazında bulundum. Hepimiz buna da ‘Amin!’ dedik ve merakla çobana döndük. ‘Bakalım nasıl dua edecek?’ diye pürdikkat onu dinliyoruz.

Bu garip ve mahzun adam başını öne eğdi, ellerini semaya kaldırdı, gayet mahcup ve mahviyetli bir sesle ‘Ya rabbi! Bana öyle bir ömür ver ki hep senin razı olduğun işlerle yaşayayım ve huzuruna rızanı kazanmış olarak geleyim. Beni razı olduğun işlerde kullan, gayri işlerde ömrümü sarf etmeye asla müsaade eyleme.’ diyerek duasını tamamladı. Biz taaccüple ve hayranlıkla bu duaya ‘Amin!’ dedik. Hiç çobandan böyle bir dua bekler misin?”

Palabıyık Hoca yumduğu gözlerinden yaşlar süzülerek sözlerine şöyle devam etmiş:

“Dostlar! Bu ilk duayı yapan arkadaş şimdi bizim memleketin güneyinde yaşıyor ve neredeyse Karun gibi zengin. Allah (cc) duasını kabul eyledi hiç şüphesiz. Diğer duayı eden kardeşimiz Rumeli Kazaskeri oldu. Mevla onun da duasını kabul eyledi. Bu fakire gelince... Rabbime hamd ü sena ederim, sizler de şahitsiniz; alimi, müderrisi, hocası gelip bizden ilim soruyor, fetva istiyor. Hak Teala benim de duamı kabul eyledi.

Şimdi ben çobanı düşünüyorum. Üçümüzün duası kabul olduğuna göre elbet onun da duası kabul oldu. Kim bilir Cenab-ı Hakk’ın razı olduğu hangi işle meşgul ve O’nun rızasını kim bilir nasıl bir tahsil ile ömür sürmekte? İşte arada bir aklıma bu gelir, ‘Yahu o gün düdüğü bizim çoban

çaldı, helal olsun be!’ derim. Gayriihtiyari öyle ıslık çalar gibi, içimden çobana gönderme yaparım. Bu işin sırrı bundan ibarettir.”

Tebessüme vesile olması için Palabıyık Hoca’nın bir küçük hikâyesini daha burada nakledelim. Palabıyık Hocaefendi tiryakiliğiyle de meşhur bir zat, kendisi enfiye müptelası. Malum, tiryaki adam için Ramazan orucu ayrı bir imtihan vesilesidir.

Bir Ramazan günü Fatih Camii’nde ders verirken halktan biri bir sual eylemiş. Suale bilindik bir meseleymiş ama bu sorunun cevabı bir türlü Palabıyık Hocaefendi’nin aklına gelmiyormuş. Hoca durumu anlamış, enfiye tiryakisi olduğu için kafasını bir türlü toparlayamadığını fark etmiş ve cebinden enfiye kutusunu çıkarmış. Şöyle bir sallayıp, üzerine birkaç kere enfiyekeşlere mahsus bir eda ile vurmuş, kapağı açmış. Cemaatin tuhaf bakışları üzerindeyken enfiye kutusundan, parmaklarıyla bir tutam enfiye alıp burnuna çekmiş. Sonra da “Allah (cc) müstahakını versin be adam, bu saatte soru mu sorulur! Al işte senin sualine cevap, bana da bozulan orucuma kefareti almış bir gün oruç.” demiş. Sakın ha bu insanların dini ve ilmi hafife alan kişiler olduğunu zannederek mülahazada bulunmayın.

Dinden bahsediyor olmak ve insanları bu hususta irşat ediyor bulunmak; asık suratlılığı ve beşer sıfatlarından uzaklığı gerektirmez. İnsanları Allah (cc) yoluna sevk ve ikaz etmenin birçok şartı olduğu muhakkak. Bunlar içinde en önemlisi insaf ve merhamettir. Mümin kardeşine merhamet duymadan onu ikaz etmeye çalışmanın ne karşındaki insana ne de cemiyete kalıcı, tesirli bir güzelliği olmaz.

Bizler insanları düzeltmeye, uyarmaya çalışıyoruz belki ve buna zaman zaman irşat, “emr-i bi’l-ma’ruf ve nehy-i ani’l-münker” isimlendirmelerini de ilave ediyoruz fakat birbirimize merhamet ve muhabbet etme hasletinden uzak olmamızdandır ki irşat ve bilgilendirme faaliyetleri artsa da samimi, Müslümanca yaşamak ve Müslümanların oluşturduğu birlik içinde toplum olmak noktasından hâlâ çok uzağız. “Sakın böyle yapmayın, şu ahlaksızlığı da yapıyorsunuz, şunu şöyle etmeyin!” demek herkesin uyabileceği örnek bir şey, hüner ve marifet, hele mücahitlik olarak hiç gösterilemez. Ama gerçekten de ikaz ettiğin insanlara karşı kalbinde bir ülfet, merhamet, Allah (cc) için bir hüznün var ise bak o zaman o sözünün tesiri de olur, o nazarın, o sohbetin bereketi de.

Öteki türlü parmak sallamakla, sopa göstermekle bu işler olmaz. Sanki kendin çok müttakisin, Allah Teala’nın emirlerine itaatkârsın ve kalbinde

riya ve nifaktan beriymişsin gibi evliyalık, hocalık satarak konuşmanın üslubu başka bir şey, Cenab-ı Hakk’a boyun bükmüş, etrafındaki insanları şefkat ve merhamet nazarıyla kabul etmiş bir hâlde faydalı olmak, vaaz ü nasihatta bulunmak bambaşka. Bu sebepten dolayıdır ki maalesef birçok kıymetli zatın yeri yüzlerce insan yetişmesine rağmen doldurulamıyor. Eskiden mahallenin, kasabanın, şehrin birkaç âlimi olurdu; herkes müşkülünü o vesileyle çözer, işler yoluna koyulurdu. Şimdi herkes konuşuyor, herkes birbirini irşatla meşgul fakat birbirine sımsıkı tesanüd eden Müslümanca bir saf, mevki, güzel, dört dörtlük bir cemiyet ortaya konulamıyor. “Herkesi beğenelim, hiç kimsede kusur görmeyelim.” demiyoruz. Ama kendini beğenmek belasının ne büyük bir helak vesilesi olduğunu da acizane hatırlatıyoruz.

Fatih ve Hırka-i Şerif

Gönenli Mehmed Efendi anlatıyor: “Bundan seneler evvel, Fatih Camii’nin cemaatinden hâl ehli bir zat varmış. Muhakkak her akşam Efendimiz (sas) ile görüşürmüş. Biz de sonradan öğrendik. Yatsı namazından çıkıyorduk, bendeniz bu hazretin yanındaydım. Musafaha ediyor, niyazlaşıyorduk. Ramazan’a yakındı. Yanımıza birkaç kişi geldi. İçlerinden biri bu zata ‘Efendim biliyorsunuz, Hırka-i Şerif Camii’nde Ramazan’da Efendimiz’in (sas) hırkası olduğu söylenen bir emanet ziyarete açılıyor, acaba ne dersiniz? Bu hususta bir tavsiyeniz ya da işittiğiniz bir şey var mı?’ dedi. O hazret bu soru karşısında sustu, başını öne eğerek, hafif sallayarak sükût etti. ‘İnşallah sonra konuşalım.’ dedi.

Hemen ertesi gün sabah namazında Fatih Camii’ndeydi. Baktım, uzaktan, camiden çıkan birilerini arar gibi... Yanına doğru gittim, tam o sırada dün akşam o soruyu soran kişi de yanımıza geldi. Hazret onu görünce ‘Ben de sizi arıyordum, bir emanet var, onu size tevdi kılmak istiyorum.’ dedi. Sonra da ağlamaklı bir sesle, ‘Geceleyin kendilerine sordum, ‘İstanbulullara hediyeindir.’ buyurdular.’ dedi.

Yani Efendimiz (sas) ile konuşmuş, sormuş ve böyle cevap almış. Ah güzel kardeşlerim, Ramazan’da ziyarete açılınca Hırka-i Saadet’i ihmal etmeyin. Hele İstanbullu olanlar bu ikramdan istifade etmelidirler.

Cenab-ı Hak, Efendimiz’e yakın olanlardan eylesin. Haydi, bir selam verelim Hazret-i Peygamber’e. Allahümme salli ala seyyidina Muhammedin ve Âdeme ve Nûhin ve İbrâhime ve Mûsâ ve İsâ ve mâ

beynehüm mine'n-nebiyyîne ve'l-mürselîn, salâvâtullâhi ve selâmuhu
aleyhim ecmaîn. Kabul eyle ya rabbi. Amin, amin.”

Ramazana G nl   

Ramazan'ın en güzel ihya şekli, bizi kulluk derecesinden düşüren günahı ve alışkanlığı terk etmektir. Kur'an, namaz, oruç gibi Allah Teala'nın tamamen manevi feyiz ve muhabbetle zinetlendirdiği nimetler ancak tövbe kapısından girilince açılır.

Ramazan'da ne yapmalı? Ne yapıp ederek cennet ahlakına kavuşulmalı? Kul, iman etmedikçe cennete giremez. O hâlde imani noktada Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde bildirilen her şeyi kalben kabul ederek, mümin olarak Ramazan'a hazırlanmalı. Bundan dolayı Kur'an'ı ve Efendimiz'i bilmek icap eder. Bilmediklerini öğrenmek, bildiklerini de muhabbetle kalbine indirecek seviyede idrak için kararlı olmak, Ramazan'da ardına kadar açılmış cennet kapılarını ve ahlakını bize bahşedecektir.

Hemencecik olmaz, bugünden başlamalı ve muhasebe yapmalı: “Ben Kur'an-ı Kerim'in hükümlerini biliyor muyum? Kur'an ayetlerinden, Efendimiz'in (sas) hayatından herhangi bir soruya maruz kalsam cevap verebilir miyim? Cevabını bildiğim soruların kalbimde, his dünyamda muhabbetle karşılığı var mı? Sadece malumat olarak mı biliyorum yoksa içselleştirebilecek seviyede şuura sahip miyim? İslam'ın kesin hükümleri olarak bildiğim birçok hususta niçin gönlüme söz geçiremiyorum? Aklım ve kalbim niçin kesin emir ve yasaklar karşısında ikna olamıyor? Mademki İslam fitrat dinidir, ya bende bilgi eksikliği var yahut fitratımda bozulmalar...”

İman, muhabbetle bilmenin adıdır; inandığın şeye muhabbet etmen, dayanman, itimat etmendir. İman öyle bir cevherdir ki tüm insanlık inkâr etse, sen aklının ve kalbinin derinliklerinde o muhabbete ve ilme sahip çıkarsın. Yaratan'la irtibat noktan imandır. Yaratan seni muhabbet üzere yaratmıştır, muhabbetsiz iman mümkün değildir. Bu imana sahip olduktan sonra, yaratılmışlara muhabbet etmemen de mümkün değildir. Allah'a iman, mahlukata merhametin başsebebidir. İman ile başlarsın, neticesinde merhamete ulaşırsın. Ulaştığın bu merhametin seviyesini Allah Teala sana muhakkak gösterir.

Dünya hayatından işte bu tahsile göre mezun olursun. Dünya okulundan mezun olduktan sonra sana âdeta şöyle denir: “Haydi şimdi hayata atıl! Ebedî hayat seni bekliyor. Bilmek, bulmak ve olmak için sana sunulan eğitim dönemi tamamlandı. İşte cenazen, mezuniyet törenin. Seni sonsuz bir hayat bekliyor. Neler tahsil ettiysen ebedî hayatında onu göreceksin.”

“Ramazan Günlüğü” denilince hemen okunacak dualar, evrad, ezkâr, madde madde sıralanmış reçete umut ediyordunuz fakat karşınıza ne çıktı, öyle mi?

Kıymetli kardeşlerim, niyetsiz ibadet olmaz. Ramazan'da ilk önce yapmamız gereken şey, niyetlerimizi ve imanımızı gözden geçirmektir.

Kur'an-ı Kerim'in bir ayetini inkâr etmek, Allah muhafaza, kişiyi iman dairesinin dışında bırakır. Herkes hata edebilir; günah, seyyiat, isyan, gaflet, şaşkınlık, hepimizde mevcut olan çirkinliklerdir ama imansızlık, dünyevi ve uhrevi ebedî felakettir. Ramazan'da güzel şeyler yapmak, gün ve gecelerini en iyi şekilde değerlendirmek isteyenler, muhakkak surette yukarıda arz ettiğim imani sahayı ve muhasebeyi gözden geçirmek mecburiyetindedir.

Ramazan'da ve hayatımızın insan olmaya karar verdiğimiz anında ilk yapmamız gereken şey, Allah Teala'ya tövbedir. Kul tövbe etmek isterse, bu düşüncesinde samimi ise her ne günahı olursa olsun Allah onun tövbesini kabul eder. Tövbe pişmanlıktır, nedamettir. Bildiğin bilemediğin hatalarını Allah Teala'ya arz ederek şunu demektir:

“Farkındayım, idrakindeyim, bilemediğim çok hatam var ama senin huzurundan ve kapından ayrılmak istemiyorum. Ya rabbi ne olur! Senin murat ettiğin gibi bir insan olup kulluğum ve insanlığım ile yaşamayı bana nasip eyle! Dünyada ve ahirette bana güzellikler ihsan eyle! Beni üzerimdeki nimetlerin şikâyetinden emin kılıp nimetlerine şükreden kullarından eyle! Bana hatalarımı telafi edebilecek kapılar aç. Kulun olarak senin hakkını ödeyemem ama daima seninle olmayı, senin benimle olduğunu yakinen idrak etmeyi lütfunla, kereminle bana ikram eyle. Yaratılmışlara mahcup, yakınlarıma rezil olmaktan sen beni muhafaza eyle. Salih kullarınla beraber cennetine, cemaline kavuşanlardan, amelleri, nesilleri salih olan kimselerden eyle!”

İşte bunun gibi, kendimize mahsus nedamet, pişmanlık ve muhabbetle Allah'a yalvarmak, muhakkak surette tövbelerin kabulü neticesini verecektir. Efendimiz (sas) yatmadan önce yani geceleri okunması için Seyyidü'l-İstiğfar ismi verilen duayı bizlere talim etmiştir. Gece, gündüz hatta namazlardan sonra manasını düşünerek bu duayı okumak, istiğfar için çok yerinde olacaktır.

İstiğfar, özrünü, günahından rücu ettiğini lisanen bildirmektir. Tövbe, Allah Teala'nın kulu için tayin ettiği yere ve makama gelmektir çünkü günah, gaflet, bizi olmamız gereken yerden uzaklaştırır. Kelime manası olarak “dönmek, rücu etmek” anlamına gelen tövbe, kaybettiğimiz dereceye ve makama içimizdeki nedamet hissiyle tekrar sarılmak, kaçtığımız yerde ispat-i vücud etmektir.

Dilde istiğfar, kalpte tövbe olur. Kalpteki tövbeye, dildeki istiğfara uygun hareket ederek yaşamaya “inabe” denir. “Kalb-i münib” daima istikamet

üzere ve tövbenin yolunda yürüyen kalbe denir. Hâl, harekât, fiil ve hâllerimiz tövbeye uygun olduğu müddetçe, inabe yolunda yani tövbe vesilesiyle bizler için açılmış en kestirme yolda devamlı gidebiliriz. Ama insanın kalbi bazen, hâl ve hareketinin önüne geçer, bazen de işlediği fiiller, söylediği sözler kalpteki manayı etkiler. Biri var diye diğeri ihmal edilmez. Bunun için kalp denizimiz dalgalandığında, gönül ufuklarımız bulutlandığında, kaybettiğimiz hissi yakalayabilmek için evrad, ezkâr, dua ve niyazlara muhtacıdır.

İşte Seyyidü'l-İstiğfar bize daima tövbe çizgisinde yürümeyi hatırlatan, bizzat Efendimiz'in (sas) tavsiye buyurdukları muhteşem bir evraddır. Keşke Ramazan'da bunu güzelce ezberleyip devamlı okusak...

Seyyidü'l-İstiğfar

اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ
وَوَعْدِكَ مَا اسْتِطَعْتُ أَعُوذُكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ
عَلَيَّ وَأَبُوءُ بِذُنُوبِي فَاعْفِرْ لِي ذُنُوبِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ

“Allâhümme ente rabbî, lâ ilâhe illâ ente halaktenî ve ene abdûke ve ene alâ ahdi ke ve va'dike me's-teta'tü, eûzü bike min şerri mâ sana'tü, ebûu leke bi-ni'metike aleyye ve ebûu bi-zenbî, fağfirî zünûbî, fe innehû lâ yağfiru'z-zünûbe illa ente.”

“Ya rabbi! Sensin benim rabbim. Sen ey rabbim! Beni yaratan, kendisinden başka ilah olmayan Allah'sın.

Ben senin kulunum ve ta ruhlar âleminden seni bildiğim bu ana kadar, elimden geldiğince kulluk ahdimde ve vaadimde sadık olmaya çalışıyorum, çabalıyorum.

Yaptığım her şeyin şerrinden ve bana şer olarak dönmesinden sana sığınıyorum. Başta iman nimeti olmak üzere bahşettiğin bütün nimetlerini büyük görürüm, küçümsemem.

Günahlarımı da asla küçük görmüyor, sana isyanı hafife almıyorum. Ne olur günahlarımı yani seninle aramı açan her türlü kabahatimi affeyle, mağfiret eyle.

Benim bu günahlarımı senden başka affetmeyi kabul eden, silip temizleyecek olan kimsem yok ya rabbi!”

“Kim bunları inanarak sabahleyin söyler de akşam olmadan ölürse o kişi cennet ehliendir. Yine kim bunları inanarak geceleyin söyler de sabaha ulaşmadan vefat ederse cennet

ehlindendir.” (Buhari)

Ramazân'da mümkünse beş vakit namaz cemaatle kılınmalıdır. Hanımlar için durum farklıdır. Merak etmeyin, cinsiyet ayırımı falan yapmıyoruz ama hanımların evinde yaptığı ibadetlerle ilgili Efendimiz'in (sas) çok büyük müjdeleri vardır.

Kâbe-i Muazzama'da yani Mekke-i Mükerrreme'de yapılan ibadetler, yüz bin misli ecirle muamele görür. Mekke-i Mükerrreme'de bir vakit namaz kılan, yüz bin namaz kılmış sevabı kazanır. Efendimiz (sas) bunu müjdelere, bu haberler hadis-i şerif kitaplarında mevcuttur.

Bir hanım da kendi yaşadığı evde herhangi bir yeri, köşeyi kendisine devamlı ibadet ettiği, namaz kıldığı yer olarak tahsis ederse, namazını hep orada kemal-i ciddiyetle, özen göstererek eda ederse Kâbe'de, Mekke-i Mükerrreme'de namaz kılmış gibi karşılık alır. Bu durum erkekler için böyle değildir. Onlar namazı cemaatle eda etmeye teşvik edilmişlerdir fakat buna rağmen erkekler için böyle bir müjde verilmemiştir. Tabii ki hanımların hatta çocuklarıyla beraber sohbet, mukabele, cami vaazları ve ortamlarında bulunmaları çok güzeldir ama evde yaptıkları ibadetler asla küçümsenmemelidir.

Belki bu sahada en güzel rol model Efendimiz'in (sas) aile fertleri ve Meryem (as) olabilir. Fazla dolaşmadan, gezip tozmadan ibadetle meşgul olmak, hanımlar için çok büyük bir kazançtır. Ramazân'ın ibadet dünyası zaviyesinden bakarsak bu tavsiyemizin ne kadar yerinde olduğunu sizler de göreceksiniz. Öğretmenlik, eğitimcilik gibi sosyal faaliyetlerle meşgul olan hanımlarımız, Ramazân'da bu nevi faaliyetlerini daha da arttırmalı. İşin bu kısmını konuşmuyoruz.

Gerek hanım gerek erkek insanın bu dünyada manevi bir halakaya mensubiyeti olması önemlidir. Bir caminin cemaati olmak, manevi bir sohbetin müdavimi bulunmak, hiçbir dedikodu, gıybet, riya hissine karışmadan, bulaşmadan manevi dünyamızı zenginleştirecek bu mensubiyet, insanı bambaşka derecelere yükseltir. Ramazân'da böyle bir alışkanlığı edinebilmek yani Ramazân'dan sonra da devam edebileceğimiz böylesine bir irtibat, hayatımızı olumlu yönde değiştirir.

Bir saat ilim irfan öğrenilebilecek bir yerde bulunmak, tek başına altmış sene ibadet etmekten çok daha faziletlidir. İnsan, kendi başına ibadet ederken kendisini tekrarlar ama ilim erbabının sohbetinde bulunursa kendini tekrarlamaktan da kurtulur. Her zaman örnek olarak Efendimiz'in (sas)

ashabını zikretmez miyiz? Peki onlar ne yapıyorlardı? Kur'an'ın ve Efendimiz'in öğrettiği ahlak üzere bulunuyorlar, bunu devamlı Efendimiz'in sohbetiyle beslenerek yapıyorlardı.

Kur'an-ı Kerim okumaları yapabilirsiniz; *Riyâzü's-Sâlihîn*, *Kimya-i Saadet*, *Şifâ-i Şerif* yahut ilmiyal dersleriyle kendi aranızda bile bu meclisleri oluşturabilirsiniz. Tefrikaya düşmeden, sen ben çekişmesine girmeden, “Şunu getirdi, bunu getirdi.” mülâhazalarından uzak, oluşturduğunuz bu meclisler biliniz ki cennet bahçesidir. Bu mevzu uzar gider. İnşallah başka bir zaman üzerinde sohbet etme imkânı buluruz.

Ramazan'da namazlardan sonraki tesbihata çok dikkat etmek icap eder. Bunlar her namazdan sonra tavsiye edilen zikirler olduğu gibi, bazı namazlardan sonra hususi yapılan evrad ve tesbihler de Efendimiz tarafından açıklanmıştır:

“Ben size bir şey öğreteyim mi? Onunla sizi geçenlere yetişir, sizden sonrakileri de geçersiniz. Hiç kimse sizin yaptığınızı yapmadan sizden daha faziletli olamaz. Her namazdan sonra 33 kere Sübhânallah, 33 kere Elhamdülillah, 33 kere Allahu Ekber dersiniz, tamamı 99 eder, ardından da bir kere ‘Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr.’ dersiniz günahlarınız denizin köpüğü kadar da olsa bağışlanır.” (Müslim)

“Her kim, sabah namazından sonra diz çökmüş olarak, konuşmadan on defa ‘Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr.’ derse kendisine onlarca sevap yazılır, on günahı silinir, on derece yükseltilir, o günün tamamında her şerden emin ve emniyette olur, şeytandan korunur ve o gün hiçbir günah ona ulaşarak amelini iptal etmez!” (Buhari, Müslim, Tirmizî, Nesai, İbn Mace, Ebu Davud, Muvatta)

Hiç şüphesiz Ramazan'da hatim indirmek, Kur'an-ı Kerim okumak, mukabele cemiyetlerinde bir şekilde Kur'an-ı Kerim'le beraberliğimizi artırmak Ramazan'ın ruhuna en uygun hareketlerdendir. Bunlara Kur'an-ı Kerim öğrenmeyi, ilerletmeyi, güzel okuma çaba ve çalışmalarını da ekleyebiliriz. Efendimiz (sas) “Kur'an-ı Kerim okuyana ecir vardır, okurken zorlananlara iki misli ecir vardır.” buyurmuştur. Allah'a binlerce kere şükredelim ki, memleketimizin her yerinde, istediğimiz an Kur'an-ı Kerim'i öğrenebileceğimiz yerler, mekânlar var.

“Ramazan'da cami cami dolaşmak mı yoksa Kur'an-ı Kerim'i öğrenmek için bir saat vakit ayırmak mı?” deseler, bin kere bile sorulsa hiç düşünmeden vereceğiniz cevap “Kur'an-ı Kerim'i öğrenmek.” olmalıdır. “O, Arapça! Ben gönlümden yalvarıyorum, şöyle yapıyorum, böyle okuyorum.” gibi abuk sabuk mülâhazalara hiç girmeyin. Allah rızası için en

azından Ramazan'da bunu yapmayın. Şu anda bir sürü insan Çin'le aramızdaki ticari ilişkileri göz önünde bulundurarak çocuklarına Çince öğretebilmek için programlar yapıyor. Mesele Kur'an-ı Kerim'i Müslüman olan herkesin bilmesidir. "Ramazan ayı, niyetlerimizi gözden geçirme mevsimidir." dedik, en azından bunun önemli olduğunu Kur'an-ı Kerim ile alakalı niyetlerimizdeki kararlılıkla gösterelim.

İnanmış bir insan Ramazan'la beraber günlük zikir, evrad alışkanlığı da kazanmalıdır. Bunun en başında kelime-i tevhid gelir. Büyük küçük, kadın erkek, çoluk çocuk, hoca talebe, mürid mürşid herkesin lisanında günlük kelime-i tevhid zikrinin olması Müslüman kimliğinin şanındandır.

Kelime-i tevhid hakkında birkaç hadis-i şerifi burada dikkatlerinize arz ediyorum:

"Zikrin en faziletlisi 'La ilahe illallah'tır." (Tirmizî, İbn Mace)

"Kıyamet günü, adamın biri amel terazisinin başına getirilir. Kendisine ait, gözün görebileceği uzunlukta doksan dokuz evrak ortaya çıkarılır, bu evrakta onun günahları ve kötülükleri yazılıdır. Bu evrak, terazinin kefelerinden birine konur. Arkasından yine o adama ait, karınca iriliğinde ve üzerinde 'Eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve Resûluhu.' yazan küçücük bir kâğıt ortaya çıkarılarak amel terazisinin öbür kefesine konur ve bu kefe günahların kefesine ağır basar." (Tirmizî, İbn Mace)

"La ilahe illallah, kulları Allah'ın (cc) azabından korur, (ama) dünyalarını dinlerine tercih etmedikçe. Eğer böyle yapıp da (dünyalarını dinlerine tercih ederlerse) 'La ilahe illallah' derlerse, bu tevhid kendilerinden reddedilir ve Allah Teala onlara, 'Yalan söylediniz.' buyurur." (Ahmed bin Hanbel - Müsned)

"La ilahe illallah, söyleyenden doksan dokuz belayı defeder ki bu belaların en aşağıda olanı kaygıdır." (Deylemî)

Efendimiz Hazret-i Cabir'e (ra) buyurdular: "Git, insanlar arasında şöyle nida et: Bir kimse yakinen inanarak veya ihlasla, samimiyetle 'La ilahe illallah' diye şehadet ederse onun için cennet vardır." (*Râmuz el-Ehâdis*)

Kelime-i tevhid, "La ilahe illallah Muhammedün Resulullah" sözüdür. Zikrederken, âlimlerimizin tarif ettiği usule göre "La ilahe illallah" zikri lisanen tekrar edilir, "Muhammedün Resulullah" sözü âdeti içimizde yankılanır gibi dilimizdeki zikirle irtibatlıdır. Ramazan ayında yetmiş bin kelime-i tevhidi bitirmek fevkalade isabetli olacaktır. Tesbih, zikirmatik, elle bu zikir hesap edilebildiği gibi farklı hesaplama yöntemleri de mevcuttur.

Mesela evden otobüs durağına kadar yürürken kelime-i tevhid çektiniz. Beş on dakika içerisinde ne kadar çekmiş olabilirsiniz? Diyelim ki yedi yüz.

Siz garanti olsun diye “Beş yüz kelime-i tevhid çektim.” diyerek kaydedebilirsiniz. Peki sayısız çeksek ne olur? Zikir ve evradla alakalı bu nevi soruların cevabı uzun sürebilir. Fakat şu kadarını hatırlatalım ki, Efendimiz (sas) bazı zikirleri adetli olarak bize bildirmişse bu sayılara riayet etmek sünnetin kaydıyla önemlidir. Bu adetler miktarınca zikretmenin bizim bilemediğimiz birçok hikmetleri vardır. Mademki bu zikirleri biz icat etmedik, o hâlde kim talim ettiyse ona tabi olmak en azından akıllılıktır.

Adetsiz zikir meselesine gelince... Hatırladıkça, daimi olarak kelime-i tevhid çekmek, salat ü selam okumakta bir mahsur yoktur. Fakat bir insanın hayatında bir kere olsun yetmiş bin kelime-i tevhidi tamam edebilmesi önem arz eder. Bundan emin olacak şekilde hesap etmek yerinde olacaktır.

Bir de adetli tesbih çektiği hâlde anormal diyebileceğimiz durumlara düşenler vardır. Günde yüz bin, elli bin tevhid çeken, otuz kırk bin “İsm-i Celal” yahut başka türlü tesbih ve evradı olan kimselere rastlamaktayız. Şayet bu şahıslar mürşid ve üstad konumundalarsa buna aklımız ermez. Fakat hiçbir derviş böyle adetlerle tesbihatın altından kalkamaz.

“Efendim biz kalbi söylüyoruz; bir nefeste hemen tesbihi hızlıca çeviriyoruz; öylece on bin, yirmi bin, otuz bin gidiyor.” iddiası ise hiçbir tarihin terbiye metodunda yoktur. Bir nefeste binlerce tevhid okuyabiliyorsan bari bunu adetsiz yap. Ama binlerce adet tesbih yazıp bunu bir anda çektiğini iddia ediyorsan bu hesaba ne lüzum var? Şimdi sizler bu mülahaza ile uğraşmayınız.

Sadede gelirsek... Bir mümin hiç olmazsa günde en az yüz adet kelime-i tevhid çekmeli. Namaz öncesi ve sonrası onar adet olsa zaten yüze balığ olur. Üç yüz, beş yüz, yedi yüz, bin, bin dört yüze kadar günlük Ramazan tesbihatımız kelime-i tevhid olarak uygundur. Zikrettiğini fark ederek, Allah Teala’nın zikriyle meşgul olduğunu hatırımızdan çıkarmayarak yaparsak âlâ ve rânâdır. İftar öncesi sofrada beklerken, beş altı dakika içerisinde rahatlıkla dört yüz kelime-i tevhid sürebilirsiniz.

Kelime-i tevhid mizandan ağırdır. Allah Teala son nefesimizde kelime-i tevhid ile huzuruna gitmeyi bizlere nasip eylesin. İşte o son nefeste tevhid edebilmek için bir ömür talim şarttır. Bazıları “Ramazan’da tesbihat dağıtıyor, vird, ezkâr öğütlüyor.” diyebilirler. Derdimiz bu değil.

İnsanlar -kendi kafasına göre ilaç kullanan adam gibi- “Esmanın Sırları”, “Zikrin Şifreleri” gibi başlıkları olan esmaü’l-hüsna kitapları alıyorlar. “Şu

kadar Vedûd çek, bu kadar Halîm, beş yüz ya Kerîm, bin altı yüz Vehhâb...” gibi sağdan soldan duydukları reçeteleri tatbika kalkıyorlar. Sonra da birçok yan tesir ve tuhaf hâllere maruz kalıyorlar. Sorduğunuz zaman da “Efendim, falanca âlim bunu kitabında yazmış, ondan daha mı iyi biliyorsun?” diye bilgiçlik taslıyorlar. Bu durum aynı, kendi kafasına göre ilaç kullanan birinin, “Bunu falanca profesör reçetesinde yazmış, ondan daha mı iyi biliyorsunuz?” demesi gibidir. Bu âlim yazdı ama senin için mi yazdı? Erbabına sormadan, danışmadan kendi başına yapabileceğin bir saha mı bu?

Ramazan’da insanlar illa tesbih çekmek arzusunda olduklarından, hiç kimseye zarar vermeyecek evrad ve ezkârı burada açıklamak bir nevi boynumuzun borcudur. Lütfen şu kaideyi unutmayın: Üç zikir şekli vardır ki bunlar herkesin yapabileceği, hiçbir yan tesiri olmayan, hatta müminin şiarı sayılacak evraddır: kelime-i tevhid çekmek, salat ü selam okumak, Kur’an-ı Kerim hatmi sürmek.

Bilhassa üçüncüsüne de temas etmek isterim. Hatim sürmek ayrı bir şeydir, belli sureleri adetlerle okumak ayrı bir iştir. “Otuz kere Buruc, elli beş Yasin, kırk altı Vakıa, seksen iki Mülk suresi” dediğinizde işin rengi değişir. Ama hemen şunu söyleyelim: Gün içerisinde belli sureleri okumak sünnet midir? Evet sünnettir, vakti zamanı müsait olanlar bunları okuyabilir.

Mesela her gün Yasin-i şerif okunabilir. Fetih suresi, Rahman suresi gündüz okunan surelerdendir. Akşam namazını müteakip Vakıa suresini; yatmadan önce Mülk suresi, Kâfirun, İhlas, Felak, Nas surelerini; ayrıca sabah ve akşam namazında, hemen tesbihattan sonra Haşr suresinin sonunu (halkımızın bildiği şekliyle Lev Enzelnâ); yatsı namazını eda ettikten sonra ise Amene’r-Resûlü okumak sünnettir.

Ayrıca bazı âlimler buna, ashab ve tabiinden öğrendikleri şekliyle, ikindi ile akşam arası Nebe suresini de ilave etmişlerdir. Cuma günü Kehf suresinin ilk on ayetini yahut tamamını okumak da sünnettir. Ama sadece bunları okuyup Kur’an-ı Kerim hatmi yapmamak, Kur’an’la irtibat kurmamak asla sünnet değildir, hatta bu durum, sünnetin kesin delilleriyle reddedilmiştir. Bazıları sadece bu sureleri okuyarak Kur’an-ı Kerim’in başka hiçbir sure ve ayetinden haberdar olmadan ömürlerini noktalıyorlar. Muhakkak okuduklarının faydasını bereketini görecekler, o ayrı. Olması gerekeni konuşuyorsak durum bundan ibarettir.

Kur’an-ı Kerim’in belli sureleriyle muhabbet etmek, çok sevdiği için o sureleri okumak Efendimiz’in (sas) verdiği müjde ile Kur’an’ın o

surelerinin şefaatine erişmek, hoşnutluğunu ve şahitliğini kazanmak demektir. “Secde suresini çok seviyorum, her gün okuyorum. Duha, İnşirah, Tin surelerini hep okumak istiyorum, bu surelere muhabbet ediyorum. İhlas suresine âdeta aşığım, çok sevdiğim için namazlarımda İhlas suresini okuyorum.” diyen ve böyle düşünen bir kimse, aslında Allah Teala’nın indirmiş olduğu Kur’an-ı Kerim ile bir arkadaşlık bağı kurmuştur.

Haydi size bir sır vereyim. Kur’an-ı Kerim’in size kolay gelmesini, okunuşunun, manasının, tefsirinin size açılmasını istiyor musunuz? İlk önce Kur’an-ı Kerim’i çok sevin. Kendisini sevene Kur’an-ı Kerim kolay gelir. Zikri, manası, fikri kalbinize, gönlünüze, dimağınıza yerleşir. Kur’an-ı Kerim okuyan insanları sevin, öğrenen ve öğreten insanları destekleyin. Çoluk çocuğunuza Kur’an-ı Kerim öğretin. Evinizde muhakkak Kur’an-ı Kerim sesi duyulsun, ya sizden ya aile efradınızdan. En son olarak da Allah Teala’ya bilhassa namazdan sonra Kur’an-ı Kerim’e kalbinizi açsın diye dua edin.

Ölünüze de dirinize de Kur’an-ı Kerim’in irtibatıyla bağlanıp Kur’an-ı Kerim okuyun. Kur’an-ı Kerim göçmüşlerinize okunduğunda onları diriltmez fakat kabirlerini nurlandırır, derecelerini yükseltir. Kur’an-ı Kerim okumakla, iman ve İslam’a karşı ölü olan duygularınız dirilir. Maddi manevi şifa bulmak için Kur’an-ı Kerim ne güzel bir vesiledir. Bu sohbetimizin başında belli bir halakaya mensup olmaktan bahsetmiştik. Kur’an-ı Kerim’le dostluk kurmak, onunla daima meşgul olmakla mümkün olabilir. Siz Kur’an-ı Kerim’i bırakmazsanız Allah’ı kelamı Kur’an da sizi bırakmayacaktır.

“Kıyamet günü kabir yarılıp Kur’an’ı okuyan kişi dışarı çıktığında, Kur’an onu rengi solmuş bir adam gibi karşılar. ‘Beni tanıyor musun?’ diye sorar. Mümin ‘Tanıyamadım.’ der. O şahıs, ‘Ben öğle sıcağında seni susuz, gece uykusuz bırakan arkadaşın Kur’an’ım. Her tüccar ticaretinin peşindedir. Sen ise bugün her ticaretin peşinde olacaksın!’ der.

Hemen sağ eline saltanat, sol eline ebediyet verilir, başına vakar tacı konur, anne babasına hulleler giydirilir ki dünya ehli onlara kıymet biçemez veya bunlar dünya ve içindekilerden daha kıymetlidir.

Onlar ‘Bu değerli elbiseler bize niçin giydirildi?’ diye sorarlar. ‘Çocuğunuzun Kur’an’ı eline alması sebebiyle.’ denir. Sonra Kur’an okuyan kişiye ‘Oku ve cennetin dereceleri ve odaları arasında yüksel!’ denir. O, ister hızlı ister tertil üzere olsun okumaya devam ettiği müddetçe yükselmeye devam eder.” (Darimi)

“Kur’an’ı okuyup onunla hemhâl olan kimseye (ahirette) şöyle denilir: ‘Oku ve yüksel; dünyada nasıl tertil üzere ağır ağır okuyor idiysen öylece oku; senin makamın, okuduğun en son ayetin seviyesinde olacaktır.’” (Ebu Davud, Tirmizî)

“İki kelime vardır ki Allah (cc) katında sevgili iki kelimedir, lisanda hafif, mizanda ağırdır. O kelimeler ‘Sübânallâhi ve bihamdihî sübhânallâhi’l-azîm’ (Allah’a hamd ederek O’nu noksanlıklardan tenzih ederim.) kelimeleridir.” (Buhari, Müslim)

Sahîh-i Buhârî isimli hadis-i şerif külliyyatının son hadisi budur. Gün içerisinde bunu okumanın faziletini ayrıca anlatmaya hacet kalmamıştır.

“Yunus’un balığın karnındaki duası ‘Lâ ilâhe illâ ente sübhâneke, innî küntü mine’z-zâlimîn.’ idi. Sıkıntıya düşmüş ve başı belaya düşer olmuş hangi Müslüman bu duayı yaparsa Allah Teala mutlaka onun duasını kabul buyurur.” (Tirmizî, Ahmed bin Hanbel - Müsned)

Bu dua imsaktan önce on adet okunabilir. Ayrıca dualarda da aklımıza geldikçe hem zikir hem Cenab-ı Hakk’a niyaz makamında bu duanın bereketinden istifade etmeliyiz.

“Ramazan’ın ilk on günü rahmet, ikinci on günü mağfiret, son on günü de cehennem azabından azat olmaktır.” müjdesini biliyorsunuz. Bunun için âlimler bu on günlerde istifade edeceğimiz zikir ve tesbihatı zikretmişlerdir:

İlk on gün: Yâ Erhame’r-Râhimîn.

İkinci on gün: Yâ Ğaffâre’z-Zünûb.

Üçüncü on gün: Yâ Atîke’r-Rikâb.

Ramazan’da oruç, namaz, teravih ve bu nevi zikirlerin faydaları, elzemiyeti uzun uzun anlatılabilir. Ne kadar çok izah edilse yeridir. Hiç şüphesiz Ramazan’ın ibadet hayatı, bu anlatılanlar ifa edilmeden çok yavan, tatsız tuzsuz geçirilir. İbadet, zikir, Kur’an, sohbet, mukabele ve manevi güzelliklerle buluşmadan, Ramazan’ın nasıl geçirildiğine hâlâ aklım fikrim ermemektedir. Zikirsiz, fikirsiz Ramazan’dan ne anlaşılır ki! Bir müddet aç kalınacak; sonra geciktirilen zevkler dibine kadar tatmin edilecek; folklorik âdetlerle gelme gitmeler, gezmeler, şurada burada programlar düzenlenecek; sonra “Ne çabuk geçti mübarek Ramazan?” deyip bayram edilecek.

Arada sırada namaz kılan bir adam kalabalığı görünce “Haydi, Cuma’ya gideyim.” demiş. Hoca hutbede cemaate şöyle konuşmuş: “Ey cemaat! Hepinizin malumudur. Yarın Ramazan. Aman dikkatli olun, bu manevi fırsatı çok iyi değerlendirin. Dualarımız, mukabelelerimiz başlayacak, rabbim inşallah bu ay sonunda bayrama kavuşmayı nasip eylesin. Unutmayınız, yarın Ramazan sohbetlerimiz de başlayacaktır.”

Adamcağız eve gelmiş, “Bu işi ciddiye almak lazım, ben unutkan bir adamım, bir kâğıda ‘Yarın Ramazan.’ diye yazayım, yatağımın baş ucuna koyayım. Uyandığımda yazıyı görünce hatırlarım.” demiş; düşünce güzel ama tatbikat havada.

Yazmış, yatağının kenarındaki sehpa koymuş: “Yarın Ramazan!” Tabii ne imsak ne sabah namazı... Güneş doğduktan sonra gözünü açmış, hemen yatağının yanı başındaki yazıyı okumuş: “Yarın Ramazan!”

“Unutmayayım bak, yarın Ramazan.” demiş. Aynı tas, aynı hamam, o gün de öyle geçmiş. Yatmış kalkmış, kâğıda baktıkça “Aman unutmayayım yarın Ramazan.” deyip aynen devam etmiş. Fakat bir gece sabaha karşı minareden temcidler, dışarıdan gümbür gümbür davullar duyulmaya başlayınca bizimkisi yatağından fırlamış. Sabah namazı için hazırlık yapan hanımına sormuş:

“Hanım bu ne gürültü? Ne oluyor yahu düğün mü var? Ödüm patladı.”

“Allah’ın cezası herif! Patlaması çatlaması mı kaldı. Bayram sabahı bayram, kalk bari abdest al da hiç olmazsa insan gibi bayram namazına git. Bak, çoluk çocuk herkes sokakta.”

“Yahu ne çabuk geçti mübarek Ramazan! Hemen bayram oldu...”

Hakikaten durumu özetleyen bir fıkradır bu. Zikir, fikir, Kur’an olmadan, “Geldi mübarek Ramazan, gitti mübarek Ramazan.” sloganlarıyla Ramazan ayı geçer mi? Samimiyetle soruyorum: Ramazan ayını ibadetsiz yaşadığını söyleyenler acaba nasıl bir ruh hâlinde dirler? Ziya Paşa’nın veciz ifadesinde söylediği gibi: “Ayinesi iştir kişinin, lafa bakılmaz...”

Ramazan’ın en güzel ihya edilme şekli hakkında dinlediğim sohbetlerden ve okuduklarımdan özetle size şunu tavsiye edebilirim: Ramazan’ın en güzel ihya şekli, sizi kulluk derecesinden düşüren günahı ve alışkanlığı terk etmektir. İbadet, tesbihat, zikir güzel, amenna. Ama acile yatırılmış, devamlı kan kaybeden bir hastanın eline, kalori hesabı yapılarak diyet listesi tutuşturulur mu? İlk önce yarayı sarmak, kan kaybını durdurmak gerekmez mi? Sadece Allah Teala’nın rızası ve memnuniyeti düşünülerek, küçük de olsa terk edilen günah, yerdeki ve gökteki mahlukatın yaptığı ibadetten faziletlidir. Halkımıza mal olmuş meşhur bir hukuk kaidesi vardır:

“Def-i mazarrat, celb-i menafiden evladır.”

(Faydalı olan tercihten önce zararlı olan şeyi def ve bertaraf etmek öncelikli olmalıdır.)

Konumuzla alakalı misal vermek icap ederse... Belki tesbihat, Kur’an-ı Kerim hatmi yapmayan ama Ramazan orucunu tutan, namazlarını düzgün kılan bir kimse, “Ben bu ay itibarıyla yalanı terk ettim. Asla yalan konuşmayacağım, dilime sahip olacağım. Bu kötü huyumu bu Ramazan’da terk edip ömrümün sonuna kadar bu istikamet üzere yaşayacağım.” diye niyet etse bu sözündeki sadakatle aldığı derece, çektiği binlerce tesbihten,

indirdiği yüzlerce hatimden, hepsinden üstündür.

Oruç, Allah içindir. Tövbe etmek de Allah içindir. Zikir, ibadet, Kur'an, hepsi Allah içindir ama ibadetlerin başı tövbedir. İnsan da Allah içindir. Ramazan işte böyle insanı inşa etmek, feyziyle, rahmetiyle kuşatmak üzere gelmiştir.

“Kul hakkına girmeyeceğim, kumar oynamayacağım, içkinin damlasını ağzıma sokmadığım gibi sofrasına bile oturmayacağım.” diye tövbe etmek; dedikodu, gıybet, yalan, vaktini boşa harcamak, tembellik, cimrilik, gadap, hırs, riya, sözünde durmamak, emanete hıyanet etmek gibi herhangi bir kötü ahlakı terk etmeye karar vermek Ramazan'ı en güzel bir şekilde ihya faaliyetidir.

Size önemli bir sır ifşa ediyorum kıymetli kardeşler. Böyle kararlı olan bir insan zikirsiz, sohbetsiz, Kur'an'sız duramaz, tutunamaz. Tövbesinde ve sözünde sadık olur, tövbe ile Allah'a yaklaşır, Allah'a yaklaşanı Allah bırakmaz. Cenab-ı Hakk'ın sevdiklerini güzel görür, onlardan ayrılamaz. Hak Teala'nın sevmediği işleri çirkin görür, onlara yaklaşılamaz. Bu muazzam bir sırdır.

Kur'an, namaz, oruç gibi Allah Teala'nın tamamen manevi feyiz ve muhabbetle zinetlendirdiği nimetler ancak tövbe kapısından girilince açılır. Diğer türlü bunlara muvaffak olmak imkânsızdır. Yapar, bozulur; kalkar, yıkılır; söz tutamaz, manevi abdesti de bulunmaz. İşin sırrı tövbededir.

“Benim çok günahım var, hangisiyle uğraşayım?” diyene de güzel bir Ramazan reçetemiz var: Yirmi kabahatin mi var? En çok zarar gördüğünü hedefine al. Ondan tövbe ederek kararlılığını göster. Bir tanesinden başla. Samimiyet ve sadakatle ilerleyince göreceksin ki geriye kalan on dokuzu kendiliğinden gitmiş.

Nefs ve şeytan insanı -sanki insan hiç ölmeyecekmiş gibi- daima tövbe ve ibadet hususunda tembelliğe sevk eder: “Adam sen de! Daha sonra yaparsın, emekli olunca kılarırsın. Etrafına bir baksana, ne günahları işleyen adamlar var. Sen kumar oynayıp içki içiyorsun ama zina etmiyorsun. Sadece gıybet ediyorsun. Birkaç günahın var, senden daha beter durumda olanlara baksana.” Bunları diyerek kalpteki azim ve kararlılığı ifsat eder.

Hâlbuki durum böyle midir? İnsan zaten bütün günahları işleyemez ki! Ne vakti yeter ne de ömrü. Dünya hayatından misal verelim: İnsanlar tüm hastalıklara tutularak mı ölüyorlar? Sadece hastalanmakla mı öteki tarafa gidiyorlar?

Beyne giden, gözle göremediğimiz ufacık bir pıhtı, solunum veya sinir sistemini dumura uğratabiliyor. Öte yandan bazısı yirmi ameliyat geçiriyor, sende benden uzun yaşıyor. Hangi hastalık için “önemsiz” diyebilirsin ki? İnsan nahif bir mahluktur, ne kadar kudretli görünse de. Papatya tozuna alerjisi olan biri nöbet geçirip bir anda ölebilir. Her günah, manevi ölüm sebebidir. Yetmiş farklı sahada günah işlersin bir şey yapmaz da umursamadığın yetmiş birinci günah seni tepeleyebilir.

Sevaplar da böyledir. Hiç ummadığın bir sevap seni kurtarabilir. Küçük bir günahından tövbe etmek seni bambaşka bir insan hüviyetine, Allah’a yakınlık derecelerine ulaştırabilir. Dünya hayatındaki tercihlerimizi gözden geçirmemiz için Ramazan, gün ve geceleriyle bizi bu güzellik sahasına çeker. Onun her saniyesi, vakti önemlidir. Ramazan’ı ihya etmek isteyenler Allah Teala’nın sevmediği davranışı terk etsinler. İşte o zaman gelsin mübarek bayram günleri.

Bayram

Bayram o bayramdır ki bir kimse halka baktığında
Hak güzelliklerini görebilsin, Hakk'ın cemaline
kavuştuğunda da halkta ve hilkatte tattığı güzellikler
tamamen kayboluversin.

Bayram yeni elbise giyenler için değıldir,
Bayram ancak azaptan emin olanlar içindir.

Bayram süslü bineklere binenler için değıldir,
Bayram ancak hataları bırakanlar içindir.

Bayram kıymetli halı d şeyenler için değıldir,
Bayram ancak sıratı geçenler içindir.

Bayram dünyanın s s yle s slenenler için değıldir,
Bayram ancak takvayı kendine azık edinenler içindir.

Bayram rengârenk yemeklere bakanlar için değıldir,
Bayram ancak Rahman'ın cemaline bakanlar içindir.

Bayram, insanın idrakiyle mümkündür. Şuursuzca sevinip kendi kendine bayram etmek hakkında “deliye her gün bayram” tabiri gerçekten manidardır. Günler, geceler birbirinden farklı değildir; üzerimizden akıp giden zamanın farkına ancak Allah ile varırız. Bazı günler vardır, sadece hatıralarımız ve yaşadıklarımızdan dolayı özel hissederiz ama bazı günler ve geceler vardır ki onların özel olduğunu ancak ilahi kudretten öğrenerek idrak edebiliriz.

Gece ve gündüz çok kıymetli kaplar gibidir. Bizim amellerimiz, yaptıklarımız onları bazen doldurur, güzelleştirir bazen de çirkinleştirir. Aslında o gün ve gece bizim yaptıklarımızla değişikliğe uğramaz ama üzerimizden geçen zaman bizde muhakkak bir değişiklik yapar.

Öyle gün ve geceler vardır ki içinde barındırdığı her şeye maddi ve manevi tesirde bulunur. Bunu mahluk yani yaratılmışlık perspektifinden bizler bile müşahade edebiliriz. Ramazan, kandil geceleri, Cuma günü, Kadir Gecesi ve bayramlar bunun en güzel örnekleridir. Bayram tarihini bizler belirlemeyiz, bayrama erdiriliriz. İşin bize bakan kısmıysa, bahşedilen bu özel nimeti nasıl idrak ettiğimizdir. Bayram dediğimiz gün, Allah Teala'nın tayin ettiği bir vakit olduğuna göre, o anın ruhunu ancak imandan aldığımız feyizle idrak etmemiz mümkün olur. İşte bu minval üzere şiirin beyitlerine beraberce nazar edelim.

لَيْسَ الْعِيدُ لِمَنْ لَيْسَ الْجَدِيدُ

إِنَّمَا الْعِيدُ لِمَنْ خَافَ مِنَ الْوَعِيدِ

Bayram bir kimsenin yeni elbiseler alması, güzel elbiseler giymesi değildir. Bayram o bayramdır ki gelip çatması vadedilen kıyamet gününün şiddetinden, korku ve endişelerinden emin olunsun. Ey aziz kardeşim, Allah Teala ahiret kurtuluşu vererek sana bayram ettirsin.

لَيْسَ الْعِيدُ لِمَنْ رَكِبَ الْمَطَايَا

إِنَّمَا الْعِيدُ لِمَنْ تَرَكَ الْخَطَايَا

Ayağını yerden kesecek güzel bineklere binmek kişiye bayram neşesi gibi görünse de Allah Teala'nın bize bahşettiği bayram bu olmamalı; Cenab-ı Hak bize bir günü bayram kılmış. Acaba güzel araçlara binerek seyahat

etmek bu ruhla ne kadar buluşabilir? Gezip tozsun, neşesiyle seyahatini yapsın ama bunu bayram için yapıyorsa evvela bayramın hakikatinden haberdar olsun. İnsan ne zaman sevinebilir? Dünya yollarında güzel bineklerle yolu katetmek değildir mesele. Dosdoğru yolda gitmesi gerekirken o yola çıkamadığında, onu yoldan alıkoyan günahlar yüzünden geride kaldığında hatta düştüğünde insan sevinebilir mi? Günahlarını ve hatalarını terk eden bir kimse için, bu dünya hayatındaki asıl yolculuğuna muvaffak olduğunda bayramdır. Hazret-i Ali (ra) şöyle buyurdu: “Bizim bayramımız, günahsız geçerse gündüzümüz, akşamımız...”

لَيْسَ الْعِيدُ لِمَنْ بَسَطَ الْبِسَاطَ

إِنَّمَا الْعِيدُ لِمَنْ تَجَاوَزَ عَلَى الصِّرَاطِ

Evine barkına güzel mefruşat almak, yerlere döşenmiş halılar ve mermerler üzerinde yürümek değildir bayram. Bunlar zevkli, nefse hoş gelen şeylerdir, helal olduktan sonra bir mahsuru da yoktur fakat bunu bayram neşesi, bayramın bir özelliği zannetme. Bayram, sırat köprüsünden geniş odalarda, yollarda yürürcesine, altında ipek halılar serilmişçesine geçmektir.

*Sırat kıldan incedir, kılıçtan keskincedir,
Varıp anın üstüne, evler yapasım gelir.*

*Altında gayya vardır, içi nar ile pürdür,
Varıp ol gölgelikte, bir dem yatasım gelir.*

İşte Âşık Yunus, narını nur eden, sıratı Cenab-ı Hakk'ın inayetiyle geçen kulların hâlini bizlere böyle özetleyivermiş.

لَيْسَ الْعِيدُ لِمَنْ تَزَيَّنَ بِزِينَةِ الدُّنْيَا

إِنَّمَا الْعِيدُ لِمَنْ تَزَوَّدَ بِزَادِ التَّقْوَى

Bayram süslenmek püslenmek ile geçiştirilecek bir zaman değildir. Evet bayramda güzel giyinir, her zamankinden daha temiz, daha ziynetli olmaya özen gösteririz. Bayram vakti bu şekilde giyinmek sünnettir. Başkalarına iyi ve güzel görünmek için değil, Allah Teala'nın bahşetmiş olduğu bu güne saygı göstermek için üst başa itina göstermek, Müslüman'ın ahlakındandır. Öteki türlü başkalarına hava atmak için, “Ne güzel giyindi, desinler.”

düşüncesiyle hareket etmek bayramda da sair vakitlerde de haramdır.

İşte bayramdaki bu süslenmeyi, zinet eşyaları takınma âdetini görüp de bayramı bundan ibaret zannetmemek lazım. Bayramda elbiselerimizi değiştirdiğimiz, üzerimize süsümüzü, zinetimizi taktığımız vakit muhakkak tefekkür etmeli. Bir kimse Allah Teala'dan ayrılmamak üzere ciddiyet ve kararlılık içerisinde hareket edip, Cenab-ı Hakk ile arasını açacak günahlardan uzaklaşıp hep Allah muhabbetini tazelemek üzere ahlakını baş tacı etmişse işte o kimsenin bayramlığı yani takva elbisesi diğer şeylerden elbette daha güzeldir. Bu elbise yani takva ridası dışarıdan bakıldığında süslü gelmeyebilir fakat o elbiseyi giyenler bayram içinde bayram ederler.

*Hakikat câmesin sanma cihânda her beden giydi,
Libâs-ı müsteârı râh-ı Hakk'dan geçen giydi.*

*Libâs-ı aşkı her ki sağa sola meyleden giymez,
Anı ancak tarîk-i müstakîm üzre giden giydi.*

*Abâ-yı Mustafâ'yı hiç kimse giymedi amma,
Reh-i aşkında terk-i cân eden Veysü'l-Karan giydi.*

*Açan cân gözlerin amma gül-i pîrâhen-i Yûsuf,
Anı ol pîr-i Ken'ân sâhibü'l-beytü'l-hazen giydi.*

*Cihân-kıymet olan âl-i abâ tâcın nice yıllar,
Boyun büküp erenler meclisinde diz çöken giydi.*

*Soyun kesret libâsından eriş "el-Fakru fahrî"ye,
Bu fahr-i pür-safâyı câm-ı vahdetden içen giydi.*

*Riyâ-pûşân ne mümkündür aşk u sevdâ kisvesin giymek,
Harâbât kûşesine dost deyû postun seren giydi.*

*Tarîk-i aşk içinde hırka-yı tecrîdi ey Hazmî,
Cenâb-i Pîr Hüsâmeddîn Uşşâkî Hasan giydi.*

لَيْسَ الْعِيدُ لِمَنْ نَظَرَ إِلَى أَنْوَاعِ الْأَلْوَانِ

إِنَّمَا الْعِيدُ لِمَنْ نَظَرَ إِلَى جَمَالِ الرَّحْمَنِ

Bayram o gün için hazırlanmış güzel yemeklere, kıyafetlere, eğlencelere dalıp gitmek, öylece bakakalmak değildir. Şehveti celbeden iştahımızı ve nefsimizi okşayan rengârenk güzellikleri seyretmek bayram olamaz. Bunlar her zaman, her gün ve gecede mevcut olan alelade şeylerdir. Mademki bugün bayramdır ve bayram Allah Teala'nın lütfu olarak bize verilmiştir, bu bayramın ruhuna ermek için neleri seyretmek ve hangi şeylere gözümüzü

açmak durumundayız bunu düşünmek icap etmez mi? O zaman bir kimse için bayram, Allah'ın cemalini müşahede etme müjdesini aldığı zamandır. Bayram o bayramdır ki bir kimse halka baktığında Hak güzelliklerini görebilsin, Hakk'ın cemaline kavuştuğunda da halkta ve hilkatte tattığı güzellikler tamamen kayboluversin. Bunları düşünerek bayrama erişmeli, bayram bunları bize düşündürmeli, bayramın hakikati Allah Teala'dan istenmeli ki bayram, o bayram olsun.

*Mevlâ bizi afvede,
Gör ne güzel iyd olur,
Cürm ü hatalar gide,
Bayram o bayram olur.*

*Merhamet ede Rahîm,
Dermanı vere Hakîm,
Lutfede lutf-i Kadîm,
Bayram o bayram olur.*

*Feyz-i muhabbet-i Hakk,
Nur-i hidayet siyak,
Cennet-i âlâ durak,
Bayram o bayram olur.*

*Hakk'ı seven merd-i şîr,
Kalbi olur müstenîr,
Allah ola dest-gîr,
Bayram o bayram olur.*

*Merhametin kânıdır,
Afv u kerem şânıdır,
Hep anın ihsanıdır,
Bayram o bayram olur.*

*Hakk'ı seven dîl ü cân,
Aşkı eden heyecan,
Feth ola bâb-ı cinân,
Bayram o bayram olur.*

*Bahr-i keremden Hüdâ,
Gark ede nûr-i hüdâ,
Afv ola bây u gedâ,
Bayram o bayram olur.*

*Ganîler ede kerem,
Ref' ola derd-i verem,
Sahî ola muhterem,
Bayram o bayram olur.*

*Nûr-i hidayet dola,
Dilde hidayet bula,
Nâsırın Allah ola,
Bayram o bayram olur.*

*Tevhîd ede zevk ile,
Hakk'ı seve şevk ile,
Tasdik inerse dile,
Bayram o bayram olur.*

*El tuta kitâbını,
Dil tuta hitâbını,
Can tuta şitâbını,
Bayram o bayram olur.*

*Mevlâ'yı candan seven,
Rıza-yı Hakk'a eren,
Lutf-i Hüdâ'ya güven
Bayram o bayram olur.*

*Dilde ki Rahmân olur,
Dertlere dermân olur,
Âzâde fermân olur,
Bayram o bayram olur.*

*Lutfî'ye lutf u kerem,
Dâhil-i bâb-ı harem,
Dâima Allah direm,
Bayram o bayram olur.*

Alvarlı Efe Muhammed Lutfi Hazretleri (ks)

Ehl-i Sünnet ile Alakalı Bazı Bilgilerin Özeti

İman, muhabbetle bilmenin adıdır; inandığın şeye muhabbet etmen, dayanman, itimat etmendir. Yaratan'la irtibat noktan imandır. Yaratan seni muhabbet üzere yaratmıştır.

- Allah Teala birdir, Rabbü'l-âlemin'dir, âlemlerin rabbidir. Zati, subuti sıfatlarıyla, esmaü'l-hüsna ve ayetleriyle kendisine iman etmemizi nasıl murad ettiyse öyle inanmışızdır. Allah Teala'ya imanımız Allah ve Resulü'nün muradı üzeredir.
- *Allah Teala'nın zati sıfatları:*
  - Vücud: Var olmak.
  - Kıdem: Ezelî olmak, başlangıcı olmamak.
  - Beka: Varlığının sonu olmamak, ebedî olmak.
  - Muhalefetün li'l-havadis: Sonradan olan şeylere benzememek.
  - Vahdaniyet: Zatında, sıfatlarında ve fiillerinde bir ve tek olmak.
  - Kıyam bi-nefsihi: Var olmak için bir başka varlığa ihtiyaç duymamak.
- *Allah Teala'nın subuti sıfatları:*
  - Hayat: Allah Teala hayat sahibidir.
  - İlim: Allah her şeyi bilir.
  - Semi': Allah her şeyi duyar, işitir.
  - Basar: Allah her şeyi görür.
  - İrade: Allah'ın dilediği olur, dilemediği olmaz.
  - Kudret: Sonsuz güç ve kudret sahibidir, her şeye gücü yeter.
  - Kelam: Allah Teala konuşur.
  - Tekvin: Allah Teala yegâne yaratıcıdır, her şeyi yaratan O'dur.
- Allah Teala'nın tüm sıfatları, efal ve isimleri kadimdir. Hiçbiri sonradan olma değildir. Allah ne zaman vardı, tüm esma ve sıfatları O'nunla beraberdi. Esmâ, sıfat ve efali zatının aynısı değildir, gayrı da değildir.
- Kur'an-ı Kerim Allah Teala'nın kelimidir; mahluk, sonradan olma değildir. Belli bir zaman içinde indirilmesi Cenab-ı Hakk'ın merhameti ve hikmeti mucibince.
- Allah Teala zaman ve mekândan münezzehtir, zaman ve mekânla kayıtlendirilamaz.
- Allah'ın eli, yüzü, arş üzerine istivası denildiğinde bu ancak Allah'ın kendi ilahlık seviyesine göre düşünülür; bizler gibi oturması, kalkması, el, ayak, yüz sahibi olması düşünülemez. Ayetlerde ve

hadis-i şeriflerde geçen bu tanımlamaları ve ifadeleri yine ayet ve hadisler çerçevesinde tevîl etmek ancak ilim sahiplerinin bildirdiği şekliyle olması kayd ü şartıyla mümkündür.

- Allah'ın oğlu, kızı, ailesi yoktur.
- Allah Teala'nın yardıma ihtiyacı yoktur. Tüm canlıları öldürme ve diriltme kudretine sahiptir. Hassaten insanların ve cinlerin amellerine göre onlara karşılık verecektir. Hayır ehline cennet nimetleriyle, inanmayanlara da cehennem azabıyla muamele etmesi âdetindendir.
- Allah (cc) cennet ve cehennemi mahluk planında ebedî kılmıştır.
- Kabir hayatı haktır; hesap, mizan, amellerin tartılması, ahiretle alakalı hadis-i şeriflerde bildirilen tüm hususlar haktır ve gerçektir. Bunu inkâr etmek kişiyi ehl-i sünnet dairesinden çıkarıp iman açısından bidatçı seviyesine düşürür.
- Müminler cennette baş gözüyle, kendilerine bahşedilen o bedenle Allah Teala'yı aşikâr göreceklerdir. Allah Teala cennette cemalini gösterdiğinde, müminler tüm cennet nimetlerini unuturlar.
- Allah Teala kulları için cennete dâhil etmek, cehennemde azap etmek fiillerine mecbur değildir. Cenab-ı Hak hiçbir fiili için sorumlu tutulamaz, bu muhaldir lakin Allah Teala muhakkak adaletiyle muamele edecektir. Allah Teala'ya adaletsizlik nispet etmek küfürdür.
- Peygamberlere iman etmek, onları tasdik etmek tartışılmaz iman esasıdır.
- Meleklerle iman Allah Teala'nın ve peygamberin anlattığı şekliyle olmalıdır.
- Hazret-i Âdem dünyaya gönderiliş sırasına göre peygamberlerin birincisidir. Dünyaya gönderiliş açısından Efendimiz (sas) peygamberlerin sonuncusudur. İlk olarak yaratılan, Efendimiz'in (sas) nurudur. Resulullah Efendimiz peygamberlerin sonuncusu, hatemi, zirvesi, mührü, cümle resul ve nebilerin sultanıdır.
- Zaman, mekân ve dönem değişmesine rağmen O'nun şeriatının asli kaideleri hiçbir zaman değişmez, bunu değiştirmek Kur'an'ı ve indirilen dini değiştirmekle aynı muameleyi görür.
- Efendimiz'in (sas) miracı ruh, ceset beraber olarak vakidir; haktır, doğrudur ve sabittir.

- Peygamberlere vasıflarıyla iman etmek farzdır ki cümle peygamberlerin ortak vasıfları şunlardır:

Sıdk: Bütün peygamberler doğru sözlüdürler. Onlar hakkında yalancılık vasfı düşünülemez.

Emanet: Peygamberlerin hepsi emin ve güvenilirdir. Allah'ın kendilerine verdiği vazifeleri yerine getirme hususunda emin ve güvenilir kimselerdir.

İsmet: Peygamberler gizli ve açık her türlü günahlardan, kusurlardan, kötü hâllerden, peygamberlik şerefiyle bağdaşmayacak hareketlerden uzaktırlar. Günah işlemek peygamberler hakkında muhaldir.

Fetanet: Peygamberler insanlar içinde akıl, zekâ ve feraset bakımından en üstün derecededirler.

Tebliğ: Peygamberler Allah'tan kendilerine vahyolunan şeyleri ümmetlerine noksansız, ilavesiz olarak aynen bildirirler, tebliğ ederler.

- Hazret-i İsa muhakkak ahir zamanda gelecek ve Deccal'i öldürecektir.
- Evliyanın kerameti haktır, bunlar Allah'ın ikramı, ihsanıdır.
- Peygamberlerin mucizeleri haktır. Mucizeyi inkâr etmek küfür, kerameti inkâr etmek fık ü fücurdur.
- Hiçbir evliyanın nebilerin ve resullerin derecesine erişme imkânı yoktur.
- Hazret-i Ebubekir (ra), ashab-ı kiramın en üstünü olarak kabul edilir, sonra sırasıyla halifelerin, Hazret-i Ömer (ra), Hazret-i Osman (ra) ve Hazret-i Ali'nin (ra) dereceleri gelir. Bu üstünlükte kimsenin şüphesi yoktur.
- Hazret-i Fatıma (r.anha) Ehl-i Beyt kadınların en üstünüdür.
- Hazret-i Hatice Validemiz başta olmak üzere Hazret-i Aişe, Hazret-i Sevde, Hazret-i Hafsa, Hazret-i Zeynep, Hazret-i Ümmü Seleme, Hazret-i Ümmü Habibe, Hazret-i Cüveyriye, Hazret-i Safiye, Hazret-i Mariye, Hazret-i Meymune ve Hazret-i Zeynep binti Caşş (Allah hepsinden razı olsun), yani Resulullah'ın eşleri ümmetin anneleridir, temiz ve tahire oldukları Kur'an-ı Kerim'le bildirilmiş olup şu veya bu şekilde kendilerine hakaret etmek Efendimiz'e (sas) eziyettir.

- Ehl-i Beyt'e muhabbet peygamberin zatına muhabbet etmektir.
- İmani esasları taklitle de olsa yapmak kişiyi iman sahibi kılar.
- Hiçbir emir, vahiy gelmese bile akıl sahibi bir kişinin Allah'ı bilmemesi mazeret olamaz. Çünkü Allah kâinatta yaratmış olduğu eserleriyle akıl sahiplerine kudretini ve varlığını gösterir.
- Ölüm anında ahirette gideceği yeri gördükten sonra şehadet yahut iman etmesi imansız kişiyi kurtarmaz.
- İbadetler imanın parçası değildir.
- Zina edene, katil olana, mal gasbedene kâfir denmez.
- Dinden dönmeye niyet eden kişi dinden çıkar.
- Küfür olduğunu bilmeden de olsa küfür olan bir sözü kendi isteğiyle söyleyen kişi dinden çıkar.
- Sarhoş biri sarhoşluk hâlinde küfür olan bir sözü söylese kâfir olmaz.
- İçinde bulunduğumuz âlem yerleri, gökleri, yıldızlarıyla sonradan yaratılmıştır.
- Haram da helal gibi rızıktır fakat haramı tercih etmekten dolayı kişi mesul olur.
- Resulullah'tan (sas) rivayet dilen, doğru senetlerle geldiği tespit edilen hadis ve sünnetleri inkâr etmek kişiyi dalalete sevk eder.
- Resulullah'ın şefaati haktır; Kur'an-ı Kerim'in şefaati haktır; peygamberlerin, sıddık, şehit ve salih kulların hatta müminin mümine şefaet etmesi haktır, hepsi Allah Teala'nın iznine tabidir.
- Müminlerin günahı dağlar gibi olsa da şefaet edenlerle Allah Teala onları af ve mağfiretine yaklaştırabilir. Ancak müminler şefaet edebilecek ve yine ancak müminler şefaate uğrayacaktır. Münafık, kâfir ve müşriklere şefaet asla olmayacaktır.
- Kabir hayatı haktır, gerçektir; kabirde sual vardır; herkese tevhidden ve itikaddan sorulacaktır. Kabir azabı da vardır.
- Öldükten sonra insan hiçbir eksik ve noksanı olmadan tüm varidat, amel ve hâliyle eksiksiz diriltilecektir.
- İnsanlar amelleriyle cenneti isterler lakin cennete girmek ancak Allah Teala'nın fazlı ve rızasıyla mümkündür.
- Amel defterleri bir kısmının sağından, bir kısmının solundan veya arkasından verilecektir.

- Cennet ve cehennem şu anda vardır.
- Ameller tartılacak, sırattan geçilecektir.
- Günahı fazla olan iman sahibi kişi, cehennemde ebediyen kalmaz.
- Duanın, kaderî olan hadiseyi değiştirebilme gücü vardır; bu, yani duanın hâl ve fiilleri değiştirebilme gücü dahi kadedendir. Allah'ın takdirinin dışına hiçbir şey çıkamaz.

Oruç ile Alakalı Bazı Fetvalar*

**

Rabbine aşkla ibadet eden tek mahluk insandır. Oruç, bu muhabbetli mahlukun en zirve davranışı, ahlakı ve hayat şeklidir. Allah Teala'nın Ramazan orucu karşılığında kullara neleri vereceğini, onları ne büyük mükâfatlara erdireceğini henüz tamamıyla anlatan, bildiren bir kimse yoktur. Allah bu mükâfatı kendi indinde sadece oruçlulara göstermek ve vermek için muhafaza etmektedir.

“İnsanın oruç dışında her ameli kendisi içindir. Oruç benim içindir, mükâfatını da ben vereceğim.”
(Buhari)

Kimler oruç tutmakla yükümlüdür?

Ramazan ayına ulaşan akıllı, ergenlik çağına gelmiş erkek ve kadın her Müslüman oruç tutmakla yükümlüdür.

Oruç tutmamayı mübah kılan mazeretler nelerdir?

Oruç tutmanın imkânsız veya çok meşakkatli, zor veya sakıncalı olduğu bazı özel durumlar sebebiyle oruç tutulmayabilir. Bunlar, hastalık, yolculuk, hamilelik, çocuk emzirme, yaşlılık gibi hâllerdir.

Oruç fidyesi nedir?

Oruç fidyesi, oruç tutmaya gücü yetmeyecek derecede yaşlı veya tedavisi mümkün olmayan hastaların, oruç tutamayıp bu oruçları kaza etmekten de ümit kesmeleri hâlinde, oruçsuz geçirilen her gün için ödedikleri fidyedir. Oruç fidyesi tıpkı fitır sadakası gibi bir fakiri bir gün doyurmak ya da bunun bedelini vermektir.

Ramazan orucunun kazası nasıl olur?

Kaza orucu vaktinde tutulmayan veya tutulamayan veya niyetlendikten sonra herhangi bir sebeple bozulan Ramazan orucunun Ramazan dışında tutulması demektir. Kazaya kalan oruçların tutulması farzdır.

Kefaret orucu nedir?

Ramazan orucunu meşru bir mazeret olmaksızın bilerek, hür irade ile bozmanın cezası olarak iki kameri ay veya altmış gün peş peşe tutulması farz olan oruçtur.

Oruca nasıl niyet edilir?

Herhangi bir oruca kalp ile niyet yeterlidir. Oruç için sahura kalkılması da bir niyettir. Niyetin dil ile de yapılması menduptur.

Orucu bozan ve bozmayan şeyler nelerdir?

- Kasten yiyip içmek ve oruca aykırı olan işleri yapmak orucu bozar.
- Unutarak bir şey yemek ve içmek orucu bozmaz.
- Hata yolu ile yiyip içmek orucu bozar. Bir kimse oruçlu olduğunu bildiği hâlde, kasıt olmaksızın hata ile bir şey yiyip içse, abdest alırken boğazından aşağı su kaçsa veya ağzına yağmur ve kar taneleri düşüp midesine doğru gitse orucu bozulur ve üzerine kaza

gerekir. Fakat oruçlu olduğu hatırında yoksa bunlardan dolayı orucu bozulmaz.

- Ağza su verip çalkaladıktan sonra ağızda kalan yaşığın tükürükle beraber yutulması orucu bozmaz. Yenilmesi kastedilmeyen ve kendisinden kaçınılması mümkün olmayan bir şeyin içeriye gitmesi orucu bozmaz. Uçan bir sineğin boğaza kaçması böyledir.
- Dişlerin arasında kalmış olan bir yemek kırıntısı yutulsa, eğer az bir şey ise orucu bozmaz fakat çok olursa bozar. Nohut tanesinden küçük olan şey azdır, nohut tanesi kadar olan şey de çoktur.

Kaza oruçlarının aralıksız mı tutulması gerekir?

Ramazan ayında tutulamayan oruçların kazasının aralıksız tutulması hakkında bir hüküm bulunmamaktadır. Kazaya kalan oruçlar peş peşe veya ayrı günlerde tutulabilir.

Uzun yol şoförleri Ramazan ayında ne yapmalıdır?

Uzun yol şoförleri yolcu hükmündedir. Dolayısıyla yolculuk sebebi ile oruç tutamayan kişi gibi muamele görürler ancak yolculuk esnasında sıkıntı çekmiyorlarsa oruç tutmaları daha faziletlidir.

İhtilam olmak oruca zarar verir mi?

Bu durum orucu bozmadığı gibi gusletmeyi geciktirerek sabahlamak da oruca bir zarar vermez. Ancak zorunlu bir durum yoksa derhâl boy abdesti alınmalıdır.

Hangi şeyler orucu bozup sadece kazayı gerektirir?

Yolculuk, hastalık vb. durumlarda mazerete dayalı olarak bozulan orucun sadece kaza edilmesi gerekir.

Kefaret orucunu tutamayacak durumda olanlar ne yapmalıdır?

Oruç kefareti oruç tutarak ödemeye sağlığı el vermeyen kimse bunun yerine kefareti gerektiren her gün için bir fakiri doyurur.

Hanımlar kefareti orucunu nasıl tutarlar?

Hanımlar özel günlerinde oruçlarına ara verir, bu durumlarından çıkar çıkmaz kefareti orucuna devam ederek altmış bir günü tamamlarlar.

Diş fırçalamak orucu bozar mı?

Diş fırçalamakla oruç bozulmaz. Bu esnada diş macununun veya suyun boğaza kaçmasını umursamamak hâlinde kaza orucu tutmak gerekir.

Her gün hap kullanmak zorunda olanlar Ramazan'da ne yapmalıdır?

Oruç tuttuğu takdirde hastalanacağı, hasta ise hastalığının artacağı tıbben veya tecrübe ile sabit olursa o kişi oruç tutmayabilir. İyileşince oruçlarını kaza etmesi gerekir.

Astım hastalarının oksijen spreyi kullanmaları orucu bozar mı?

Astımlı hastaların rahat nefes almalarını sağlamak amacıyla ağza püskürtülen oksijenli ilaç orucu bozmaz.

Göz damlası kullanmak orucu bozar mı?

Göz damlasının yok denilebilecek kadar az bir kısmının sindirim kanalına ulaşma ihtimali bulunmaktadır, göz damlası orucu bozmamaktadır.

Kalp hastalarının dil altı hapi kullanması orucu bozar mı?

Bazı kalp rahatsızlıklarında dil altına konulan ilaç, doğrudan ağız dokusu tarafından emilip kana karışarak kalp krizini önlemektedir. Söz konusu ilaç ağız içinde emilip yok olduğundan mideye ulaşmamaktadır, bu sebepten dil altı hapi orucu bozmaz.

Anestezi yaptırmak orucu bozar mı?

Anestezi nefes yolu veya iğne ile vücuda ilaç verilerek yapılmaktadır. Bu işlem mideye ulaşmadığı gibi yeme içme anlamı da taşımamaktadır. Ancak bölgesel ve genel anestezi acil durumlarda damardan ilaç veya sıvı verilebilmektedir. Bu itibarla lokal anestezi orucun sıhhatine engel değildir ancak bölgesel ve genel anestezi serum verildiğinde oruç bozulur.

Kulak damlası kullanmak orucu bozar mı?

Kulak ile boğaz arasında bir kanal bulunmaktadır ancak kulak zarı bu kanalı tıkadığından su veya ilaç boğaza ulaşmaz. Bu nedenle kulağa damlatılan ilaç veya kulağın yıkattırılması orucu bozmaz.

İğne yaptırmak orucu bozar mı?

Bu durum, iğnenin kullanılış amacına göre değişir. Ağrıyı dindirmek, tedavi etmek gibi gıda ve keyif verici olmayan enjeksiyonlar yemek içmek anlamına gelmediklerinden orucu bozmaz. Ancak hastaya gıda ve vitamin iğnesi yapılması, serum veya kan verilmesi gibi durumlar orucu bozar.

Kan aldirmek orucu bozar mı?

Kan aldirmek orucu bozmaz. Efendimiz (sas) oruçlu iken kan aldirmiştir.

Oruç borcunun kaç gün olduğunu bilmeyenler ne yapmalıdır?

Bu durumda olan kişiler borçlarının en fazla kaç gün olabileceğini düşünerek oruçlarını tutmalıdırlar. Bununla birlikte imkân buldukça fazladan da oruç tutabilirler.

Merhem ve ilaçlı bant kullanmak orucu bozar mı?

Deri üzerindeki gözenekler ve deri altındaki kılcal damarlar yoluyla vücuda sürülen yağ, merhem ve benzeri şeyler emilerek kana karışmaktadır. Ancak cildin bu emişi, çok az ve yavaş olmaktadır. Diğer taraftan bu yeme içme anlamına da gelmemektedir. Bu itibarla, deri üzerine sürülen merhem ve yapıştırılan ilaçlı bantlar orucu bozmaz.

Ağız dolusu kusmak veya ağza gelen az kusma orucu bozar mı?

Ağız dolusu kusmak orucu bozmaz ancak kasten yani bilerek ve isteyerek ağız dolusu kusmak orucu bozar. Çünkü bu durumda isteyerek veya istemeyerek bir miktar kusma mideye geri döner. Bu durumdan dolayı sadece orucun kaza edilmesi gerekir.

Çocuk emziren anne oruç tutabilir mi? Tuttuğu orucun sütüne ve çocuğuna sakıncası olur mu?

Hamilelik hâlinde kadın kendi hayatından veya çocuğun hayatından şüphe eder yani tuttuğu oruç kendisine veya çocuğuna zarar verecek durumda olursa ya da kadın çocuk emziriyorken bu durumlar geçerli ise oruç tutmayabilir. Bu durumdaki kadınlar daha sonra oruçlarını kaza ederler. Bu kadınlar oruçlu hâldeyken, kendi hayatlarını veya çocuklarının hayatını tehlikeye düşürecek bir durum oluşursa iftar edebilir yani oruçlarını bozabilirler. Bu bozmadan dolayı da kefaret gerekmez, yalnızca o gün tutamadıkları orucun yerine bir günlük kaza orucu tutarlar çünkü bu durum zaruretten ortaya çıkmıştır.

Bayram günü oruç tutulabilir mi?

Ramazan Bayramı'nın birinci gününde ve Kurban Bayramı'nın dört gününde oruç tutmak hoş görülmemiştir ve tahrimen mekruhtur. Bu günler sevinç ve ikram günleridir. Bu sebepten bahsi geçen günlerde oruç tutulmamalıdır.

Şevval orucunun hükmü nedir?

Ramazan ayından sonra Şevval ayında altı gün oruç tutmak müstehaptır. Efendimiz (sas) Şevval ayında altı gün oruç tutmayı teşvik etmiştir.

Şevval ayında tutulan oruç peş peşe mi tutulmalıdır?

Şevval ayındaki altı gün oruç, peş peşe tutulabileceği gibi ara verilerek de tutulabilir.

*** Bu bölümdeki soru cevaplar, Ömer Nasuhi Bilmen'in *Büyük İslâm İlmihali* ve Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları'nın 2010 yılında yayımladığı *Oruç İlmihali*'nden istifade edilerek hazırlanmıştır.

40 Soruda Zekât ve Sadaka*

Ramazan tövbe ayıdır, Allah’a yakınlaşmak için fırsat mevsimidir. Şayet bir insan Ramazan’da Allah Teala ile yakınlığını gözetip, kul olarak muhasebesini yapıp “Ben inşallah bu Ramazan’la birlikte zekât borçlarımı hesaplayacağım; zekât, sadaka ve infak hususunda iyi bir kul olmaya gayret edeceğim.” sözü ve tövbesiyle hareket ederse çok güzel bir başlangıç yapmış olur.

1. Kimler fitır sadakası vermekle yükümlüdür?

Ramazan Bayramı'na kavuşan ve temel ihtiyaçlarının dışında nisap miktarı (80,18 gr altın değeri) mala sahip olan Müslümanlar kendileri ve velayetleri altındaki kişiler için fitır sadakası vermekle yükümlüdürler. Fitır sadakası ile yükümlü olmak için bulunması gereken nisap miktarı malın “artıcı” özellikte olması ve üzerinden “bir kameri yıl” geçmiş olması gerekmez.

Fitır sadakasının vacip olma zamanı Ramazan Bayramı'nın birinci günü olmakla birlikte, fitır sadakası bayramdan önce de verilebilir. Hatta bu daha faziletlidir. Bununla birlikte, bayram günü veya daha sonra da verilebilir. Ancak bayram namazından önce verilmesi müstehap kabul edilmiştir.

2. Zekât kimlere farzdır?

Bir kimsenin zekât vermekle mükellef olması için hür, akıllı, buluş çağına ermiş ve borcu ile asli ihtiyaçlarından fazla, artıcı mahiyette ve üzerinden bir yıl geçmiş nisap miktarı (80,18 gr altın değeri) mala sahip olması gerekir.

3. Zekât ve fitır sadakası kimlere verilemez?

- Ana, baba, büyük anne ve büyük babalara,
- Oğul, oğlun çocukları, kız, kızın çocukları ve bunlardan doğan çocuklara,
- Müslüman olmayanlara,
- Kendi eşine,
- Zengine yani asli ihtiyaçları dışında nisap miktarı mala sahip olan kişiye,
- Babası zengin olan ergen olmamış çocuğa.

4. Fitre (fitır sadakası) ve zekât Ramazan ayında mı verilmelidir?

Zekât Ramazan ayı dışında da verilebilir, ancak zekâtın Ramazan'da verilmesi de uygundur. Fitre Ramazan'da verilir.

5. Dinen zengin kime denir?

Oturduğu evin değeri, evindeki eşyalar ve varsa binek otomobili dışında para, ticaret malı, menkul, gayrimenkul, çek, senet vb. her

şeyi topladığında 80,18 gr altın değerini bulan kişi dinen zengindir.

6. Zekât günü nedir?

İlk defa 80,18 gram altın değerindeki mala sahip olduğu gün, o kişinin zekât günüdür. O günün yıldönümünde şartları yerine getiriyorsa ilk kez zekât verir yahut zekâtı yıl içerisinde yayarak verir.

7. Zekât gününü bilmeyenler ne yapmalıdır?

Zekât gününü bilmeyenler hicri takvime göre bir günü zekât günü belirleyerek her sene o günü baz almalıdırlar.

8. Hangi mallardan zekât gerekmez?

Altın ve gümüş cinsinden olmayan ziynet eşyalarından, ev, dükkân gibi kira geliri olan yerlerin mülkiyet değerlerinden, işletmelerin içindeki demirbaşların mülkiyet değerlerinden, bağ bahçe ürünlerinin mülk değerinden, otobüs, kamyon gibi insan veya eşya nakliyesinde kullanılan malların mülk değerlerinden zekât gerekmez. Bütün bu malların gelirlerinden zekât hesaplanır.

9. Farklı ayarlarda altını bulunan kimse zekâtını nasıl hesaplar?

Zekât nisabının oluşması açısından altındaki ayar farkı önemli değildir. Hangi ayarda olursa olsun, sonuç itibariyle altın hükmündedir. Buna göre farklı ayarda da olsa sahip olunan bütün altın çeşitlerinin toplam ağırlıkları 80,18 grama ulaştığında, diğer şartları da taşıması hâlinde zekâta tabidir. Ancak bu durumda farklı ayarlardaki altınların zekâtı, ayrı ayrı değerleri üzerinden hesaplanarak kırkta bir (% 2,5) oranında verilir.

10. Kira gelirinin zekâtı nasıl olur?

Kira geliri kişinin sadece geçimini sağlıyor, artan para nisap miktarını bulmuyorsa zekât vermez.

11. Zekât veremeyip dinen zengin olan kişinin durumu nedir?

Dinen zengin durumunda olup zekât veremeyen kişi zekât vermez ama zekât da alamaz, fître ve kurban kesmekle yükümlü olur.

12. Fabrikalardaki malların zekâtı nasıl olur?

Fabrikalardaki ham, yarı mamul ve mamul malların zekâtı verilir. Bu

mallar gelir getirmek için elde edilip bekletilen mallardır.

13. Ev, araba, arsa alım satımı yapanlar nasıl zekât hesaplarlar?

Kişinin önceden belirlenmiş zekât günü geldiğinde, elindeki bu nevi malların mülk değerleriyle zekâtlarının hesaplanması gerekir çünkü bu mallar ticaretini yaptığı mallardır.

14. Müteahhitler nasıl zekât hesaplar?

Müteahhitler binalarının değerinden zekât verirler, onlar için binalar ticaret mallarıdır. Tamamlanmamış binaların da zekât günündeki değerleriyle, “Bugün, kaç mal ederim?” sorusuna cevap olan rakam üzerinden hesabının yapılması gerekir.

15. Ev, hac vb. için biriktirilen paraya zekât düşer mi?

Evi olmayan kişinin ev için, hacca hiç gitmemiş kişinin hac için biriktirdiği paraya zekât düşer.

16. Bireysel emeklilik için bankada biriken paraya zekât düşer mi?

Bu sistemde yatırılan primleri taahhüt edilen süreden önce bankadan geri alma imkânı varsa bu para kişinin mülkiyetindedir. O hâlde bu paranın zekâtı gerekir. Primleri geri alma imkânı yoksa bu paraya zekât düşmez.

17. Uzun vadeli borcu olanlar zekâtını nasıl hesaplarlar?

Borç taksitli ve uzun vadeli ise bir yıllık borç zekât hesaplanırken düşülür, geriye kalan mala zekât düşüyorsa zekâtı verilir.

18. Malın zekâtı kendi cinsinden mi verilir?

Bir malın zekâtı kendi cinsinden verilebildiği gibi başka bir cinsten de verilebilir. Örneğin ayakkabının zekâtı kumaş cinsinden, altının zekâtı para cinsinden verilebilir.

19. Zekât verilen kişinin dindar olmasına bakılır mı?

Zekât verilen kişinin Müslüman olması yeterlidir. İbadetlerini yerine getirip getirmemesine bakılmaz.

20. Buluğa eren çocuk zekâtını nasıl verir?

Buluğa eren çocuk kendi mallarıyla zekâta tabi olur, ailesinin zenginliği onu ilgilendirmez.

21. Öğrencilere burs olarak zekât verilebilir mi?

Öğrencilerin kendilerine ait nisap miktarı malları yoksa onlara verilen burs zekât yerine geçer.

22. Zekât parası ile birisi hacca gönderilebilir mi?

Dinen fakir bir kimse zekât parasıyla hacca gönderilemez.

23. Kayınvalide ve kayınpedere zekât ve fitre verilebilir mi?

Fakir olan kayınvalide ve kayınpedere zekât verilebilir. Çünkü bunlarla zekâtı veren kişi arasında usul ve fûru ilişkisi olmadığı gibi, zekât veren şahıs bunlara bakmakla yükümlü de değildir.

24. Damat ve geline zekât verilebilir mi?

Fakir olan damada zekât verilebilir. Koca eşine bakmakla yükümlü olduğundan kişinin gelinine zekât vermesi dolaylı olarak kendi oğluna zekât vermesi gibidir, bu sebepten geline zekât vermek uygun görülmemiştir.

25. Süt anneye zekât verilebilir mi?

Süt emmekle bir hısımlık doğarsa da bununla nafaka, miras, şahitliğin reddi, nikâh ve mal velayeti gibi diğer nesep hükümleri doğmaz. Buna göre bir kimse süt anne ve süt babasına zekât verebilir.

26. Vergi zekât yerine geçer mi?

Vergi bir vatandaşlık görevidir; zekât ise dinî bir yükümlülüktür. Ayrıca zekât ile vergi; mükellefiyet, temel gaye, oran, miktar ve harcanacağı yerler bakımından birbirinden farklıdır. Vergi zekât yerine geçmez.

27. Ramazan'da dağıtılan yemekler zekât/fitre yerine geçer mi?

Belediye, dernek veya vakıflarca hazırlanıp ikram edilen iftar yemeklerinden zekât ihtiyacı olmayanlar da yedikleri için zekât yerine geçmez. Ancak hazırlanan yemekler zekât niyetiyle yoksulların evine gönderilir veya kendilerine verilirse zekât olur.

28. Kadınların ziynet eşyaları ve takıları için zekât verilmesi gerekir mi?

Bütün takılar toplanıp hesaplanır; 80,18 gramı geçerse zekâtının

verilmesi gerekir.

29. Zekât veya sadaka-i fıtır cami inşaatı için verilebilir mi?

Zekâtın ve fıtır sadakasının geçerlilik şartlarından biri de temliktir. Temlik, bir malı, mal edinmeye ehil bir kişinin mülküne geçirmektir. Cami, okul, köprü, yol vb. yerlere temlik söz konusu olmadığından, buralara zekât ve fıtır sadakası sarf edilemez.

30. Alacakların zekâtı nasıl verilir?

Geri ödeneceği kesin olan alacakların her yıl alacaklı tarafından zekâtlarının ödenmesi gerekir. İnkâr edilen veya geri alınma ihtimali olmayan alacakların her yıl zekâtının verilmesi gerekmez. Alacaklı, alacağını tahsil etmeden zekâtını vermemişse tahsil ettikten sonra geçmiş yıllara ait zekâtları da ödemelidir.

31. Borçlu kişinin borcu zekât olarak sayılabilir mi?

Ödeme güçlüğü çeken borçlu kişi zekât verilebilecek durumdaysa bu kişide alacağı bulunan, alacaklarından vazgeçip zekât olarak sayabilir ancak bu uygulamaya dikkat edilmesi gereklidir. En güzeli alacaklının borçluya zekâtını vermesi, borçlunun da alacaklıya borcunu ödemesidir. Bunu bir şart olarak ileri sürmek doğru olmaz. Zekât vermekle sorumlu olan kimse, borçlusu bulunan bir kişiye “Bana olan borcunu vereceksen sana zekât veririm.” diyerek zekât verirse caiz olmaz. Şart koşmadan her iki taraf buna niyet ederlerse verilen şey zekât sayıldığı gibi borç da kapanmış olur.

32. Zekât ve fitre hayır kurumlarına verilebilir mi?

Aldıkları zekât ve fitreleri bir fonda toplayıp bunu zekât verilecek yerlere sarf ettikleri bilinen ve kendilerine her bakımdan güvenilen kimseler eliyle yönetilen dernek, kurum ve yardımlaşma fonlarına zekât ve fitre verilmesinde dinen bir sakınca yoktur.

33. Devlet memurlarına zekât verilebilir mi?

Belli ve düzenli bir geliri olduğu hâlde bu geliriyle asgari temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve başka bir mal varlığı da bulunmayan kimselere zekât verilebilir.

34. Zekât verilen kişinin zengin olduğu ortaya çıkarsa ne yapılmalıdır?

Zekât mükellefi zekât verdiği kişiyi araştırmalıdır. Araştırmayı yapıp zekât verilebilecek kişilerden olduğu kanaatine vardığı kişinin aslında zengin olduğunu sonradan öğrenirse önceden vermiş olduğu zekât geçerli olur. Gerekli araştırmayı yapmadan zekât vermiş ise yeniden zekât vermesi gerekir.

35. Vaktinde ödenmeyen sadaka-i fıtır borcu nasıl ödenir?

Sadaka-i fıtır zamanında ödenmemişse mümkün olan ilk fırsatta ödenmesi gerekir.

36. Senesi dolmadan zekât verilebilir mi?

Nisap miktarı malı olan kişi sene dolmadan zekât verebilir. Elinde nisap miktarı mal bulunmadığı hâlde “İleride malım olabilir.” düşüncesiyle önceden zekât vermek ise caiz olmaz, sadaka yerine geçer.

37. Fazladan verilen zekât diğer senelerin zekâtı yerine sayılabilir mi?

Zekâtın fazla verilmesi durumunda fazla olan miktar gelecek senenin zekâtına katılabilir. Yani kişi bir sonraki sene için yaptığı zekât hesabından önceki sene fazladan verdiği zekât miktarını düşebilir ancak fazladan olan kısmı verdiği kişinin bu süre zarfında verilen fazladan zekâtı harcamamış olması gerekir.

38. Bir kimse zekâtıyla bir başkasının borcunu ödeyebilir mi?

Borcunu ödeyecek olduğu fakire “Zekâtımla senin borcunu ödeyeceğim” der, o da onaylarsa kişi zekâta niyet ederek bu parayı alacaklıya ödeyip zekâtını da vermiş olur.

39. Zekât verilirken ihtiyaç sahibine bunun söylenmesi gerekir mi?

Zekât verenin, verdiği zekât olduğunu söylemesi şart değildir. Kişinin kalben niyet etmesi yeterlidir, ihtiyaç sahibinin bunu bilmesi gerekmez.

40. Bir kişiye nisap miktarından fazla zekât verilebilir mi?

Zekât verilebilecek durumda olan bir kimseye, farklı tarihlerde taksitler hâlinde verilen zekât miktarı nisap miktarını geçer yani kişi zekât verebilecek duruma ulaşırsa, yapılan son ödemededen önce nisap miktarına ulaşılmamışsa zengin kimsenin verdiği zekât geçerli olur. Zekât verilen kişi borçluysa veya aile sahibi olduğu için aile

fertlerine nisap miktarından az bir şey isabet ediyorsa nisap miktarından fazla olan zekât bir seferde de verilebilir.

1.

**** “Zekât ve Sadaka” bölümü bu iki eserden istifade edilerek hazırlanmıştır: *Zekât: Sıkça Sorulan Sorular*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017. Mustafa Akgül, *Kolay, Anlaşılır, Uygulamalı Zekâtın Özeti*, Kişisel Yayınları, 2017.

Büyükler İçin Ramazan Risalesi*

Tuti İbrahim Efendi

****

Ramazan, Allah Teala'nın bin bir ismindendir. Ramazan'da insan Allah Teala'nın ahlakıyla ahlaklanma ganimetine ulaşır. Ramazan, dünya zamanlarının ihata edemeyeceği Hak tecellilerinin anlarından bir andır. Öyle bir hakikat anıdır ki insan bunu ancak bir ayda tahsil edebilir lakin bu bir aylık tahsili ömre bedeldir.

Allah Teala zatında Ehad, sıfat ve ef'alinde Vahid'dir. Hüvallah, kendi bilinmekliği için hiçbir şeye muhtaç değildir. O, dilediğine kendisini bildirir. Allah ancak Allah ile bilinir yani Allah kendisini, kendi zatının muradına mutabık şekilde bildirir, bundan gayrısı mümkün değildir. Kim ki Allah Teala'yı bildi, O'nun muradıyla bildi ve buldu ve O'nun tevfiğiyle, Hak muradında oldu.

Cenab-ı Hak bilinmeyi murad ettiğinde, kendi nurundan nur halk eylemiş, o nur fark hâlinde lakin cezbe-i Rahman'ın ceminde iken, "La ilahe illallah" kelime-i tayyibe-i mübarekesini Cenab-ı Hak'ın muradı üzere evvelen zikreylemiştir. Nuru halk eden Rabbü'l-âlemin yani Allah Teala, "Muhammedün Resulullah" ile kelime-i tevhidin sırrını beyan ve tekmil ederek, o nurun ismiyle müsemma "Muhammed" olduğunu ilan eylemiştir.

Cümle mükevvenat yani "Kün!" emriyle taayyün safhasında var edilmesi murad edilen mevcudat; her biri nur-i Muhammed'den kendi istidad ve istihkakıyla feyz alıp, hepsi müteselsilen halk edilmiştir. Evvel nurani âlemler ki akıl, kalem, levh, arş, kürs, melaikedir; ahiren cemadat, nebatat, hayvanat, yerler, gökler semavat, felekler cümle cinlerdir ve bakisi yani suri ve manevi bildirilen âlemler ve cevherler tek tek vücuda getirilmiştir. Allah Teala'nın ilminde "Kün feyekûn, kün fekân..." sırrıyla ve dahi vesilesiyle alâ-merâtibihim, kimi zahir kimi bâtın, kimi evvel kimi ahir velhasıl hepsi takdir olunmuştur. Ve nihayet evvel murad edilen insan, beşer kalıbıyla en son halk edilmiştir.

Beşer kalıbı ve toprak pûtesinde, Cenab-ı Hak bilinmekliği ve bildirmeyi murad ettiği bu kalıba kendi ruhundan ruh nefheyleyerek, beşeri insan seviyesine çıkarmış; kalıbını kalbe tahvil edip, bu sahibü'l-kalbi akıl, hayâ ve iman ziynetiyle müzeyyen kılıp halifetullah sırrıyla insan ezelden kâmil kılınmıştır. Cümle yaratılmış mevcudatın her birinde sıfat, esma hatta ef'al tecellileriyle bir mazhariyet bulunmasına rağmen Cenab-ı Hak zat tecelli mührünü ve mazhariyetini sadece insana bahşeylemiştir.

Bundandır ki hazret-i insan, zübde-i kâinat ve âlem kılınmıştır. Âlemler insanda dür edilmiş; âlemlerin rabbi, insanı sırrıyla mesrur kılmıştır. Bu kalp ve kalıbın safiyyet sırrıyla Âdem halk olunmuş, safiyyullah makamında nur-i Muhammed ile cem olmuştur. Âdem'deki safiyyet, hazret-i insanın ekmeli, eşrefi ve efdali Hazret-i Muhammed'de, "Mustafa" sırrıyla zahir ve tekmil olunmuştur.

Hilkatin devreleri ve etvarında insan en son yaratılmıştır lakin Hak esma, sıfat, ef'al ve zatının bilinmesi, bulunması ve olunması murad edildiğinden, cümlesi bu gaye ve maksud için halk olunmuş, insan hilkatin sırrıyla Cenab-ı Huda'ya muhatap kılınmıştır. Her şeyin aslına rücu etmesi fehvasınca Efendimiz (sas) hazret-i insanın kemalini, Cenab-ı Hakk'a kulluğun hitamını ve zirvesini tamamlamak üzere en son nebi olarak gönderilmiştir. Evvel ve ahir, ilk günden son güne kadar cümle murad olunan hilkat, hakikat ve muhabbet, Hazret-i Muhammed (sas) Efendimiz'de cem olmuş, artık Hazret-i Resul-i Ekrem'den sonra hiçbir şey meçhul bırakılmamıştır.

Hazret-i Âdem'in (as) ve onun zürriyetinden gelecek cümle beşerin ervahı, dünyaya indirilmeden evvel ictimaya alınmıştır. "Elestü bi Rabbiküm!" hitabıyla "Bela!" cevabı ve tasdikiyle ruhlar bilmeye, bulmaya ve olmaya istidadlarını ikrar ederek, hilkatin evvelindeki kelime-i tevhidin dairesinde, peyderpey takdir edilen vakit ve devir ile, yeryüzüne halife ve insan sıfatıyla indirilmiştir.

Zatı ve sureti insan olan her kişi Allah'ın halifetullah namzetidir. Hiç kimse tesadüfen, alelade bu dünyaya çıkmamıştır. Kimin sureti insandır, onda hazret-i insan olma kabiliyeti mevcuttur. "Ya olduğun gibi görün ya görüldüğün gibi ol." emri dairesinde, herkes bu dünya tahsilinde tevhidi kabiliyetince talim ve tabir etmeye muvaffak ve hatta mecbur kılınmıştır. İnsan halifetullah yani muhabbetullah mazharıdır.

Âdem ki muhabbetle halk olunmuştur, Âdemoğlu demek Allah'a muhabbete muvaffak kılınmış zat demektir. Zira âlemlerin yaratılması Cenab-ı Hak için mecbur değildir. Hak Teala iradesi ve muhabbetiyle kâinatı halk eylemiştir. O hâlde bu, aslına rücu etme tevfiği yani muhabbetin hakikatini tahsil kabiliyeti, hazret-i insanda kemal ve nihayet bulacaktır.

Melaikede, hayvanat ve şeytanda aşk nesnesi yoktur. Aşk ve vuslat neşesi ve bu muhabbetin çilesi, âdemoğlunun kârıdır. İşte o sebepten muhabbetsiz, aşksız beşer kalıbına Âdem denmez. Böylesi kil ve çamur kokuşmuş lâşedir. Âdem'in sırrı Allah muhabbetiyle zahir olur. Aşksız adam adam değildir.

Dünyaya peyderpey gönderilen bu ervah, hep bu muhabbet sırrına mazhar olması için abdiyyet yani kulluk dairesine bağlanmıştır. Âdem dünyaya bağlanan değil, dünyaya kulluk kaydıyla rabıtası olan kimseye denir. Cümle ibadet, taat Rabbü'l-âlemin'in "Elestü bi Rabbiküm!"

hitabındaki terbiyenin sırrına mazhar olmak ve böylece özündeki muhabbetin tahsilini yapmak içindir. Dünyada celal ve cemel dalgalarıyla, ruhlar âleminde, o sükûnet ve sekinetin hâkim olduğu merhaleden indirilen kullar, daima Cenab-ı Hakk'ın inayetine, vahyine, nazarına muhtaç olarak bu âlemde isbat-ı vücud etmektedirler.

Her insan ruhlar âleminde fitratlarına nakşolunmuş bu muhabbeti yani aslını arar. Dünya âleminde aslını bulmak için dert sahibi olan ancak insandır. Âşık, aslını arayıp bulmaya ve o aşk ile olmaya denir ki insan, bu aşkın bulunmasıyla olur. Dünya hayatındaki celal ve cemel tecellileri henüz anne rahmindeyken başlar. Kadına bahşedilen rahim Allah'ın sırrıdır. O sebepten Kur'an-ı Kerim'de "Rahimleri ancak Allah bilir." ayet-i kerimesi, insanın fitratına, dünyada kendisine lazım olacak istidad, kemal ve kuvvetin; anne rahminde her kişiye verildiğine işarettir. Sonra bu fitrat, ibadetle tek tek marifetullah meyvelerini verir.

Daima üç sevkiyat vardır âlemlere: Ruhlar âleminde rahimlere, rahimlerden dünyaya, dünya âleminde kabir rahmine düşürülerek ahirete.

Ruhlar âleminde rahimlere düşürülen insan, dünyaya zahiren çıktığında bir müddet fitratındaki nefis anası ve ruh babasının, ayrıca bulunduğu muhitin terbiyesiyle akıl ve buluş evvelinde bir terbiyeye tabi tutulur. Sonra kendi özündeki cevheri bu âlemde tahsil için dünyada lazım olacak akıl, buluş, şehvet kuvvelerine şahit olur. İşte tam bu safhada Allah Teala'ya kulluk talimi başlar. Çocukluğunda ve buluşunun hemen başında takliden kulluk yoluna sevk edilir. Taklitten tahkike geçerse kulluk zevki, aklını nurlandırır, şehvetine galebe çalar; akli şuur ve irfana, şehveti şefakat ve aşka, muhabbete tahvil olur.

Bunların olabilmesi ancak Cenab-ı Hakk'a kulluk seyr ü süluku ile ve bu seyr ü süluk için hazret-i insana tabi ve itaatkâr olmakla mümkündür. Bu muvaffakiyet hariçte değildir. Kişinin sırrında mevcut olan nefha-i ilahi ve nur-i Muhammed sevkiyledir. Kulluk macerası ancak aslına rücu etmekle yani aslındaki nefha-i ilahi ve nur-i Muhammed'i tahsil etmekle mümkündür.

Cümle ibadetler, Allah Teala'ya itaat ve taat, hep bu cevherin hakikatini ortaya çıkarmak içindir. İbadetler maksud ve gaye değildir. İbadetlerin maksud ve gayesi ubudiyet yani hakikat ve Allah'a kurbiyettir. Her ibadet de bu gayeye hizmet ve vasıl olmak olduğu için hepsi kıymetli ve mühimdir. Nasıl ki zahir yapısındaki bir hücre, parmak izi bile cümle

yaratılmış insanlar arasından o kişiyi işaret edecek, bulduracak hususiyete sahipse, Cenab-ı Hakk'ın ibadet olarak kullarına yazdığı her taat ve emir, muhteviyatında bu aşk-ı ilahiye barındırır ve erbabına bu hakikat rahını buldurur.

Allah'tan gayrı hiçbir şey kaim değildir ve olamaz. Kulun dünyada Hak'la kaim olma şekli namazdır. Bunun için Rabbü'l-âlemin dünyaya namazı indirmiş, ümmet-i Muhammed için bu beş vakit namaz, kul olarak kişiyi bu dünyada kaim kılmıştır. Namaz ve niyaz olmaksızın bu âlemde insan kaim olamaz. Namazsız insan sair mahlukat gibi yeryüzünde dolaşır durur. Onu diğer mahlukattan ayıran şey Allah'a kulluk, be-tahsis namazdır. Aslını bulmak için dertlenen ve bu dert ile yanıp tutuşan, başka hiçbir şeye rağbet etmeyen kuluna Cenab-ı Hak, muin olsun, aslını bulsun, aşkını tahsil etsin ve O'nunla o aşkın sohbetinde buluşsun muradıyla namazı bahşeylemiştir.

Bu vuslat aşkıyla kılınan namaza namaz denir. Bu şuurla Cenab-ı Hakk'ın huzurunda kıyam eder; üzerindeki emanetin, hilafet ve muhabbetin sırrını idrak ettiğinde mahcubiyetinden ve bu emanetin manevi sıkletinden rükûya varır. Rükû, emanetini idrak eden kulun duruşudur. “İlahi yükü takatim nispetinde, teklif olunduğu şekliyle taşımaya azmettim.” demektir.

“Sübhâne rabbiye'l-azîm.” diyerek “Ya rabbi! Senin azametinin ve inayetin olmaksızın ben bu emaneti taşıyamam.” şuuruyla, niyaz ve arz-ı hâli Hak Teala tarafından kabul edilir. “Semi‘allahu limen hamideh.” diyerek aklını, benliğini kurbanı hazır olduğunu, kulluk şahsiyeti ile ayağa dikilerek gösterir. Namazdaki ilk kıyam, Hakk'ın huzurunda kullukla ayakta durmaktır. Rükûdan kalkarak kıyam etmek ise kulun hakla ayağa kalkmasıdır. Kendi benlik, vücut gailinden ve iddiasından uzaklaşarak, Hakk'a kurban olma safhasına gelen kul, bu kıyamıyla ve hazırlığıyla, secdeye mahviyet ve muhabbetle varıp, kendisine verilen benliği değil, şahsiyeti dahi Allah Teala'nın cemaline kurban eder. Zira her canlıdan kurban olmaz. Kul, secdede mirac sırrı, “Sübhâne rabbiye'l-a'lâ.” tesbihi ve bu secdelerden sonra kulluk makamında kaim olmak, o makamda oturmak, miracdan tekrar kendisine tahsis edilen insan sıfatına bürünmekle tahiyyata oturur.

Kendi aslını bulma ve marifetullah zevkine ve hakikatine kavuşmanın bir sırrı da hacdadir. Zira Hazret-i Âdem'in halk olduğu toprak Kâbe-i Muazzama'nın bulunduğu mahaldir. Ol sebepten Hazret-i Âdem'den, ümmet-i Muhammed olduğunu idrak eden son kişiye kadar hac vardır.

Hülasa, cümle ibadetler hep bu aslı, hakikati bilmek, bulmak ve olmak dairesinde cereyan eder. Bu biliş, buluş ve oluş istikametinde hidayet üzere gidişe seyr ü süluk denir. Namaz, hac ve insana bahşolunmuş sair ibadetlerin hatta melaike-i kiram ile cümle zaman ve feleklerin kulluk sırrı Ramazan'dadır. Ramazan, insan ve beşerin, yerlerle göklerin, zaman, mekân ve vaktin, kulun muhabbeti ile Allah aşkının, insanın konuşması, duasıyla Cenab-ı Hak vahyinin buluştuğu ve böylece hepsinin kadrinin bilindiği, insan ihyası için bahşedilmiş muazzam bir nimettir.

Ramazan, Allah Teala'nın bin bir ismindendir. Ramazan'da insan Allah Teala'nın ahlakıyla ahlaklanma ganimetine ulaşır. Ramazan, dünya zamanlarının ihata edemeyeceği Hak tecellilerinin anlarından bir andır. Öyle bir hakikat anıdır ki insan bunu ancak bir ayda tahsil edebilir lakin bu bir aylık tahsili ömre bedeldir. Ramazan ve insan kelimesi tesniye kalıbındadır. Bu, âlem-i kudret ve âlem-i hilkat beraberliğine işaret eder ki, Kadir Gecesi ve Berat Gecesi arasındaki tevhidin tahsilidir.

Berat yani Şaban-ı muazzamın on beşinci gecesi, kâinat ve insan ile alakalı ahkâmın bir senelik tayinidir. Bu taayyünden sonra gelen Kadir Gecesi, Kur'an ile insanın buluşmasının keyfiyetidir.

Her kim ki bu Ramazan ayını sadece kamer ve şemsin hareketi olarak görmez, onun hakiki Hak tecellilerinin mazharı ve safhası olduğunu idrak ederse yani kalp dünyasında ve insan safahatında Cenab-ı Hakk'a iştiağı ile bilmek, bulmak ve olmak zevkine erişir; böylece kendi beşer zulmetinde, zat tecellilerinin hilalinin ziyasına erişip onları müşahade ederse Cenab-ı Hakk'ın cemalinin gayrisına saim olarak, cemal zevkine ve tecellilerine mazhar oluncaya kadar imsak etme emrine muhatap olur.

İşte böyle insana, Ramazan'ın hakikatini müşahade ettiğinde “Masivaya oruçlu ol.” denir. Akıl ve buluş dairesinde, taklidî olarak Ramazan'a erişen bu kul, tahkikine erişmesi için Ramazan'a intikal ettirilir. Zira Hazret-i Allah “Oruçlunun sevabı bana aittir.” buyurarak bu zat tecellisine, itiraza mahal bırakmayacak şekliyle işaret buyurmuştur. Öyle ise Ramazan bir aylık, mevsimlik, muvakkat bir dönem içinde yapılan taatten ibaret değildir. Bu dünyaya geliş ve gidiş gayesinin yani bir ömrün nasıl yaşanması gerektiğinin, bhusus bir senelik manevi terbiyenin bahşedildiği bir zamandır; kemal ve cemaliyle “Elestü bi Rabbiküm!” hitabının cevabı yani kulun “Bela!” sözüne sadık oluşunun alametidir. Sair insanların bazı ibadetlerde gevşek ve tembel olmalarına rağmen Ramazan'daki maneviyat ve ibadetlere iştiaqları, fitratlarındaki güzelliği fark etmelerinden, sevk-i

ilahi ile bu muhabbeti dünya hayatlarının bu döneminde kalpleriyle hissetmelerinden dolayıdır. “Ramazan ayı ümmetin ayıdır.” buyurulması, ahlak-ı Muhammed, sırr-ı Ahmed, mazhar-ı Mahmud olarak Efendimiz’in (sas) ahlakına yani Kur’an-ı Kerim’in fitrat, sünnet, ahkâm ve ahlakına tabi olma burhanıdır. O hâlde Ramazan, bu murad üzere amel eden kul için her an demektir. Ramazan, kulun dünyada bulunduğu her an için bahşedilmiş, Allah Teala’nın Kur’an ve ahlak-ı Resulullah’la bizzat terbiyesine aldığı kulluk zaman dilimidir. Cenab-ı Hak her an bir başka muazzam tecellidedir. Ramazan sırrı, Kur’an-ı Kerim ile likaullah ve cemaullah marifetidir...

***** Bu risalenin devamı mevcuttur. Bir kısmı hülâsa edilerek buraya kaydolmuştur.